

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili Bilim Dalı

**HAZA KİTĀBU İSKENDER-NĀME [90R - 135V] (İNCELEME-METİN-
DİZİN) / THE BOOK OF İSKENDERNAME [90R - 135V] (ANALYSIS-
TEXT-INDEX)**

Büşra EJDER

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

HAZA KİTĀBU İSKENDER-NĀME [90R - 135V] (İNCELEME-METİN-DİZİN) /
THE BOOK OF İSKENDERNAME [90R - 135V] (ANALYSIS-TEXT-INDEX)

Büşra EJDER

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021 Ankara, [Yılı]

TEŞEKKÜR

2018 yılında lisans eğitiminden mezun olurken büyük heyecanlar ve hevesler içinde toy bir öğrenciydim. Yüksek Lisans kazanmış olmak benim için büyük bir nimetti. Bu süreçte az da olsa hem akademik tecrübe hem de hayat tecrübesi kazanmış olduğuma inanıyorum. Üniversite derslikleri, hocalarımın ofisleri, bölümümüzün kütüphanesi sadece duvarlar ve kitabî bilgilerden ibaret değildi. Bu sebeple dersime giren, tecrübelerini paylaşan, bilgisini esirgemeyen ve bizlere yeni ufuklar açan tüm hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans ders döneminden tez sürecimin sonuna kadar desteğini ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Nesrin BAYRAKTAR ERTEN' e teşekkür ederim. Yardımlarını esirgemeyen bölümümüzün Yeni Türk Edebiyatı Dr. Öğr. Üyesi Koray ÜSTÜN ve bölümümüz sekreteri Nurcan UZUN' a teşekkürü borç bilirim.

Tüm eğitim hayatım boyunca benim arkamda duran annem Semiha EJDER ve ablalarım Elif ŞENGÜL ile Burcu EJDER' e, benim stresimi, üzüntümü paylaşan, her daim kapısını bana açan Cemile & Necmettin ERÇETİN' e, fikrileriyle, yardımlarıyla ve manevi destekleriyle yanımda olan dostlarım Büşra ESMER, Beste GÜLEN ve Tuğçe GENÇ' e, maddi manevi yanımda olan Mikail Burak ÖZKAR' a, uzaktan da olsa her ihtiyacım olduğunda desteğini esirgemeyen dostum Nisa Nur SEVİM' e, bu süreçte bana yeni ufuklar açan, fikirler veren herkese teşekkür ederim. Ayrıca her zaman destekçim olmuş, sözleriyle beni rahatlatmış, babalık yapmış olan rahmetli dayım Abdurrahman AYDIN' a tezimi ithaf etmekten onur duyarım. Tüm sevdiklerime rahmetle...

Ayrıca Türk Dil Kurumuna burs desteği için teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

EJDER, Büşra. *Haza Kitābu İskender-Nāme [90r-135v] (İnceleme-Metin-Dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021

İslam Edebiyatında yaygın olarak görülen mesnevi konusu olarak İskendernameler Türk Edebiyatında da önemli yer tutar. Elimizde bulunan eser Vatikan Kütüphanesinin Türkçe Yazmalar bölümünde 145 numarada kayıtlı “Haza Kitābu İskendernāme” adlı bir İskendernamedir. Söz konusu eserin 90r ile 135v varakları bu tezin çalışma konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma sırasında nazım kısımlarında müellifinin Hamzavî olduğu tespit edilmiştir. Nüshanın yazılış tarihi kesin olmamakla birlikte, müellifi olan Hamzavî, XIV. ile XV yüzyılları arasında yaşamış olup eser XV. yüzyıl dil özellikleri göstermektedir. Bu sebeple eserin XV. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma, “Giriş”, “Dil İncelemesi: Söz Yapımı”, “Transkripsiyonlu Metin” ve “Dizin” bölümlerinden oluşmaktadır. Yazmayı tanıtan ‘Giriş’ bölümünden sonra İskendernameler ve Hamzavî’nin hayatı ve eserlerinin ele alındığı birinci bölüm yer almaktadır. ‘Dil İncelemesi: Söz Yapımı’ bölümünde eserden yola çıkılarak Eski Anadolu Türkçesinde söz yapımı incelenmiştir. “Transkripsiyonlu Metin”in yer aldığı üçüncü bölümde Arap harfli metin Türkçe Transkripsiyon Alfabesine aktarılmıştır. Tezin sonunda “Sonuç” ve “Kaynakça” bölümleri verilmiştir. Daha sonra eseri oluşturan kelimeler ve özel adlar analitik dizin olarak sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İskender-name, Türk Dili, Eski Anadolu Türkçesi, Hamzavî, söz yapımı*

ABSTRACT

EJDER, Büşra. *The Book of İskendername [90r - 135v] (Analysis-Text-Index)*, Master Thesis, Ankara, 2021

As a common masnavi subject in Islamic Literature Iskender-names also have an important place in Turkish Literature. The manuscript is an Iskender-name named “Haza Kitābu İskender-Nāme” registered at number 145 in the Turkish Manuscripts section of the Vatican Library. The 90r and 135v foils of the manuscript in constitute the study subject of this thesis. During this study, it was determined that the author of the verse sections was Hamzavî. Although the date of writing the manuscript is not certain, its author Hamzavî lived in XIV - XV centuries and his manuscript shows XV century language features. For this reason, it is thought that the manuscript belongs to the XV century.

This study consists of "Introduction", "Language Analysis: Word Formation ", "Transcribed Text" and "Index" sections. After the 'Introduction' that introduces manuscript, there is the first chapter in which Hamzavi life and works are discussed. Also, another subject discussed in the first chapter is İskendernames. In the "Language Analysis: Word Formation" section, word structure in Old Anatolian Turkish was examined based on the manuscript . In the third chapter which includes the "Transcription Text", the Arabic letter text has been transferred to the Turkish Transcription Alphabet. The "Conclusion" and "Bibliography" are presented at the end of the thesis. Then, the words and proper names used in the thesis are sorted analytically index.

Keywords: *Iskender-name, Turkish Language, Old Anatolian Turkish, Hamzavi, word formation*

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR VE İŞARETLER DİZİNİ	ix
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	x
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM :İSKENDERNAME VE HAMZAÎ.....	4
1.1 İSKENDERNAMELER HAKKINDA.....	4
1.2 HAMZAVÎ.....	5
2. BÖLÜM : DİL İNCELEMESİ: SÖZ YAPIMI.....	7
2.1 Türetme Yoluyla Söz Yapımı.....	7
2.1.1 İsim Yapımı.....	8
2.1.1.1 İsimden İsim Yapım Ekleri.....	8
2.1.1.2 Fiilden İsim Yapım Ekleri.....	22
2.1.1.2.1 Fiilimsiler.....	27
2.1.1.2.1.1 Masterlar	28
2.1.1.2.1.2 Sıfat-Fiiller.....	32
2.1.1.2.1.3 Zarf-Fiiller.....	38
2.1.2 Fiil Yapımı	49
2.1.2.1 İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	49

2.1.2.2 Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	55
2.1.2.2.1 Çatı Ekleri.....	55
2.1.2.2.1.1 Ettirgenlik Ekleri.....	56
2.1.2.2.1.2 Edilgenlik Ekleri	59
2.1.2.2.1.3 Dönüştürülme Ekleri	61
2.1.2.2.1.4 İşteşlik Ekleri.....	63
2.1.2.2.2 Diğer Ekler.....	65
2.2 Birleştirme.....	65
2.2.1 Birleşik İsimler	66
2.2.1.1 İsim Öbekleri.....	66
2.2.1.2. İkilemeler.....	68
2.2.2. Birleşik Fiiller	71
2.2.2.1. Fiilimsi + Fiil Yapısıyla Kurulan Birleşik Fiiller	72
2.2.2.2. İsim + Yardımcı Eylemler Kurulan Birleşik Fiiller.....	81
2.2.2.3. Anlamca Kaynaşmış/Birleşik Fiiller.....	102
2.2.2.4. Kökteş Fiillerden Oluşan Birleşik Fiiller.....	106
2.2.3 Diğer Birleşikler.....	106
3. BÖLÜM: TRASKRİPSİYONLU METİN.....	107
SONUÇ	152
KAYNAKÇA.....	160
DİZİN	165
4.1. KAVRAMLAR DİZİNİ.....	165
4.2. ÖZEL ADLAR DİZİNİ.....	266
EK 1: ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU	275
EK 2: ORJİNALLİK RAPORU.....	277

KISALTMALAR VE İŞARETLER DİZİNİ

Ar. Arapça	bk. bakınız
Çağ. Çağatayca	i. isim
DS Derleme Sözlüğü	t.i. türemiş isim
EAT Eski Anadolu Türkçesi	s. sıfat
ET Eski Türkçe	t.s. türemiş sıfat
Far. Farsça	z. zamir
Moğ. Moğolca	zf. zarf
OT Orta Türkçe	mec. mecaz
T Türkçe	~ nöbetleşme işareti
TS Tarama Sözlüğü	< > tekrarlanmış yazı
Yun. Yunanca	[ ] eksik yazılan kısımlar

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ a, ā	أ a, e, ı, i, u, ü
ب b,p	پ p
ت t	ث s
ج c, ç	چ ç
ح ħ	خ ħ
د d	ذ d, z
ر r	ز z
ژ j	س s
ش ş	ص ş
ض z, ḍ	ط ṭ
ظ ḏ	ع ‘
غ ğ	ف f
ق k	ك k, g, ŋ
ڭ ŋ	گ ŋ
ل l	م m
ن n	و v, u, ū, ü, o, ö
ه h, a, e	لا la, lā
ی y, ı, i, ī	ء ‘

GİRİŞ

Eski Anadolu Türkçesi (EAT) XIII. ile XV. yüzyıllarında Oğuzcanın Anadolu’da gelişen yazı dilidir. Oğuzcanın ilk yazı dili EAT, Osmanlı Türkçesi devrine kadar hüküm sürmüştür XVI. yüzyıla kadar kısmen devam etmiştir. Türkoloji literatüründe, bu dönem “Eski Anadolu Türkçesi”, “Eski Türkiye Türkçesi”, “Eski Osmanlıca”, “Eski Oğuzca”, “Eski Oğuz Türkçesi” olarak adlandırılır.

Eski Anadolu Türkçesi, Anadolu’daki Türklerin kullandığı ilk yazı dili olması ve Arap alfabesinin Oğuzcanın yazımında ilk defa kullanılması sebebiyle yazım, ses, yapı, sözcük ve sözlük özellikleri (lexical) bakımından varyantlı bir yazı dilidir. Türkçe kelime ve eklerde yaşanan değişimler Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde görülmez. Alıntı kelimeler kaynak dildeki biçimlerini korur.

Türk Dili uzmanları Eski Anadolu Türkçesini tarihi üç döneme ayırırlar:

- 1) Selçuklu dönemi Türkçesi (11.–13. yy)
- 2) Beylikler dönemi Türkçesi (13-15. yy)
- 3) Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi (15-16. yy).

Bu tezin araştırma konusu olan “Haza Kitābu İskender-Nāme” adlı eser XIV. yüzyılın sonları XV. yüzyılın başlarında yaşayan Hamzavî’ye aittir. Bu sebeple eser Beylikler dönemine aittir. Eser dil özellikleri bakımından da XV. yüzyıl özellikleri göstermektedir.

Metnin Transkripte Edilmesi

Arap harfli metin, Türkçe transkripsiyon sistemiyle Latin Alfabesine aktarılmıştır. Metin harekelidir, harekesiz çok az bir kısım Eski Anadolu Türkçesinin söz varlığına uygun olarak okunmuştur. Yanlış yazılan kelimeler doğru yazımıyla metinde verilmiş, metin tamiri yer yer dipnotlarda açıklanmıştır. Eser, Vatikan Kütüphanesinde yer aldığı ve dijital ortama aktarıldığı için varak numaraları ‘r/v’ olarak işaretlenmiştir. Sayfa numaraları aslına sadık kalınarak Latince “recto” (sağ) ve “verso” (sol) kelimelerin kısaltmalarıyla numaralandırılmıştır. Örneğin: 90r, 90v.

Dizinin Düzenlenmesi

Çalışmamızın “Dizin” kısmında eserde geçen tüm sözcükler madde başı olarak verilmiştir. Özel Adlar, dizinin sonuna ayrı bir bölüm olarak eklenmiştir. Madde başlarına gelen ekler, metin numarasıyla ayrı ayrı belirtilmiştir. Kelimelerin anlamları metindeki kullanımına uygun olarak verilmiştir. Yardımcı fiiller ve deyimleşmiş yapılar, kalıplaşmış ifadeler ve ikilemeler, madde başının altında verilmiştir. Eserde yazım farklılığı bulunan aynı kelimeler birbirlerine göndermeli olarak gösterilmiştir.

Nüshanın Tasnifi

Eser Vatikan Kütüphanesinin Türkçe Yazmalar bölümünde 145 numarada kayıtlıdır. Koyu kahverengi ciltlidir. Açık sarı kağıtlar yer yer lekelidir. Cilt 18x26 cm’dir. Yazı alanında metin çerçeve içine yazılmıştır. Metin çerçevesi 13x18 cm’dir. Eser toplamda 199 varaktır (398 sayfa). Varaklar, Latince olarak sağ-sol (recto-verso) diye adlandırılmıştır. Her sayfada yazı alanı 17 satırdır. Yalnızca 126. varağın verso

sayfasında çerçevenin 3 kenarına yazı dolandırılmıştır. Eser nesih hattıyla yazılmıştır. Eserin büyük bir bölümü nesirdir, yer yer nazım kısımları vardır. Eser harekelidir.

Bu tez çalışmasında eserin 46 varağı 90r ile 135v arası Türkçe Transkripsiyon Alfabesine aktarılmıştır.

Nüshanın Özellikleri

Bu tezin araştırma konusu olan “Haza Kitābu İskender-Nāme” adlı eserin müellifinin, XIV. yüzyılın sonları XV. yüzyılın başlarında yaşayan Hamzavî olduğu 90r ile 135v varaklarını okurken nazım kısımlarında tespit edilmiştir. Nüshanın orjinal nüsha olup olmadığı bilinmemektedir, eser istinsah edilmiş olabilir. Eser dil özellikleri bakımından XV. yüzyıl özellikleri göstermektedir. Eser sahip olduğu dil malzemesi ve söz varlığı açısından Latin harfleriyle Türkçeye aktarılması noktasında önem taşımaktadır.

BÖLÜM 1: İSKENDERNAME ve HAMZAVİ

1.1 İSKENDERNAMELER HAKKINDA

Eski Makedonya Kralı III. Aleksandros, Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında İskender olarak yer almıştır. Başarıları ve bilge kişiliği nedeniyle tarihte önemli bir yer tutan İskender, edebiyatın da konusu olmuştur. Dönemin şairleri onun başarılarını, yaşamındaki hikmetleri, seferlerini, felsefi ve düşünsel dünyasını edebi malzeme haline getirmiştir. İskender hakkındaki bu mesnevi türünde verilen destani-efsanevi eserlere İskendername denilmektedir. İskendernameler genellikle İskender'in kahramanlıklarına methiyeler düzerek onun yaşamını ele alan eserlerdir. Bu tip eserlerde tarihi gerçeklik yerine İskender çoğu zaman kurgusal bir karakterdir. Bu bakımdan İskendernamelerde sık sık destansı, olağanüstü olaylar yer almaktadır.

İslam coğrafyasında İskender, Kur'an-ı Kerim'de anlatılan Zülkarneyn ile özdeşleşmiştir. Hem sefer yönlerinin aynı olması hem de bilge kişilikli olarak anılmaları bakımından Zülkarneyn'in İskender olduğuna dair yorumlar vardır. Bu durum İskender'e ilahi bir yön kazandırmıştır. Ayrıca İslam aleminde İskender cihana hakim olmak için seferler düzenleyen ve bilgeliğin peşinde koşan bir kişiliktir. Bu kadar çok sefer düzenlenmesi, bilgeliği dünyanın dört bir tarafında aradığı düşüncesiyle bağdaştırılmaktadır.

İskendername türünde ilk örnekler İran kökenlidir. Fars edebiyatında İskender'e ilk olarak Firdevsi' nin ünlü eseri Şehname' de rastlanılsa da İskendername olarak ilk müstakil eser Nizam-ı Gencevi' nin mesnevisidir.

Türk edebiyatına ise İskendername Fars edebiyatındaki İskender hikayelerinin etkisiyle girmiştir. Türk edebiyatında ilk müstakil İskendername örneği XV. yy.'da Ahmedî

tarafından verilmiştir. 1390 yılında yazılan bu eser 8754 beyitten oluşup İskender'i anlatan bölümler 5894 beyittir.

Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî'nin verdiği manzum eser ise Türk edebiyatındaki ikinci İskendername örneğidir. Hamzavî'nin İskendernamesi bu tezin konusunu oluşturur. Bir sonraki başlıkta detaylı olarak ele alınacaktır.

Daha sonra Türk edebiyatında Ali Şîr Nevâî, Karamanlı Figânî, Ahmed-i Rıdvan, Behiştî Ahmet Sinan gibi şairler İskendername türünde eserler vermiştir.

1.2 HAMZAVÎ

Hamzavî'nin hayatı hakkında elimizde detaylı ve kesin bilgi yoktur. XIV. yy. sonu XV. yy. başında yaşamıştır. 1412-13 yıllarında vefat ettiği düşünülmektedir. Türk edebiyatında ilk İskendername örneğini veren Ahmedî'nin kardeşi olduğu ve Germiyanoğulları Beyliği'nde yaşadığı düşünülmektedir. Hamzaname ve Kıssa-i İskender adlı eserleri en bilinen eserleridir. Eserlerini sade bir dil ile kaleme almış, halk arasında yayılan hikayeler yaratmıştır. Hamzaname adlı eseriyle ünlü olması sebebiyle Hamzavî mahlasını almış ve bu adla anılmaktadır. Gerçek adıyla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Eserlerinde tarihi isimleri kurgusal karakter olarak kullanmıştır. Hamzanamelerinde Muhammed'in amcası Hamza, Kıssa-i İskender eserinde ise Büyük İskender ana karakterlerdir. Bu tezin konusu olan “Haḫa Kitābu İskender-Nāme” adlı yazma eserin 129. varağı verso sayfasının nazım kısmının 3. satırında “Hamzavî” adı geçtiğinden eserin müellifinin Germiyanlı Hamza olduğu anlaşılmaktadır.

“129v

(2) *ķurtulasın sen daķı k̄b̄ūs-vār / kesmeye hem yoluķı bu r̄ūzigār*

(3) *ķurtılcaķ Ħamzavīyi sen daķı / bir du‘āyıla aņasız ēy aķī”*

“bu r̄ūzgar yolunu kesmesin kabus gibi sen de kurtulasın; ey kardeşim sen de bir duayla Hamzavī’yi an, o da kurtulacak.” olarak çevirisini yaptığımız nazım kısmında Hamzavī’nin adının geçmesi eserin ona ait olduğunu düşündürmüştür. Elimizde bulunan nüshanın 1r sayfasında ilk satırda “on dördüncü cild” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade Hamzanamelerin 72 cildinden biri olabileceğini düşündürse de 2018 yılında Tuğba DENİZ’in “Hamzanâme 14.cilt (Metin-inceleme-sözlük)” adlı yüksek lisans tezini incelendiğinde elimizdeki yazmanın Hamzaname’nin bir cildi olmadığını anlaşılmıştır.

Hamzavī’nin, “Hamzaname”leri ve “Kıssa-i İskender” üzerine yapılan çalışma ve tezleri incelendiğinde başka bir eseri bulunmadığı zikredilmiştir. Elimizdeki yazma eser Hamzavī’nin üçüncü bir eseri olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Elimizdeki nüshanın 1r -45v varakları Tansholpan YESSIRKEP tarafından Nesrin Bayraktar ERTEN danışmalığında 2019 yılında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Hamzavī’nin, “Hamzaname”leri ve “Kıssa-i İskender”i üzerine yapılan çalışma ve tezleri incelendiğinde başka bir eseri bulunmadığı zikredilmiştir. Elimizdeki yazma eser, Hamzavī’nin üçüncü bir eseri olması bakımından büyük önem taşımaktadır.

BÖLÜM 2: DİL İNCELEMESİ : SÖZ YAPIMI

‘Dil incelemesi’ bölümünde söz konusu olan ‘Haḫa Kitāb-u İskender-nāme’ adlı eserin 90r-135v varakları üzerinden örneklerle söz yapımı incelenmiştir. Söz yapımı; ekleme ve birleştirme yöntemleri bakımından ele alınmaktadır. Bu incelemedeki amaç kelime yapmak için başvuru olan yapım yöntemlerini gözlemlemek ve bunların işlevini incelemektir.

Söz yapımın asıl amacı dilin ihtiyacı olan kelimeleri, dilin sahip olduğu söz varlığından yararlanarak türetme ve kullanıma elverişli bir şekilde yeni kelimeler türetmektir. Türkçede yeni kelime türetmek için birleştirme, eklerle yeni sözcük türetme, harf veya hece seçerek kısaltma, uyarlama, kopyalama gibi yollar kullanılmaktadır. (Demir; Yılmaz, 2013, s.8)

Tez çalışmamızın konusu olan ‘Haḫa Kitāb-u İskender-nāme’ adlı eserin ilgili varaklarının sunduğu malzeme ışığında Eski Anadolu Türkçesinin söz yapım süreçlerini incelemeye çalıştık. Malzememizi söz yapım yöntemlerinden türetme ve birleştirme yöntemleri bakımından inceledik.

2.1 Türetme Yoluyla Söz Yapımı

Türkçenin temel söz yapım yöntemlerinden biri eklerle yeni sözcük türetmektir. Türetme, bir tabana bir yapım ekinin belli şart ve durumlarda yeni bir kavramı karşılamak üzere eklemek suretiyle yapılmaktadır. Ekleşme sırasında sesbilimsel değişimler meydana gelebilmektedir.

‘Haza Kitāb-u İskender-nāme’ adlı eserimizin ilgili varaklarının söz varlığı isim ve fiil kök ile gövdelerinden yapım ekleriyle türetme yöntemi bakımından incelenmiştir.

2.1.1. İsim Yapımı

İsim veya fiil kök ve gövdelerinden türetim ekleri sayesinde isim soylu yeni kelimeler yapılır. Türetim ekleri isim, sıfat ve zarflar yapar.

Bu bölümde el verdiğince Türkçe kelimelerin Eski Türkçe biçimlerini vererek hem gelişim hem ses değişimi hem de ekleşme ile ortaya çıkan biçim ve anlam farklarını sunmaya çalıştık. Bu sayede Eski Türkçeden beri gelen söz varlığını görmüş hem de herhangi bir değişime uğramadan biçimini korumuş kelimeleri izlemiş olmaktadır.

2.1.1.1 İsimden İsim Yapım Ekleri

İsimden isim yapım ekleri, isim ve sıfatlardan kök anlamlarıyla ilişkili isim, sıfat ve zarflar yapan eklerdir. Örnekleri az olsa da zamirlerden de isim türetebilmektedirler.

{+A} Eski verme bulunma durumu eki şu kelimelerde kök anlamıyla ilişkiler kelimeler yapmıştır. Az sayıdaki bu örnekler kalıplaşmıştır.

aşağa ‘aşağı’ (92r/11, 124r/11, 125v/9) < ET *aşak* ‘aşağı alçak’

gece ‘gece’ (90v/8, 92r/15, 95r/6...) < ET *kêç* ‘geç’

üzere ‘üst, üzer’ (90r/7, 91v/15, 92r/4...) < *üzer* < ET *üze* < *üz

{+Aç} Metinde tek örnekle karşımıza çıkan bu ek terim işlevinde ad yapmıştır.

kulaç ‘kulaç, ölçü birimi’ (112r/1, 113r/7) < ET kol aç ‘kol açımı mesafesi’

{+Ak} 1. Genel işlevi küçültme ve kuvvetlendirme bildiren isimler türetmiştir.

yığnak ‘bir yere çokca biriken şey’ (128r/3, +ı. 128r/2, +ın. 92r/11...) < ET yığın ‘tepecik, küme’ < ET yığ-

2. İkilik bildiren organ isimleri türetmiştir:

eñek ‘çene kemiği’ (+ine.117r/16) < ET eng ‘yanak’

{+An} Eski Türkçede çokluk yapan ek kalıplaşması sebebiyle yapım eki olarak kabul edilmektedir. Metinde şu kelimedede görülür:

oğlan ‘erkek evlat’ (128r/7) < ET oğul ‘çocuk, evlat’

{(ş)Ar} Üleştirme sıfatları yapan bu ek şu örneklerde görülür:

ikişer ‘her defasında iki tane’ (111r/6) < ET ikki ‘2’

onar ‘her defasında on tane’ (111r/5) < ET on ‘10’

birer ‘her defasında bir tane’ (125v/10) < ET bir ‘1’

{+CA} Eşitlik durum eki olarak adlandırılan durum eki, zamanla yapım eki işlevi kazanmıştır. Benzerlik, yakınlık, karşılaştırma ve ‘... *kadar*’ anlamı taşıyan isim, sıfat ve zarflar türetir.¹

---

¹ bk. Korkmaz, (2019). s. 36-39

- Türkçe köklere gelerek, kök anlamla ilişkili tarz zarfları türettiği örnekler :

çerice ‘asker sayısı kadar’ (102v/1) < ET çerig ‘asker’

dilce ‘dil, lisan’ (128v/6) < ET tıl dil ‘lisan’

devece ‘deve kadar’ (123v/3) < ET teve ~ tevey

düzce ‘düz gibi’ (123r/17) < ET tüz ‘düz’

- Yabancı kökenli sözcüklere gelerek kök anlamla ilişkili zarflar türetmiştir.

‘acebce ‘tuhafça’ (125r/12, 131r/5) < Ar. ‘aceb ‘garip, tuhaf’

hoşca ‘güzelce’ (127v/5) < Far. hoş ‘güzel, iyi, beğenilen’

şığırca ‘inek kadar/gibi’ (127v/12) < ET şığır ‘evcil çift toynaklı hayvan, büyük baş hayvan’ < sağır < sağ- ‘sağmak, süt sağmak’

varça ‘ var gibisin, var olan (şeyler)’ (100r/7, +sın. 100r/10) < ET. bār ‘mevcut’

{+Cak} {+CA} ekine kuvvetlendirme edatı ‘ok’ getirilerek oluşmuştur.² Şu örneklerde kuvvetlendirme anlamı taşıyan sıfat ve zarf türetmiştir.

yalınca ‘çıplak’ (91r/12, 110r/5) < ET yalınğ ‘sade; çıplak’

tizcek ‘çabukçak (97r/14) < Far. tiz ‘çabuk’

{+CX} Meslek ve iş adları türeten işlek bir ektir.

- Türkçe köklere gelerek, kök anlamla ilişkili yeni kelimeler türettiği örnekler:

gözcü ‘gözetleyen kişi’ (104r/8) < ET köz ‘göz’ < *kö-

² Korkmaz. (2019). s.39

oğcı ‘okçu’ (124r/5, 124r/10, 124r/14...) < ET oğ ‘ok’

- Yabancı kökenli sözcüklere gelerek kök anlamla ilişkili yeni kelimeler türetmiştir.

haberci ‘haberci’ (+ye. 96v/4) < Ar. haber

dahulci ‘davulcu’ (93v/6, 93v/6) < Far. dahul ‘davul’

{+cIIAyIn} Zamirlere eklenerek benzerlik, eşitlik, ‘...e göre’, ‘... gibi’ anlamına gelen zarflar türetir.

ancılayın ‘ona göre, onun gibi’ (114v/6) < ET an ‘ol zamiri, 3 tekil kişi zamiri’

bencileyin ‘bence, bana göre’ ‘105v/5, 124v/8 < ET men ‘1. tekil kişi zamiri’

bizcileyin ‘bizce, bize göre’ 116v/11 < ET biz ‘1. çoğul kişi zamiri’

sencileyin ‘sana göre, sence’ (105r/17, 113v/1) < ET sen ‘2. tekil kişi zamiri’

sizceleyin ‘size göre’ (108r/17) < ET siz ‘3. çoğul kişi zamiri / saygı, hitap sözü’

sizcileyin ‘size göre’ (115r/16) < ET siz ‘3. çoğul kişi zamiri / saygı, hitap sözü’

{+cUk} Eski Anadolu Türkçesi döneminde sık kullanılan ek, metinde iki örnekte görülür. Küçültme anlamı taşıyan isimler türetir.

kışşacuk ‘çok kısa, kısacık’ (130r/7) < ET kısğa ‘kısa’

hameçük ‘deri/keçe parçası’ (+e.116v/12) < Far. hame ‘çadır’

{+cUGAz} {+cUk} ve {+AZ} eklerinin birleşmesinden oluşan ek küçültme, sevimlilik ifade eden isimler türetir.

sucuğaz ‘azıcık su’ (+dan.127r/7, +lar. 126v/2) < ET sūv ‘su’ < sub

{+DX} Ses taklitlerinden (yansıma seslerden) yeni isimler yapmıştır.

gümüldi ‘güm sesinin çok yüksek çıkması’ (119r/10) < güm ‘patlama sesi, ses taklidi’

gümürdi ‘güm sesinin çok yüksek çıkması’ (119v/4) < güm ‘patlama sesi, ses taklidi’

güpüldü ‘güp güp ses çıkması’ (+sinden. 106r/15) < güp ‘vurma sesi, ses taklidi’

gürüldi ‘ses, patırtı’ (95v/16, 96r/1, 96v/13...) < gür ‘yüksek ses’

gürüldü ‘ses, patırtı’ (+sinden.97r/11, 106r/15, 112r/16) < gür ‘yüksek ses’

ürüldü ‘gürültü’ (+sinden.106r/16) < ür ‘ses taklidi’

döpüldü ‘gürültü’ (+sinden.106r/15) < döp ‘vurma sesi, ses taklidi’

şıfıldu ‘şif sesi, şifilti’ (+sından.106r/14) < şif ‘şif sesi, ses taklidi’

şıpıldu ‘şıp sesi, şıplıltı’ (+sından.106r/14) < şıp ‘şıp sesi, ses taklidi’

{+düz} Zaman zarfı türetir, metinde tek örnekte görülür:

gündüz ‘gündüz’ (95v/8, 101v/1, 129r/1...) < gün ‘gün’ < ET kün

{+(X)l} Az örnekte renk isimleri yaptığı görülür.

yaşıl ‘yeşil’ (91v/17, 91v/17, 92r/1...) < ET yāş ‘yaş, taze’

kızıl ‘kızıl’ (124v/5, 124r/14) < ET *kız ‘sıcak’

{+daş} Ortaklık ve aidiyet anlamı taşıyan isimler türetmiştir.

hākdaş ‘memleketli’ (95v/8) < Far. hāk ‘toprak’

kardeş ‘kardeş’ (+m.117r/7, +laruñuñ.95r/6) < ET *qarın* ‘rahim’

karındaş ‘kardeş’ (126v/6, +ı.117r/11, +mı.115r/2) < ET *qarın* ‘rahim’

sınurdaş ‘komşu ülke, sınırdaş’ (.94v/9) < Yun. sınır ‘hudut, idari çizgi/bölge’

yoldaş ‘yol arkadaşı’ (95v/8, 97v/1) < ET *yöl* ‘yol’

{+IA} ‘ile’ edatının kalıplaşmış halidir, zaman zarfı oluşturur.

bile ‘ile, beraber’ (90r/5, 90r/12, 91r/3...) < ET *birle* ‘ile, beraber’

birle ‘ile, beraber’ (90r/5, 90r/12, 91r/3...) < ET *bir* ‘1’

{+IAyIn} 1. Benzerlik ifade eden isimler türetir. ‘*gibi*’ edatının yerini tuttuğu görülmektedir.

- Türkçe köklere geldiği örnekler:

arşlanlayın ‘arşlan gibi’ (112r/2, 112r/3, 130r/16) < ET *arşlan* ‘arşlan’

dirileyin ‘dirice, diri gibi’ (93v/6) < ET *tirig* ‘diri, canlı’

qalkānlayın ‘kalkan gibi’ (125v/5) < ET *qalkāng* ‘kalkan’ < Moğ. *kalka*

qaplanlayın ‘kaplan gibi’ (131r/1, 131r/2) < *qablan*

keçileyin ‘keçi gibi’ (99r/15) < *keçi*

qızlayın ‘kız gibi’ (128r/7) < ET *qız* ‘kız’

qoyunlayın ‘koyun gibi’ (123r/8) < ET *kōn ~ kōy* ‘memeli evcil hayvan’

qurtlayın ‘kurt gibi’ (102r/11, 113v/15) < ET *kürt* ‘kurt’

yıldırımlayın ‘yıldırım gibi’ (102r/3) < ET *yaldrı- ~yaldra-* ‘parıldamak’ (+Im)

gëyikleyin ‘geyik gibi’ (123r/11) < ET keyik ‘geyik’

- Bazı durumlarda gövde ve çekim ekleri üzerine de gelebilir. Çekim eki üzerine geldiği örnekler:

ayağınlayın ‘(onun) ayağı gibi’ (125r/10) < ET adağ ‘ayak’

boğasınlayın ‘boğa gibi’ (112r/10) < ET buka ‘boğa’

çapduğışılaysın ‘at koşturur gibi/koştururcasına’ (127r/5) < çapduğışısı < çap- ‘at sürmek, at koşturmak’

dilinleyin ‘(onun) dili gibi’ (99r/13) < dil ‘dil, organ adı’

gerekınleyin ‘gerektiği gibi’ (106v/9) < ET kergek ‘gerek’ < ET kerge- ‘yaraşmak’

gözinleyin ‘gözü gibi’ (129v/9) < ET köz ‘göz’ < *kö-

gününleyin ‘(o) günde’ (116r/14) < ET kün ‘gün’

kuyruğınlayın ‘kuyruğu gibi’ (125r/9) < ET kudruk

ocağınlayın ‘ocağı gibi’ (99r/7) < ET oçak ~oçuk ~oçık ‘ocak’ < ET od ‘ateş’

saçınlayın ‘saçı gibi’ (127r/6) < ET saç

taşınlayın ‘taşı gibi’ (99r/7, 118v/16) < ET taş

tüsünleyin ‘tüsü gibi’ (99r/11) < ET tū ‘tüy’

- Yabancı kökenli kelimelere de gelebilir:

‘ağablayın ‘tehlikeli gibi’ (96v/5) < Ar. ‘ağab ‘tehlikeli, zor, güç’

‘azimleyin ‘gayretlice, kararlı gibi’ (91r/7) < Ar. ‘azim ‘gayret gösterme’

deminleyin ‘nefesi gibi’ (121r/15) < Far. dem ‘nefes’

deryālayın ‘deniz gibi’ (91r/4, 91r/9, 94r/5) < Far. deryā ‘deniz’

dıraḫıstānlayın ‘orman gibi’ (105v/11) < Far. dıraḫıstān ‘orman’

dolablayın ‘dönerek iş gören çark’ (93v/15) < Far. dolab ‘dönerek iş gören çark’

ejderhālayın ‘ejderha gibi’ (103r/14) < Far. ejderhā ‘ejderha, büyük yılan’

ğalbirleyin ‘kalbur gibi’ (92r/15, 123v/3) < Ar. ğalbir ‘kalbur’

ğarimleyin ‘alacaklı gibi’ (103v/13) < Ar. ğarim ‘alacaklı’

gergedanlayın ‘gergedan gibi’ (112r/1) < Far. kerkeden ‘gergedan’

insanlayın ‘insan gibi’ (133r/11) < Ar. insān

şevrleyin ‘öküz gibi’ (127v/14) < Ar. şevr ‘öküz, boğa’

seyyāreleyin ‘gezegen gibi’ (115v/14 – 15) < Ar. seyyāre ‘gezegen’

sitūnlayın ‘sutün gibi’ (99r/12) < Far. sitūn ‘sutün’

şilleyin ‘sel gibi’ (106v/4) < Far. şil ‘sel’

taḫtalayın ‘tahta gibi’ (94v/12) < Far. taḫta ‘tahta’

2. Yer zarfı üretmiştir.

yanlayın ‘yanı, yan tarafı’ (99r/6) < yan ‘yan, taraf’

{+**LXX**} Eski Türkçeden beri kullanılan işlek eklerden biridir. Somut ve soyut ad ya da sıfatlar türetir.

- Geldiği kök isim olup isim türettiği örnekler:

aralıkda ‘mesafe’ (107r/12) < ET ara ‘mesafe’

benlügün ‘benlik’ (129v/1) < ET men ‘ben’

budluk ‘kolluk, kol’ (104r/17 ; +lar 101r/14) < ET bud ‘but, dizle kalça arasındaki kısım’

elçilige ‘elçilik’ (133v/16) < ET elçi ‘elçi, sefir’ < ET el ‘il’

erlige ‘erlik’ (115r/6) < ET er ‘erkek’

hanlığınız ‘hanlık’ (115v/1) < ET han ‘hükümdar’

kolluk ‘kolluk’ (104r/17; +lar 101r/13) < ET kol ‘kol’

kulluk ‘kulluk’ (+a.110r/13; +ın.128r/9) < ET kul ‘kul’

kulluk ‘kulluk’ (128r/4, 108r/13) < ET kul ‘kul’

okçuluk ‘okçuluk’ (124v/2, 124v/6) < ET ok ‘ok’

senligün ‘senlik(in)’ (129v/1) < ET sen ‘sen’

- Geldiği kök sıfat olup isim türettiği örnekler:

ağlığına ‘aklık, beyazlık’ (96v/8) < ET ağ ‘ak beyaz’

delülük ‘delilik’ (124r/3) < ET tölbe > tölve > telü > delü ‘deli’

kızılık ‘kızılık’ (124v/2) < ET kızıl < kız- ‘kızmak’

ululuk ‘yücelik’ (+da.118v/17, 127v/12; +dan.126v/17+a) < ET ulug ‘yüce’

yoğunluk ‘yoğunluk, ağırlık’ (+ın 125v/3 – 4) < ET yoğun ‘yoğun, kalın’

yüksekligi ‘yükseklik’ (125v/4) < ET yüksek < yükse- ‘yüksek olmak’

yamanlık ‘kötülük’ (115v/5) < ET yamān ‘kötü, fena’

- Geldiği kökten sıfat türettiği örnekler:

ağçalık ‘paralık’ (124v/2) < ağça ‘para’ < ağça < ağıça < ET ağı

ayluḡ ‘aylık’ (124v/4) < ET ay ‘ay, yılın on iki bölümünden biri’

çoḡluḡ ‘çokca’ (93r/4, 127v/6, 125r/7...) < çoḡ ‘çok, fazla’

günlük ‘(miktar belirtmek için) gün sürecek olan vb.’ (110v/16, 113r/6, 113r/7...) < ET kün ‘gün’

- Gövdelere gelerek isim türettiği örnekler:

azgünlük ‘azgınlık’ (118r/14) < azgün ‘azgın’

bilmezliginden ‘bilmeme, cahillik’ (117v/8) < bilmez ‘bilmemek’ < ET bil- ‘bilmek’

bilüsüzlik ‘bilgisizlik’ (117v/11) < bilüsüz ‘bilgisiz’ < bilü ‘bilüş’ < ET bil- ‘bilmek’

datluluḡı ‘tatlılık’ (134r/2) < datlu ‘tatlı’ < dat ‘tat’

yorḡunluḡ ‘yorgunluk’ (102v/6 -7; +ı 104r/10; +umuz 133v/1) < yorḡun ‘yorgun’ < yor- ‘yorgunluk vermek’ < ET yori- ‘yürümek’

- Yabancı kökenli kelimelere de gelebilir:

cāsüslıḡa ‘ajanlık’ (95v/5) < Ar. cāsūs ‘casus, ajan’

dilāverligin ‘yiğitlik, yüreklilik’ (121r/6) < Far. dilāver ‘yiğit, yürekli’

ḡastalıḡ ‘hastalık, bozukluk’ (128v/17) < Far. ḡasta ‘sağlığı yerinde olmamak’

keṣti-bānluḡ ‘gemicilik, kaptanlık’ (132v/8) < Far. keṣti-bān ‘gemici, kaptan’

rāḡathıḡıla ‘üzüntü, sıkıntı olmama durumu’ (104r/11) < Ar. rāḡat ‘rahat, huzur’

rastlıḡınçün ‘doğruluk’ (131v/5) < Far. rast ‘doğru, düzgün’

{+IU } Bir nesneye, özelliğe, şeye sahip olma anlamında sıfatlar türetir. ‘-sXz’ ekinin olumlu çekimi olarak tanımlanır. İşlek eklerden biridir.

- Türkçe köklere geldiği örnekler:

adlu ‘adlı’ (90r/3, 92v/4, 92v/15...) < ET *āt* ‘ad, isim’

atlu ‘atlı’ (91v/17, 92r/1, 92r/1...) < ET *at*

bağlu ‘bağlı’ (108r/11, 109v/9, 118r/11...) < ET *bāğ* < *bā-* ‘bağlamak’

başlu ‘başlı’ (+lar 90r/5... ; +ları 92v/14-15...; +y1.113v/8) < ET *baş*

çadırlu ‘çadırlı’ (126v/11) < ET *çātır* ‘çadır’

çomaklu ‘sopalı’ (99r/1, 116r/5) < ET *çomak* ‘sopa’

datlu ‘tatlı’ (+luğı 134r/2) < ET *tātīg* ‘tat’

dırnaıklu ‘tırnaklı’ (112r/2, 127v/14) < ET *tırngak* ‘tırnak’

dillü ‘dilli’ (126r/2, 126r/3, 126r/4) < ET *tıl* ‘dil, lisan’

dikenlü ‘dikenli’ (112r/2) < ET *tiken* ‘diken’ < *tik-* ‘dikmek’

dürlü ‘türlü’ (90r/15, 96r/2, 97r...) ET *türlüg* < ET *tür* ‘tür, çeşit’

eşekli ‘eşek’ (99v/1) < ET *eşgek* ‘eşek’

islü ‘isli’ (99v/1) < ET *is* ‘is, duman’

işlü ‘işli’ (120r/17) < ET *iş* ‘iş’

kanatlu ‘kanatlı’ (95v/16, 96v/13) < ET *kanat* < *kana ‘kuş kanadındaki büyük tüy’

kayalu ‘kayalı’ (130r/3) < ET *kaaya* ‘iri taş kütlesi’

kıllu ‘kıllı’ (94v/15, 99r/15) < ET *kıl* ‘tüy, kıl’

kuşaklu ‘kuşaklı’ (99r/1) < ET *kurşäg* ‘kuşak’ < *kurşa-* ‘kuşanmak’

suçlu ‘suçlu’ (126r/16; +y1.126v/1) < ET suç ‘suç, kabahat’

tağlu ‘dağlı’ (108r/11, 109v/9) < ET tağ ‘dağ’

fatlu ‘tatlı, lezzetli’ (134r/2) < ET tātiğ ‘tat’

ünlü ‘sesli’ (130v/4) < ET ün ~ ün ‘ses’

yazulu ‘yazılı’ (124r/17) < OT yazu < yaz- ‘çizmek, yazı yazmak’

yüzlü ‘(+dür. 134v/11) < ET yūz ‘yüz’

- Yabancı kökenli kelimelere de gelebilir:

aletlü ‘aletli’ (104r/2) < Ar. ālet ‘alet’

çūblu ‘değnekli’ (92r/10) < Far. çūb ‘değnek’

devletlü ‘devletli’ (134r/2) < Ar. devlet ‘devlet’

diyārlu ‘diyarlı’ (109v/5) < Ar. diyār ‘diyar, ülke’

elḥānlu ‘nağmalı, ezgili’ (115v/17) < Ar. elḥān ‘nağmeler’ < laḥn ‘nağme, ezgi, melodi’

fenlü ‘fenli’ (+lersiz 93r/8) < Ar. fenn ‘fen, ilim’

hey’etlü ‘heyetli’ (+leridi. 111v/17) < Ar. hey’et ‘heyet, kurul’

heybetlü ‘heybetli’ (119v/8) < Ar. heybet ‘heybet, ululuk’

ḳaddlu ‘boylu’ (111v/17, 115v/13) < Ar. ḳadd ‘boy’

ḳāmetlü ‘boylu, endamlı’ (101r/9) < Ar. ḳāmet ‘boy, endam’

kemerlü ‘kemerli’ (98v/6, 99v/5) < Far. kemer ‘bel bağı’

külāhlu ‘külahlı’ (99v/5) < Far. kulāh ‘tepesi sivri şapka’

minḳārlu ‘gagalı’ (125r/10) < Ar. minḳar ‘gaga’

nāzlu ‘cilveli’ (115v/17) < Far. nāz ‘cilve’

nevālu ‘ahenkli, nağmeli’ (115v/17) < Far. *nevā* ‘nağme, ahenk, ses’

renclü ‘hastalıklı’ (129v/7) < Far. *renc* ‘ağrı sızı’

sāzlu ‘çalgılı’ (115v/16) Far. *sāz* ‘çalgı’

sinelü ‘sineli, göğüslü’ (+ler. 112r/1) < Far. *sine* ‘göğüs, bağır’

şūretlü ‘suretli’ (101r/8) < Ar. *şūret* ‘dış görünüş, şekil’

- Bazı durumlarda edat görevinde sözcükler türetebilir:

deḡlü ‘kadar’ (92v/11) < ET *teng* ‘ölçü’

- Tek bir örnekte düz ünlülü olarak karşımıza çıkmıştır:

evli ‘evli’ (133v/2) < ET *eb* ‘ev’

{+mIş} Eski Türkçede {+IıŞ} eki ‘10’ değerini bildirmektedir. İki örnekte kalıplaşmak olarak karşımıza çıkmıştır.

altmış ‘60’ (103r/9) < ET *altı* ‘6’

yétmiş ‘70’ (114r/6, 117r/2, 121r/2, 131v/8) < ET *yitti* ‘yedi, 7’

{+(I)ncI} Metinde görülen örnekleriyle Eski Anadolu Türkçesinde türetim alanı yalnızca sayılarla sınırlı kalmıştır. Sıra bildiren sayı sıfatları türetir.

- Türkçe köklere geldiği örnekler:

dördinci (92r/15, 128r/10) ; *dördüncü* (92v/17, 93v/14) ; *dördüncü* (111v/14) ‘4. , dördüncü’ < ET *tört* ‘dört, 4’

sekizinci ‘8., sekizinci’ (98v/2) < sekkiz ~ sekiz ‘8’

- Yalnızca bir örnekte yabancı kökenli kelime görülmüştür:

evvelinç ‘birinci, önceki’ (96v/1) < Ar. evvel ‘ilk, önce’

{+rA} Yer gösteren ve zaman belirten zarflar türetir.

1. Yer zarfı türettiği örneklerde yön ekinin kalıplaştığı örnekler karşımıza çıkmıştır:

içre ‘içer, iç’ (101v/9, 108r/6, 128v/1) < ET iç ‘iç’

taşra ‘dışar, dış’ (99r/8, 111r/1, 121r/17...) < ET fāş ‘dış’

2. Zaman zarfı türettiği örnekte de yön ekinin kalıplaşması görülür:

sonra / *şonra* ‘son, sonra’ (90r/2, 112r/10, 119v/4...) < ET song

{+rAk} Karşılaştırma eki olarak adlandırılır, sıfat ve zarflar türetir.

yégrek ‘daha üstün/iyi’ (+dür.118r/17; +i.117v/5; +ini.132v/2) < ET yèg ‘daha iyi’

{+sXZ} {-IX} ekinin olumsuzluğu olarak tanımlanır. Yokluk bildiren sıfatlar türetir.

- Türkçe köklere geldiği örnekler:

agacsuz ‘ağaçsız’ (114r/7) < ET. yığaç ~ığaç ‘ağaç’

başsuz ‘başsız’ (103v/6) < ET baş ‘baş’

susuz ‘susuz’(132r/6) < ET sūv ‘su’ < sub

taşsuz ‘taşsız’ (98r/3) < taş < ET t̄aş ‘dış’

- Yabancı kökenli kelimelere de gelebilir:

cāmesüzler ‘elbisesiz, kıyafetsiz’ (101v/17) < Far. cāme ‘elbise’

devletsizlere ‘devletsiz’ (107v/17) < Ar. devlet

pençesiz ‘pençesiz’ (131r/2) < Far. pençe

2.1.1.2 Fiilden İsim Yapım Ekleri

Fiilden isim yapma ekleri, fiil kök ve gövdelerine gelerek fiilin kök anlamıyla ilişkili adlar yapar. Eski Anadolu Türkçesinin de Türkiye Türkçesinin de en geniş isim yapımı ekleridir. Fakat işlek olanlar da vardır daha az kullanılan ekler de vardır. Bu bölümde metinden örneklerle Eski Anadolu Türkçesinde fiilden isim yapma ekleri incelenmiştir.

{-GU} Pek çok işlevi olan işlek bir ektir. Metinde durum ve doğa ile ilgili isim, duygu ismi ve akrabalık ismi türettiği görülmüştür.

ķayu ‘endişe’ (+sı.116r/14) < ET *ķad ‘endişe etmek’

ķorķu ‘korku’ (+dan.119r/10) < korķ- ‘korkmak’

ķüyeķü ‘güveyi, damat’ (+lerinden.94r/12; +si. 94r/3, 98v/3; ...) < ET *küde-

yanķu ‘yankı’ (+landı. 90v/17, 112r/12) < ET yan- ‘dönmek’

- Metinde bir örnekte ekin ek sonu yuvarlak ünlüsünün kelime sonunda düzleştiği görülmektedir.

yapağı ‘kırılmış koyun yünü’ (123r/8) < ET yapa- ‘örtmek’

{-GUn} Fiil kök ya da gövdelerine gelerek aşırılık, abartma anlamlarına gelen isim ve sıfatlar türetir.

- Metinde isim türettiği örnekler:

başgın ‘ansızın saldırma’ (94r/8) < ET baş- ‘basmak’

kırğın ‘savaş; bozgun’(111v/13; +1.132r/17) < ET kır- ‘kırmak’

sıngın / *şingın* ‘savaş’ (+a.116r/13; +da.116r/12; +umuz.116r/13) < ET. sın- ‘bozguna uğramak, savaşmak’

- Metinde sıfat türettiği örnekler:

azgın (kişi) ‘saldırgan, sapıtılmış’ (117v/17, 118r/1, 118r/14) < ET az- ‘azmak’

çargın (Tatarlar) ‘azgın, şaşırılmış?’ (102r/11, 106r/8, 117v/4) < *çar-

dutgın (oğlanların) ‘tutuklu, mahpus’ (95r/3) < ET dut- ‘tutmak’

kırkın (leş) ‘yenilmiş’ (+lar.107v/15, 112v/6) < ET kır- ‘kırmak’

kızkın (kalkan) ‘kızgın’ (119v/8) < ET kız- ‘kızmak’

kızgın (kalkan) ‘kızgın’ (119v/10) < ET kız- ‘kızmak’

yorgın (insan) ‘yorgun’ (132r/6, 133r/11) < yor- < ET yorı- ‘yürümek’

{-IcI} Zeynep Korkmaz'a göre {-guçI} [{-gu} + {+çI}] ekinden gelmektedir.³ Türkçenin en işlek eklerinden biridir. Türkçede yüklendiği diğer işlevlerin aksine metinde fiili yapan kişiyi belirten isimler yaptığı örnekler görülmüştür.

işledicisi 'işleyen/işleten kişi' (109r/15) < işlet- 'işletmek' < işle- < ET iş 'iş'

iletici 'götüren kişi' (109r/16) < ET ilet- 'götürmek, ulaştırmak'

söyledici 'söyleyen kişi' (109r/15) < söyle- < Et sözle- 'söylemek'

{-In} Fiil kök anlamıyla ilişkili, fiilin sonucunda ortaya çıkan ürün isimleri türetir.

ekin 'ekilen şey' (111r/2, 113r/1) < ET ek- 'ekmek'

biçin 'biçilen şey' (113r/1) < ET biç- 'biçmek'

yarın 'yarın' (130r/5, 130v/5) < ET yaru- 'ışımak, aydınlanmak'

{-(I)nç} Fiil kök anlamıyla ilişkili duygu durumu isimleri yapar.

kağınç 'öfke, hiddet' (116v/6, 123r/1, +1la.120v/12...) < ET kağı- 'öfkelenmek, sinirlenmek' < kağı-⁴

{-(A)k} Somut ve soyut isimler türetir.

budağ 'dal' (+ları.125v/15) < ET. butı- 'budamak'

dilek 'arzu, istek' (126r/17, 126v/1) < ET tile- 'dilemek, istemek'

direk 'direk' (123v/7, 128v/11) < ET tire- 'desteklemek, dik tutmak'

ırağ 'uzak' (96v/15, 116r/7, 126r/15) < ET. yıra- 'uzaklaşmak'

kapak 'kapak' (+ları.117r/15) < ET. kapğak < *kap- 'kapamak'

³ Korkmaz. (2019). s. 83-84.

⁴ Gülensoy. (2007). s. 452-453.

ķaynaķ ‘kaynak, pınar’ (127r/4) < ET. kayna- ‘kaynamak’

ķuřaķ ‘kuşak’ (+lu.99r/1) < ET. ķurřaĝ < ET kurşa- ‘kuşanmak’

yüksek ‘yüksek’ (91v/14, 105r/8, 112v/2) < ET yükse- ‘yüksek olmak’

yaraķ ‘hazırlık, malzeme, teķhizat’ (101r/4, 101v/1, 104r/2) < yara- ‘uymak, yaraşmak’

{-(X)k} Fiilin sonucu ya da fiilin işleyişi ile ilgili ad ve sıfat türetir.

- Metinde isim türettiĝi örnekler:

arıķ ‘zayıf’ (+lardur.111r/6) < ET ar- ‘yorulmak’

bitik ‘yazı’ (135r/1, +i. 135r/2) < ET biti- ‘yazmak, çizmek’

bölük ‘bölük’ (90v/2, 90v/9, 104v/9...) < ET böl- ‘bölmek’

buyuruķ ‘buyruk, emir’ (+ı.114v/4) < ET buyur- ‘buyurmak’

delük ‘delik’ (119r/7, 123v/3, 124v/17...) < ET del- ‘delmek’

danişık ‘danişma’ (+a.98r/1; +ın.100v/7) < daniş- ‘danişmak, istişare etmek’ < ET tanuş- ‘birine söz buyurmak’ < tanu- ‘söz buyurmak’

ķılık ‘görünüş, biçim, suret’ (100r/6) < ķıl- ‘yapmak etmek’

ķoduķ ‘koyulan şey, koyulmuş’ (+ların.108v/17) < ET kod- ‘koymak’

ķonuķ ‘misafir’ (115v/14) < ķon- ‘konaklamak, geceyi geçirmek’

salık ‘tavsiye’ (129r/5, 133v/3) < ET sal- ‘koyvermek, atmak’

řoviķ ‘soĝuk’ (+ı.133v/9) < ET sovu- ‘soĝumak’

sovuķ / *řovuķ* ‘soĝuk’ (133r/16) ET sovu- ‘soĝumak’

- Metinde sıfat türettiği örnekler:

açuk ‘açık’ (118r/7, 118r/8) < ET aç- ‘açmak’

bölük (leşker, çeri...) ‘bölük’ (90v/3, 102r/6, 105r/9...) < ET böl- ‘bölmek’

kesük (baş) ‘kesik’ (103v/15) < ET kes- ‘kesmek’

{-XIU} Fiil kökünden de sıfatlar türetir.

kurulu (bārigāhlar) ‘kurulu’(98v/9) < ET kur- ‘kurmak’

yazılı (mermer diregi) ‘yazılı’ (92v/6) < OT yaz- ‘yazmak’ (ET biti-)

bürülü (gözleri) ‘bürülü’ (94v/16) < ET bürü- ‘bürimek, örtmek’

{-Xm} Fiil sonucunda meydana gelen durum, iş, ürün isimleri yapar. Metinde durum ismi yaptığı görülmektedir.

ölüm ‘ölüm’ (+den.110r/10; +i.118r/17) < ET öl- ‘ölmek’

{-I/-U} Zarf-fiil ekinin kalıplaşmasıyla somut ve soyut adlar yapmıştır.

dahı ‘dahi, da/de’ (90r/4, 90r/11, 90r/11...) < ET tak- ‘takmak’

ötürü ‘-den dolayı, -in sebebiyle’(128r/4) < ET ötür- ‘geçirmek’

tolu ‘dolu’ (98v/9, 124r/14, 124v/15...) < ET tol-

toḡı ‘don’ (111r/14, 129v/12) < toḡ- < ET tong- ‘donmak’

yazı (128v/12; +dan.116r/14; ...) < ET yaz- ‘yaymak’

{-men} İşlek bir ek değildir.

degirmen (99r/7, 99r/15, 118v/16...) < ET tegirmen < *tegir- ‘çevirmek, döndürmek’

{-mur} Geçişsiz fiillerden kök anlam sonunda ortaya çıkan ürün adları türetir.

yağmur ‘yağmur’ (110v/17, 112r/15, 112r/16...) < ET yağ- ‘yağmak’

{-tX} Geçişli fiillerden ad türetir.

karaltu (125r/14, 125r/15) < OT karar- < kara- (karartı kelimesinden benzeşmezlikle oluşmuştur.)

2.1.1.2.1 Fiilimsiler

Fiilimsi ekleri, fiillere gelerek fiilleri isim soylu kelimelere dönüştüren çeşitli eklerdir. Cümle içinde isim, sıfat, zarf gibi kullanılabilir bilhassa çoğu zaman bağlaç işlevi görebilirler. Nesrin Bayraktar, fiilimsilerin bu çok işlevliliğini şöyle anlatmaktadır: “Fiilimsiler dile anlatım gücü zenginliği ve kıvraklık sağlamanın yanında anlatılmak isteneni kısa yoldan anlatma olanağı sağlayan, yan cümle kurabilen, bağlaçların yerine geçebilen dil bilgisel unsurlardır.” (Bayraktar, 2004. s.3)

Fatma Erkman Akerson, “Fiilleri belli eklerle adlaştıran ya da belirtece (zarf) çevirerek kullanmak da mümkündür. Burada, kuşkusuz, fiil tür değiştirmektedir. Ad, sıfat, ya da belirteç olur. Dolayısıyla bu ekleri yapım eki saymak mümkündür. Ancak bu ekleri alan fiiller bir bakıma da fiil olma özelliklerini korurlar. Bu durumda da çekim eki sayılmaları düşünülebilir. ... İşte bu tür dönüşümlerle ortaya çıkan sözcüklere eylemsi (fiilimsi) diyoruz. Yani, bunlar hem fiil görevi yaparlar hem de ad, sıfat ya da belirteç olabilirler.” (Akerson, 2016. 141) cümleleriyle tanımlar.

Fiilimsilerin hem fiil hem isim olma durumu eklerin sınıflandırmasında farklı görüşlere imkan sunar. Ayrıca cümle içindeki konumunun, işlevinin ön plana çıkması bu ekleri biçim bilgisi ile söz diziminin inceleme alanına sunar. Bu sebeple Erdoğan ve Boz “tür ve görev değiştirici ekler” olarak sınıflandırmış, bu eklerin sözlüksel kelime türetmediklerini söylemişlerdir. (Erdoğan; Boz, 2013. s.95)

Daha fazla irdelediğimizde Emine Yılmaz ile Sema Aslan Demir, fiilimsi eklerinin 3 ayrı işlevi olduğunu söylerler. Birinci işlevi çekim işlevidir ki fiillerden yüklem kurarlar. Yan cümlenin yüklemidirler. İkinci işlev türetmedir, kalıcı isimler yani ‘sözlüksel’ isimler yaparlar. Üçüncü işlevi ise söz dizimsel işlevidir ki sözlüksel isimler türetmez fakat cümlenin içinde isim soylu kelimeler haline gelirler. [Pilavcı(ed.), 2017. s.125]

Tüm bu bakış açılarına bakarak metnimizi sunduğu malzemeleri kalıcı isim yaptığı örnekleri ve sözdizimsel işlevinin olduğu isim, sıfat, zarf, bağlaç olduğu örnekleri değerlendirmeye çalıştık. Bu sebeple örnekleri yer yer cümle içindeki kullanımlarıyla birlikte verdik.

2.1.1.2.1.1 Masterlar

Masterlar fiillerin isim şekillerinin oluşturmaktadırlar. İsimlerin girebileceği tüm hallere girebilirler, isimlerin yüklendiği tüm işlevleri yüklenebilir ve isimlerin alabildiği tüm ekleri alabilirler. Metinde $\{-mA\}$, $\{-mAK\}$, $\{-mAKIİK\}$ ve $\{-(y)Iş\}$ master eklerinin örnekleri görülmektedir.

{-mA} İş isimleri yapmakta kullanılan ek, eylemden sıfat yaptığı örnekler yaygındır.

- Sözlüksel kelimeler yaptığı örnekler:

degme leşker ‘rastgele, olur olmaz’ (101r/2, 118r/4, 126r/15...) < ET tegme ‘herkes’ < ET teg- ‘ulaşmak’

dikme yazu ‘dikilmiş/dikilen’ (100r/1)

düzme nesne ‘düzülmüş/düzülen’ (116v/8)

kazma mağāralar ‘kazılmış, kazılan’ (92r/16)

kırt ulumasından ‘uluma’ ‘uluma işi’ (91r/6)

- Söz dizimsel örnekler:

kırılmasına ‘kırılma işi’ (109r/4)

haber uşanmalu haberdür ‘uğraşma işi’ (96v/12)

{-mAK} Hareket isimleri yapmakta kullanılır. Eski Anadolu Türkçesinde üzerine durum ekleri aldığı örnekler yaygındır. Metindeki örnekler söz dizimsel örneklerdir. Fakat yalnız iki örnekte sözlüksel kelime yaptığı görülmüştür:

ırmak ‘akarsu’ (+lar.126v/3, 127v/4,132r/6) < ET yır- ‘yarmak’

yemek (*yétüremez*) ‘aş’ (131v/12) < ET yè- ‘yemek’

- Söz dizimsel örnekler:

‘acāyiblerin görmege gitdiler (118v/9)

ādem ādeme secde kılmak (122r/13)

ağlamağı ko (94r/8)

almağa gelürleridi (124v/4)

at sürmekden t[î]z hitâb *kılmağdan* kalmış (97v/3-4)

bir dağı yatmak gaflete işâretdür (96r/17)

bu azğun kişi oñmağlığa çâre yokdur (118r/16)

bu vaktde zelzele *olmak* neye işâretdür (132r/14)

buluşmak devlete şınaşmağdur (100v/13-14)

buluşmak gerekdür (98r/3)

bunu ne öldürmek gerek (117v/9)

çalmağa turur (93v/6)

deryāya ermekdir (126v/2)

devlet şınaşmağa evvel Hâğdan ‘ināyet gerekdür (100v/14)

dīvi zebūn kılmağa neyidi dēdi 119v/17

diyārına girmege icāzet dileyelim (133v/14)

düşmānıla nice buluşmağı (100v/9)

düşmānıla uğraşmak (100v/6)

düşmānıla buluşmağa *țuruşmağa* varmazuz (102v/9-10)

élçilige varmağa (133v/16)

er seçmek gerek (108r/2)

gelmekden *gitmekden* kalmışdur (114v/2)

gitmekden yēgi budur (114v/16)

görüşmek gerek dēdi (108r/1)

*Haḡ d**emek**den gitmez* (118r/4)

*Haḡ ta ‘ālāy**ı** bildür**mek*** (117v/12)

*ḡāl**ı**ka **ermek** şuḡa beḡzer* (126r/14)

*ḡāl**ı**klarına z**ikir** **etmege*** (126r/12)

*işümüz hemān tavar biçer**mek**dür* (114r/5)

*kaḡā **çevürmek** t**urmak** sa ‘ādetine nuḡşān **érür*** (102v/11)

*ḡavm es**ir** **kılmaḡa*** (115r/6)

*ḡavmuḡ **kırılmaḡına*** (109r/2)

*kim **üzerüne** dökül**mege*** (97r/12)

*ḡol şun**mak*** (115r/6)

*ḡul ol**maḡa** rızā v**ermediler*** (108v/2)

*maḡbūs d**ivi** gör**mek** gör**mek*** (120r/5)

*maḡşūdumuz bunda gel**mek**den **éy yār** / bu diyāri daḡı gör**mek**dür* (135r/15)

*ne ağla**mak** gerekdür ... Haḡdan şikayet **kılmaḡ**dur* (107v/12)

*n**eçe** sür**mek** gerek* (108v/6)

*nesne düz**maga** meşḡül oldılar* (93r/12)

*ol gör**mege** geldüğümüz ḡaplan hey’et cānavar* (130v/3)

*öldür**mek** dirilt**mek** Haḡ ta ‘ālā elindedür* (107v/12-13)

*senünle görü**şmege** ya ‘n**i** ceng **kılmaḡa*** (106r/8)

*teşh**ir-i** cinne da‘vet oḡ**umaḡa** meşḡül oldılar* (120v/14)

*vel**i** ḡazretüḡe ḡulluḡ **kılmaḡ**dan* (128r /4)

*yazu yaz**maḡ** bilmezler* (100r/3)

yemekten içmekden gelmekden gitmekden kalmışdur (114v/1-2)

yere şalıp gitmekden yégi budur (114v/16)

zıkr u tesbîh eylemek (126v/7)

{-mAKLIK} {-mAK} ve {LIK} eklerinin birleşmesinden oluşmuştur. Bu ek üzerine durum eki alabilmektedir. Fiillerin hareketinin sonucunu bildiren soyut anlamlı söz dizimsel kelimeler yapar. Metinde tek örnekte görülmektedir.

bu azgın kişi oñmaklığa çāre yoğdur (118r/16)

{-(y)Iş} Bir işin/eylemin sonucunda ortaya çıkan durum isimler türetir. İş ve oluşun tarzını belirtir. Kalıcı yani sözlüksel somut isimler türetir.

geliş (97r/5)

haykırış (-ından. 91v/8)

2.1.1.2.1.2 Sıfat-Fiiller

Fiillerden zaman anlamı taşıyan isim ve sıfat türetebilen fiilimsi grubu sıfat-fiillerdir. Cümlelerin içinde bir sıfatın girebileceği tüm hallere girebilirler, yüklendiği tüm işlevleri yüklenebilir, alabildiği tüm ekleri alabilirler. Bir sıfat gibi isimlerin önüne gelerek ismi niteleyebilirler. Nitelediği isim belirgin bir şekilde düşebilir ve isim ögesine gelen hâl eklerini kendi üzerine alarak isimleşebilirler.

Metindeki örnekleriyle sıfat-fiil ekleri,

1. Geçmiş zaman sıfat-fiilleri
2. Gelecek zaman sıfat-fiilleri
3. Geniş zaman sıfat-fiilleri olarak 3 başlık altında incelenmiştir.

2.1.1.2.1.2.1 Geçmiş Zaman Sıfat-fiilleri

Eklendikleri fiile geçmiş zaman anlamı katan sıfat-fiil ekleridir. Metinde *{-dUK}* ve *{-mİş}* sıfat-fiil eklerinin örnekleri görülmektedir.

{-dUK} Fiile geçmiş zamanlı sıfat anlamı verir. Üzerine durum ve iyelik ekleri alabilmektedir. Metinde kalıcı sıfat yaptığı örneklere rastlanmamıştır.

<i>ağladuğına</i> (94v/5)	<i>kaçduğun</i> (116r/12)
<i>ağduğından</i> (126v/2)	<i>kırduğın</i> (93r/3, 112v/8)
<i>alduğı</i> (99v/15)	<i>kıırıldıuğın</i> (93r/3, 109v/4; +a.109r/12)
<i>alduğımı</i> (135r/11)	<i>ķonuđuđı</i> (96v/10)
<i>başturduğı</i> (119v/6)	<i>ķurtulduđun</i> (122r/4)
<i>bildügin</i> (114v/7)	<i>olduğı</i> (93v/16, 96v/7, 97r/1...)
<i>bulduğın</i> (111v/9)	<i>olduğın</i> (98r/13, 122v/14, 128v/6...)
<i>dėduđı</i> (101v/13, 102r/2, 109v/14...)	<i>oturduğı</i> (124r/11)
<i>doķunduđı</i> (119r/8)	<i>oynaduğları</i> (107v/11)
<i>dėndüğüümüz</i> (102v/5)	<i>öldügin</i> (94v/5)
<i>dutduğı</i> (120v/7)	<i>ötdügi</i> (96v/11)
<i>duttuğumuz</i> (113v/7)	<i>şıduğın</i> (109v/3)
<i>düşdüginün</i> (126r/1)	<i>söyledügi</i> (117v/8, 122v/9; η, 117v/5...)
<i>düzdüğüümüz</i> (101r/15)	<i>sözledügi</i> (100v/8)

<i>érdügün</i> (102r/8, 110r/6)	<i>toğduğı</i> (111r/8)
<i>érdügi</i> (113r/9, 126v/17+b)	<i>turduğı</i> (105v/16, 112v/9, 123r/3)
<i>geçdügi</i> (93v/1, 112r/14)	<i>urdukları</i> (91r/15)
<i>geçdügin</i> (93v/8, 93v/13)	<i>urdukların</i> (91r/14)
<i>geldügi</i> (96v/1; +n 94r/13, 94r/15...)	<i>uyandıguñ</i> (97r/13)
<i>geldüklerin</i> (111v/11, 115r/13)	<i>varduğın</i> (93r/3, 96v/10)
<i>getürdügi</i> (96v/8, 117r/14...)	<i>varduğumuz</i> (119r/11)
<i>göndürdügi</i> 895r/2, 103v/14, 109v/6)	<i>varduğun</i> (96v/9)
<i>gördügi</i> (96r/7, 96v/5, 112v/1...)	<i>vérdügi</i> (122r/17)
<i>götürdügümüz</i> (120v/15)	<i>vérdüğümüz</i> (116r/17)
<i>gürledügi</i> (97r/3)	<i>yatduğı</i> (112v/12)
<i>haykırduğına</i> (126v/17+b-c)	<i>yatduğun</i> (96r/15, 96r/16)
<i>indügi</i> (96v/16)	<i>yöneldügi</i> (97r/2)
<i>işledüğüm</i> (124r/2)	

- Zeynep Korkmaz, sıfatfiil eklerinin kalıplaşması olarak verdiği $\{-dXX\}$ eki soyut ve somut adlar ifade etmektedir. (Korkmaz, 2018. s.47) Fakat metinde bulunan örneklerde bu ek isim köklerine mi fiil köklerine mi geldiği belirsizdir.

çapduğısılayın (127r/5) < çapduğ ‘teçhizat, süs’ < çap ‘cüsse’ / çap- at sürmek; vurmak

“it kıyruğı veli oñı iki şak taziyâne çapduğısılayın ve bir dağı ol cānavaruñ eñsesinde ādem saçınlayın siyāh saçı var” (127r/5-6)

añduğumca (131v/1) < añduğ ‘hatıra, anı’ < añ ‘dimağ, zihin’ / añ- ‘anmak, hatırlamak’

“bu haberi atamdan işideli añduğumca gayret odı meni qarāra yağar” (131v/1)

{-mİş} Fiile geçmiş zamanlı sıfat anlamı verir. Nitelediği ismin nitelediği yön önceden meydana geldiğini ifade eder. Eski Anadolu Türkçesinde sözlüksel isim yaptığı örnekler çok azdır. Metinde görülen örnekler söz dizimsel işlevdedir:

dikilmiş ‘amūd (133r/5)

kazılmış mağāralar (90v/11)

sınmış leşker (110r/7)

2.1.1.2.1.2.2 Gelecek Zaman Sıfat-fiilleri

Eklendikleri fiile gelecek zaman anlamı katan sıfat-fiil ekleridir. Metinde {- (y)AcAK} ve {- (y)AsI} sıfat-fiil eklerinin örnekleri görülmektedir.

{-(y)AcAK} Fiilin oluş ya da kılışını gelecek zamana yönlendirdiği sıfatlar türetir.

- Metinde söz dizimsel olarak sıfatlar türetmiştir.

düşmānla bulışacak leşkerümüzün (100v/16)

*bu uğraşacak*umuz leşker (101r/8)

şınaşacak çeri degüldür (102v/3)

- Metinde sözlüksel sıfatlar türetmiştir. Nitelediği isim bazen düşebilir. Düştüğü konumlarda isim işlevine girebilmektedir.

gelecek vaqtı ‘a tizcek gele (97r/14)

gelecek (çeri/leşker) çoğı piyādedür (98r/2)

{-(Y)AsI} Gelecek zamanlı sıfat fiil eki, metinde söz dizimsel isim yapmıştır.

yüzine tüküresi gelür (117r/16)

2.1.1.2.1.2.3 Geniş Zaman Sıfat-fiilleri

Eklendikleri fiile geniş zaman anlamı katan sıfat-fiil ekleridir. Metinde $\{-(y)An\}$ ve $\{-mAz\}$ sıfat-fiil ekli örnekleri görülmektedir.

$\{-(y)An\}$ Eski Türkçede $\{-GAN\}$ olarak karşımıza çıkan ek Türkçenin tüm dönemlerinde işlek bir ektir. Sıfat ve kılıcı isimleri yapmakta kullanılır.

- Söz dizimsel sıfat yaptığı örnekler:

ağan ırmaqlar / şu (126v/3, 126v/4)

bulan ihtiyār / kişi (124v/1, 124v/8)

çağırılan ün (126r/16)

düşen mühre / kuş (93r/16, 125v/9)

eren çeri / serveriçün (91v/10, 105v/11, 107v/11...)

gelen boz atlu / oğlı / kuş (92r/2, 95v/5, 95v/14 ...)

giden oğlı (95r/13)

giren görk serleri / erkekümüzi / kişiden (92r/15, 111v/8, 129r/13)

inen cânavarları (130v/11)

kalın a'zası (111r/17, 131r/1)

ķazan (*kişi*) (128v/11)

ķırılan leři/ cāmūs serleri (93r/1, 113r/16)

oynayan mihterlerüne (105v/4)

olmayan kişi (135r/14)

sıyan çerinün arasına (106v/3)

țuran kuşlar/ leşkere (96r/5, 96v/13, 97r/10...)

učan kuřlar (133r/17)

yığılan silün suyu (97r/11)

- Söz dizimsel isim türettiği örneklerde nitelediği isim düşmüştür.

<i>bilen</i> (90r/2)	<i>işiden</i> (91r/4)
<i>biten</i> (111r/3)	<i>işleyen</i> (109r/14)
<i>depeleyen</i> (127v/10)	<i>olan</i> (108v/11, 126r/13, 126r/14...)
<i>dönenler</i> (129r/8)	<i>țuran</i> (91r/6, 91v/1, 99r/4...)
<i>ķuvveti éren</i> (+ler) (133r/17)	<i>varan</i> (90r/13, 98r/8)
<i>gelen</i> (90r/1, 92v/3, 104r/7...)	<i>yazan</i> (90r/1, 92v/3, 120r/9...)
<i>giden</i> (111r/16)	<i>yazılan</i> (109r/12)
<i>gören</i> (117r/16, 127r/8, 133r/8...)	

- Söz dizimsel isim yaptığı örneklerde üzerine çoğul ve durum ekleri alabilir.

<i>geleni</i> (90v/4, 120v/8)	<i>ķaçanının</i> (108v/5)
-------------------------------	---------------------------

<i>gelenleri</i> (110v/8)	<i>kaçanların</i> (108v/4)
<i>gelenlerden</i> (124r/7)	<i>kırılanın</i> (109r/1)
<i>görenler</i> (99r/14, 134r/8)	<i>kurtulanı</i> (92r/12)
<i>görene</i> (114r/12)	<i>yenenün</i> (130v/15)
<i>görenün gözi</i> (123r/9)	<i>yennemeyenün</i> (130v/15)
<i>işidenler</i> (91r/6, 93v/8, 93v/13...)	

{-mAz} Geniş zaman anlamlı fakat olumsuz bir sıfat-fiildir. {-Ar} ve {(Dr)} geniş zaman sıfat fiillerinin olumsuzudur.

aman bilmez yağıya (90v/8)

eni uzunı görünmez bir düz yazıya (98r/5)

at işlemez yere (118v/13)

ölmez kılıçın kınına (110v/6)

2.1.1.2.1.3 Zarf-Fiiller

Zarf-fiil ekleri eklendikleri fiilleri başka fiillere bağlayan ve fiilin zarfmış gibi rol yapmasını sağlayan eklerdir. Nesrin Bayraktar zarf fiilleri "...kişi ve zaman kavramı olmadan temel cümlenin ya da cümlenin yüklemine niteleyen, cümlede genellikle zarf tümleci olarak görev yapan fiilimsilerdir." olarak tanımlar. (2004. s.137) Zarf fiillerin bağlama görevi haricinde birleşik fiil kurma görevleri de vardır.

Bazı zarf fiil ekleri başka eklerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Metinde olumsuzluk eki {-mA} ile {-dIn}//{-dAn} ayrılma/uzaklaşma durum ekinin birleşmesiyle {-mAdIn / mAdAn}zarf-fiil ekli örnekler, {-DUK} sıfatfiil eki ile {+ÇA}

eşitlik ekinen oluşun $\{-dUkCA\}$ zarf-fiil ekli örnekler, $\{-mAK\}$ isimfiil ekiyle $\{-DAn\}$ ayrılma/uzaklaşma durum ekinin birleşmesiyle oluşun $\{-mAKDAn\}$ zarf fiil ekli örnekler görülmektedir.

Metindeki örnekleriyle zarf-fiil ekleri,

1. Zaman zarf-fiilleri
2. Sıfat-fiil oluşumlu zarf-fiiller
3. Mastar oluşumlu zarf-fiiller
4. Bağlama zarf-fiilleri olarak 4 başlık altında incelenmiştir.

2.1.1.2.1.3.1 Zaman Zarf-fiilleri

Eklendikleri fiile zaman anlamı katan zarf-fiil ekleridir. Metinde $\{-(y)IncA/ UncA\}$, $\{-(y)IncAK\}$, $\{-(y)All\}$, $\{-ken\}$, $\{-Ar ken\}$, $\{-mAdIn / mAdAn\}$ ekleriyle örnekleri görülmektedir.

$\{-(y)IncA/ UncA\}$ Eklendiği fiillere ‘*dığı zaman*’ ve ‘*incaya kadar*’ anlamları katar. Söz dizimsel işlevde kullanılmaktadır.

<i>ağınca</i> (126v/8)	<i>olunca</i> (110r/14, 118v/10)
<i>dérince</i> (95v/15)	<i>şığışınca</i> (125v/10)
<i>déyince</i> (125v/10, 126v/15)	<i>şalınca</i> (119v/13)
<i>dikilince</i> (91v/12, 106r/13, 112v/4...)	<i>turunca</i> (95r/4, 125r/8)
<i>geçince</i> (126v/11)	<i>varduğınca</i> (112r/14, 125r/14)
<i>kılunca</i> (130r/6)	<i>yağınca</i> (108v/15)

<i>olınca</i> (95v/9, 115r/15)	<i>yaraqlanınca</i> (115r/12)
--------------------------------	-------------------------------

{-(y)IncAK} Bu ek metinde ‘-(y)IncA’ anlamı verecek şekilde kullanılmıştır.

olınca : “*tumarın yédükleri kanı bahāları olınca eyle sebep kırılanuñ saña ne vebāli olsun*” (109r/6) / “*diyārda kış olınca altı ay gündüzi bulmazlar*” (111r/8) / “*kış olınca nice ölür*” (131r/9)

tırınca : “*bizümle cenge tırınca her kanķı bölük çerimüz zebün düşe*” (105r/9)

varınca : “*kaçma eriseñ men varınca karşıña*” (100r/9)

{-(y)AlI} Bu ek metinde ‘-den beri’ anlamında kullanılmıştır.

işideli (131v/1)

{-ken} , { -Ar ken} Eklendiği fiile ‘-diğında, -dığı zaman’ anlamları katar. Ünlü uyumuna aykırı bir ektir.

<i>bağlarken</i> (120r/7)	<i>öterken</i> (125v/17)
<i>dönerken</i> (93v/15-16, 130r/9)	<i>ötüşürken</i> (125v/8 – 9)
<i>gelürken</i> (90v/4, 91r/5, 98r/8...)	<i>tırımışken</i> (132r/9-10)
<i>giderken</i> (97r/17, 110v/5, 128r/1)	<i>tururken</i> (96r/1, 96v/12, 97r/10...)
<i>görürken</i> (133r/10)	<i>yanarken</i> (130r/9)
<i>gözlerken</i> (126v/17+a)	<i>yaturken</i> (95v/12, 96v/6)
<i>otururken</i> (95r/2, 126v/14, 130r/17)	

{-mAdIn / mAdAn} İki fiili birbirine bağlama görevi üstlenir. Yapısı itibariyle , ‘-ma’ olumsuzluk eki ile ‘-dan’ ablatif ekinin birleşmesi, olumsuz anlam taşımaktadır. Kendinden sonra gelen fiilin meydana gelmediğini ifade eder.

érmedin uyandugun oldur (97r/13)

leşkere érmédin ... çıkalım (90v/5)

şabāh érmédin kūh-ı künāma érdiler (90v/8)

gelmedin érmédin söyleyelüm (127r/17)

geçmedin ... biz varalum (95r/10)

görmedin gidersevüz (120v/9)

kaçurmadın érelim (98r/11)

karınmadan maḥlūḳāt mıdur / kalmış (114r/14, 114r/17)

korğmadın ... cengin édicek olursanız (103r/4)

geldüğimiz tuymadın ... koyalum (90v/1)

çarh tırmadın dolablayın dönerdi (93v/15)

2.1.1.2.1.3.2 Sıfat-Fiil Oluşumlu Zarf-fiilleri

Zarf-fiil ekleri başka eklerin bir araya gelmesiyle de oluşmaktadır. Sıfat-fiil oluşumlu zarf-fiil ekleri bir sıfat fiil ekinin iyelik ekli ya da iyelik eksiz durum ekleri ya da eşitlik ekiyle bir araya gelmesiyle oluşabilmektedir.⁵ Metinde sadece {-dUkCA} zarf-fiil ekli örnekler görülmektedir.

⁵ Ayrıntılı bilgi için, Bayraktar, 2004. s.221-260.

{-dUkCA} İki olayı süre ve oluş bakımından birbirine bağlama görevi üstlenir. ‘-dığđ zaman, -dığđ kadar’ anlamları veren ek {-DUK} sıfatfiil eki ile {+ÇA} eşitlik ekinden oluşur.

göz érdükçe ... gümlemiş (98v/8)

söyledükçe azgunluğını arturdđ (118r/14)

vardukça ... ol kavmi sđduđ (111v/10)

2.1.1.2.1.3.3 Mastar (İsim-Fiil) Oluşumlu Zarf-fiiller

Mastar oluşumlu zarf-fiil ekleri sıfat-fiil oluşumlu zarf-fiil ekleri gibi bir mastar/isim-fiil ekiyle iyelik ekli ya da iyelik eksiz durum eklerinin ya da {sIz} isim yapım ekinin birleşmesiyle oluşabilmektedir.⁶ Metinde sadece {-mAKDAn} zarf-fiil ekli örnekler görülmektedir.

{-mAKDAn} Eski Anadolu Türkçesinde kendisinden sonra gelen zaman zarfı geldiği görülmektedir. ‘-madan önce/sonra vb.’ anlamlar ifade etmektedir. Kendisinden sonra gelen fiil gerçekleşmesine etki etmektedir. Fakat metinde görüldüğü örneklerde kendisinden sonra gelen fiilin amacı olan ya da yaptığı işi, meşguliyetini bildiren zarffiiller türetmiştir. {-mAK} isimfiil ekiyle {-DAn} ablatif ekinin birleşmesiyle oluşan bir zarf fiil ekidir.

démekden gitmez (118r/4)

içmekden gelmekden gitmekden kalmışdur (114v/2, 135r/15)

mağşüdumuz ... gelmekden ... bu diyarı dağı görmekdür (135r/15)

gitmekden yéđi budur (114v/16)

kılmağdan ötüri bir yere cem‘ olmuşlar (128r/4)

⁶ Ayrıntılı bilgi için, Bayraktar, 2004. s.261-265.

sürmekden kılmakdan kalmış (97v/3-4)

2.1.1.2.1.3.4 Bağlama Zarf-fiilleri

Zarf-fiil eklerinin asıl işlevi bağlamadır. Cümle içinde bağlaç işlevi görebilmektedirler. Ek alan fiil ile diğer filler arasında oluş bakımından bir gerçekleşme sıralaması var olduğu görülmektedir. Metinde $\{-(y)V\}$, $\{-(y)Up\}$, $\{-(y)Up\}$ ekinin genişletilmiş biçimi $\{-(y)UbAn\}$ ve $\{-A\}$ zarf-fiil eki örnekler görülmektedir.

$\{-(y)V: -(y)A / -(y)I/ -(y)U\}$ Eklendiği fiil kendinden sonra gelen fiili niteler, böylece ek iki fiilin birbirine bağlanmasını sağlar. Ayrıcı ek iki kez kullanılarak ikileme de yapabilmektedir. (bk. **tolayu tolayu**)

avlayu kuşlayu gitdiler (134r/6)

beliñleyü ... taşra çıkdı (121r/17)

beliñleyü uyandım (96r/7)

çekü ben tutmuşsam (120r/13)

dëyü Ğitâş şaz olup / karşıu gitdiler / su'âl éderlerse (95r/4, 95r/14, 96r/8...)

girü ... bağışladı / ... katına var (122r/3, 123v/11)

gözleyü önce geldiler / kaçayıduğ (102r/9, 116r/13)

gürleyü gitdiler (106r/10)

gürleyü gümleyü gelürken (105v/9)

Ğitâş düşmândan kaçaa geldügin bildürdi (95r/15)

şaglayu giderken (110v/5)

tolayu tolayu gitmiş (113r/9)

ünreyü hırlayu bir yaña gitdi (114r/1)

yörüyü hayli yol gitdiler (97r/17)

uluşu uluşu ceng kıldılar (91r/17)

- Metinde ikileme yaptığı örneklerde zarf-fiil olarak işlevini sürdürmektedir.

koşa koşa yürüdi (130v/9)

yéye içe on yédi gün yürüyüp (118v/9)

gürleyü gümleyü gelürken (105v/9)

ünreyü hırlayu bir yaña gitdi (114r/1)

avlayu kuşlayu gitdiler (134r/6)

tolayu tolayu gitmiş (113r/9)

uluşu uluşu ceng kıldılar (91r/17)

- Metinde sözlüksel kelime türettiği örnekler:

gine ‘yine, tekrar’ (111r/8) < ET yan- ‘geri dönmek’ (yan-a > *yene > yine)

yine ‘yine, da, de’ (90r/8, 90r/9, 91v/10...) < ET yan- ‘geri dönmek’

{-(y)Xp} Eski Anadolu Türkçesinin en işlek zarf-fiil eklerinden biridir. Eklendiği fiili yancümlelerin yüklemine ya da asıl yükleme bağlar. Cümle içinde ‘ve’ bağlacı gibi işlev görebilir ve ‘-arak/-erek’ anlamına gelerek fiile bağlayıcı olabilir. Bağ fiil olarak

adlandırılır.⁷ {-(y)Xp} eki, Eski Anadolu Türkçesinde düz ve yuvarlak dar ünlülü olarak karşımıza çıkmaktadır.

<i>açup</i> (90v/3, 90v/5, 91v/1)	<i>ağlaşup</i> (103v/11)
<i>aķup</i> (106v/4, 111v/14, 127v/4)	<i>aķışup</i> (128r/8)
<i>alup</i> (90r/7, 90r/9, 91r/13...)	<i>alı koyup</i> (101v/12)
<i>aņup</i> (125r/13)	<i>aşilup</i> (105r/15)
<i>atup</i> (130v/13)	<i>aya kaçışup</i> (94r/16)
<i>bağlayup</i> (128r/15)	<i>baķup</i> (122v/4, 123v/14)
<i>baķışup</i> (92v/11, 94r/16, 96r/8)	<i>basup</i> (119v/3)
<i>begenüp</i> (98r/4, 101v/5)	<i>bekleyüp</i> (100v/5, 115r/9)
<i>bıraķup</i> (98v/11)	<i>bilüp</i> (132r/15, 134r/10)
<i>binüp</i> (95r/10)	<i>biriküp</i> (126v/4)
<i>bitürüp</i> (134r/1)	<i>bulup</i> (94r/14, 98v/3, 124v/7)
<i>buluşup</i> (94r/14, 94r/17, 95r)	<i>burtarışıp</i> (113v/14)
<i>bürüp</i> (99r/6)	<i>çağırıp</i> (106r/2)
<i>çalup</i> (90v/4, 106v/17)	<i>çeküp</i> (91v/6, 121v/2, 132v/12)
<i>çevürüp</i> (92r/6)	<i>çıkup</i> 892r/12, 102v/17, 104v/2...)
<i>çıkarıp</i> (100v/5, 122r/1, 124r/13)	<i>çoğalup</i> (111v/10)
<i>déyüp</i> (90r/11, 91v/6, 92r/5)	<i>depeleyüp</i> (103v/10)

⁷ Örneklerin her birini ““ve” bağlacı işlevi gördüğü örnekler”, ““-arak/-erek” anlamında bağlayıcı olduğu örnekler” olarak ayırmak güçtür. Ek metinde çok işlek olduğu için ve aynı kök eki aldığı farklı bağlamlarda iki farklı işlevde de kullanıldığı için her bir bağlamı ayrı ayrı vermek fazla yer kaplayacaktır. Bu sebeple örnekleri sıralayarak vermek tercih edilmiştir.

<i>dērip</i> (132r/11, 134v/1)	<i>diküp</i> (103v/3, 109v/2, 123v/4)
<i>diñlenüp</i> (104r/11, 131v/13)	<i>dirilip</i> (107r/5, 128v/3)
<i>dökülüp</i> (133r/11)	<i>döküp</i> (115r/5)
<i>döndürüp</i> (103r/11)	<i>dönüp</i> (97v/11, 103v/3, 110r/6...)
<i>dutulup</i> (128v/2)	<i>dutup</i> (91r/6, 92v/12)
<i>düzüp</i> (93v/4, 93v/5, 93v/10...)	<i>édünüp</i> (116v/5)
<i>emenüp</i> (101r/6)	<i>érüp</i> (91r/13, 95r/13, 95v/2...)
<i>érişüp</i> (103r/15, 106r/11)	<i>édip</i> (121v/14, 133v/11)
<i>geçüp</i> (95v/8, 104r/3, 107r/14...)	<i>gelip</i> (105r/7, 107r/14, 108r/15...)
<i>girüp</i> (95r/4, 95v/11, 99v/3)	<i>girişip</i> (113v/13)
<i>gitip</i> (125r/2, 130r/7)	<i>giyip</i> (107r/15, 107v/1)
<i>göçüp</i> (127r/10)	<i>göçürüp</i> (102r/4)
<i>gömülmeyüp</i> (133r/1)	<i>göndürüp</i> (101v/12, 102v/2)
<i>görüp</i> (90v/4, 90v/13, 91v/1...)	<i>görüşüp</i> (94r/17, 94v/2, 134v/5...)
<i>götürüp</i> (91v/16, 92v/7, 95r/17...)	<i>gözleyüp</i> (91r/5, 95v/17, 97v/14)
<i>gümleyüp</i> (98v/8)	<i>gümreyüp</i> (103r/15)
<i>gürleyüp</i> (96r/2, 101r/2)	<i>haykırup</i> (103r/15, 103r/17, 106v/12)
<i>içüp</i> (123r/13)	<i>inüp</i> (90r/12, 90v/4, 91v/15...)
<i>inişip</i> (106r/12)	<i>isteyip</i> (115r/16)
<i>işitüp</i> (94r/16, 95v/12, 113v/2...)	<i>kaçup</i> (95v/8, 112r/4, 114v/10...)
<i>kaḥip</i> (121r/10)	<i>kaḫışup</i> (94r/16)

<i>kaķup</i> (90v/16, 103r/15, 120v/15)	<i>kaķiyup</i> (97v/7)
<i>ķaldurup</i> (93v/6)	<i>ķapup</i> (91r/14, 125v/12, 125v/13)
<i>ķarilip</i> (91r/13, 126v/4)	<i>ķarişup</i> (103r/16, 115v/10, 132r/10)
<i>ķarçaşup</i> (95r/9)	<i>ķatip</i> (110v/6)
<i>ķazup</i> (108v/16, 113r/8)	<i>ķaravullayup</i> (102v/10)
<i>kesilip</i> (105r/15)	<i>ķiġirip</i> (117r/17)
<i>ķiġurup</i> (119r/15)	<i>ķirilip</i> (133v/6)
<i>ķirip</i> (110r/8)	<i>ķirişip</i> (106r/12)
<i>ķivanip</i> (105v/5)	<i>ķonup</i> (125v/8)
<i>ķorħup</i> (133v/14)	<i>ķorkup</i> (98r/15)
<i>ķoşup</i> (97v/16, 134r/5)	<i>ķoyup</i> (90v/3, 90v/7, 102v/16...)
<i>ķurup</i> (97v/13, 131v/10)	<i>ķuşayup</i> (129v/13)
<i>merħabalayup</i> (97v/3)	<i>oġuyup</i> (120r/8, 124r/17)
<i>olup</i> (90v/7, 91v/17, 92r/13...)	<i>oturup</i> (98v/6, 107r/16, 107v/1...)
<i>oynayip</i> (107v/7, 108r/4)	<i>öġüp</i> (105v/5)
<i>ölüp</i> (108v/17, 131r/7)	<i>öġreyüp</i> (103r/15)
<i>öpüp</i> (134v/8)	<i>ötüşüp</i> (126v/9)
<i>şaçilup</i> (111v/15)	<i>şaġlayup</i> (91r/8, 95r/17)
<i>şalup</i> (98v/11, 99v/13, 99v/15...)	<i>şanip</i> (121v/15, 122r/15)
<i>şarip</i> (121r/8)	<i>sevüp</i> (117r/5)
<i>şıyıp</i> (106v/7, 106v/8, 107r/10...)	<i>sıķıp</i> (115v/14)

<i>şınıp</i> (109v/5, 114v/10)	<i>şırıtp</i> (118r/4)
<i>şırtarıp</i> (127r/3) < sırt-	<i>şırtarışıp</i> (113v/15)
<i>silüp</i> (94r/9)	<i>sorup</i> (126v/2)
<i>soruşup</i> (98v/2, 106v/11, 134v/5)	<i>sözleşüp</i> (99v/8)
<i>sunup</i> (103r/14)	<i>sünüp</i> (106v/13)
<i>sünüşüp</i> (106r/11)	<i>sürüp</i> (90r/7, 91r/9, 91r/12...)
<i>tağılup</i> (102r/10, 104r/4, 112v/4)	<i>tağıtp</i> (114v/9)
<i>tağlaşup</i> (103v/11)	<i>talıp</i> (134r/17)
<i>tokušup</i> (93v/11)	<i>turup</i> (91v/14, 91v/14)
<i>tutup</i> (128r/16, 92r/10)	<i>tuyup</i> (111v/11)
<i>uçup</i> (95v/13, 126v/9, 130v/7)	<i>ulaşup</i> (91r/4)
<i>uluşup</i> (102r/10, 110r/6)	<i>uruşup</i> (93v/11, 95r/9)
<i>urup</i> (90r/6, 90v/16, 93r/11)	<i>uydurup</i> (95v/8)
<i>uyanup</i> (126v/17+c)	<i>üñreyüp</i> (92v/14)
<i>ürüp</i> (90v/16)	<i>üreyüp</i> (92v/14)
<i>ürküp</i> (96r/6, 97r/11)	<i>üşüp</i> (92v/11, 98v/13)
<i>varup</i> (91v/8, 94r/17, 95r/15)	<i>vérip</i> (91v/15, 92v/9, 105v/7...)
<i>yapıp</i> (131v/10)	<i>yaturmayup</i> (104r/11)
<i>yazup</i> (108v/16, 134r/4)	<i>yéyüp</i> (123r/13, 123r/16)
<i>yıgılıp</i> (97r/9)	<i>yörüdüp</i> (104r/10)
<i>yörüp</i> (98v/2, 102r/14, 127r/15)	<i>yörüyüp</i> (90r/12, 95v/2, 104r/12...)

<i>yunup</i> (132r/7)	<i>yücenmeyüp</i> (98r/14)
<i>yükünüp</i> (94r/15, 116r/6, 131v/5)	

- $\{-y\} Xp\}$ zarf-fiil eki alıntı kelimelerden türetilmiş fiillere de eklenebilir:

<i>'acebleşüp</i> (98v/13) < Ar. 'aceb	<i>āferīnleyip</i> (105r/17) < Far. āferīn
<i>düşmānlayip</i> (131v/10) < Far. düşmān	<i>haberleşüp</i> (97v/6) < Ar. haber
<i>hīl'atlayip</i> (110v/11-12) < Ar. hīl'at	<i>istimāletleyüp</i> (91r/10) < Ar. istimālet
<i>sorudup</i> (118r/2) < ET sorit- 'somurtmak'	

$\{-y\}UbAn\}$ Metinde tek örnekte görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde *'-arak/-erek'* anlamı katmasına karşı örnekte *'-dığında'*, *'-ınca'* ifadesi taşımaktadır.

varuban sīl urmayam sağa (100r/7)

2.1.2 Fiil Yapımı

İsim veya fiil kök ve gövdelerinden fiil türeten ekler sayesinde fiiller yapılır. Bu bölümde de isim yapımında olduğu gibi Türkçe kelimelerin Eski Türkçe biçimleri verilmeye çalışılmıştır.

2.1.2.1 İsimden Fiil Yapım Ekleri

$\{+A-\}$ Geçişli ve geçişsiz fiiller türetmektedir. Yalnızca ünsüzle biten kelimelere eklenebilir. İki heceli kelimelerde dar orta hece ünlüsünün düşmesine sebep olur.

beñze- 'benzemek' (-mezdi.116r/13; -r. 111r/17, 121r/14...) < ET beñiz

beze- ‘süslemek, donatmak’ (-miş.105v/12) < bezze < bedze < ET bediz ‘süs’⁸

ditre- ‘titremek’ (-di.91v/8) < titir ‘ses taklidi’

ilet- ‘ulaştırmak, iletmek’(-diler 103v/9) < ET ilet (< il+e-t-)

yaşa- ‘yaşamak’ (107v/5, -r.117v/14) < ET. yāş

ķapa- ‘kapamak, kapatmak’ (-dı. 119v/3) < ET *kapġa-mak < kapıġ (orta hece dar ünlüsü ve son sonu ġ’si düşmesiyle ‘kapa-’ oluşur.)

oyna- ‘oynamak’ (-dalar.105v/5 ; -dukları.107v/11 ; -r.90r/17; ...) < ET oyun (*oy-)

uza- ‘uzamak, uzunluğu artmak’ (-dılar.103r/12; -nur.134v/13) < ET uzun

uġra- ‘uġramak’ (+dı.124v/14) < ET uġur ‘yol, yön’

{+(A)l-} Geldiği sıfatlardan geçişsiz fiiler türetir:

çoġal- ‘çoġalmak, artmak’ (-dı.130r/17; -dılar.91r/15) < OT çok

yönel- ‘yönelmek’ (-dügi.97r/2) < ET yön ‘cihet’

{+(X)l-} Geldiği sıfatlardan geçişsiz fiiler türetir:

diril- ‘canlanmak, yaşamak’ (-desin.117v/10; -di.90r/8; -ip.107r/5 ...) < ET tirig

toġrul- ‘doġrulmak’ (-miş.96r/2, 123v/10) < ET toġru ‘doġru’

{+(A)r-} Renk bildiren adlara gelerek geçişli ve geçişsiz fiiller türetir.

ķarar- ‘kararmak, siyahlaşmak’ (-ur.123r/9) < ET kara ‘siyah, renk ismi’

---

⁸ Gülensoy, 2007. s.136.

{+I-} Geçişsiz fiiller türetir. Metinde görüldüğü örneklerde üzerine çatı ekleri geldiği görülür.

berkit- ‘sağlamlaştırmak, güçlendirmek’ (-di.93v/4 ; -miş.99r/13) < ET berk ‘sağlam kuvvetli’ (>berk+i-t-)⁹

saşın- / *şakin-* ‘uzak durmak, çekimek, kaçınmak’ (105r/3, 120v/1) < ET sak ‘uyanık olan, bilinçli’ (>sak+i-n-) < ET sa- ‘düşünmek’ (-Uk)

{+Ik-} Çok işlek olmamakla birlikte adlardan geçişsiz fiiller türetir.

birik- ‘toplanmak, bir araya gelmek’ (-üp.126v/4) < ET bir ‘1’

{+KIr-} Ses taklitlerinden (yansıma seslerden) geçişsiz fiiller türetir.

çağır- ‘seslenmek’ (-dı.92r/3, 112r/15; -ılan.126r/16; ...) < ‘çar’ ses taklidinden (çar+kır-)

haykır- ‘bağırarak’ (-ışından. 91v/8) < ‘hay’ ses taklidinden

kığır- ‘çağırarak’ (tdılar.130r/6) < ‘kıı’ ses taklidinden (kıı+kır-)

{+IA-} Farklı nitelikteki kök ve gövdelere gelerek hem geçişli hem geçişsiz fiiller türetir. En işlek fiil yapım eklerinden biridir. Alıntı kelimelere de eklenebilir.

- Türkçe köklere geldiği örnekler:

bağla- ‘bağlamak’ (118r/7,104r/17,101v/9...) < ET bağ

beliğle- ‘korkmak’ (91r/2) < ET beling ‘şiddetli, korku’

birle- ‘birleştirmek’ (-di.110r/1, 110v/14) < ET bir

⁹ <http://lugatim.com/s/BERK%C4%B0TMEK>

- boğazla-* ‘boğazlamak’ (-dılar.125r/12) < boğaz < ET boğuz (< ET boğ-u-z)
- depele-* ‘tepelemek’ (90r/9, 103v/1, 103v/3...) < depe (ET töpüle-) (d~t)
- diñle-* ‘dinlemek’ (120r/8; -diler.129r/16) < Et tıng- < ET tınıg ‘nefes soluk’ < ET tın- ‘solumak’
- gözle-* ‘gözlemek’ (135v/5.) < ET köz
- gürle-* ‘gürlemek’ (-di.112r/14, -diler.105v/15) < ET kür ‘yiğit, cesur adam’
- ırla-* ‘şarkı söylemek’ (-tdılar.106r/2) < ET. yır ‘şarkı’
- işle-* ‘işlemek’ (100v/2) < ET ış
- kapla-* ‘kaplamak’ (-dı.112r/15; -miş.112v/14) < ET kapı(ğ)
- karşula-* ‘karşısına çıkmak, karşılamak’ (-ñ. 97v/16) < ET karşı
- kışla-* ‘kışlamak, kışı geçirmek’ (-dı.93r/7... ; -r.95r/8) < ET kış
- okla-* ‘ok atmak’ (-dılar.130v/13) < ET ok
- sağla-* / *şağla-* ‘gerekli şartı hazırlamak’ (-dı.112v/1; -yu.110v/5; -yup.91r/8...) < ET sâğ < ET sa-
- sakla-* ‘saklamak, korumak,’ (-ya.131r/9) < ET sak ‘uyanık’
- toyla-* ‘ziyafet vermek, yedirip içirmek’ (-dım.135r/11) < toy ‘şölen’
- yokla-* ‘aramak, araştırmak’ (-dı.98r/8) < ET yök, yöd-

- Ses taklitlerine geldiği örnekler:

çatla- (-r. 117r/9) < ‘çat’ ses taklidi

çağla- (-dı.112v/2; r.96r/2) < ‘çağı’ ses taklidinden (<çağı+la-)

gümle- (-di.91r/1, 91r/4, 106r/16...) < ‘güm’ ses taklidinden

hır̄la- (+yu.114r/1) < ‘*hır*’ ses taklidinden

iñle- ‘acı ve üzüntüyle ses çıkarma’ (-tür 96r/3) < ‘*iñi*’ ses taklidinden

- Yabancı kökenli kelimelere de gelebilir:

‘aceble- (-di.128r/9) < Ar. ‘aceb ‘tuhaf’

āferīnle- (-yip.105r/17) < Far. āferīn ‘onaylama, takdir etme kelimesi’

bağışla- (-dı.122r/3, 122r/6) < Far. bahş ‘bağış, ihsan’

cāsūsla- (-sun. 98r/14) < Ar. cāsūs ‘ajan’

düşmānla- (-yip.131v/10) < Far. düşmān

hıl‘atla- (-yip.110v/11 – 12) < Ar. hıl‘at ‘elbise, özel bir tür kıymetli kaftan’

ışmarla- ‘getirmesini istemek’ (-ñ.132r/3) < sımār < Far. sipār ‘teslim etme’

şımarla- ‘istemek’ (-rladı.131r/9) < Far. sipār ‘teslim etme’

istimāletle- ‘berat verme’ (-yüp.91r/10) < Ar. istimālet ‘berat’

karavulla- (-yup.102v/10) < Moğ. karağul ‘gözcü’

merhabala- (-yup.97v/3) < Ar. merhabā ‘selam ifadesi’

parala- ‘paralamak, parça parça etmek’ (-rlardı.91r/15) < Far. pāre ‘parça’

taḥsīnle- ‘onaylamak’ (-di.116r/8, 121r/7...; -diler. 102v/12...) < Ar. taḥsīn ‘takdir etme, övme’

{+1An-} İsimden fiil yapım eki {+IA-} ile {-n-} dönüşlülük ekinin birleşmesiyle oluşan bir ektir.

- Türkçe köklere geldiği örnekler:

önlen- ‘önde olmak, öne geçmek’ (+sün.131v/13) < ET öng ‘ön’

sulan- ‘su ihtiyacını karşılamak’ (-dı. 104r/7) < ET sūv ‘su’ < sub

yanķulan- ‘yakılanmak’ (-dı. 90v/17, 112r/12) < ET yangku ‘aksayan ses’

yankılan- ‘yankılanmak’ (-dı. 91r/6) < ET yangku ‘aksayan ses’

yaraķlan- ‘teçhizatlanmak, malzemeleri almak’ (-mca.115r/12) < yaraķ ‘teçhizat; işe yarayan şey’ < ET yara- ‘uymak, yaraşmak’

- Yabancı kökenli kelimelere de gelebilir:

‘āşilen- ‘dik başlılaşmak’ (-ürseñ.135v/3) < Ar. ‘āşī ‘dik başlı, isyankār’

bağışlan- (-dı.122r/8) < Far. bahş ‘bağış, ihsan’

tasalan- ‘üzülmek, kaygılanmak’ (+dı.131v/2) < Far. tasa ‘üzüntü, kaygı’

{+1Aş-} İsimden fiil yapım eki {+IA-} ile {-ş-} işteşlik ekinin birleşmesiyle oluşan bir ektir.

- Türkçe köklere geldiği örnekler:

beliñleş- (-üp. 91r/2, -dürdiler. 104r/13, -diler 132/10) < ET beling ‘şiddetli, korku’

dögenleş- (diler.114v/11, 103v/5) < dögen ‘vuran’ < ET tōg- ‘ezerek öğütmek’

sözleş- (117r/17; -üp.99v/8) < ET sōz

tağlaş- ‘mec. dağlamak’ (-dılar.115v/11; -up.103v/11) < ET tāg ‘dağ’

- Ses taklitlerine geldiği örnekler:

hurlaş- (-dılar.113v/15) < ‘hır’ ses taklidi

meleş- (-diler.115v/9) (< ‘me’ ses taklidi)

möleş- (-di.112r/12; -diler.112r/10) < ‘mō’ ses taklidi

- Yabancı kökenli kelimelere de gelebilir:

‘acebleş- (-diler.99r/4, -üp.98v/13) < Ar. ‘aceb ‘garip, tuhaf’

haberleş- (-üp.97v/6) < Ar. haber

selāmlaş- (-dılar.121v/16) < Ar. selām

{+ra-} Ses taklitlerine (yansıma seslere) gelerek geçişsiz fiiller üretir. Metinde tek örnekte rastlanmaktadır.

gümre- ‘patlama’ (-di.130r/16) < güm ‘güm sesi, ses taklidi’

ünre- ‘ün, ses’ (114r/1) < ET ün ‘ses’

{+sA-} Kök anlamıyla ilişkili ‘öyle hissetme, öyle görme’ anlamında kelimeler türetir. Metinde tek bir örnekte yabancı kökenli bir kelimedede görülür.

‘acebse- ‘garipsemek’ (-di. 106r/9) < Ar. ‘aceb ‘garip, tuhaf’

2.1.2.2 Fiilden Fiil Yapım Ekleri

2.1.2.2.1 Çatı Ekleri

Çatı ekleri fiilden fiil yapan eklerin önemli bir bölümünü oluşturur. Çatı ekleri fiile gelen fiile bağlı olan özne ve nesnelere arasındaki ilişkiyi değiştiren, bildiren eklerdir.

Fiilin istemini belirlerler.¹⁰ Fiilin çatısı ettirgenlik, edilgenlik, dönüşlülük ve isteşlik olarak sınıflandırılır. Aynı zamanda fiilin anlam bakımında geçişli ya da geçişsiz olmasını durumunu da etkilemektedir. Çatı ekleri birbiri üstüne gelebilmektedir. Fiilimsiler gibi sözdizimsel işlevleri olan eklerdir.

2.1.2.2.1.1 Ettirgenlik Ekleri

Ettirgenlik fiilin geçişli ve geçişsiz olmasıyla yakından ilgilidir. Bu durum fiilin nesneyle olan ilişkisini belirler. Bu ekleri alan geçişsiz bir fiil geçişli fiile dönüşür. Geçişli bir fiil ise işin başkasına yaptırılması anlamını ifade eder. Bu ekler *geçişlilik ekleri* olarak da adlandırılır.

{-DUr }

- Metinde geçişsiz fiillere geldiği örnekler:

başturduğı (119v/6) < ET bas-

döndürüp (103r/11) < ET tön-

kızdurdı (119v/10) < ET kız-

kondurdı (128r/10, +lar. 95v/3) < ET kon-

koşturdılar (92r/11) < ET koş-

oldurur (132v/4) < ET bol-

öldürmezdi (120v/6) < ET öl-

uydurup (95v/8) < ET *ud- ‘ardından gitmek, izlemek, uymak’

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için, “Işıl AYDIN ÖZKAN (2018). “İstem ve Çatı İlişkisi”, *Evrensel Dilbilgisi ve Türkçede İstem.* s.265-277. Ankara. Gece Akademi” bakınız.

- Metinde geçişli fiillere geldiği örnekler:

depeletdür- (-e.117v/7; -ürüm.117v/5) < depelet- (geçişli) < depele- (geçişli) < ET töpüle- ‘tepesine vurmak’

itdürdi (124r/11) < ET it- ‘itmek’

kazdurdum (120r/12) < ET kaz- ‘kazmak’

üleşdürdi (124r/15, 127v/16, 130v/15) < üleş- (işteş) < ET üle- ‘bölüştürmek, dağıtmak’

yüzdürdi (130v/15) < ET yüz- ‘soymak’

{-GUr-} Metinde geçişsiz fiillere geldiği örnekler görülmektedir.

durguralım (101r/17) < ET tur-

tuğgur- (-dı.93v/6, 113v/9; -dılar.106v/5...) < ET tur-

érgür- (-di.106v/13, 106v/14; -dük.112r/6...) < ET ér- ~ ir-

{-T-}

- Metinde geçişsiz fiillere geldiği örnekler:

diriltmek (107v/12) < ET tiril- < ET tir- ‘yaşamak’

toğrultur (123v/10) < toğrul- < ET toğur- ‘bir şeye doğru yönelmek’¹¹

gürletdiler (106r/2) < ET gürle- < ET kür ‘cesur adam’

ırlatdılar (106r/2) < ET yırla- < ET yır ‘şarkı’

ısıtdı (118v/1) < ET isi- ‘sıcaklığı artmak’

iñletür (96r/3) < iñle- < iñi (ses taklidi)

oynadalar (105v/5) < ET oyna-

¹¹ Kubbealtı Lugatı, ‘doğrulamak’ maddesi: <http://lugatim.com/s/do%C4%9Fulmak>

yörüdüp (104r/10) < ET yorı-

yörütelim (90v/2) < ET yorı-

yörütmiş (113r/8) < ET yorı-

- Metinde geçişli fiillere geldiği örnekler:

ayırtla- (113v/17) < ET *adır-* ‘bölmek’

berkit- ‘sağlamlaştırmak, güçlendirmek’ (-di.93v/4 ; -miş.99r/13) < ET *berk*’ sağlam kuvvetli (>berk+i-t-)

depeletdüre (117v/7) < ET *töpüle-* ‘tepesine vurmak’

depeletdürürüm (117v/5) < ET *töpüle-* ‘tepesine vurmak’

kığırtıldılar (130r/6) < ET *kığır-* < *kī* (ses taklidi)

ornatdı (93r/13) < *oruna-* < ET *orun* ‘makam’¹²

söylet- (92v/6, 92v/7, 100v/11...) < ET *söyle-*

şaşurdayım (121v/11) < ET *şaşur-* < ET *şaş-* (geçişsiz)

{-Ar-}

- Metinde geçişsiz fiillere geldiği örnekler:

çıkarıcak (119v/14) < ET *tışık-* ‘dışarı çıkmak’

çıkarıp (100v/5, 122r/1, 124r/13) < ET *tışık-* ‘dışarı çıkmak’

sırtarıp (127r/3) < *sıyrıt-* < *sıyr-*

sırtarmış (99r/8) < *sıyrıt-* < *sıyr-*

¹² Nişanyan, *Çağdaş Türkçenin Etimolojisi Sözlüğü* veri tabanı, “orun” maddesi.
<https://www.nisanyansozluk.com/?k=orun>

sırtarışıp (113v/15) < sıyrıt- < sıyr-

- Metinde geçişli fiillere geldiği örnekler:

biçermekdür (114r/5) < ET biç-

{-Ur-}

- Metinde geçişsiz fiillere geldiği örnekler:

bitürüp (134r/1) < ET büt-

yétüre (122v/2; +mez 131v/12) < ET yêt-

2.1.2.2.1.2 Edilgenlik Ekleri

Edilgenlik ekleri geçişli ya da geçişsiz fiillere gelebilir. Edilgenlik ekleri işin kılıcı ya da işi yapanla özneye ilgilidir. Edilgenlik ekinin geldiği bir fiil geçişsiz olur ve işin kim tarafından yapıldığı ya da yaptırıldığı belli değildir. Fiil “kendi kendine olma” ya da “başkası tarafından yapılma” anlamlarını ifade eder.

{-(X)l-} Edilgenlik eki, genellikle ünsüzle biten tek heceli geçişli fiillere gelmektedir. Ettirgenlik ekinin üstüne, ünlü ile biten fiillerin üzerine ya da fiil gövdelerinin, çok heceli fiillerin üzerine de gelebilmektedir. Metinde ünsüzle biten tek heceli fiillerin üzerine geldiği görülmektedir.

açıl- (-dı. 121r/10) < aç-

aşıl- (-up. 105r/15) < as-

dikil- (-ince.91v/12, 106r/13,...; -miş 133r/5) < dik-

dökül- (-mege. 97r/12, -miş. 91v/7...; -üp. 133r/11) < dök-

dutul- (-ıcağ. 119r/15, -up.128v/2) < dut- ~ tut-

düzül- (-müş. 90v/12) < düz-

ekil- (-mez 111r/2) < ek-

karıl- (-duğ. 113r/17, -ıp.91r/13... -ur.108v/12) < kar-

kazıl- (-mış. 90v/11)

kesil- (-ip.105r/15)

kırıl- (93r/1, 93r/3, 109r/1...) < kır-

saçıl- (-up. 111v/15) < saç-

şarıl- (-mış 98v/15) < sar-

urıl- (-mış. 98v/15) < ur-

veril- (-en.118r/15) < ver-

yapıl- (-ip. 105v/11) < yap-

yarıl- (-ur.117r/9, -mış.132v/15) < yar-

yazıl- (-mışdur. 135r/2, -mışsa. 97r/15, -u. 92v/6) < OT yaz-

yıgıl- (-an.97r/11, -dı. 96r/4, -up.97r/9) < yığ-

yıkıl- (106v/16, 107r/1, 121v/6...) < yık-

{-n} ekinin edilgenlik işlevi çok belirgin değildir. Bağlam ve idrak kuvvetiyle çözülebilmektedir. Metindeki sınırlı örnekleri bağlamıyla birlikte verilmiştir.

döşen- < döşe- = “*sankim fers döşenmiş*”(118v/15)

işlen- < işle- = “*her işi kim dahilde hariçde işlenür*”(109r/13-14) / “*her iş kim işlenür işledicisi vardır*”(109r/15)

söylen- < söyle- = “*her sözi kim söylenü[r] söyledicisi vardır*”(109r/15)

2.1.2.2.1.3 Dönüştürme Ekleri

Dönüştürme çatılarda, fiilin oluş ve kılışının sonucu öznenin kendisine dönmektedir. İş yapan da işten etkilenen de özne ve özneye ilgili unsurlardır. Edilgenlik ifadeleriyle karışsa da söz konusu olan şey fiili işleyen ve etkilenen bir unsurun var olmasıdır.

{-n} ekinin dönüştürme işlevi, öznenin kendisine dönme, pekiştirme ve kendi kendine oluşma ifadelerinde olabilir. Metindeki örnekleri edilgenlik yapısından ayırabilmek için bağlamıyla birlikte verilmiştir.

depren- < depre- = “*yèr şöyle **deprendi***” (132r/8)

diñlen- < dinle- = “*yatursa diñlenüp*” (104r/11) / “*yatmadılar diñlenmediler*” (104r/13) / “*at diñlenüp*” (131v/13)

kuşan- < kuşa- = “*saçdan iki bölük édüp bürüp hamurı yanlayın kılup **kuşanmış***” (99r/7)

şakın- < şakı- = “*velī gey **şakın** Kaşferānı bu aman bilmez yağı içine koyıvérme*” (105r/3) / “*ey birāder bu la ‘inden gey **şakın***” (120v/1)

sevün- < sevi- = “***sevündi** düşdü*” (130r/10)

tağın- < tağ- = “*kīş-i kurbān **tağındı***” (104v/1)

tolın- < tol- = “*ol diyārda kış olıncağ altı ay gündüzi bulımazlar güneş toğduğı dem gine **tolınur***” (111r/8)

uzan- < uza- = “*söylerisem söz **uzanur***” (134v/13)

sulan- < sula- = “*gelen kondı sulandı **dölendı***” (104r/7)

dérin- < dér- = “*Ġitāş Han Apur Han **dérneşüp dögenleşdiler***” (103v/5)

dögen- < döğ- = bk. *dérin-*

şalın- < şal- = “*bir dutam kıl gérüsinde **şalınur***” (125r/9) / *kuyruğı ... at kuyruğı gibi kıl **şalınur*** (131r/4)

söylen- < söyle- = “*raṭb u yābis sözlerine ne i’tibār ne gerekse söylensünler sen senün devletüne lāyık iş işle*” (100v/1-2)

urun- < ur- = “*ṣāh-ı cihān ... ḥod urnup kolluḳ budluḳ baḡladı*” (104r/17) / *ṣabāḥ ṣāh ... ‘ibadet kıluḫ tāc urunup ḥalvetinden çıḳdı*” (125v/1)

{-(X)I} ekini edilgenlik ve dönüşlülük çatıları arasında anlamı bazen çok belirgin olmamaktadır. Metinde fiilin öznesinin belirgin olduğu örneklerde {-(X)I} ekinin dönüşlülük anlamı kattığından söz edilebilir.

*koyul*¹³- < koy- = “*ol dört sīl şuyı ḳaşd kıldı kim benim üstüme ḳoyula*” (96r/6)

toḡrul- < ET toḡur- = “bir şeye doğru yönelmek”¹⁴ = “*sīl gürleyüp inmiş dördi daḡı toḡrulmuş baḡa gelür*” (96r/2)

*taḡıl*¹⁵- < ET tar- = “*leşker... ḳorḳalar yā taḡılalar yāḥūd taḡdan at oynar yere inmeyerler*” (90r/17) / “*mūr u meleniçleyin su üzere taḡıluḫ*” (102r/10) / “*Ḳayṯas altı biḡ erile ... tuş tuşa taḡıluḫ*” (104r/4)

2.1.2.2.1.4 İşteşlik Ekleri

İşteş çatılarda fiilin işlediği iş yaptığı şey birden fazla kişi tarafından karşılıklı ya da birlikte yapılmaktadır. Geçişli veya geçişsiz fiillere gelebilirler asıl önemli olan işin “birlikte, karşılıklı, ortak” yapılmasıdır.

{-n} asıl işlevi dönüşlülük ve edilgenlik olan ek, metinde bir örnekte işteş çatı olarak kullanılmıştır.

ḳarın- < ḳar- = “*Ḳıl Baraḳlar Görk-serler Sekser bunlar ḳarınmadan*” (114r/14) / “*üç diyār ortasında ḳarınmadan ḳalmış bir diyār vardır*” (114r/17)

¹³ ET. “hücum etmek, saldırmak” anlamında kullanılmaktadır. <https://sozluk.gov.tr/>, Tarama Sözlüğü, ‘koyulmak’ maddesi.

¹⁴ Kubbealtı Lugatı, ‘doḡrulamak’ maddesi: <http://lugatim.com/s/do%C4%9Frulamak>

¹⁵ diḡer örnekler: “*eti ḳurur ne diri gibi taḡıluḫ*” (111v/2) / “*güneş ḳubbe-i feleke dikilince aḳdı indi saḡrālara taḡıluḫ gitdi*” (112v/4) / “*leşker boy boy ḳışladı taḡıldılar*” (117r/10) / “*bir bir aḳan ırmaḳlar deryāya eremez taḡıla taşda yā topraḳda siḡer ḳalur*” (126v/3)

{-ş-}¹⁶ asıl işteşlik ekidir.

- Metinde geçişsiz fiillere geldiği örnekler:

ağlaş- (103v/6, 103v/11, 115v/11) < ET yığla ~ ığla- ‘ağlamak’

aķış- (128r/8) < ET aķ- ‘akmak’

baķış- (92v/11, 94r/16, 96r/8) < ET baķ- ‘bakmak’

barış- (-a. 108r/7) < ET bar- ‘gitmek’

burtarış- (-ip. 113v/14) < ET burtar-’ yüz ekşitmek, buruşturmak’

eriş- (93v/12, 103r/15, 106r/11...) < ET ér- ‘ermek, yetişmek’

giriş- (-ip. 113v/13) < ET kir- ‘kavgaya tutuşmak’

gülüş- (116v/6, 116v/7, 123v/17) < ET kül- ‘tebessüm etmek’

ıñraş- (108r/16, 113v/15) < ıñra- ‘ağlamak, inlemek’

ötüş- (95v/15, 125v/8, 125v/11...) < ET öt- ‘ses çıkarmak’

şırtarış- (113v/15) < şırtar- < sırt- ‘dişlerini göstererek gülmek’

şakış- (102r/3) < şakı- ‘ötmek’ < şak ‘ses taklidi’

turuş- (102v/10, 113v/14, 122v/6) < ET tur- ‘hareketsiz kalmak, beklemek’

uluş- (91r/3, .91r/17, 91v/10...) < ET ulı- < ul ‘ses taklidi’

- Metinde geçişli fiillere geldiği örnekler:

aya kaçış- (94r/16) < ET kaç- ‘vurmak’

bilış- (-diler. 106v/11) < ET bil- ‘bilmek’

çağırış- (-dılar. 102r/12, 107r/2) < çağır- ‘çağırarak, seslenmek’

---

¹⁶ {+lAş} biçimde birleşik bir addan fiil yapım eki olarak da karşımıza çıkar. {+lAş} işteşlik örnekleri için s. 61-62’ye bakınız.

çağşaş- (-mış.132v/17) < DS çağşamak = ‘çağşaşmış her çankı eve kim girdiler’¹⁷

çekiş- (-diler.113v/16) < ET çek- ‘çekmek’

dériniş- (-üp. 103v/5) < dèrin- < ET dèr- ‘toplanmak’

dögüş- (-diler. 106r/12) < ET tög- ‘şiddetle vurmak’

döküş- (-diler. 106r/12) < ET tök- ‘dökmek, akıtmak’

dutuş- (-dılar. 113v/15) < ET dut- /tut- ‘tutmak, eline almak, yakalamak’

dürüş- (-diler. 93r/12) < ET tür- ‘toplamak, derleyip toparlamak’

görüş- (95r/5, 115r/14) < ET kör- ‘karşılıklı gelip konuşmak’

karış- (102v/4, 103r/16, 106r/11...) < ET kar- ‘birbirine katıp karıştırmak’

kavış- (116v/3) < ET *kav-ı-ş- ‘birleştirmek, bir araya getirmek’¹⁸

kırış- (-ıp. 106r/12) < ET kır- ‘öldürmek’

kuruş- (107r/12) < ET kur- ‘hazırlamak’

şanış- (114v/14) < ET san- ‘zannetmek’ < sã- ‘saymak’

şınaş- (102v/3, 100v/14) < ET şı- ‘kırmak, bozmak, mağlup etmek’

soruş- (98v/2, 106v/11, 134v/5) < ET sor ‘sual etmek’

sünüş- (106r/12) < ET sün- ‘sunmak, uzatmak’ < su- ‘uzatmak’

tokuš- (93v/11) < ET tokı- ‘vurmak; dövmek’

uruş- (93v/11, 95r/9) < ET ur- ‘hızla çarpmak, vurmak’

üleş- (-dürdi, 124r/15, 127v/16, 130v/15) < üleş- < ET üle- ‘bölüştürmek, dağıtmak’

veriş- (106r/13) < ET bër ‘vermek, iletmek’

yırtış- (113v/16) < ET yırt- ‘kanatacak kadar deriyi çizmek ‘

¹⁷ Metinde dolaylı bir nesne aldığı görüldüğü için, geçişli olarak kabul edilmiştir.

¹⁸ Clauson, 1972. s.580, 588

2.1.2.2.2 Diğer Ekler

{-ele-} Eklendiği fiilin sık sık ya da belli aralıklarla yapıldığını ifade eder.

depeledi (90r/9, 103v/1, 103v/3...) < ET tep- ‘tekmelemek’

{cAş} İşteşlik anlamı verir.

karcaşup (95r/9) < ET kar- ‘birbirine katıp karıştırmak’

{-y-} ‘Kuvvetlendirme eki’ olarak adlandırılır.

koy- (90v/3, 90v/7, 102v/16...) < ko- ‘yerleştirmek’ (~kod-)

{-maş} Dönüşlülük anlamı verir.

şarmaşmuşdur (111r/6 – 7) < sar- < ET saru- ‘kuşatmak, çevrelemek, kaplamak’

2.2 Birleştirme

Türk dilinin söz yapma yöntemlerinden biri de birleştirmedir. Birleştirme, yeni bir kavramı karşılamak için iki veya daha fazla kelimenin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan söz yapım yöntemidir. Birleştirme yoluyla başta isim ve fiil olmak üzere farklı türlerden kelimeler yapılabilir. Birleşikler birer söz kalıbı oluşturur. Bu söz kalıpları söz diziminin de inceleme alanına giren birer kelime öbeği/grubudur. Birleşikler isimlerin farklı niteliklerini öne sererken fiillerde tarz ve kılınış yönlerine vurgu yaparlar.

Bu bölümde söz konusu metnin söz varlığında birleştirme yoluyla yapılan kavramları

1. Birleşik isimler

2. Birleşik fiiller

3. Diğer birleşikler olarak üç başlık altında inceledik.

2.2.1. Birleşik İsimler

Birleşigi oluşturan kelime türü isim, sıfat, zarf ya da fiil olabilmektedir. Bu yeni oluşan kavram ismin yerine geçmektedir. Birleşigi oluşturan kelimeler kendi anlamları dışında birlikte kullanıldıklarında bir öbek olarak yeni anlam kazanırlar. Ad öbeği, sıfat öbeği, zarf öbeği, takı öbeği, çekim öbeği, bağlam öbeği gibi yapılarda olabilir ve gözükebilirler. Birleşik isimlerin ne zaman öbek ne zaman birleşik bir isim olduğunu seçmek zor olabilmektedir.

Birleşik isimler kavramın, “yapıldığı maddeyi, yetiştiği yeri, verdiği ürünü, o kavramın nitelik veya özelliğini gösterme, adlandırmadaki işlevini belirtme, bir özelliği bir nesneye yargı halinde yükleme, aitlik belirtme, kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşmuş adlara dönüşme ve benzetme gibi çok yönlü anlam ilişkileri taşırlar.” (Korkmaz, 2009. s.138)

Metinde geçen birleşik isimleri, isim öbekleri ve ikilemeler olarak 2 başlığa ayırdık.

2.2.1.1 İsim Öbekleri

- Birleşik isimlerin birçoğu belirtisiz ad tamlamalarıyla yapılmaktadır. Metinde de belirtisiz ad tamlamalarıyla yapılmış birleşik isim örneklerine rastlanmıştır. Bazı örneklerde bileşiğin bir ögesi alıntı kelimedenden oluşmaktadır.

*‘ādil şuyr*¹⁹ ‘ülke sınırı’ < Ar. ‘adīl + < su

av yarağın ‘av malzemeleri’ (127v/7 ,130r/6) ET av + ET yarağ

ceng eri ‘ savaşmak için oluşan birlik’ (101r/9) < Far. ceng + ET er

kemīn eri ‘gizli asker’ (91v/9) < Ar. kemīn ‘pusu’ + ET er

çeri yarağı ‘mühimmat’ (94v/7-8, 134r/11) ET çerig+ ET yarağ

kanı bahāları ‘kanı pahası’ (109r/5) ET kan + Far. bahā

seyf yüzi ‘savaş’ (101r/10) < Ar. seyf ‘kılıç’ + ET yüz

yüz suyu ‘ter’ (100r/12) < ET yüz + su

- Metinde bir ögesi isim olan birleşik isimlerden birisi sıfattan türemiş bir isimle (I) birleşmiş, diğer iki örnek ise Farsça bir isimle (II, III) birleştiği görülmüştür.

(I) *baş katılık* ‘dik başlılık’ (100r/8) < (i.) baş + katılık²⁰

(II) *cānıgönjülden* (109v/12,110r/14, 115v/6, 117r/4) < Far. cān + ET köngül ‘gönül’

(III) *görk ser* ‘bir asker birliğinin ya da kavmin adı’ (90r/8, 90r/10, 90r/12...) < ET görk “gösterişli” + Far. ser “baş”

- Metinde bir ögesinin sıfat olduğu birleşik isim türetmiş örnekler de vardır. Bazı örneklerde bileşiğin bir ögesi alıntı kelimeden oluşmaktadır:

çın seher (107r/17,131r/10) < (s.) çın ‘tam, doğru’ + Ar. sehar

ğara haber (96v/8) < T (s.) ğara + Ar. haber

¹⁹ Metinde “adalet suyu” anlamıyla mecazlı olarak kullanılmış olabilir. Sanatlı kullanım, mecaz kullanımı düşünüldüğünde belirtisiz tamlama bir öbek yapı da olabilir. Fakat ülke sınırını belirleyen bir işaret olarak, yasaca belirlenmiş (adalet kısmının yüklediği anlam) sınır kabul edilen suyla oluşmuş coğrafi bir yer işareti olarak kullanılmıştır. Bu sebeple birleşik isim kabul ettik.

²⁰ Sıfattan türemiş bir isimdir.

kılıç yalıncağ ‘kılıcsız’ (91r/12, 106r/3, 106r/6) < ET kılıç + (t. s.) yalıncağ ‘çıplak’<(i)
yalın

seyf yalıncağ ‘kılıcsız’ (110r/5) < Ar. seyf ‘kılıç’ + (s.) yalıncağ ‘çıplak’

2.2.1.2 İkilemeler

İkilemelerin birleşik isim türetip türetmemesi konusunda farklı görüşler vardır. Sumru Özsoy²¹ ikilemeleri ‘eksiz türetme’ olarak sınıflandırırken Zeynep Korkmaz²², birleşik isimler kategorisinde ikilemelere de yer verir. İki görüşe göre de söz yapımı söz konusudur. Bu sebeple söz yapımı yöntemi olarak ikilemeleri, ‘Birleşik İsimler’ kategorisinde ele aldık.

İkilemeler anlatımı pekiştirmek, güçlendirmek, etkisini artırmak, anlatımı zenginleştirmek vb. amaçlarla aynı kelimenin tekrarlanması, eş, yakın ya da zıt anlamlı kelimelerin birlikte kullanılmasıyla oluşabilir. Ses taklitleri, çekimli fiiller, fiilimsi eki almış fiiller, sesleri birbirini andıran kelimeler (örn. abuk subuk) gibi çeşitlendirilebilir yapılardan oluşmaktadır.

Metindeki örneklerinde ikilemeyi oluşturan kelimeler zaman zaman çekim ekleri alabilmektedir. Bazı durumlarda da ikilemeyi oluşturan kelimelerden biri alıntı kelime olabilmektedir.

- Metinde kelime tekrarından oluşan ikilime örnekleri:

<i>ad ad</i> (105v/5)	<i>alar alar</i> (108v/16)
<i>aları aları</i> (123v/14)	<i>alay alay</i> (101r/17)

²¹ Özsoy. (2016). s.119-120.

²² Korkmaz. (2009). s.142-143.

<i>baş başın</i> (128r/11)	<i>bir bir</i> (124r/13, 126v/3)
<i>birer birer</i> (125v/10)	<i>boy boy</i> (105v/3, 117r/10)
<i>bölük bölük</i> (90v/2)	<i>çok çok</i> (126v/9)
<i>delük delük</i> (123v/3, 123v/4 - 5, 123v/7, 124v/17)	<i>dürlü dürlü</i> (95v/16, 97v/9, 135r/16)
<i>kat kat</i> (97r/10)	<i>kol kol</i> (107r/6, 130v/9)
<i>şaf şaf</i> (98v/17)	<i>şaru şaru</i> (127r/3)
<i>tiz dizi</i> (102r/16)	<i>tuş tuşa</i> (104r/1) ‘peş peşe’ ²³
<i>yaşşı yaşşı</i> (127r/4)	<i>yér yér</i> (107r/3, 112r/9, 112r/12...)
<i>yér yérin</i> (91r/2 , 91r/3, 91v/10...)	

- Metinde eş anlamlı kelimelerden oluşan ikilime örnekleri:

āvāz ün (112r/7) < Far. āvāz

av-şikārdan (113r/3) < Far. şikār

barağ it (99r/10)

çadırlar haymeler bārigāhlar (98r/6-7) < Ar. hayme, Far. bārigāh

çavı haberin (134r/11)

ğarlara inlere (92r/14) < Ar. ğar

ķolluķ budluķ (104r/17)

ķolluķlar budluķlar (101r/13-14)

mağāralar inler (112v/11) < Ar. mağāra

²³ Aynı anlam bağlamında Farsça “düş” kelimesiyle “düş düş” (90v/5, 133v/6) “omuz omuz” ikilemesi görülmektedir. Fakat bu yapı alıntı kelimedenden yapıldığı için çalışmamızda yer verilmemiştir. Çalışmamız en az bir ögesi Türkçe olan yapıları kapsamaktadır.

sancağ ‘*alem* (101v/9) < Ar. ‘*alem*

- Metinde yakın anlamlı kelimelerden oluşan ikilime örnekleri:

<i>birin ikin</i> (125v/9, 125v/11-12, 132r/3)	<i>cān baş</i> (105v/4) < Far. <i>cān</i>
<i>ekin-biçin</i> (113r/1)	<i>el ayak</i> (119v/7)
<i>él ulus</i> (90r/8)	<i>el yüz</i> (114v/13)
<i>éni uzunı</i> (98r/5)	<i>énine uzunına</i> (103r/1)
<i>ḳabīḥ ḳorḳunç</i> (99r/5) < Ar. ḳabīḥ ‘çirkin’	<i>ḳırḳı ellisi</i> (126v/4)
<i>ḳoyun ḳuzu</i> (115v/9)	<i>mezhep millet</i> (95v/4) < Ar. <i>mezhep</i>
<i>ot odun su</i> (98r/5)	<i>seyf süñü</i> (121r/1) < Ar. <i>seyf</i>
<i>ṣāhin toğan</i> (100r/10) < Far. ṣāhin	<i>tağ taş</i> (126v/4)
<i>taş demür</i> (117r/9)	<i>yüz göz</i> (117r/15)

- Metinde zıt anlamlı kelimelerden oluşan ikilime örnekleri:

<i>az üküş</i> (90r/7)	<i>yér gök</i> (95v/17)
<i>yérleri gökleri</i> (96r/3)	<i>gece gündüz</i> (95v/8)
<i>şag şol</i> (95v/11, 98v/13)	

- Metinde ses taklitleriyle kurulan ikilime örnekleri:

hay huy (102r/12)

hay hay (94r/6)

- Zarf-fiil ekleriyle yapılan ikilemeler:²⁴(bk. zarf-fiil {-y)V: -(y)A / -(y)I/ -(y)U})

avlayu kuşlayu gitdiler (134r/6)

gürleyü gümleyü gelürken (105v/9)

kana kana içdi (129v/13)

koşa koşa yürüdi (130v/9)

süre kıra küh-ı künām etegine dökdiler (92r/9)

tolayu tolayu gitmiş (113r/9)

yéye içe on yédi gün yürüyüp (118v/9)

uruşup tokušup (93v/11)

ünreyü hurlayu bir yaña gitdi (114r/1)

avlayu kuşlayu gitdiler (134r/6)

uluştı uluştı ceng kıldılar (91r/17)

- Metinde yarı ikilime olarak adlandırılan yapının örnekleri de görülmektedir. Bu ikilemeler tabanın bir kısmı öne eklenerek oluşur. Pekiştirme işlevinde kullanılırlar.

çepçevre (123v/6)

dübdüz (106r/3, 118v/15)

2.2.2 Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller, bileşenlerinden birinin fiil olduğu yapılardır. Birleşğin fiil ögesi türemiş bir fiil, yardımcı fiil ya da fiilin öz anlamından boşanmış²⁵ bir fiil

²⁴ Metinde geçen “gele kıra (92v/15)” ifadesindeki {-y)A} eki Eski Anadolu Türkçesinin gelecek, istek anlamlarındaki fiil çekimidir.

²⁵ bk. Korkmaz, 2009. s.150-153.

olabilmektedir. Bileşenin ilk ögesi isim, isim soylu bir kelime, alıntı kelime, isim öbeği veya fiilimsi olabilmektedir.

Metinden örnekleriyle birleşik fiil kuruluşunu

1. Fiilimsi + fiil yapısıyla kurulan birleşik fiiller
2. İsim + yardımcı eylem yapısıyla kurulan birleşik fiiller
3. Anlamca kaynaşmış/kalıplaşmış birleşik fiiller
4. Kökteş fiillerden oluşan birleşik fiiller olarak dört başlıkta inceleyeceğiz.

2.2.2.1 Fiilimsi + Fiil Yapısıyla Kurulan Birleşik Fiiller

Gramerler ve akademik çalışmalarda genellikle iki birleşigi de fiil olan birleşik yapılarıdır. ‘fiil+fiil’ birleşik yapısında ikinci fiil birinci fiilin anlamını değiştirmektedir. Bu anlam değişimi asıl fiil anlamını pekiştirebilir ya da çeşitli yönlerle tasvir ederek değiştirebilir.

Fiil birleşikleri hakkında akademik çalışmalarda farklı tanım ve sınıflandırmalar yapılmıştır.²⁶ *Tasvir fiilleri* veya *kurallı birleşik fiiller* olarak adlandırılan yapılarla beraber *karmaşık fiil* olarak adlandırılan yapılar ‘fiil+fiil’ yapısıyla oluşturulan birleşik fiiller arasında yer almaktadır.

Tasvir fiilleri, ‘*fiil + zarf-fiil eki + yardımcı fiil*’ yapısıyla kurulan fiilin anlamını ‘*tezlik, süreklilik, beklenmezlik, yeterlilik, yaklaşma, uzaklaşma vb.*’ yönlerinden tasvir eden birleşik fiillerdir. Karmaşık fiil yapıları ise ‘*fiil + sıfat fiil + yardımcı fiil*’ yapısıyla

²⁶ Ayrıntılar için görüşleri derleyen tez çalışmasına bakılabilir. “KAYA, İbrahim Halil (2019). Eski Anadolu Türkçesinde Birleşik Fiillerin Kuruluşu. Yüksek Lisans tezi, Siirt Üniversitesi, Siirt”

kurulan birleşiklerdir. Fiilin anlamını ‘*niyet, sonuçlandırma, alışkanlığı ifade etme, isteme*’ yönlerinden ifade eden birleşik fiillerdir. Bu yapılara ek olarak, isim fiillerle de kurulan bir birleşik yapı daha vardır. Bu üçüncü yapı fiilleri ‘*istek ve niyet*’ anlamları yönünden destekler.

3 farklı, iki birleşği de fiil olan birleşik fiil yapısına baktığımda iki fiil birbirine fiilimsi ekleriyle bağlanarak ilk bileşen isim görevine sokulmaktadır. Bu bakımdan bu kategori *fiilimsi + fiil* yapısıyla kurulan birleşik fiilleri içermektedir. Söz konusu metnimizin sunduğu malzemeyi incelerken ‘*fiilimsi + fiil*’ yapılarını şu şekilde sınıflandırdık:

- a. isim fiil + yardımcı fiille yapılan niyet fiilleri
- b. sıfat fiil + yardımcı fiille yapılan niyet, tasarlama, bitirme ya da sonuç, alışkanlık, alışkanlığı terk etme, istek fiilleri
- c. zarf-fiil + yardımcı fiille yapılan yeterlilik, süreklilik, tezlik, yaklaşma ve uzaklaşma fiilleri olarak anlamsal yönleri sınıflandırılan tasvir fiilleridir.

- a. isim fiil + yardımcı fiille yapılan birleşik yapılar

Asıl fiil üzerine gelen isim fiil ekinin yardımcı fiille birleşmesiyle üretilmiş ve ‘bir işi yapmaya niyetlenmek / istemek, amacı olmak, karar vermek’ anlamlarını verir. Metinde tek örnekte ‘-mAk ol-’ yapısında görülür.

görmek ol-: *maḥbūs dīvi görmek oldı* (120v/5)

- b. sıfat fiil + yardımcı fiille yapılan birleşik yapılar

Asıl fiil üzerine gelen sıfatfiil ekinin yardımcı fiille birleşmesiyle üretilmiştir. Bu birleşiklerde fiilin görünüş özelliğini değiştiren ve görünüş vurgusu yapan fiil birleşikleri türetir. Metindeki örneklerde yardımcı fiilin yani ikinci fiilin kip ekleriyle kurulması dikkat çekicidir.

{-AcAğ ol-} yapısı ‘bir niyeti tasarlama, teşebbüs etmek’ anlamları veren birleşikler türetir. Metinde iki örnekte görülür:

erinmeyecek ol-: *gerciñ erinmeyecek olursañ gö[re]lim dedi* (118v/6)

édicek ol-: *ğayret cengin édicek olursañuz* (103r/4)

{-mİş ol-} yapısı ‘bitmiş olabileceği düşünülen işi tasarlar, bitirme ve sonuçlandırma’ anlamları veren birleşikler türetir. Metinde iki örnekte görülür:

kaçmış ol-: *korğup kaçmış olursa ardın sürevüz* (98r/15)

görmemiş ol-: *‘alî ħazretün görmemiş ola* (111r/13)

{-mAz ol-} yapısı ‘bir alışkanlıktan vazgeçme, terk etme’ anlamları veren birleşikler türetir. Metinde tek örnekte görülür:

olmaz ol-: *velî degmesi olmaz olursa dağı zağmetile olur* (120r/2)

{-Asİ gel-} yapısı ‘bir şeyi yapma isteğinin olması’ anlamını veren birleşikler türetir. Metinde tek örnekte görülür:

yüzine tüküresi gelür (117r/16)

c. zarf-fiil + yardımcı fiille yapılan birleşik yapılar

Gramerlerde ‘tasvir fiilleri’ olarak adlandırılan birleşik fiil yapılarıdır. Metinden yola çıkarak ‘fiil+ fiilimsi+ fiil’ yapıları arasında en kalabalık grup zarf fiillerinden yapılan birleşiklerdir. Bu birleşik fiil yapıları yeterlilik, süreklilik, tezlik, yaklaşma, uzaklaşma, sonlandırma gibi anlamlar ifade eden birleşik fiiller üretebilmektedir. Söz konusu metinden hareketle ikinci bileşenleri göz önünde bulundurarak bu yapıları sınıflandıracığı ve ifade ettiği anlamsal yönleri açıklayacağız.

{-e bil-}: Yeterlilik Fiilli

İlk fiil bileşeni üzerine {-A} zarf-fiil eki ve *bil-* fiilinin gelmesiyle oluşan bu yapılar yeterlilik bildiren birleşik fiiller olarak sınıflandırılır. Nesrin Bayraktar yeterlilik fiillerini, “eklendikleri fiil kök ya da gövdesinde cümlenin öznesinin o fiili işlemeye ya da yapmaya gücünün yettiği anlamını katarlar” (2004: 279-293) olarak tanımlamaktadır. Bu yapının olumsuzu Eski Anadolu Türkçesinde {-AmA}, {-AmAz}, {-(y)XmAz} ekleriyle ekleşme olarak görülmektedir. İş yapmaya güç ya da yeterliliğin olmadığını ifade eder.

- Metinde görülen olumlu örnekler:

oğu-: ‘okumak’ *oğuyavuz* (113r/13)

- Metinde görülen olumsuz örnekler:

aç-: ‘açmak’ *açamaz* (118r/13)

al-: ‘almak’ *alamadılar* (90r/5), *alamadı* (118r/15)

añla-: ‘anlamak’ *añlayamazam* (118r/3)

bağla-: ‘bağlamak’ *bağlayamaz* (118r/8)

bul-: ‘bulmak’ *bulmazlar* (111r/8), *bulmaz* (115r/16), *bulayumaz* (126v/5),
bulmazdum (129r/1)

çık-: ‘çıkmaq’ *çıkamazuz* (111r/1)

dè-: ‘demek’ *déyümedi* (115r/8), *déyümez* (118r/4)

èr-: ‘ermek, varmak’ *èremez* (126v/3)

ır-: ‘hareket ettirmek, ırgalamak’ *ıramadılar* (119r/6)

oğu-: ‘okumak’ *oğuyumazuz* (113r/11, 135r/1)

oğu-: ‘okumak’ *oğuyumazsa* (134r/5)

say-: ‘saymak’ *şayamadım* (113r/14)

sı-: ‘(düşmanı) kırmak’ *sıyamadılar* (119r/6)

yétür-: ‘yetirmek’ *yétüremez* (131r/12)

{-1 ver-}: Tezlik Fiili

İlk fiil bileşeni üzerine {-I}, {U} zarf-fiil ekleri ve *vér-* fiilinin gelmesiyle oluşan bu yapılar tezlik bildiren birleşik fiiller olarak sınıflandırılır. Nesrin Bayraktar, “Tezlik anlamlı kurallı birleşik eylemler, eklendiği fiil kök ya da gövdesine aniden olma, birdenbire yapıma anlamını katar” (2004: 265-279) olarak tanımlamaktadır.

düzü vér- : ‘düzenlemek, kurmak’ *düzü vérür* (116v/5)

götürü vér- : ‘götürmek, taşımak’ *götürü vérelim* (133v/13)

koşu vér- : ‘koymak, yerleştirmek’ *koşu vérdiler* (113v/13), *koşuvérme* (105r/3)

{-A}, {(y)Xp} + dur/ur

İlk fiil bileşeni üzerine {-A}, {(y)Xp} zarf-fiil ekleri ve *dur-/ur-* fiilinin gelmesiyle oluşan birleşik fiil yapıları sürekliliği ifaden eden birleşik fiillerdir. Nesrin Bayraktar, “... iş ya da oluşun geçmişte yapıldığı, şu anda yapılmakta olduğu ve yapılmaya devam edileceği anlamını verirler.” (2004: 293-312) olarak tanımını yapmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde *gel-*, *al-*, *gr-*, *oy-* gibi yardımcı fiillerle ve {-A}, {(y)I}, {(y)Xp} zarf-fiil ekleriyle süreklilik ifade eden birleşik fiil yapıları yapıldığı görülür.

Metinde sık sık geçen *dur-/ur-* fiilli birleşikler sürekliliği ifade eden birleşik fiil yapısıdır. Fakat bu birleşikler anlamsal yönüyle ikiye ayrılır. Birinci grup süreklilik anlamını ifade edenler, ikinci grup ise *dur-/ur-* fiilinin kınınışı sebebiyle bitmişlik/sonuçlandırma ifade eden birleşik fiillerdir. Yani zarf-fiil ekinin geldiği ilk bileşenin fiil anlamının bittiği ya da bitmediğini (*dur-/ur-* ‘un olumsuz çekimlenmesi durumunda) ifade eder. *dur-/ur-* fiilli anlamını taşıyarak bitme, sonlanma ifadesini oluşturur. Süreklilik ifade eden yapılarda süreklilik ifadesini sağlayan ekin geldiği birinci bileşenin sahip olduğu kınınış evresinden kaynaklanmaktadır.

- Süreklilik ifade eden *dur-/ur-* fiilli birleşik fiiller:²⁷

<i>geçturur</i> (110v/4)	<i>bekleyp urdılar</i> (100v/5, 115r/9)
<i>belileşp urdılar</i> (91r/2)	<i>çekp ururlar</i> (121v/2)
<i>dutup urur</i> (99v/16)	<i>gelp urdı</i> (96r/4)
<i>gzleyp ur-</i> (96r/1, 97v/14, 98r/7)	<i>inp urdılar</i> (90r/12)
<i>ağılup urup</i> (104r/1)	

²⁷ {(X)p} zarf-fiil ekli örneklerde dönem özelliği olan aynı fiil hem /I/ hem /U/ ile kararsız kullanıldığı görülmüştür. Bu örnekler, ‘Xp’ olarak gösterilmiştir.

- Bitmişlik ifade eden *dur-/tur-* fiilli birleşik fiiller:

<i>alXp tur-</i> (128r/8, 130v/10-11)	<i>çıķup tur-</i> (112v/1-2)
<i>déyXp tur-</i> (105r/16, 132v/10)	<i>dutup tur-</i> (99v/5)
<i>gelXp tur-</i> (105r/7, 126v/17)	<i>giriþ tur-</i> (105v/7)
<i>görüþ tur-</i> (110v/8)	<i>ķoyup dur-</i> (199r/14)
<i>ķuşayup tur-</i> (129v/13)	<i>şalup tur-</i> (126v/17)
<i>talıþ tur-</i> (134r/17)	<i>urup tur-</i> (121r/2, 121v/1)
<i>yapılıþ tur-</i> (105v/11)	<i>yıķılXp tur-</i> (97r/9, 110r/4)
<i>yunup tur-</i> (132r/7)	

- Bazı örneklerde -Xp zarf-fiil eki yerine -(y)I zarf-fiil eki de aynı anlamı veren birleşik fiil türetmiştir. Metinde geçtiği iki örnekte de süreklilik ifade etmektedir.

geli tururlar (97v/8)

gösteri turalım (101r/10)

{-(y)I} + *ķo-* ~ *ķoy-*

Süreklilik anlamı ifade eden fiilerden biri *ķo-* ~ *ķoy-* fiilidir. Süreklilik fiilleri (*dur-*, *gel-*, *kal-*, *gör-*, *ķoy-*, *ķo-*) için belli bir zaman içerisinde, bir zamandan beri, belki bir durumun içinde olma/yapılma anlamları katar. Metindeki tek örnekte görülmektedir.

alı ķoy- (101r/7, 101v/12)

{-(y)Xp} + Yardımcı Fiil : İkili Birleşik Fiiller

Bu birleşik fiil yapısında zarf-fiil eki {-(y)Xp}'a yardımcı fiillerden birinin getirilmesiyle oluşur. Fakat birinci bileşenle ikinci bileşen kavram alanı olarak birbiriyle ilişkilidir. Yakın anlamlı ya da zıt anlamlı fiillerdir.

- bil-:

oğuyup bilen (bilesin) (90r/2)

- git-:

ardın sürüp gitdiler (115r/11)

at sürüp gitdiler (103r/10, 110v/4-5)

becidd sürüp gitdiler (125r/14)

çıkup gitmiş (123v/2)

göç édüp gitdiler (93r/3-4, 125r/2,)

göç kılup gitdiler (95v/1-2, 98r/5, 109v/4, 127v/17, 130r/2-3, 131r/10)

süvār olup gitdiler (124v/10)

tağdan inüp gitdük (112v/15)

- gel-:

inüp gelürken (90v/4)

érüp geldi (121v/8)

- kaç-:

sīlden ūrküp kaçtı (96r/6)

ūrüp kaçdı (97r/11)

korqup kaçmış (98r/15)

korqup kaçmaya (133v/14-15)

- Bazı durumlarda asıl fiiller de ikili birleşik fiil kurmuştur:

yéyüp içüp (123r/13)

- Bu yapılar birbiri ardına gelen fiil öbekleri halinde de görülmektedir. Metinde üçlü birleşik fiiller oluştuğu görülmüştür:

at sürüp yörüp gelüp (102r/13-14)

varup buluşup görüşüp (94r/17, 95r/15)

buluşup görüşüp soruşup (134v/4-5)

- İkili birleşikler {-A ... -A} zarf-fiil ikilisiyle bağlanabilir. Bağlanan ikililer anlamca da birbirine bağlıdır. Birbirinin tekrarından ya da birbirine kılış yönünden benzer ve işin bir sonraki adımı, işe bağlı bir adım olan fiilden oluşabilir:

kana kana içdi (129v/13)

koşa koşa yörüdi (130v/9)

süre kıra kūh-ı kūnām etegine döktiler (92r/9)

yéye içe on yedi gün yörüüp (118v/9)

Zarf-Fiile Kurulan Diğer Birleşikler

Metinde {-A} zarf-fiil ekiyle yardımcı fiil ve asıl fiillerle başka birleşik fiil yapıları da kurulduğu gözlenmiştir. I., III. IV. ve V. örneklerde yeni bir fiil anlamı elde edilirken II. örnekte birinci bileşen ikinci bileşenin nasıllığını belirten zarfa dönüşmüştür.

I. **kapagel-**: ‘almak, kapmak’ *sözinden kapagelüp vehme düşmez* (122v/12)

II. **uç gel-**: ‘uçmak/ uçarak gelmek’ *kuş çok olup uça gelüp ol ağacın şâhına konup çokluk ötüşdiler* (125v/8), *kuş dağı uça gelüp kondılar* (125v/11)

III. **başa düş-**: ‘baskına uğramak’ *gâfiliken başa düşerdük dedi* (98r/13), *bizden yücenmeyüp otururursa başa düşevüz* (98r/14-15)

IV. **barışa²⁸ ur-**: ‘beraber gitmek’ *kim kırt koyun birle barışa urduñ* (108r/7)

V. **arta kal-**: ‘fazla gelmek, artmak’ *senden dağı arta kalur* (124v/8)

2.2.2.2 İsim + Yardımcı Eylem Yapısıyla Kurulan Birleşik Fiiller

İsim, isim soylu kelimeler ya da özellikle Arapça ve Farsçadan geçmiş alıntı kelimelerin *ét-, ol- eyle-, kıI-* yardımcı fiilleri ve *yap-, bul-, bulun-, buyur-, al-, tur-, tut-, gel- getir-, gör-, götür-, koy-, ur-, ver-, var-* gibi asıl fiil anlamının yanında yardımcı fiilmiş gibi kullanılan fiillerle bir araya gelerek oluşmaktadır. Bu yapılarda anlam, isim bileşenine yüklenmiştir.

Birleşik fiiller fiil anlamını kılış ve çatı yönünden değiştirmektedir. Özellikle asıl yardımcı fiiller *ét-, ol-, kıI-* ve *eyle-* fiilin etkeni asıl işi yapanı/kılıcısı olabilir, edilgeni olabilir, işi yaptıran olarak ettirgen olabilmektedir.

²⁸ ET bar- “gitmek” fiiline, fiilden fiil yapım eki {+İş} işteşliği eklenerek “karşılıklı gitmek, yardımlaşmak, beraber yapmak” anlamında fiil türetilmiştir. Metindeki anlamı da “birlikte beraber gitmek anlamındadır.

Yardımcı fiillerin durumu tartışmalı bir konudur. Bazı araştırmacılar sadece *ét-* ve *ol-* fiillerini yardımcı fiil olarak kabul ederken bazı araştırmacılar bunlara ek olarak *eyle-*, *kıl-* ve *tur-* fiillerini de ekler. Yukarıda saydığımız *yap-*, *bul-*, *bulun-*, *buyur-* fiilleri de bazı araştırmacılar tarafından asıl fiil anlamından boşanmış fiiller olarak yardımcı fiilmiş gibi kabul edilmektedir.

Araştırmalar içerisinde yardımcı fiilmiş gibi kabul edilen fiilleri ve metinde yardımcı fiilmiş gibi kullanılan fiilleri bu kategoride değerlendirdik.

et-

İsim soylu kök ve gövdelerle kurulan birleşik yapılarda en işlek yardımcı fiillerden biridir. “et-” geçişli geçişsiz fiiller ve deyim yapabilir. Çoğunlukla alıntı kelimelere gelerek birleşik yapılar oluşturur. Birleşik yapının ilk ögesi çeşitli ekler alabilmektedir.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan *ét-* yardımcı fiilli örnekler:

aşşı ét- ‘fayda sağlamak’ (129r/3) < ET asığ

danışığın ét- ‘fikir aliverişi için toplantı yapmak’ (100v/7) < ET tanuş-

göç édüp ‘göç etmek’ (93r/3-4) < ET köç

kul ét- ‘kendine bağlamak, esir etmek’ (134r/15) < ET kul

(kahrına) dūş étmiş ‘tutulmak, mağruz kalmak’ (133v/6) < ET tūş

yarağ ét- ‘hazırlık yapmak’ (90v/7 , 97v/13) < ET yarağ

yokdan var ét- ‘yaratmak’ (116v/13-14, 117v/16) < yok + var

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan *ét-* yardımcı fiilli örnekler:

āferīn ét- ‘onaylamak, takdir etmek’ (93v/14, 133v/15) < Far. āferin

- ārām ét-* ‘dinlenmek’ (112v/5, 130r/14) < F. *ārām*
- ārāyide ét-* ‘düzenlemek’ (118v/3) < F. *ārāyide*
- āzād ét-* ‘serbest bırakmak’ (109v/13, 109v/11) < (F.) *āzād*
- bend ét-* ‘alıkoymak, kapatmak’ (120r/16) < Far. *-bend*
- bende ét-* ‘kul etmek’ (120r/16) < Far. *bende*
- béyān ét-* ‘bildirmek’ (92v/2, 96r/14, 100r/4...) < Ar. *béyān*
- cehd ét-* ‘çalışıp çabalamak’ (118r/13) < Ar. *cehd*
- cem‘ ét-* ‘toplamak’ (118v/7, 94v/17) < Ar. *cem‘*
- ceng ét-* ‘savaşmak’ (90r/5, 106v/6, 110v/6...) < Far. *ceng*
- cilve ét-* ‘mec. oyun oynamak’ (130v/6) < Ar. *cilve*
- defn ét-* ‘ölüyü gömmek’ (93r/1, 107v/15, 109r/1) < Ar. *defn*
- du‘ā ét-* ‘Allah’a yalvarmak’ (128r/8, 134v/7) < Ar. *du‘ā*
- esīr ét-* ‘alıkoymak, kapatmak’ (131r/17) < Ar. *esīr*
- ġurīv ét-* ‘bağırarak, feryat etmek’ (110v/4, 121r/8) < Far. *ġurīv*
- haber ét-* ‘haber vermek’ (98v/5, 104r/16) < Ar. *haber*
- ħabs ét-* ‘alıkoymak, kapatmak’ (119v/12, 119r/13-14, 120r/11...) < Ar. *ħabs*
- ħalās ét-* ‘kurtarmak’ (126v/1) < Ar. *ħalās*
- ħarāb ét-* ‘yıkarak’ (115r/1, 131r/17) < Ar. *ħarāb*
- helāk ét-* ‘yok etmek’ (121v/8, 122r/1 – 2) < Ar. *helāk*
- ħisn ét-* ‘zorluk çıkarmak, kötülük etmek’ (109r/14) < Ar. *ħisn*
- ħişm ét-* ‘gazabına maruz bırakmak, cezalandırmak’ (117v/10, 122r/2) < Far. *ħişm*
- ħişār ét-* ‘çevresini sarmak’ (90r/5) < Ar. *ħişār*

hucūm ét- ‘saldırmak’ (121v/3) < Ar. hucūm

ḥurd ét- ‘parçalamak, kırmak’ 91r/14 < Fars. ḥurd

ḥūkm ét- ‘hakimiyeti altına almak, yönetmek’ (90r/4, 121v/12, 128v/16) Ar. ḥukm

‘iṣ ét- ‘yaşamak, ömür sürmek’ (117r/12, 117r/13, 126v/11) < Ar. ‘iṣ

‘ināyet ét- ‘ihsan etmek’(129v/12) < Ar. ‘ināyet

iṣāret ét- ‘göstermek’ (97v/4 - 5, 106r/1, 116v/3...) < Ar. iṣāret

iẓahād ét- ‘açıklamak’ (92v/8) < Ar. iẓahād

‘izzet ét- ‘cömert davranmak’ (99r/1 – 2, 134v/3) < Ar. ‘izzet

kelām ét- ‘konuşmak’ (122r/6) < Ar. kelām

ḳuvvet ét- ‘güçlendirmek, fayda etmek’ (129r/14) < Ar. ḳuvvet

küstāḥlık ét- ‘saygısız davranmak’ (122r/1) < Fars. gustāḥ

luṭf ét- ‘iyilikte bulunmak’ (110r/12, 129r/6) < Ar. luṭf

ma‘lūm ét- ‘bildirmek, açıklamak’ (94r/1) < Ar. ma‘lūm

meyl ét- ‘yönelmek’ (97r/12) < Ar. meyl

mücehhel ét- ‘algısını kapatmak’ (119r/8-9) < Ar. mücehhel < cehl

naṣip ét- ‘eriştirmek, kırmak’ (113r/12) < Ar. naṣb

naẓar ét- ‘bakmak’ 90v/10, 122v/6, 127r/1) <Ar. naẓar

nuḳṣān ét- ‘eksik bırakmak, yokluğunu göstermek’ (122v/1-2) < Ar. nuḳṣān

rāḥat ét- ‘rahatlamak’ (104r/14) < Ar. rāḥat

selām ét- ‘selamı bildirmek’ (99v/14) < Ar. selām

seyr ét- ‘uzaktan bakmak, gözüyle takip etmek’ (115v/15, 128v/4, 128v/12) < Ar. seyr

seyrān ét- ‘gezme, dolaşmak’ (110v/8) < Ar. seyrān

şad ét- ‘mutlu etmek’ (128v/16) < Far. *şād*

şerh ét- ‘açıklamak’ (127r/15) < Ar. *şerḥ*

şikār ét- ‘avlanmak’ (127r/15, 127v/10, 130v/14) < **Far.** *şikār*

ta‘bir ét- ‘yorumlamak’ (96r/8, 96r/10) Ar. *ta‘bir*

ta‘rīf ét- ‘tarif etmek, tanıtmak’ (101v/6, 134r/3) < Ar. *ta‘rif*

taḥsīn ét- ‘takdir etmek, övmek’ (93v/3, 109v/12) < Ar. *taḥsīn*

tebessüm ét- ‘gülümsemek’ (99v/17) < Ar. *tebessüm*

teferrüc ét- ‘gezintiye çıkmak’ (131r/12, 113v/12) < Ar. *teferrüc*

teshīr ét- ‘büyüden etkilenmek’ (121v/5) < Ar. *teshīr*

ṭılısım ét- ‘büyüden etkilenmek’ 93r/14) < Ar. *ṭılısım*

zikir ét- ‘anmak, Allah’ın isimlerini söyleyerek ibadet etmek’ (126r/13, 126r/4, 126r/12)
< Ar. *zikir*

zıkr ét- ‘anmak, Allah’ın isimlerini söyleyerek ibadet etmek’ (126r/2, 126r/3, 126r/12) <
Ar. *zıkr*

zıkr-i tesbīḥ ét- ‘Allah’ı kusur ve noksanlıktan uzak olduğunu söylemek’ (126r/1) <
Ar. *zıkr* + Ar. *tesbīḥ*

ol- /bol-

Eski Türkçede *bol-* olarak yer alan *ol-* yardımcı fiil olarak isim ve isim soylu kök ve gövdelere, alıntı kelimelerle birlikte kullanılarak birleşik fiiller yapar. Çok az örnekte birinci bileşenin çekim eki aldığı görülmüştür. *ol-* esas fiil özelliği taşır ve cevher fiili olarak adlandırılır.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnekler:

bölük ol- ‘bir araya gelmek, toplanmak’ (104r/12)

epsem ol- ‘susmak’ (112r/10) < Çağ. epsim

(kahrına) dudaş ol- ‘tutulmak, mağruz kalmak’ (124v/15) < tutaş < ET tut-

(kahrına) şuş ola ‘tutulmak, mağruz kalmak’ (112v/7) < ET tüş

kol kol ol- ‘sıra olmak’ (130v/9) ET kol

kul ol- ‘bağlı olmak, hizmet etmek’ (108v/1, 108v/2, 108r/9...) < ET kul

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

ādem ol- ‘ dirilmek, insan olmak’ (123r/3) < Ar. ‘adem

alūde ol- ‘mec. günahkar olmak’ (115r/6) < F. alūde

‘arż ol- ‘sunulmak’ 101v/9 – 10 < Ar. ‘arż

‘āşī ol- ‘ karşı gelmek’ (122r/10,135v/4) < Ar. ‘āşī

bende ol- ‘kul olmak’ (110r/14 , 110r/10)

cem‘ ol- ‘toplanmak’ (90r/14, 95r/12, 90r/14...) < Ar. cem‘

dār ol- ‘asılmak, idam edilmek’ (108v/4) < Far. dār

def‘ ol- ‘uzaklaşmak, gitmek’(129v/1) < Ar. def‘

esīr ol- ‘tutsak olmak’ (131v/7) < Ar. esīr

ġāfil ol- ‘habersiz bulunmak’ (100v/4, 101v/11, 103r/5) < Ar. ġāfil

ġālīp ol- ‘kazanmak’ (116v/16-17, 117r/1, 117r/17) < Ar. ġālīp

ġulū ol- ‘güçlü olmak’ (120v/16-17) < Ar. ġulū

hāk ol- ‘toprak olmak’ (123r/2) < Far. hāk

ḥāmūṣ ol- ‘sessizleşmek, susmak’ (97v/9, 129v/5) < Far. ḥāmūṣ

ḥaşıl ol- ‘meydana gelmek’ (126r/6) < Ar. ḥaşıl

ḥasret ol- ‘özlemek’ (124v/8-9) < Ar. ḥasret

ḥavfi ol- ‘korkmak’ (122v/13) < Ar. ḥavf

ḥayrān ol- ‘çok beğenmek’ (127r/8) < Ar. ḥayrān

heyb ol- ‘yola çıkmak’ (114v/8) < Ar. heyb

hezīmet ol- ‘mağlup olmak, kaybetmek’ (123r/4) < Ar. hezīmet

ḫadīd ol- ‘kuruyup kalmak, iskelete dönmek’ (133v/2, 133v/4) < Ar. ḫadīd

kefil ol- ‘birinin güvenilirliğine garanti vermek’ (117v/17) < Ar. kefil

ḫurbān ol- ‘bir amaç uğruna feda olma’ (107v/8) Ar. ḫurbān

ma‘lūm ol- ‘bilinmek’ (93r/10-11) < Ar. ma‘lūm

maḥv ol- ‘yok olmak’ (119v/2) < Ar. maḥv

merdūd ol- ‘kovulmak, defn edilmek’ (122v/17) < Ar. merdūd

meşğul ol- ‘bir işle uğraşmak’ (93r/12, 120v/14, 124r/6 ...) < Ar. meşğul

muṭma’in ol- ‘emin olmak’ (109v/1) < Ar. muṭma’in

müstağraḫ ol- ‘heyecana kapılmak’ (101v/9) < Ar. müstağraḫ

nāşır manşūr ol- ‘Yardım etmek’ (97r/13) < Ar. nāşır + Ar. manşūr

perişan ol- ‘dağılmak, düzeni bozulmak’ (122r/5) Far. perişan

rām ol- ‘itaat etmek’ (135r/12, 135v/1) < Far. rām

revān ol- ‘yola koyulmak’ (127v/4) < Far. revān

şaf ol- ‘sıralanmak’ (117r/5) < Ar. şaff

şaf şamūd ol- ‘birden bire şaşırıp kalmak’ (105v/14) Ar. sāf + Ar. şamūt

selīm ol- ‘sakin olmak’ , (129v/16) < Ar. selīm

set olup ‘engel koymak’ (121v/5-6) < (Ar.) sedd

şad ol- ‘mutlu olmak’ (116r/7) < Far. şād

şad-ı hürrem olup ‘şen şakrak olmak’ (108v/4) < Far. şād + Far. hürrem

şaz ol- ‘mutlu olmak’ (95r/4, 95v/1, 104r/1...) < Far. şād

vaşf ol- ‘niteliğe/niceliğe sahip olmak’ (113v/11) < Ar. vaşf

vebāl ol- ‘kötü bir şeyin sebebi olmak’ (109r/7) < Ar. vebāl

zebūn olmaz ‘zayıf ve düşkün duruma gelmek’ (120r/1) < Far. zebūn

ķıl-

Eski Türkçeden beri söz varlığı içinde yer alan *ķıl-* fiili “*yapmak, meydana getirmek, oluşturmak*” anlamlarında esas fiil anlamı dışında *et-* yardımcı fiiline denk olarak kullanılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinin en işlek yardımcı fiillerinden biridir. Diğer iki işlek fiil *et-* ve *ol-* gibi alıntı kelimelerden birleşik fiiller yapmaktadır.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnekler:

baş katılımın ķıl- ‘dik başlılık yapmak’ (100r/8) < ET baş + ET katılım

bölük ķıl- ‘birlik olarak ayırmak’ (90v/2, 90v/7, 104v/8...) < bölük

göç ķıl- ‘göç etmek’ (95r/12, 95v/1, 98r/5...) < ET köç

iş ķıl- ‘mec. oyun oynamak’ (94v/7) < ET iş

ķıluķ ķılduñ ‘huy yaratmak’ (100r/6) < ET kılık

ķulluķ ķıl- ‘ibadet etmek’ (108r/13, 128r/4) < ET kul

tütün ķıl- ‘duman çıkarmak, ateş yakmak’ (92r/14) < ET tütün

tundar kı1- ‘gözcü koymak’ (105r/1) < tundar

uru kı1- ‘ağıt yakmak’ (103v/11) < ur ET ır ~ yır

yamanlık kı1- ‘kötülük etmek’ (115v/5) < ET yaman

yanlayın kı1- ‘yanını örtmek; yan tarafına koymak’ (99r/6) < ET yan

yarağ kı1- ‘hazırlanmak’ (94v/2, 97v/13, 112r/5) < ET yarağ

yardım kı1- ‘yardım etmek’ (105r/10) < ?

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

‘aklını şem‘ kı1ıp ‘aklını çalıştırmak’ (122v/4) < Ar. ‘akl + Ar. şem‘

‘arż kı1- ‘taktim etmek’ (99v/17 , 131v/6) < Ar. ‘arż

‘ayān kı1- ‘görünür hale getirmek/ sırrı açıklamak’ (129r/16) < Ar. ‘ayān

‘azm-ı ... kı1ıup ‘azmetmek; ...’dan yöne gitmek’ (94r/10, 102r/4, 132r/2) < Ar. ‘azm

ārām kı1- ‘dinlenmek’ (125r/2) < Far. ārām

beyān kı1- ‘ilan etmek, duyurmak’ (124v/9, 124v/12, 128v/9...) < Ar. beyān

cehd kı1- ‘çalışıp çabalamak’ (108v/1, 119r/5) < Ar. cehd

cehl kı1- ‘cahil düşmek’ (128v/5) < Ar. cehl

cem‘ kı1- ‘bir araya toplatmak’ (94v/1, 95v/6, 97v/12...) < Ar. cem‘

ceng kı1- ‘savaşmak’ (90r/9, 91r/17, 103r/16...) < Far. ceng

da‘vet kı1- ‘çağırma, davet etmek’ (92v/4) < Ar. davet, çağırma

defn kı1- ‘gömmek’ (108v/16, 109v/2, 124v/7) < Ar. defn

der-āğüş kı1ıup ‘kuçaklamak’ (115r/15) < Far. der- eki + Far. āğüş ‘

dirāz kı1- ‘uzatmak’ (108v/1) < Far. dirāz

du‘ā kııl- ‘ ibadet etmek’ (103v/16, 108v/17, 110v/11...) < Ar. du‘ā’

esİR kııl- ‘alikoymak, kapatmak’ (115r/6) < Ar. esİR

ġarķ kııl- ‘boġmak’ (112v/12) < Ar. ġarķ

giriftār kııl- ‘tutkun etmek’ (123r/7) < Far. giriftār

ġulū kııl- ‘devam etmek, ileri gitmek’ (101r/2, 101v/17, 107r/5...) < Ar. ġulū

ġüzide kııl- ‘seçmek’ (102v/13) < Far. ġüzide

ħaber kııl- ‘haber vermek’ (103r/8) < Ar. ħaber

ħaberdār kııl- ‘haber vermek’ (95v/7) < Ar. ħaber + Far. dār

ħabs kııl- ‘alikoymak, kapatmak’ (122r/1, 120v/8) < Ar. ħabs

ħarāb kııl- ‘yıkma, mahvetmek’ (90r/9) Ar. ħarāb

ħavale kııl- ‘yönelmek, savurmak’ (106v/16) < Ar . ħavāle

helāk kııl- ‘yok etmek’ (121v/9) < Ar. helāk

ħıřım kııl- ‘ gazap etmek’ (92v/12) <Far. ħıřım

ħile kııl- ‘aldatmak’ (122r/16) < Ar. ħile

ħizmet kııl- ‘emrinde olmak’ (110r/14) < Ar. hizmet, görev

īmān u telķin kııl- ‘ dini anlatmak’ (110v/1-2) < Ar. īmān + Ar. telķin

iřāret kııl- ‘göstermek’ (110r/16) < Ar. iřāret

‘ibadet kııl- ‘ibadet etmek, tapmak’ (107v/1, 123r/14, 125v/1) < Ar. ‘ibadet

‘izzet kııl- ‘büyüklük göstermek’ (95v/3, 121v/16, 134v/12...) < Ar. ‘izzet

ķabul kııl- ‘kabul etmek’ (110r/12, 110r/13, 114v/8...) < Ar. ķabul

ķaddin ħamīde kııl- ‘saygıyla eğilmek, selamlamak’ (110r/12, 131r/14) < Ar. ķadd + Far. ħamīde

- kaşd kı1-* ‘amaç etmek/belirlemek’ (96r/6, 112r/11, 115r/5...) < Ar. kaşd
- kerem kı1-* ‘lutufla muâmelede bulunmak, lutfetmek’ (109v/13) < Ar. kerem
- dirâz kı1-* ‘uzatmak’ (108v/1) < Far. dirâz
- müjde kı1-* ‘müjdelemek’ (95r/3) Ar. müjde
- naql kı1-* ‘aktarmak’ (128v/9) < Ar. naql.
- naqş kı1-* ‘işlemek’ (127v/16-17, 123r/13) < Ar. naqş
- nâliš kı1-* ‘feryat etmek, inlemek’ (91v/16, 92v/8) < Far. nâliš
- namâz kı1-* ‘namaz kılmak’ (108v/13) < Far. namâz (?)
- nâşır manşûr kı1-* ‘yardım etmek’ (92r/4) < Ar. nâşır + Ar. manşûr
- nazar kı1-* ‘seyretmek, bakmak’ (91v/14, 95v/13, 97v/3...) < Ar. nazar
- penâh kı1-* ‘saklanmak’ (102v/14) < Far. penâh
- pür kı1-* ‘doldurmak’ (107v/2, 115v/13, 115v/14) < Far. pür
- rence kı1-* ‘hasta etmek’ (128v/7) < Far. renc
- sa‘âdet kı1-* ‘mutlu olmak’ (105r/14) < Ar. sa‘âdet
- secde kı1-* ‘ibadet etmek’ (91v/16, 122r/4, 122r/7) < Ar. secde
- selâm kı1-* ‘selamlamak’ (121v/17) < Ar. selâm
- ser-âsîme kı1-* ‘şaşırmak’ (107r/9) < Far. ser + Far. âsîme
- serkeşlik kı1-* ‘dik kafalılık yapmak’ (108r/9, 108r/14, 115r/17) < Far. ser + Far. keş
- serzeniş kı1-* ‘sitem etmek’ (94r/7) < Far. serzeniş
- seyr kı1-* ‘uzaktan bakmak, gözüyle takip etmek’ (127r/11) < Ar. seyr
- şak kı1-* ‘yarmak, yara açmak’ (106v/17) < Ar. şak ‘yarma, yarılma’
- şem kı1-* ‘açık etmek, aydınlatmak’ (122v/4) < Ar. şem‘

şikār kıI- ‘ava çıkmak’ (125r/4, 130v/11) < Far. *şikār*

şikayet kıI- ‘sızlanmak’ (107v/12) < Ar. *şikayet*

şükür kıI- ‘minnettar olmak, teşekkür etme’ (107r/13, 111v/15,129v/11) < Ar. *şukr*

taḥsīn kıI- ‘övmek’ (90v/6, 93v/9, 94r/2...) < Ar. *taḥsīn*

tārumār kıI- ‘dağıtmak, perişan etmek’ (107r/9) < Far. *tārumār*

teferrüc kıI- ‘gezintiye çıkmak’ (92r/17, 127r/12, 131r/5) Ar. *teferrüc*

telkīn kıI- ‘anlatmak’ (109v/17, 117r/1, 117r/2) < Ar. *telkīn*

tamām kıI- ‘tamamlamak, bitirmek’ (121v/4) < Ar *tamām*

tīz ḥitāb kıI- ‘acil haberi yetiştirmek’ (97v/3) < Far. *tīz*

‘uryān kıI- ‘çıplak bırakmak’ (110v/4) < Ar. ‘*uryān*

vehm kıI- ‘evhamlanmak’ (112r/17) < Ar. *vehm*

yağma kıI- ‘ele geçeni almak’ (115r/5) < Far. *yağma*

zebūn kıI- ‘zayıf düşürmek’ (119v/17, 120r/3) < Far. *zebūn*

zīr u zeber kıI- ‘alt üst getirmek’ (91r/15) < Far. *zīr* + Far. *zeber*

zōr kıI- ‘güçleştirmek’ (121r/9) < Far. *zōr*

eyle-

Eski Türkçeden beri kullanılan *eyle-* fiili *kıI-* fiili gibi *et-* yardımcı fiiline denk kullanılan bir yardımcı fiildir.

‘arz ēyle- ‘takdim etmek, sunmak’ (118r/5) < Ar. ‘*arz*

beyān eyle- ‘duyurmak’ (127r/17) < Ar. *beyān*

cem ‘ ēyle- ‘bir araya toplamak’ (107v/15, 129r/10) < Ar. *cem‘*

feth eyle- ‘ele geçirmek’(135r/11) < Ar. *feth*

ğavğa eyle- ‘kavga etmek’ (124r/1-2) < Far. *ğavğa*

hor eyle- ‘değersizleştirmek’ (100r/5) < Far. *hor*

hoş-dil eyle- ‘tatlı konuşmak’ (133v/14) < F. *hoş* + T *til*

müşerref éyle- ‘nurlandırmak’ (118r/1) < Ar. *müşerref*

nağş eyle- ‘işlemek’ (127r/9) < Ar. *nağş*

şerh éyle- ‘açıklamak’ (129r/9) Ar. *şerh*

zıkr u tesbîh eyle- ‘anmak, ibadet etmek’ (126v/7) < Ar. *zıkr* + Ar. *tesbîh*

bul-, bulun-

Eski Türkçeden beri söz varlığı içinde yer alan *bul-* ve *bulun-* fiilleri esas fiil olmak dışında yardımcı fiil işlevi görmektedir. Bu iki fiil *et-* ve *ol-* yardımcı fiillerine denk anlamlarda kullanılabilirler.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnekler:

yardım bul- ‘yardım görmek’ (121v/10-11) < ?

yol bulur ‘çaresini bulmak’ (126r/13) < ET *yol*

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

‘izzet bul- ‘cömert davranılmak’ (117r/6) < Ar. ‘izzet

sebeb bulun ‘Sebepe olmak, yol açmak’ (109r/3, 109r/12) < Ar. *sebeb*

şifâ bul- ‘iyi olmak, onmak’ (129r/1, 130r/2) < Ar. *şifâ*

zafer bul- ‘kazanmak, galip olmak’ (101v/3) < Ar. *zafer*

buyur-

Eski Türkçe'den beri kullanılan *buyur-* fiili esas fiil anlamı dışında yardımcı fiil olarak incelik gösterme ve saygınlık ifadeleri oluşturduğu görülmektedir.

māl u hil'at buyur- 'mal ve kaftan vermek, itibar vermek' (94r/2-3)

yap-

Eski Türkçeden beri kullanılan *yap-* fiili "*ortaya koymak, meydana getirmek, inşa etmek vb.*" esas fiil anlamı dışında yardımcı fiil olarak *et-* fiiline denk kullanılmaktadır. Metinde bir örnekte birleşik fiil yapısı olarak karşımıza çıkmıştır.

ṭamurād yap- 'onarmak' 90r/2 < Ar. ta'mirāt

al-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *al-* 'tır. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar. Birinci bileşenler çeşitli çekim ekleri alabilmektedir.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnekler:

başın al- 'öldürmek' (103v/7) < ET baş

başların al- 'öldürmek' (103v/3) < ET baş

çevre al- 'çevirmek' 92v/1 < ET (t.i.) çevre

öñin alup 'önüne geçmek, önüne çıkmak' (91v/9) < ET öng

söz al- 'söz verdirmek' (99v/3) < ET söz

yanın al- 'o tarafa geçmek' (91v/6) < ET yan

yèri al- 'yer bulmak' (105r/9) < ET yer

yükün al- 'yüklenmek' (118v/12) < ET yük

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

āb-dest al- ‘İbadetten önce usulünce yıkanarak temizlenmek’ (107v/1) Far. āb + Far. dest

cevābın al- ‘yanıtlanmak’ (109r/1) < Ar. cevāb

ḥaberi al- ‘haberi olmak, duymak’ (97v/9, 100r/14) < Ar. ḥaber

mağfūr al- ‘affedilmek’ (115v/14) < Ar. mağfūr

vehm al- (91r/6, 98v/10-11, 103r/2...) < Ar. vehm

dur- /tur-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *tur-* ‘dır. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnekler:

karşu dur- ‘karşısına geçmek’ (99r/3) < ET karşı

kol kol tur- ‘dizilmek, sıralanmak’ (107r/6) < ET kol

yarağa tur- ‘savaşa hazır olmak’ (97v/12, 97v/13) < ET yarağ

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

cenge dur/tur- ‘savaşmak’ (91v/9, 91v/12, 91r/13...) < Far. ceng

dīvān tur- ‘toplantı yapmak’ (98v/6, 118v/3) < Far. divān

ḥacīl tur- ‘mahçup olmak’ (123r/3) < Ar. ḥacīl

ḥāzır tur- ‘hazırlanmak’ (121r/2) < Ar. ḥāzır

hoş dur- ‘yerinde olmak, uygun düşmek’ (134r/2) < Far. hoş

ma‘mūr dur- ‘yönetmek’ (90r/3) < Ar. ma‘mūr

müheyyā tur- ‘hazır beklemek’ (107v/3) < Ar. müheyyā

rast tur- ‘uygun düşmek’ (122v/5) < Far. rast

revān tur- ‘yola koyulmak’ (91v/8, 102r/3, 128v/8) < Far. revān

şaf şaf turmuş ‘sıralanmak, dizilmek’ (98v/17) < Ar. sâf

şaf tavf turup ‘sıralanmak, dizilmek’ (101v/16) < Ar. sâf + Ar. tavf

dut/tut-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *tut-* ‘tır. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnekler:

buz tut- ‘donmak’ (128r/17) < ET buz

kulağ dut- ‘dinlemek’ (130r/17) < ET kulğak

sözi dut- ‘söz dinlemek, uymak’ (135v/2) < ET söz

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

dīvān dut- ‘toplantı yapmak’ (99v/6) < Far. divān

kemīn dut- ‘pusu kurmak’ (91r/6) < Ar. kemīn

kin dut- ‘nefret etmek’ (98r/9) < Far. kin

kuvvēt tut- ‘güçlenmek’ (110r/7) < Ar. kuvvet

nabzın dut- ‘nabzını saymak, kalp atışını, muayene etmek’ (130r/1) < Ar. nabz

revān dut- ‘yola koyulmak’ 112v/15 Far. revān

revnaḡ ʔut- ‘güzelleşmek’ (116r/2) < Ar. revnaḡ

gel-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *gel-* ‘dir. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnek:

ḡatı gel- ‘zor olduğunu düşünmek’ (122v/17) < ET ḡatıḡ

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

‘acāyib gel- ‘tuhaf bulmak’ (114r/14) < Ar. ‘acāyib

ḡayret gel- ‘harekete geçmek, şevklenmek’ (94v/6, 131v/3) < Ar ḡayret

ḡoş gel- ‘beğenmek’ (109v/14, 121r/5, 128r/5) < Far. ḡoş

ḡiyāsa gel- ‘kıyaslamak, karşılaştırmak’ (92v/11, 112v/16) < Ar. ḡiyās

muvāfiḡ gel- ‘uygun olmak’ (104r/10-11) < Ar. muvāfiḡ

getür-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *getür-* ‘dir. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar. Metinde alıntı kelimelerle birleşik fiil yaptığı görülmektedir.

īmān getür- ‘dini kabul etmek’ (92v/6 , 110v/14, 117/3) < Ar. īmān

rast getür- ‘yerinde, uygun olmak’ (90v/5, 121v/5, 129v/7) < Far. rāst

tekbīr getür- ‘Allahu ekber demek’ (92r/6, 92r/8 , 96r/4...) < Ar. tekbīr

gör-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *gör-* ‘dir. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar.

hoş gör- ‘anlayış göstermek’ (115r/17 , 133r/10) < Far. hoş

‘izzeti gör- ‘saygınlıkla muamele edilmek’ (117r/4) < Ar. ‘izzet

götür-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *götür-* ‘dir. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar.

barmağ götür- ‘tekbir getirirken işaret parmağını havaya kaldırmak, tekbir işaretini yapmak’ 96r/3-4 ,97r/5 < OT barmak

el götür- ‘dua etmek için el açmak’ 91v/16, 92v/7 < ET elig

kan sîl-vâr gövde’i götür- ‘kan içinde kalmak’ (107r/11) < ET kan + Far. sîl + Far. -vâr + ET gövde (kövdöng)

koy-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *ko ~ koy-* ‘dır. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnek:

baş başın koy- ‘başbaşa vermek, birlik olmak’ (128r/11) < ET baş

baş ko- ‘canını feda etmeye hazır olmak, kendini adamak’ (97v/3, 110v/9, 113v/9, 116r/6) < ET baş

baş koy- ‘canını feda etmeye hazır olmak, kendini adamak (110v/11, 114v/17, 117r/13)
< ET baş

kılıç koy ‘kılıç vurmak, savaşmak’ (106v/4) < ET kılıç

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

bi-revnağ koy- ‘güzellikten yoksun bırakmak, mahvedip bırakmak’ (108r/5-6) < F. bī +
Ar. revnağ

emri yerine ko- ‘emrine uymak’ (107v/15-16) < Ar. emr

kemīn koy- ‘pusu kurmak’ (90v/2-3) < Ar. kemīn

ur-

Eski Türkçeden beri kullanılan fiil Türkiye Türkçesine vur- olarak gelişip gelmiştir. Esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biridir. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurmaktadır.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnek:

barğ ur- ‘konaklayacak yer ev/çadır kurmak’ (102r/16) < ET barğ

baş ur- ‘savaşmak’ (99r/, 93v/11, 105r/14, 116v/1....) < ET baş

el ur- ‘alkışlamak’ 95r/9 < ET elig

(etvara) el urdılar ‘çalmak’ (116r/1) < ET elig

el sebīl²⁹ sağalına ur- ‘düşünürken sakalını sıvazlamak’ (103r/2, 134r/17) < ET elig +
Ar. sebil + ET sağal

kulağ ur- ‘dinlemek’ (91r/2/ 112r/7) < ET kulğak

²⁹ “*sebīl*” kelimesi birleşik yapıda “*sağal*” kelimesinin sıfatıdır, “*gür sakal*” anlamını oluştururlar. Birleşik fiilin asıl öğeleri “*el*” ve “*sağal*” olduğu için Türkçe yapılar içine alınmıştır.

oķ ur- ‘ok atmak’ (107r/4) < ET oķ

ķabanca ur- ‘tokat atmak’ (135v/3) < ET tabanķe

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

bāz ur- ‘avlanmak’ (125r/6) < Far. bāz

ķılıķ ur- ‘savaşmak’ (107r/3) < ET ķılıķ

mevc ur- ‘dalgalanmak’ (91r/9, 105v/13) < Ar. mevc

naķar ur- ‘bakmak’ (99v/4, 105/9, 116r/11...) < Ar. naķar

rast ur- ‘rast getirmek’ (126v/17b) F. rāst

tāc ur- ‘taķ takmak, giymek’ (109v/15, 125v/1) < Far. tāc

ķabl u baz ur- ‘av şöleni yapmak’ 125r/6 < Ar. ķabl + Far. bāz

vezne ur- ‘süzmek, mec. tartmak’ (99r/4) < Ar. vezn

ver-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *ver-* ‘dir. Aynı zamanda *ver-* fiili kurallı birleşikler de kurmaktadır. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar.

- Metinde Türkçe kelimelerle kurulan örnek:

dil vērip ‘konuşma gücü vermek’ (92v/9) < ET til

salıķ vēr- ‘tavsiye vermek (sağlık)’ (129r/5) < ET salıķ

salıķ vēr- ‘ bilgi vermek, haber vermek’ (133v/3) < ET salıķ

söz vēr- ‘söz hakkı tanımak’ (99v/3) < ET söz

- Metinde alıntı kelimelerle kurulan örnekler:

destūr vēr- ‘izin vermek’ (117r/10) < Far. *destūr*

furşat vēr- ‘fırsat vermek’ (101v/3) Ar. *furşat*

haber vēr- ‘bilgilendirmek’ (94v/5, 97v/7, 99v/10...) < Ar. *haber*

harābe vēr- ‘yıkma, dağıtma, talan etme’ (119v/14) < Ar. *harāb*

istimālet vēr- ‘bağışlamak’ (105v/5, 105v/7) < Ar. *istimālet*

nuşret vēr- ‘yardım etme’ (92r/4 , 107r/10, 107v/17) < Ar. *nuşret*

omuz omuza vēr- ‘birlik olma’ (113v/13-14) < Yun. *omos*

rızā vēr- ‘kabul etme’ (108v/2, 115r/2) < Ar. *rıza*

selām vēr- ‘selamlama’ (92r/3, 104v/2) < Ar. *selām*

zahme vēr- ‘zahme ile vurma’ (93v/5) < Far. *zahme*

var-

Eski Türkçeden beri kullanılıp esas fiil olmak dışında yardımcı fiil gibi görev yapan fiillerden biri de *var-* ‘dır. Türkçe ve alıntı kelimelerle birleşik fiiller kurar.

ayağına var- ‘(birisinin) huzuruna çıkmak’ 121v/12 < ET adak

revān var- ‘su gibi akıp gitme’ (91v/8) < Far. *revān*

Zarf + Fiil Yapıları

Yer zarflarıyla yapılan birleşik fiillerdir. “geri, ileri, aşağı, yukarı, vb.” zarflar ile “git-, gel-, çık-, sür-, yürü-“ gibi iç anlamında süreç ve hareket barındıran fiillerle

oluşturulur. Birleşik fiilin kuruluşunda fiilin kılıcı, zarfın yönü etkilidir. Metinde görüldüğü örnekler:

gèri gel- (105v/7)

aşaga yukaru sür- (92r/11)

gèrüsine sür- (103v/2, 106v/1, 106v/5...)

2.2.2.3 Anlamca Kaynaşmış/Kalıplaşmış Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller konusu ele alınırken deyimleşmiş ve anlamca kaynaşmış olarak iki farklı yapıdan bahsedilir. Araştırmacıların konu ile ilgili farklı yaklaşımları vardır. Bazı araştırmacılar birleşik fiil “*isim + yardımcı fiil*” ve “*fiil + yardımcı fiil*” yapıların kabul ederler. Anlamca kaynaşmış ya da deyimleşmiş biçimindeki yapılara yer verilmez. Aslına bakıldığında bu yapılar kalıplaşmış yapılardır. Hem fiil hem isim unsuruna bağlı olarak birbirini çeken yapılardır. Bu kaynaşma, kalıplaşma ve deyimleşme ögelerden birinin ya da ikisinin anlam kaymasından meydana gelebilmektedir.

Metinde anlamca kalıplaşmış birleşik fiil oluşumunun örnekleri şunlardır:

aḫīr menziline yitür- (108v/15-16)

alar alar baḫ- (108r/16)

aları aları baḫ- (123v/14)

ardın sür- (98r/15, 103v/8, 103v/12...)

aya kaḫış- (94r/16)

‘ayān gör- (126v/17a)

baş oyna- (105v/5, 107v/11)

baş u cān oyna- (107v/7)

başdan aş- (94r/8)

bendin gider- (110r/15)

beşāret bezmin kur- (107r/15-16)

bezm kur- (133r/10)

cānıgöñülden sev- (109v/12, 117r/5)

deryāya ér- (126v/1, 126v/3)

dīvān kur- (131v/10)

du‘ā oku- (92v/7)

ecelleri ér- (109r/9)

esir sür- (111v/8)

fikr bahırına tal- (134r/17)

fikrünüz er- (akıl ermek, fikir er-) (126r/1)

fitne kopar- (132r/16)

gāfil yat- (132r/3)

gérüsin gözle- (103r/11)

göz ér- (98v/8, 103r/1, 111v/11)

gümüldi kop- (119r/10)

gümürdi kop- (119v/4)

gürüldi kop- (95v/16, 96r/1)

ħabse şalın- (119v/13)

ħālīka ér- (126r/14)

ḥalvet ḳal- (117r/11, 126v/12)

ḥalvete gir- (95v/11, 100v/5)

ḥalvetinden çık- (97r/16)

ḥalved otur- (128r/11)

ḥamiyet bil- (103r/4)

ḥarca sür- (108r/14)

ḥasret ḳal- (131r/15-16)

ḥayrān ḳal- (116r/4)

ḥelal ér- (114v/6-7)

ḥoş oyun üt- (135v/2)

iş bitür- (134r/1)

izin sür- (112r/6)

ḳafā çevür- (102v/11)

ḳalbini sem‘ini başiretini bağla- (118r/7)

ḳana ḳana iç- (129v/13)

ḳarāra yaḳ- (131v/1)

ḳatına var- (123v/11-12)

ḳılı düzüp çal- (116r/1-2)

ḳılıç çek- (121v/2)

ḳumıla ḳarul- (108v/12)

müteḥayyir ḳal- (122v/3)

na‘ra ḥayḳır- (103r/15, 107r/8)

nuḡṣān ér- (102v/11)

nuṣret dile- (91v/16)

‘ömür sür- (96r/17)

rāy-ı tedbīr kı1- (108r/11)

şaf alay bağla- (101v/9)

şag şol otur- (95v/11)

sırrına ér- (124r/9)

siñer kal- (126v/3)

söziñi sür- (109r/5)

suçımızı dile olunca şun- (115r/14-15)

taḡsīn işit- (105v/2)

terbiyeye kābil düş- (118r/15)

vehme şal- (119v/9)

yādigār kal- (93r/10)

yaḡın ér- (126v/17b)

yaḡīn bil- (129v/6)

yardım göndür- (92r/4)

yay kır- (98v/11)

za ‘if düş- (129r/4)

zaḡmet çek- (119v/13, 127r/13)

zebūn düş- (98r/4, 105r/9)

zulumāt kapla- (112v/14)

2.2.2.4 Kökteş Fiillerden Oluşan Birleşik Fiiller

Bazı araştırmacılara göre aynı kökten türeyen fiiller beraber kullanıldıklarında birleşik fiil yapıları oluştururlar. Her iki bileşen de aynı türden olabilmektedir. Fakat bileşenlerden ilki mutlaka isim olmalıdır. Bu unsur isim, isim soylu ya da türemiş bir isim olabilir. İkinci unsorda fiil ya da türemiş fiil olabilmektedir.

Metinde görüldüğü örnekler:

<i>bu sebebden ekin ekilmez (111r/2) < ET ek-</i>	<i>ırın ırlatdılar (106r/2) < ET ır ~ yır</i>
<i>yazu yazmağ (100r/3) < OT yaz-</i>	<i>yazuyı yazan (90r/1) < OT yaz-</i>
<i>yazuyı yazan (124v/13, 128v/11) < OT yaz-</i>	

2.2.3 Diğer Birleşikler

Bu bölümde metindeki örnekleriyle farklı türden kelimelerin oluşturduğu birleşikler verilmiştir. Bu yapılar birleşip kalıplaşmış yapılardır.

bir kez (91v/8, 93v/8, 93v/17...) < (s.) bir + (i.) kez

biraz (s.) (99v/2) < (s.) bir + (i.) az

birbiri (z.) (106v/11...) < (s.) bir + (z.) biri

birkaç (s.) (90v/3, 92v/1, 95v/15...) < (s.) bir + (i.) kaç

kendüzine 95v/7 < (z.) kendi + (s.) öz (+in +e)

nitekim (bğ.) 96v/6 < (zf) nite + (z.) kim < (s) ne + (e.) teg + (z.) kim

şimdi (zf.) (104r/11, 117v/5, 117v/9...) < (s.) uş + (zf) imdi

şol (s.) (108r/6, 133r/11...) (s.) uş + (z.) ol

şöyle (s.) (90r/16, 90v/17, 91r/6...) şol + ile < uş + ile

BÖLÜM 3: TRANSKRİPSİYONLU METİN

bis'millāhir-rahmani'r-rāhim

[90r] (1) ne dēdi Filāṭūn eydür yā Zū'l-ḳarneyn bu yazuyı yazan³⁰ dēmiş kim ḥükm-i taḳdīrile bunda gelen (2) ēy bu ḥaṭṭı oḳuyup bilen bilesin kim bu şehri ṭamurād yapıdı andan sonra tokuz yüz (3) yıl ma'mūr durdı tā kim zamān Ḳafçalūs³¹ adlı bir server ērdi Afrasiyāb neslinden andan (4) Ḳafçalūs daḫı yüz seksen üç yıl bu şehre ḥükm ētdi bir gün bir 'acāyib yağı geldi cümlesi (5) ḳurt başlular bu şehri kırk gün ḥiṣār ētdiler Ḳafçalūs birle ceng ētdiler alamadılar (6) velī bu şehri dōrt yüz pāre köyin yētmiş biḡ ulusun urup oḑlın ḳızın erin (7) 'avratın sürüp alup gitdiler bu söz üzere yēdi yıl geṭti az üküṣ yine bu (8) diyāra ēl ulus dirildi sekizinci yıl Görk-serler yine geldi kırk gün bu şehri (9) yine ceng ḳıldı şehri alup Ḳafçalūsı depeledi şehri ḥarāb ḳılıp gitdi rāvi ḳavlinca (10) ṣāh ol ḥaberi işidüp eydür ēy vezirler gördüḡüz mi ol Görk-serler bu cihān (11) sarayında neler ḳılmışlar dēyüp andan gitdiler ol cānibden daḫı Ḳayfūr Ḳōpān daḫı (12) ḳulaḡuz birle kırk gün yörüyüp Görk-serler diyārına kūh-ı kūnām görünür yere inüp ṭurdılar (13) ṣāha givürelere varan ṭurdu varan ṭurdu altı kez yüz biḡ er öldi andan (14) İskender Ṣāh daḫı vardı kūh-ı kūnām ḳarṣudan gördi ṣāh selāṭinlerle cem' olup (15) danışdılar kim Görk-serlere ne vechile varalum her ṣāh her vezir bir dürlü dēdiler (16) andan Ḳayṭās-ı Yunāni eydür ēy ṣāh ṣōyle āṣikāre varsavuz Görk-serlere leṣker (17) 'azametini göricek ḳorḳalar yā ṭaḡılalar yāḥūd ṭaḡdan at oynar yere inmeyeler dēdi [90v] (1) ṣāh eydür yā n'ētmek gerek Ḳayṭās eydür gereki budur kim Görk-serler bizler geldüḡimiz ṭuymadın (2) ordu bunda ḳoyalum yörütelim kūh-ı kūnāma yaḳın varıcaḳ leṣkeri bölük bölük ḳılıp kemīn (3) ḳoyup gözleyelim andan birḳaç bölük leṣker āṣikāre sancaḳ açup ṭabl u 'alem naḳḳāre (4) ḳalup bu ṭaḡa ḳarṣu yörüyelim Görk-serler daḫı geleni az görüp ṭaḡdan inüp gelürken (5) leṣkere ērmedin dūṣ dūṣ kemīn açup ḳıḳalım Ḥaḳ rāst getürürse bir oyun oynayalum (6) dēdi ṣāhıla vezirler selāṭinler ḥācib serīrler Ḳayṭās sözin ṭaḥṣin ḳıldılar (7) andan yaraḳ ēdüp ḥaṣem-i ḥadem ḳoyup yēdi kez yüz biḡ çeri süvār olup ol aman (8) bilmez yağıya gitdiler ol gün ol geṭce sürdiler ṣabāḥ ērmedin kūh-ı kūnāma ērdiler yēdi (9) kez yüz biḡ altı kez yüz biḡ eri altı bölük ḳılıp altı ṭarafa kemīn ḳıldılar anca kim (10) ṣabāḥ ērdi göz gözi gördi ṣāh daḫı ḳarṣudan kūh-ı kūnāma naḡar ētdi bir 'acāyib (11) ṭaḡ gördi ḳullesi ba-vec[h] āsumana beraber göz ērmez velī sengistān der-sū ḳazılmış (12) maḡāralar olmış inler düzülmiş amma ḥiç diyār yoḳ görünmez andan ṣāh eydür ēy Ḳayṭās (13) bu ṭaḡda kimse görünmez Görk-serler bizleri görüp ḳaçmasunlar dēdi Ḳayṭās eydür

³⁰ “z” nin noktası yoktur. Bir çok kelimedede harfin noktası unutulmuştur.

³¹ 'Ḳofçalūs' ötre ile yazılmıştır, diḡer satırlarda esre ile yazıldığı için düzeltilebilir.

(14) geldüğümüz kanda tuysunlar velî kıyâsda şöyledür kim bu la‘inler henüz yaturalar ola dedî
 (15) andan şâh buyurdı sancağ-ı ‘alemleri çözdiler dört yüz kırk dört çift tabl u nağ[k]äreleri
 (16) anşuzın urup şumâ u nefirleri ürüp kiş u kurbân kaçup yüz biñ er der-sû ğıriv (17) kıldılar
 şöyle kim küh-ı sahrâlar yanķulandı yerler at ayağında inledi argın yönden felekler [91r] (1)
 gümledi dağı şâh-ı cihân küh-ı künâma karşı yürüdi Taberiyye kavılınca ol cânibden dağı görk
 (2) serler yaturalardı leşker gülüsına der-sû belinleşüp tırdılar yer yerin kulağ urdılar kim (3)
 zemîn u zamân çarğ u āsuman ğıriv³² birle tölmiş andan ol ‘adûlar yer yerin kırt gibi uluşdılar
 (4) işiden uludı işiden uludı üni birbirine ulaşıp küh-ı künâma deryālayın gümledi bu (5)
 yağadın şâh kühî gözleyüp gelürken Görk-serler ünin işitdiler gördiler delim ku[r]t ulumasından
 (6) küh yanķulandı şöyle kim işidenler vehm aldı der-sû kemîn dutup tıran işitdi andan (7)
 Görk-serler dağı İskenderi yüz biñ erile varur göricek düşmân düş tūşa sîl ‘azimleyin (8)
 sağlayup tağdan indiler anca kim şâha yakın êrdiler şâhıla serverler dağı gördiler kim (9) Görk-
 serler dağı deryālayın mevc urdı gelür buğur İskender Şâh at sürüp serverleri (10) istimâletleyüp
 serverlerden Kaytās-ı Yunānî Kays-ı Rümî Kaysün-ı Rümî Süheyl-i Serhî Tārim (11) Belh-i
 Kaydıgirānî Efrūzî Kāş-ı Kilābı Kūfi Behrām-ı ‘Irākî bu sâyire yétmiş yedi güzide serverleriyle
 (12) yüz biñ pūlād-pūş erile raşş sürüp Görk-serlere karşı kılıç yalınca kılup gitdiler birbirine
 (13) êrüp karılıp cenge tırdılar Taberiyye kavılınca Görk-serler yerinden taş alup atarlardı (14)
 urdukları cebe u cevşenile hırd êderlerdi ancaları atdan kapup yırtarlardı ceş-i İskender (15)
 dağı Görk-serleri kılıç birle paralarlarıdı gürzile urdukların zîr u zeber kılurlardı velî (16) bir
 laħza içinde Görk-serler gāyet çoğaldılar şöyle kim İskenderi yüz biñ erile araya (17) aldılar
 dağı uluşu uluşu ceng kıldılar rāvî kavılınca şâh yüz biñ erile Görk-serlerle ceng [91v] (1)
 kılarken pusıda tıran altı kez yüz biñ er dağı anı görüp kemîn açup çıkdılar bir taraftan Hıṭāy
 (2) leşkeri çıkdı bir kıoldan Hindüstān leşkeri çıkdı bir taraftan ‘Irākî ve ‘Irakeyn çerisi çıkdı (3)
 bir taraftan Türkistān Semingānsitān leşkeri çıkdı bir cânibden zengî Hıbeşistān çerisi (4) çıkdı
 altı kez yüz biñ āhîn-pūş der-sû at sürdiler at ayağında zîr u zemîn inledi- (5) -ler andan Kayfūr
 Çöpān Kalyasuna³³ eydür êy Kahrahai’ bizler piyādelerüz at arasına girmeyelim Görk-serlerün
 (6) tağdan yanın alalım dēyüp Kayfūr Çöpān toğuz biñ deste Çöpān kühiler çeküp tağ (7)
 etegine yürüdiler gördüler delim Görk-serler karşı tağdan sîl gibi dökülmüş gelür Kayfūr (8) anı
 göricek bir kez şöyle haykırdı kim [hay]kırışından³⁴ küh-ı künāmlar ditredi revān varıp görk (9)
 serlerün önün alup cenge tırdı andan altı kez yüz biñ kemîn eri alup Görk-serleri birbirine (10)
 kırdılar cenge tırdılar Görk-serler dağı êren çeriyi görücek yer yerin yine uluşdılar zemîn u
 zamân (11) çarğ u āsuman zelzele birle töldü küh-ı künāmda ne kıadar Görk-serler varısa cümle
 indi (12) insan birle cenge tırdı rāvî kavılınca İskender Görk-serler birle güneş kıbbe-i feleke

³² “kıriv” olarak yazılmıştır, düzeltilmiştir.

³³ Aynı eserin 7v (15) ‘de ‘Kılbasun’ olarak yazılmıştır, düzeltilebilir.

³⁴ غ, ف olarak okunmuştur.

dikilince (13) cengler kıldılar kim şāh-ı cihān ol ceng-i ‘azīmi görüp at sürüp ‘İraqī öjince ceng içinden bir (14) tarafa çıkdılar bir yüksek yerden turup cenge nazār kıldılar Görk-serleriyle insanı bir cen[k]de gördiler kim (15) gözler görmemiş şāh anı görüp revān rahşından inüp rahşı ‘İraqīye vèrüp deri üzere (16) gelüp secde kılup el götürüp Hāḫ Hāzretine nālīş kıldı nuşret diledi el yüzüne sürüp (17) yerinden turup rahşına süvār olup anı gördi kim bir boz atlu şaḫş yaşıl geymiş bir yaşıl [92r] (1) şenefe eline almış sürmüş kendüye gelür ardınca yine biḫ ola boz atlu der-sū yaşıl atlu (2) bir alay çeri gelüp yakın erdi şāh göricek ol gelen boz atluya at sürüp karşı vardı (3) birbirine selām vèrdi andan ol boz atlu beşāret birle çağırdı kim yā Zū’l-ḫarneyn Hāḫ ta‘ālā (4) nuşret vèrdi yardım göndürdi düşmān üzere se[n]i nāşır manşūr kıldı niçün turursın (5) dèyüp yüz atlu daḫı tekbīr getirüp Görk-serler rahş sürdiler yüz atlu şenefesin (6) baş üzere çevürüp düşmāna gitdiler ardınca ol bir alay boz atlu daḫı tekbīr getirüp (7) bile Görk-serlere rahş sürdiler Ṭaberiyye ḫavlınca ol bir alay şāh daḫı anı görüp bildi kim (8) boz atlu Hızır-ı zindedür andan şāh daḫı tekbīr getirüp at sürüp Hızır ardınca cenge girdi (9) revān düşmānı şıdı Görk-serleri süre ḫıra kūh-ı kūnām etegine dökdiler karşıdan Ḳayfūr-ı (10) Ḳaylasun daḫı toḫuz biḫ deste çūblu kūhilerile deste çūba tutup Görk-serleri yine (11) gèrusine ḫoşturdılar şāh üzerine dökdiler aşığa yukarı sürüp ol ‘adūlaruḫ yıḫnaḫın (12) taḫıddılar kırdılar ḫurtulanı çıkup kūha çıktdılar şāh daḫı buyurdu leşker daḫı der-sū (13) piyāde olup Görk-serler ardınca taḫa çıktdılar kemīn bulup kırdılar kemīn ḫaçırup (14) ḫarlara inlere girdiler tütün kılıp inleri içinde kırdılar Ṭaberiyye ḫavlınca üç gün (15) üç gece yörüdiler kūh-ı kūnāmı ḫalbirleyin elediler ele giren Görk-serleri kırdılar dördinci (16) gün kūh-i kūnāmda bir şehir buldılar ı[s]uz yine cümle evleri sarayları ḫayadan ḫazma (17) maḫāralar ol maḫāraları teferrüc kıla bir ulu maḫāranuḫ öjine geldiler maḫāra öjinde [92v] (1) bir mermer ‘amūd dikilü gördiler şāhıla vezirler çevre alup turdılar ‘amūd[da] birkaç satır (2) yazı gördiler Eflātūn Hekīm okuyup beyān ètdi ne dèdi Eflātūn eydür èy şāh (3) bu ḫatḫı yazan dèmiş kim èy bunda gelen ‘ömre devlete ḫarra olan bilesin kim bu ḫardan şehir (4) ma‘mūr diken bir gün Esbāt adlu peygāMBER gelüp bu şehir ḫavmın dīne da‘vet kıldı (5) bu şehir ḫavmı daḫı Esbāt dan mu‘cizāt istediler eytdiler èy Esbāt Hāḫ peygāMBERISEḫ (6) bir ḫavī daşı söylet görelim saḫa imān getürelim dèdiler andan Esbāt daḫı bu yazı yazılı (7) mermer direḫi karşı du‘ā okuyup el götürüp eydür İlāhī ḫamu işde ḫādırsın bu taşı söylet (8) ḫādırlıḫüḫi izahād èt dèyüp nālīş kıldı andan Hāḫ Ta‘āla ḫudretinden bu mermer (9) direge dil vèrip bir āvāz geldi kim *lā ilāhe illa’llāh Esbāt nebiyyu’l-lāh* Taḫrı bir Esbāt Hāḫ (10) peygāMBERDÜR dèdi ol ḫavm ol zamān bu ‘amūd[d]an ol sözi işidicek birbirine (11) baḫışup Esbāt üzere üşüp cāzūsın dèyüp ol deḫlü dögdiler kim ḫıyāsa gelmez (12) Esbāt daḫı yüz Hāḫ Hāzretine dutup inledi Hāḫ Ta‘āla daḫı bu şehir ḫavmına ḫışım kıldı (13) cümlesi insan-şüret iken er ‘avrat der-sū ḫurt başlular oldılar ol zamāndan tā (14) bu zamāna dek şöyle ḫaldılar üreyüp bu taḫı dutdılar andan zamān ola kim bu

kırt başlu- (15) -ları İskender-i Zü'l-karneyn adlu bir şâh gele kıra demişler râvî kavılınca Eflâṭūn bu beyânı (16) edicek şâhıla vezirler bildiler kim ol kavm Esbât du'asıyla şöyle Görk-serler (17) olmuşlar andan şâh dördüncü gün kūh-ı künāmdan inüp ceng yerine geldiler leşkerden [93r] (1) kırılan leşi başı dizdiler cem'isin bir yere defn etdiler andan şâh buyurdu aq mermerden (2) kendünün şüreti kâlibin düzdi kâlib³⁵ sinesinde târîḥ yazdılar İskender ne zamānda anda (3) varduğın Görk-serleri kırduğın ne kadar leşker kırıldıuğın beyân etdiler şabâḥ göç (4) edüp gitdiler yine Bulğar diyârına yitdiler İ'tişâm kavılınca ol Görk-serlerün çoqluq (5) koyunları şığırları varıdı şâh leşkeri sürüp alup gitdi yine Bulğara yitdiler Taberiyye (6) kavılınca şâh ol virân kaşruḡ taşıla bir şehir yapdurdu Nihāvend-i Bulğarî için (7) ol kış İskender Bulğarda diyârında kışladı bir gün şâh-ı cihân vezirlerine eydür (8) ey ḥekimler sizler daḡı zamānuḡuzda fenlülersiz bu dört 'amūd kim bu kaşır yerinde ṭurur (9) bunlar gey nişâne nesnelerdür pes imdi gereki budur kim sizler daḡı bu 'amūdlar üzere bir (10) nişâne düzesiz tā kim sizlerden yâdigâr kala ve hem biz daḡı bu diyâra geldüğüümüz ma'lūm (11) ola dedü şâh şöyle deycecek vezirler daḡı kol başa urup fermân-berem deüyüp (12) nesne düzmaga meşğül oldılar kırk gün dürüşdiler evvel Rastaḡâlis pülâddan (13) bir kuş düzdi ol dört mu'teber 'amūdlaruḡ birisinüḡ depesinde ornatdı andan (14) bir zerrîn ṭâs ol kuşuḡ öñinde ḡodı andan o kuşa şöyle ṭılısım etdi kim (15) kaçan ki günden bir sâ'at geçe ol kuşun ağızından bir pülâd mühre ol ṭâs içine düşer- (16) -di şöyle öterdi kim bir fersaḡ yol işidilürdü ṭılısım birle kuşdan ṭâsa düşen (17) mühre yine kuş ağızına varur sâ'at tamām olıcaq ol mühre kuş ağızından yine [93v] (1) ṭâsa düşerdi ṭâs öterdi sâ'at³⁶ geçdüğü ma'lūm olurdu geçenüḡ gündüzüḡ (2) yigirmi dört sâ'atinde mühür yigirmi dört kez ṭâsa düşerdi ṭâs öterdi râvî (3) kavılınca Rastaḡâlis-i ḡâş ol 'amūd üzere ṭılısımı kim düzdi şâh taḡsîn etdi (4) andan Eflâṭūn Ḥekim daḡı pülâddan bir âdem kâlib düzüp 'amūdun ikincisi üzere berkitdi (5) andan yine birinçden bir ṭabül düzüp ol kâlibuḡ bir eline pülâddan bir zaḡme vèrdi (6) şöyle dirileyin ṭurgurdu şan bir dahulci kol kaldurup dahulün çalmağa ṭurur andan (7) kâlibuḡ ṭılısımın veznile şöyle kıldı kim bir sâ'at geçecek kâlib elindeki zaḡmeyile birinç (8) ṭavulu bir kez ururdu âvâzesi bir fersaḡ yol varurdu işidenler sâ'at geçdüğün (9) bilürdü râvî kavılınca Fülâṭūn ol ṭılısımı kim düzdi şâh taḡsîn kıldı andan (10) Sokraḡ Ḥekim daḡı pülâddan iki çoç düzüp üçüncü 'amūdlar üzere birbirine kaşru (11) şöyle kim kıldı bir sâ'at geçse ol musavver kuşlar birbirine baş uruşup ṭoquşup (12) başları âvâzesi bir fersaḡ yere erişürdü geçenüḡ gündüzüḡ yigirmi dört sâ'atinde yigirmi (13) dört kez şöyle kıllur işidenler sâ'at geçdüğün bilür Üstâd kavılınca Sokraḡ bu ṭılısımı (14) düzicek şâh âferîn etdi andan Buḡrâṭ Ḥekim pülâddan çarḡ düzüp dördüncü 'amūd (15) üzere urdu buğur ol çarḡ ṭurmadın dolablayın dönerdi velî ṭılısımı buyıdı kim döner (16) ken bir sâ'at olduğı dem ṭururdu andan çarḡ öñinden

³⁵ “ت” ile yazılmıştır “ب” okunmuştur.

³⁶ Önceki satırlarda bu kelimeyi “س” ile yazmıştı. Bu sefer “ص” ile yazdı. Karışık yazılmıştır.

tılsımıla yine bir pülâddan (17) âdem kâlib turup hâyisek birle çarhı bir kez ururıdı yine yürürdi veli şöyle öterdi kim [94r] (1) kırk mil âvâzesi giderdi sâ'at geçtigin ma'lûm êderdi Üstâd kavlınca şâhuñ (2) dört veziri dört 'amûd üzere bu tılsımları kim düzdiler şâh taḥsîn kıldı māl u ḥil'at (3) buyurdu bu bunda ol cānibden Ğıṭâş Hān daḥı ol iki oĝlıyla altı güyegüsi yêdi (4) biñ güzide erile kaçā üç gün gitdi bir şuya êrdi turup kendüyi dêrdi görđi kim (5) kırk oĝuldan on ikisi qaldı deryālayın çeriden yêdi biñ er qalmış hemān Ğıṭâş (6) Hān ol hāline el yüzine urup hay hay aĝladı andan deşt-i dilāverler (7) serzenış kıluḫ eyitdiler êy Ğıṭâş Hān sen êtdüñ bu işi saña kime aĝlarsın yörü (8) aĝlamaĝı qo iş başdan aşıpdur başla bu diyāra varalım bařĝın düzelim yine düřmān (9) ardumuzdan êrmesün dêdiler Ğıṭâşuñ daḥı gözinden ḥasret yaşın silüp (10) yêdi biñ erile 'azm-ı Apur Sapur diyārın kıluḫ gitdiler yitdiler Ṭaberiyye kavlınca ol (11) zamān ol diyārda şâh Apur Hān Sapur Hān dêrler iki qarındaşlarıdı ikisinüñ (12) yüz yigirmi oĝlı varıdı oĝul oĝlanları biñ eridi andan Ğıṭâş güyegülerinden (13) Temen Yemen Tāşı Apur Sapur Hāna göndürdi geldüĝin bildürdi vardılar bir su (14) üzere ol ḥanlaruñ ulusın bulup kavmıyıla buluşup Temen Yemen Tāşı Apur Sapur (15) Hān qatına getürdiler yükünüḫ ḥaberin vêrdi Ğıṭâş düřmāndan kaçā geldüĝin bildür- (16) -di Apur Sapur anı işidüp birbirine baķıřup aya kaķıřup eyitdiler Ğıṭâş Hāna (17) yemen iş olmiş dêyüp oĝlanlarını Ğıṭâşa qarşu göndürdiler varıp buluşup görüşüp [94v] (1) getürdiler ol ḥanlar daḥı ta'zım içün ulusların bir yere cem' kıluḫ Ğıṭâş içün (2) yaraķ kıldılar andan ol ḥanlar 'izzet içün bâriĝāḥlarından Ğıṭâşa qarşu gelüp görüşüp (3) gelüp oturdılar ni'met nuzûl getürdiler yêdiler kımız içdiler andan Apur Hān eydür êy (4) Ğıṭâş Hān nece düřmān idi kim seni sıyup diyārundan sürdi dêdi Ğıṭâş daḥı (5) n'oldüĝin oĝlanları öldüĝin ḥaber vêrdi aĝladı Ğıṭâş aĝladıĝına Apur Sapur (6) Hān ĝayret geldi kaķıřdılar andan êy Ğıṭâş Hān varalum diyārıñı düřmāndan (7) yine alalım düřmānuña bir iş kılalum kim senüñ murāduñ yêrine gele dêdiler daḥı çeri (8) yaraĝın kıldılar nite andan Apur Hān bir oĝlın Ser-nişürlara göndürdi çeriyeçün İ'tiřām (9) kavlınca Apur diyārına sınırdāř bir diyār varıdı kavmına Ser-nişür dêrleridi (10) başları yunmayup saçların ṭaramadıqlarıçün andan ol Ser-niřürlaruñ qaddları otuz otuz (11) beş arış saçları uzunıdı kim ökçelerine inerdi saçların ṭaramazlarıdı köpür[ür]di (12) biñ pâre taḥtlayın olurdi arqaların örterdi sinelerine daḥı keçeler baĝlarlarıdı (13) libās yêrine hemān râvî kavlınca [ol] zamān Ser-niřürlaruñ bir meliki varıdı adına Kütvāl (14) dêrlerdi Apur Hān oĝlı aña gitdi ardınca bir oĝlın daḥı Qıl Baraqlara göndürdi (15) bir kavm idiler qaddları kütāḥ şekil insan velî tenleri baraķ gibi kıllu depelerinde ṭabanlarından (16) pür tenleri bürülü gözleri görünür hemān bir melikleri varıdı adına Tantalus Qıl (17) Baraķ dêrleridi çeri cem' êdicek yêdi kez yüz biñ Qıl Baraķ dêrürdi Apur Hānuñ bir oĝlı [95r] (1) daḥı aña gitdi andan bir oĝıl [varı]dı Sekserlere göndürdi anlar daḥı bir ṭā'ife idi bir melikleri (2) varıdı Qarṭanus dêrleridi Apur Hān birle otururken Ğıṭâşuñ İskender göndür [düĝi] (3) oĝlı geldi Ğıṭâşa müjde kıldılar kim Sikender yanında dutĝun oĝlanlaruñ Bāb Hān

(4) adlusı geldi dèyü Ğitâş şaz olup yerinden turunca Bâb Han girüp gelüp Apur (5) Sapur Hanı görüp atasıyla görüşdi andan Ğitâş eydür ey ciger-güşem Bâb Han (6) İskenderün katındaki kardaşlarunuñ hâli ne Bâb Han eydür bir gece kayd-ı bendim urup (7) kaçdum dèdi andan Ğitâş Han eydür İskenderin yönine qancarı qaşdına hiç (8) bildün mi dèdi eydür bu kış iner deşt-i sevañilinde kışlar bahar Kamere'l Kûr diyârına (9) gider dèdi Apur Sapur bu haberi işidicek el qarcaşup el uruşup eyitdiler ey (10) Ğitâş Han düşmân binüp 'âdil şuyın geçmedin başlañuz biz varalum düşmâna (11) dâd u sitâd édelüm dèyüp Apur Han Sapur Han kendü diyârlarından yèdi kez yüz (12) biñ er cem' olup cebe görüp göç kıilup yèdi gün gitdiler 'azm-ı İskender étdiler (13) bir suya erip qondılar Apur Hanuñ Ser-nişürlara giden oğlı gelüp haber getürdi (14) kim Ser-nişürlar meliki Kütvâl geldi dèyü andan Apur Sapur Ğitâş alup Kütvâle (15) qarşu gitdiler varup buluşup görüşüp Ser-nişür leşkerlerin gördiler nite yüz (16) altmış biñ Ser-nişür cümle piyâde silahları hep balta veli her balta qalkandan ulu (17) çiginlerine götürüp sil gibi sağlayup gelürler râvî qavlinca Apur Sapur Ğitâş Kütvâl [95v] (1) ol resme çeri[yi]le geldügin görüp şaz olup gelüp qondılar yarındası göç kıilup (2) gitdiler dört gün yörüyüp bir şuya erip qondılar Ta[n]talus-ı Baraq dañı geldi altı yüz (3) biñ erile dañı qarşu varup 'izzet kıilup getürüp qondurdılar Taberiyye qavlinca ol dört (4) tavâ'if yigirmi dört kez yüz biñ er olup mezhep millet bilmez andan qasd-ı Sikender (5) kıilup gitdiler bu tarafda bular gider andan Ğitâşuñ Sikenderden cäsüşlğa gelen oğlı (6) gördi kim Apur Sapur deryâ-mişâl çeri cem' kıilup İskender üzere gider der-hâl kendü (7) kendüzine dèyi[p]dür ki İskenderi bu hâlden haberdâr kılam dèyüp Bâb Han yèdi (8) yoldaş hem-hâldaş uydurup qaçup çerinün öñine geçüp gece gündüz demeyüp (9) gitdiler kırk menzil yolıdı yèdi günde gelüp İskender Şâha érdiler bu olınca (10) İskender dañı ol gece bir 'aceb düş gördi şabâh dört muqarreb vezirleri Mihrân-ı (11) Mu'abbiri kığırdı halvete girüp sağ şol oturdılar andan şâh eydür ey vezirler bu gece (12) seyrimde bir sâyebân sayesinde yaturken bir kuş ötdi kuş âvâzın işidüp (13) seyrimde dört yaña nazar kıldum gördüm qarşudan bir ağ kuş uçup gelür veli (14) ol ağ kuşuñ qanatları kara buğur gelen kuşa qarşu yörüdüm kuş meni görüp qondi (15) birkaç qatı âvâz birle oldı şöyle kim kuş ötüşinden vehme düştüm men meni derince (16) ardımdan bir qatı gürüldi qopdı baqđum gördüm ki dör[t] qanatlu dürlü dürlü kuşlar alay (17) olmış qafâmda durmışlardı şöyle kim qarşudan yer gök görünmez gözleyüp kuşu [96r] (1) tururken bir taraftan dañı gürüldi qopdı baqđum qarşuma dört tağ gördüm dördinden dört (2) dürlü sil gürleyüp inmiş dördi dañı toğrulmuş baña gelür veli ol sil şöyle çağlar kim (3) yerleri gökleri inledür anca kim silün öñi baña³⁷ yaqın érđi ben dañı meni derip barmaq (4) götürüp tekbir getürdüm getürdüğüm dem silün baña yaqın gelüp turdı ardı yığıldı şöyle kim (5) dururđı dört kara tağlayın oldı sil turucaq anı gördüm ki qafâmda turan kuşlar (6) siliden ürküp qaçtı andan ol dört sil şuyı qaşđ kıldı kim benim üstüme qoyula (7)

³⁷ Düzeltilecek okunmuştur.

belinleyü uyandım gördüm şabâh olmuş vezirler şâhuñ gördügi düşi işidicek (8) birbirine bağışup Mihrân-ı Mu‘abbire işâret êtdiler şâhuñ düşini ta‘bir êt dëyü (9) su[’]âl êderlerse kim İskender seyrin Rastağâlis Fülâğün Sokrağ Buğrâğ Behmuz (10) niçün ta‘bir êtmediler Mihrâna işâret êtdiler cevâb budur kim ol zamân ta‘bir ‘ilminde (11) Mihrândan fûnün vücûd yoğıdı zîrâ kim cümle ‘ilmüñ kemâli bir vücûda olmaz meger şâhib-i risâlet (12) mürsel-i ülâya ehl-i vilâyet gey er ola dëdi Üstâd kavılınca şâh düşün ta‘birin (13) gör dëyicek Mihrân dağı Yusuf peygâamberden kalmış ta‘bir kitabın eline aldı şâh düşünün (14) ta‘birin gördi bildi beyân êtdi eydür yâ Zü‘l-ğarneyn seyrünge seni sâyeğân sâye- (15) -sinde gördüğün yatup şuna işâretdür kim ol sâyeğân sâyesinde yatduğun (16) sâyeğân-ı devletdür Hağ ta‘âlâ hidâyetinden üzerünge kurulup yatduğun şöyledür kim (17) devletile ‘ömür süre yörürsin bir dağı yatmak ğaflete işâretdür andan kulağuna [96v] (1) kuş üni geldügi oldur kim ta‘birde üç nesneye işâretdür evvelinçi yaşıl kuş gör- (2) -se câna işâretdür tuğiden ulu kuş yâ ağ yâ kara ol kuş gönül kuşına işâretdür (3) zîrâ kim gönül kâh ağ kâh kara olur bir qarâra degül ve bir dağı şâhin şuret kuş (4) görse êlçiye haberciye işâretdür yâ Zü‘l-ğarneyn bu böyle olıcağ ‘alî hazretün (5) gördügi kuş hod ‘akablayın idi bir mu‘teber servere işâretdür saña haber getürse gerekdür (6) veli şöyle haber getürür ki seni ğafletden uyarur nitekim seyrünge yaturken kuş âvâzıyla (7) uyandun ve bir dağı qarşudan gelen kuşun kanatları kara kendü ağ olduğı ta‘birde (8) şuna işâretdür kim gelen server yüz ağığına gele veli getürdügi haber kara haberdür yâ (9) <yâ> Zü‘l-ğarneyn gelen kuşa qarşu varduğun şoldur haber getürene at üzere bulışasın (10) sen qarşu varduğın budur kim haber yakın vağtde gelse gerekdür kuş dağı kondağı (11) dem birkaç ötdügi budur kim gelen haber becid[d] haberdür ve bir dağı yâ Zü‘l-ğarneyn kuş âvâzına (12) vehme düşdüğün şöyle bil kim gelen haber uşanmalu haberdür ve bir dağı vehmile tururken (13) kafâğdan³⁸ gürüldi birle gelen turan kanatlu leşkere işâretdür da‘imün dâ‘ire gece yörürler (14) ve bir dağı haber gelen kuş tarafından gürüldi geldi dëdüğün kim bağduñ dört ulu (15) tağdan dört sil gürlemiş iner dëdüğün her bir dürlü tağda bir ırâğ diyâra işâretdür (16) tağdan sil indügi sil leşkere işâretdür dört diyârdan dört mu‘teber çeri gele (17) haber getüren kuşun haberi ol dört leşker ola yâ Sikender ol dört sil her biri [97r] (1) bir dürlü olduğı şoldur kim gelen leşker her biri bir diyârdan gele bir dürlü mağlûğât (2) ola dört silün suyu senden yaña yöneldügi budur kim ol dört dürlü mağlûğât yakın (3) vağtde senün üstünge gelse gerek ve bir dağı ol dört sil gürledügi budur kim ol (4) dört dürlü mağlûğât ğâyet hışm-nâk olsa gerekdür ve bir dağı ol dört şil saña yakın (5) barmağ götürüp tekbir getürdüğün şuna işâretdür kim ol dört gelişinden ağâh olasın (6) şâhadet sancagın götürüp gelen çeriye qarşu varasın ve bir dağı sen tekbir getürücek ol (7) dört şil suyu turup tağ gibi olduğı oldur kim ol dört leşker gerci kim senün (8) üzerünge

³⁸ İkinci kaf yerine kef yazılmalıydı, düzeltilerek okunmuştur. Orjinal metinde önce ve sonraki satırlarda kefli olarak yazılmıştır.

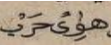
gelür hem birle velî senüñ sancağın görücek tûra nitekim seyründe şil suyu (9) yığılup tûrdı ve bir dağı yâ Zü'l-karneyn senüñ leşkerüñ ol gelen dör[t] çeri ceng[den] korğa (10) ancaları kaçā nitekim seyründe kafānda kat kat tûran kuşlar tûrurken sil görüp (11) güürdüsinden ürküp kaçdı andan ol dört yığılan silüñ suyu kim üzerine (12) dökülmege meyl êtdügi şoldur kim ol dört çeri birle ceng êdesin sil suyu üzere (13) êrmedin uyandugın oldur kim ol dört çeri üzere nâşır mansûr olasin (14) şabāha yakın gördüğüñ seyir budur gelecek vaqı'a tüzcek gele Üstād kavılınca şāh-ı (15) Mihrān-ı Mu'abbirden düş haberin işidicek eydür yâ vezirler cebinümüzde ne yazılmışısa (16) görelüm neçelerüñ gördük deyüp tûrup halvetinden çıkdı buyurdı rahş çekdiler seyrāna (17) bindi cümle selātin serverleriyle yörüyü hayli yol gitdiler giderken gördiler qarşudan [97v] (1) bir şehsuvār yanınca birkaç yoldaş var at sürüp sürmiş gelür Çehil Pā[yi] 'İraqî qarşu (2) varup gördi <gördi> Ğitāş Hān oğlu Bāb Hān alup şāha geldi rahşından inüp (3) baş kodı şāh merhabalayup nazar kıldı gördü kim ol hān-zāde at sürmekden t[ī]z hitāb³⁹ (4) kıılmağdan kalmış rengi şolmış şāh bildi kim Bāb Hānda haber ta'cildür şāh işāret (5) êtdi kendünün hāş cenāblarından bir rahş çekdiler Bāb Hān bindi şāh [ya]nına alup (6) haberleşüp eydür Bāb Hān atası ardınca varup Apur Sapur diyārında buluşup (7) haber vericek Apur Hān kaçıyup leşker cem' kıılup Sekserler Kıl Baraklar Ser-nişürlar (8) dērilüp yigirmi dört kez yüz biñ er alup üzerüne geli tûrurlar ğāfil-me-baş deyüp adabıla (9) hāmüş oldu şāh bu haberi alıcağ eydür êy Bāb Hān atağ Ğitāş ol dürlü dürlü (10) tavarlarını alup üzerümüze gelürse bizler anlara Hāğ ta'ālā 'ināyet birle qarşu varalım (11) deyüp şāh seyrāndan dönüp bārigāhına gelüp buyurdı serleşkerler leşkeri (12) cem' kıldılar kışladan on altı kez yüz biñ er yarağa tûrdılar şāh hazine açup māl (13) vērđi yarağ êdtiler Taberiyye kavılınca şāh yarağ kıılup cebe kurup on altı kez yüz biñ (14) er 'arz olup düşmān gözleyüp tûrdılar andan şāh serverlerinden Şākūğ Rüstem (15) Musa Şāverī Behrām-ı 'İraqî Selsebil-i Sitānī Qarun-ı Qarinī Ferruğzad-ı Desnī Cāy-ı Gir-i (16) Maiveri Bāb Hāna koşup eydür yörüñ gelen düşmānı qarşulağ görüñ üzerimize ne (17) resme gelür dedı Bāb Hān dağı yēdi dilāveriyile gitdi bu cānibden şāh vezirler ile [98r] (1) selātin serverleriyle danışğa oturdılar şāh eydür düşmānıla nece tûruşalım (2) her vezir bir dürlü dediler andan Kaytās-ı Yunānī eydür yâ Zü'l-karneyn bu gelecek çoğı (3) piyādedür bir taşsuz düz yerde buluşmak gerekdür kim at oynaycağ piyāde (4) at ayağında zebün düşer sıyup kaçarsa dağı kırtulmaz dedı Kaytās sözüñ begenüp (5) göç kıılup gitdiler üç gün yörüdiler êni uzunı görünmez bir düz yazıya êrip ot odun (6) su kolayına serā-perdeler urdılar kōndılar 'arşā için 'acāyib u ğarāyib çadırlar haymeler (7) bārigāhlar kırdılar eyvān mişāl andan düşmānı gözleyüp tûrdılar ol cānibden Ğitāş (8) Apur Sapur diyārından gelürken İskenderden varan Bāb Hān adlu oğulnı yoğladı (9) bulunmadı bildi kim yine İskendere gitdi Ğitāş oğlına kin dutup gelüp Apur (10) Sapur Hāna eydür Bāb yine İskendere gitmiş dedı andan Apur Hān eydür oğluğ (11) varup

³⁹ 'ن', 'ب' olarak okunmuş, düzeltilmiştir.

İskenderi kaçurmadın erelim dëyüp dirahţān birle gitdiler eyyāmıla Bulğar (12) diyārınun sınırına êrdiler ķondılar andan Apur Hān eydür Ğıţāşa êy hān-deşt (13) İskender ķayda olduğın duysavuz anı ġāfiliken başa düşerdük dëdi andan (14) Ğıţāş eydür êlçi göndürelüm varsun cāsūslasun bizden yücenmeyüp otururur- (15) -sa başa düşevüz ķorķup kaçmış olursa ardın sürevüz dëdi Apur dağı (16) bir ulu vezirin êlçi ķılıp nāme yazdı Ğıţāş dağı Rāyıcağı adlu bir güyegüsin (17) bile ķoşdı velī ‘İtişām kavılınca bir ķişi Ser-nişürlardan bir ķişi Kıl Barağdan bir ķişi [98v] (1) Sekserlerden bile göndürdiler ya’nī İskender leşkeri görüp ķorķsunlar dëyüp ķāşıdılar (2) yëdi gün yörüyüp sekizinci gün İskender ķāşiflerine ķarşu buluşup şoruşup Bāb Hān (3) küyegüsi Rāyıcağı bulup alup İskendere gitdiler se[r]verlerün dördü yine tırup düşmān (4) tarafın gözlediler bu cānibden Bāb Hān dağı Apur Hān êlçisin alup İskendere yakın (5) gelicek Behrām öñdin varup şāha haber êtdi bir gün <bir gün> bir gece dīvān yarağın ķılıp (6) ‘ale’ş-şabāh dīvān tırdı on altı kez yüz biğ er ķişi kemerlü mīr u sipāh kim oturup (7) kim tırdılar anca kim Bāb Hān dağı gelüp êrdi Apur Hān êlçisi İskender çerisin gör nite (8) bir fersah yër dutup ķatmış deryā-mişāl gümleyüp yatur göz êrdükçe hayme u çadırlar eyvān (9) mişāl serā-perdeler ķurulu bārigāhlar büngāhlar içi ādem tolu şöyle kim er üninden at (10) süheylinden zemīn u zamān çarğ u āsuman gümlemiş Apur Hān êlçisi ceys-i Sikenderi görüp vehm (11) alup barmağ ağızına birağup baş şalup birkaç yay kırdı Üstād kavılınca Apur Hān (12) êlçisin alup çeri içine giricek leşker kavmı dağı Ser-nişürları Kıl Barağları Sekserleri (13) görüp ‘acebleşüp sağ şol çevre üşüp şāh bārigāhına geldiler êlçiler bir icmā’-ı (14) insan gördiler kim gözler görmemiş nite evvel bir kırmızı atlas bārigāh ķurulmuş dört (15) yüz altūn sitūn üzere biğ altı yüz taban gerilmiş cümlesi simsileler şarılmış yère urulmuş (16) andan on altı kez yüz biğ saz u seleb sipāhi bārigāh-ı girde p[ī]ç olup sedd-i Sikender (17) şaf şaf tırmış andan Bāb Hān êlçiyi alup bārigāh ķapusına yörüdi ol yağadan [99r] (1) altı yüz altmış altūn çomağlı muraşsa‘ ķuşağlı çavuşlar ķarşu gelüp Bāb Hāna ‘izzet (2) êdüp ķāşıdı alup dīvān içine girdiler ķāşıdılar dağı şāhi taht üzere görüp baş (3) urup ķarşu durdılar şāhıla selātin serverler Ser-nişür⁴⁰ Kıl Barağı Sekseri görüp (4) ‘acebleşdiler andan şāh varup tıranları vezne urdı evvel Ser-nişürü gördi kırğ arış (5) kıdd u ķābilde bir ķabih ķorķunç şekil başınun saçı tā topuğına inmiş şöyle yapmış kim keçeye dönmiş (6) arkasın saçı bürümüş sinesine ķarnına bağlamış saçdan iki bölük êdüp bürüp hamurı yan- (7) -layın ķılıp ķuşanmış ve bir dağı degirmen taşınlayın yüz ‘Arab ocağınlayın göz mağāra (8) bucağı gibi ağız sınır taşı mişāl dişler şāğ şol sırtarmış ağızından taşra gelmiş (9) velī elinde bir ‘acāyib balta var urursa bir tağı iki pāre kıla yanında Kıl Barağ (10) gördi kūtāh kıdd yigirmi dört arış bunu depesinden tabanına dek barağ it (11) tūsünleyin tūsi var tenin şöyle bürümüş görünmez birkaç ķaplan postundan setr-pūş (12) êdinmiş silah bir sitūnlayın zift ağacı uci gibi iki dal uçlarına pūlāddan (13)

⁴⁰ “serhīnişür” gibi yazılmış ح çizilmiştir. Düzeltilerek okunmuştur.

berkitmiş süñü dilinleyin tayanmış tırur burında tüsinden hemân iki gözi görünür (14) velî şöyle gözler kim görenler kıan kıaşanur andan yanında Sekseri gördi kıad[d]ı (15) otuz arış teni âdem başı it teni dağı keçileyin kııllu andan bir degirmen daşına bir zift (16) ağacı geçürüp çignine dutup tırur şâh-ı cihân ol kıavmı göricek Bâb Hana eydür ey (17) han-zâde bulardan Apur Han elçisi kıankıısıdur dedî Bâb Han dağı gösterdi [99v] (1) nite bir eşekli Tatar kıocası şanasın bir islü kıaba kıdur <kıaba kıdur> yüzi râvî kıavılınca İskender (2) şâh Tatar elçisin ol şekil görücek biraz güldi andan Apur Han kıâşdı dağı delim (3) yığna kılara girüp delim selâtinler görüp söz alup söz vemiş kışi İskender Şâha (4) nazar urdı gey ‘acâyib salţanatda bir şâh gördi nite bir tađt-ı zerrîn üzere oturmuş (5) kıafâsında on iki biğ zerrîn kemerlü altün külâhlu hâş kıullar şaf dutup tırmuş (6) on altı kez yüz biğ er dîvân dutmuş sedd-i İskenderleyin tırur Apur Han elçisi (7) ol dîvân-ı Süleymânı göricek vehme düşüp bir zamân tırdı andan İskender Şâh Kıtaş (8) oğlanlarına eydür ey han-zâdelele dîğ bu elçi birle sözleşüp görüñ niçün gelmiş (9) dür dedi andan Bâb Han Yâb Han Mamây Han İyğî Han han-zâdelele şafından varup (10) kıâşda eyitdiler ey kıâşd niçün geldüñ haber vërüñ söyle İskender Han işitsün (11) dediler andan kıâşd eydür ey han oğlanları menüm ulu hanum ağzından İskender Hana (12) bir nêçe sözüm var söyleyeyim şâh göñline yaman gelmesün dedi eyitdiler yâ cânuma sözle (13) andan kıâşd Tatar gibi hüvv-i ħarb⁴¹ elinde kıamçısını bir kez İskenderden yaña şalup (14) hey İskender de[dü]ğın Apur Han Sapur Han size selâm edüp eydür kim Ğıtaş diyârı (15) deştten aldugı mâlı cânıñ barça şalup yetsün gitsün v’eger nê varur men çerisin (16) benim çerim yitürürmen dëyüp bir nâme şındı şâh dağı kıâşiddan ol mağâl ħaberi işidüp (17) tebessüm etdi buğur Bâlüs vezir dağı Apur Han nâmesin alup şâha ‘arz kııldı gördiler [100r] (1) bir ‘aceb nâme nite bir pâre aķ keçeye kıara meftül birle dikme yazu dikmişler şâh anı göricek (2) eydür bu nice nâmedür Eflâtün eydür yâ Zü’l-karneyn bu Tatarlar kıağıd üzere kıalem birle (3) yazu yazmaķ bilmezler bunlaruñ yazusı budur dedi andan Eflâtün nâmeyi okuyup (4) beyân etdi ne dedi Taberiyye kıavılınca Eflâtün⁴² eydür yâ Zü’l-karneyn Apur Han nâme (5) sinde böyle demiş kim yâ İskender de[dü]ğın erseñ n’eyledüñ bu Ğıtaşî böyle⁴³ ħor eyledüñ demiş (6) **nazm** gey yaman kıılıķ kıılduñ sen bu dem / çaruñıla deşt elin aldun bu dem (7) varça mâluñı alup gelgil baña / kim varuban sîl urmayam saña (8) dut savum baş kıatılığın kıılmağıl / meni Deşt-ħân Ğıtaş şanmağıl (9) taş urur men uş varur men başuña / kıaçma eriseñ men varıncaķ kıarşuña (10) leşkerüñ kıırdurayım varçasın / ne şâhin toğan kıoyam ne serçesin (11) ne işüñ var iş bu elüme gelesi / ulustın kimse kıulından alası (12) uş varur men eriseñ kıaçmayasın / yüz suyunu tobrağa şaçmayasın (13) böyle demiş nâmesinde ol zamân / Apur Sapur Han şâha hemân **nesr** (14) râvî kıavılınca Apur Han

⁴¹ “hüvviye(t)-ħarb” ?

⁴² ف değıl و yazılmış, okumada düzeltilmiştir.

⁴³ پ ile yazmış ama ب olarak düzeltilmiştir.

nāmesinden bu haberi alıcağ şāh eydür yā vezirler Apur (15) gerçi bize ‘acāyib kāsıdlar göndürmiş velī nāmesinde hiç devlete lāyık söz (16) söylememiş dedi andan Eflāṭūn eydür yā Zū’l-ḳarneyn Apur Sapur Hān (17) tortusun yürümüş Tatarlardur felege nikbetinden rūzigār şiddetinden dūşmān [100v] (1) hucūmından bī-ḥaberlerdür anlaruñ buncılayın raṭb u yābis sözlerine ne i’tibār ne gerekse söylen- (2) -sünler sen senüñ devletüne lāyık iş işle dedi andan İskender Şāh daḥı eydür ey (3) ḳāşıd var ḥanuña eyit Ğıṭāş benim dūşmānı[m]dur ḳaça ḳatına vardı vērsün vērmezse (4) uş vardum ġāfil olmasun dedi buğur ḥācibler daḥı Apur Hān ḳāşıdın alup dīvān (5) içinden çıkarup mihmān-ḥāneye gelüp ni‘met getirüp biñ kişi anları bekleyüp ṭurdılar andan (6) şāh daḥı dīvānı ṭağıtdı vezirlerle ḥalvete girüp dūşmānıla uğraşmağ ḳasdın (7) danışğın étdiler her biri vezir her bir sāḥib-i serīrler söz dediler āḥirinde Eflāṭūn (8) eydür yā Zū’l-ḳarneyn cümle vezirler sözledüğü söz gerci devlete lāyık ‘aḳla yaḳındır (9) velī devlet senüñ başuñdadur dūşmānıla nice buluşmağı cümlemüzden sen yēg bilürsin (10) dedi andan şāh daḥı eydür yā Filāṭūn ḥoş dērsin gerci devlet benim başumdadur (11) velī Ḳayṭās-ı Yunānī leşkeri ‘ilmin cümlemizden yēg bilür anı söylet görelim ne dēr dedi (12) andan Ḳayṭās-ı Yunāniye eyitdiler ey Server-i Yunān bu leşkerile ne resme buluşalum (13) dediler andan Ḳayṭās-ı Yunānī eydür yā Zū’l-ḳarneyn zemīn-i dūşmānıla buluşmağ devlete (14) şınaşmağdur devlet şınaşmağa evvel Hāḳdan ‘ināyet gerekdür şāhdan himmet serverlerden (15) ġayret mīr u sipāhilerden cūr’et gerekdür tā kim devlet güneşi sa‘ādet burcından ṭoğa (16) ve bir daḥı cenge tedbīr gerek dūşmānla buluşacağ leşkerümüzüñ atı Ser-nişūrları Ḳıl Baraḳları (17) Sekserleri şöyle ḳorḳunç şekil göricek ḳorḳayalar ürkeyeler ve bir daḥı yā Zū’l-ḳarneyn Apur Hān [101r] (1) bu üç dürlü ṭavā’ifden bize nişān kim göndürmişler bunlaruñ yüz biñi bir yere cem‘ olup (2) ġulü ḳılıp ġürleyüp cenge gelicek bunlaruñ ġulūsına degme leşkerüñ atı ṭuramaz ürker ḳorḳar (3) ve ṭursa daḥı biñ atda bir at biñ erde bir er varur buña iḥtiyāṭ gerekdür dedi andan Sālār-ı (4) Rūm eydür ey Server-i Yunānī yā nice yarağ gerekdür bunlara dedi Ḳayṭās eydür ey şāh (5) evvel dūşmān elçisin göndür eyit kim ey Apur Hānçün dūşmānım Ğıṭāş Hānı vērmezisen (6) emenüp sen gelme uş men varuram dedi velī ḳāşıdı göndüricek Ser-nişūrı Ḳıl (7) Baraḳları Sekserleri alı ḳoyalım eyit kim bunlar bize gerekdür dedi şāh eydür neye gerekdür (8) Ḳayṭās eydür yā Zū’l-ḳarneyn bu uğraşacağumuz leşker uşta bu üç ḳorḳunç şüretlü (9) şöyle ḳadd u ḳāmetlü kimselerdür biz daḥı atlarumızı ceng erümüzü bu üç ḳorḳunç şürete (10) gösteri ṭuralım yüzi gözi erüñ atuñ ögrensün tā kim seyf yüzinde at bunlardan (11) ürkmeye er ḳorḳmaya şāh eydür ey Server-i Yunānī bu üç şürete bunca at nice yüz (12) göz gördü dedi andan Ḳayṭās eydür dīv cāmeler düzelim hem er için hem at için şāh (13) eydür dīv cāme ne resme olur andan Ḳayṭās eydür bu Ser-nişūrlar gibi ḳolluḳlar (14) budluḳlar düzelim daḥı Ḳayfūr-u Ḳayfūr Çöpān birle ḳırḳ oğlanlarına biñ altı yüz Çō- (15) -pānlarına Ḳaylasun Ḳahrhād oğlanlarına düzdüğümüz dīv cāmeleri ġeyürelüm bunlar dīv (16) cāme ġeyicek kimi Ser-nişūr kimi Ḳıl

Barak kimi Sekserler şeklinde görünür bu böyle olucağ (17) bu kavımı iki saf durğuralım arasından at sürelim alay alay geçelim at gözi er yüzi [101v] (1) bu üç ta'ife öğrensün gece gündüz görsün ya Zü'l-karneyn bu yarağ dağı şöyle (2) olucağ buğur Hağ ta'alaya tevek[k]ül kılalım düşmân birle buluşalım nâm-ı nâmüsçün gayret cengin (3) kılışalım ümidür kim ol bir u bi-Zevâlu'l-lâh fırsat vère düşmâna zafer bulavuz râvî (4) kavılınca Kaytâs şöyle deyicek şâhla selâtin serverler hâş vezirler ol serverün (5) sözün beğenüp râyın taşîn kıldılar andan şâh vezirlerine eydür cihân sarayına geldise (6) Kaytâs ola dedi râvî kavılınca şâh Kaytâs-ı Yunânî vechile ta'rif edicek andan vezirler (7) eyitdiler ya Zü'l-karneyn Kaytâs hağ[k]ında her ne kim dersen vaşfınun biğde birüdür dediler (8) söz çok bu ittifağ üzere ol gece yatdılar şabâh buyurdu on altı kez yüz biğ er (9) cebe-çevşen içre müstağrak olup bindiler saf alay bağladılar sancağ 'alem götürüp şöyle 'arz (10) olup tırdı andan buyurdu Apur Sapur Han kâşidın getürdiler leşkerin gösterdi (11) eydür ey Apur Han kâşidı uş leşkerümi gördün var hanuğa eyit gâfil olmasun (12) uş vardum deyip Apur kâşidın göndürüp Ser-nişürî Kıl Barağı Sekseri alı koyup andan (13) Kaytâs dedüğü yarağı düzdi nite mâr u mür sincâb üşek kâkum kaplan arslan (14) postından üç dürlü dîv câme düzdi bir Ser-nişürlar şüretinde bir Kıl Barağlar şüretinde (15) bir Sekserler şüretinde kimin ata kimin ere kimin Çöpâna kimin Kûhîlere kimin Hâbeş kimin Zengîlere (16) geydurdiler dağı saf ta[v]f tırup arasından at sürüp yörüdiler at gözin er yüzün ol (17) şekillere öğretdiler dîv câmeler dîv câmesüzler üzere gülü kılup at sürdiler gönüllerin [102r] (1) dağı yüce tohtaddılar on dört gün bu resme êtdiler bu cânibden dağı Apur êlçisi becid[d] (2) sürüp hanına êrüp İskender dedüğü haberi vèrdi râvî kavılınca Apur Han Sapur Han (3) İskender haberin işidicek şöyle kağışdılar kim yıldırımlayın şağışdılar revân tırup (4) çerilerin göçürüp yigirmi dört kez yüz biğ erile 'azm-ı İskender kılup gitdiler anca kim yakın (5) yitdiler bu cânibden dağı İskender kâşifleri düşmân tarafın gözleyüp tırupken gördiler (6) karşudan deryâ-mişâl bir nesne güreleş gelür yakın êricek dört bölük çeri gördiler (7) kim birkaç fersah yeri dutmuş êrdi bildiler kim düşmândur andan Müselsel-i Sitânî eydür (8) ey Behrâm yörü at sür şâha düşmân êrdüğün haber vèr dedi Behrâm-ı 'Irakî şâha gitdi (9) Müselsel Şâkûğ düşmânı gözleyü önce geldiler tâ kim ceş-i düşmân geceye karşı bir (10) suya êrip kındılar mür u meleniçleyin su üzere tağılup Sekserler it gibi uluşup (11) Kıl Barağlar kurtlayın çağrışup Ser-nişürlar harr-ı deccâl gibi ağışdılar çarğun Tatarlar (12) birbirine hay huy çağrışdılar bir vehm-nâk oldu kim şâhuğ kâşifleri vehme (13) düşdiler düşmân ol dün anda döndiler Behrâm-ı Kâşif dağı ol gün at (14) sürüp yörü gelüp İskendere haber vèrdi râvî kavılınca Behrâm eydür ey şâh-ı zemîn (15) gelüp êrdi gâfil-me-bâş deyüp şâh düşmân çerisi haberin işidicek der-hâl secâ'at (16) cevher-i cigerinde barğ urdu tiz dizi üzere gelüp gelen kâşife eydür ey Server-i (17) 'Irakî gelen çeri[yi] nece gördün Behrâm eydür ey şâh vaşfa kıyâsa gelür çeri [102v] (1) degül velî karşı bizim çerice iki ola dedi andan şâh eydür ey Kaytâs-ı

Yunānī dūşmān (2) yakın gelmiş karşığul⁴⁴ göndürelüm dedi Kaytās eydür şāh bu gelen çeri karşığul göndürüp (3) devlet sınaşacak çeri degüldür velī bunlaruñla hemān bir dest çekmezü vardur⁴⁵ velī (4) geregi budur ki çoğı piyādedür sehel çerile karşığur varalum irāğdan bunlara az görine- (5) -lüm dağı dönölüm becid[d] sürelüm dūşmān bizlere görünüp döndüğümüz göricek karşığdı şanur (6) der-pāyumuzca becid[d] sürer becid[d] yürüyicek piyāde leşker ğod yürür dūşmānıla yorgun (7) luğ deminde bulıcağ karşığ kolay olur yā Zü'l-karneyn-i zemīn Kaytās şöyle deyecek şāh eydür (8) ey server her ne kim dersēñ edelüm dūşmāna karşığ gidelüm dedi Kaytās eydür ey (9) şāh-ı zemīn sen sa'ā<te>detün serīrinde otur bizler varulım dūşmānla buluşmağ (10) tūruşmağ varmazuz karşığullayup gerü dönerüz ğazretün bile olup bizümile bile giricek dūşmāna (11) karşığ çevürürsin dūşmāna karşığ çevürmek tūrmağ sa'ādetine nuşşān erür dedi Kaytās (12) şöyle deyecek şāhıla selātinler Kaytāsın nazarın taşşınlediler andan Kaytās dağı (13) serverlerden kırğ dört güzide karşığul yedi biñ atlı dilāverler alup dūşmāna karşığ gitdiler (14) şabāħa dek sürüp bir ulu pūşteye erip penāħ karşığul tūrdılar ol taraftan dağı dūşmān (15) şabāħ göç karşığul yürüdi Müsel sel dağı dūşmānı görüp Şāmūs Şāhı göndürdi (16) gelürken Kaytāsa buluşdılar dūşmān ğaberin verdi Kaytās dağı yedi biñ eri pusuda karşığul (17) kendü kırğ serverile pūşte üzere karşığul dūşmānı gözledi görüdi nite dört deryā-mişāl [103r] (1) leşker güreleş gelür şöyle kim enine uzunına göz ermez evvel nazar serverler dūşmān çerisin (2) göricek vehm aldılar andan Kaytās el sebīl sağalına urup eydür ey serverler bu leşkerün (3) çoğlığınan hiç endişe yemenē kim bunlaruñ çoğı ğayvān şıfatdur ğayvān şıfatda ğayret (4) olmaz ğamiyet bilmez karşığmadın evvel bu karşığmıla bir nücüm sā'at ğayret cengin edicek olursınuz (5) Ħağ 'ināyetinde bu dūşm[ā]nı şıruz deyeüp yine Şāmūsı şāħa göndürdi kim ğāfil olmaya dedi (6) ol cānibden dağı dūşm[ā]n gelüp erdi Kaytās dağı yedi biñ erile bir alay olup (7) pūşte ardından karşığul dūşm[ā]na görindiler ol cānibde Ğıtaş Ħan oğullarıla leşker (8) önince gelürken İskender karşığulın görüdi Apur Sapur Ħana ğaber karşığul dılar Apur dağı (9) altmış oğlına buyurdi altı biñ Tatar dilāverleri Ğıtaş Ħan dağı yigirmi dört oğlaltı (10) biñ ulüm eri on iki biñ olup görünen karşığula at sürüp gitdiler Kaytās dağı anı (11) göricek yedi biñ eri gerü döndürüp kendü iki oğuluyla tūrup gerüsin gözledi dūşmāna (12) yakın ericek ol dağı yedi biñ er ardınca gitdi bunlar gitdi onlar çeriden uzadılar (13) Taberiyye karşığulnca Ğıtaş oğlanlarıla Apur Sapur oğlanlarıla İskender karşığulunuñ ardından (14) erdiler Kaytās-ı Yunānī dağı anları göricek mest ejderhālayın gerinüp sunup bebr u peleng gi[bi] (15) önreyüp gümreyüp karşığ ı kurbān karşığul na'ra ğaykırıp kırğ dilāverile döndiler birbir[i]ne erişüp (16) karşığul ceng karşığul dılar Kaytās Ğıtaşıla buluşup çalışdılar Üstād karşığulnca Kaytās Ğıtaşın (17) başında zağm urdı Ğıtaş Ħan na'ra ğaykırıp gerüsine döndü velī Apur Ħan oğlaltı [103v] (1) Temür Ħan İskender serverlerinden

⁴⁴ Yalnızca 1 defa bu şekilde yazıldığı için bu kelime “karavul” olarak düzeltilebilir.

⁴⁵ “çekmezdir” olarak okunabilir.

Keylün-ı Kūhīyi depeledi çatı ceng oldı rāvī kavlınca (2) ‘ākıbet İskender karavulı düşm[ā]n karavulın sıyup gērüsine sürüp Apur Hānuñ yēdi oğlın (3) depelediler başların alup gērü dönüp yēdi biñ er ardından ērüp yēdi başı yēdi sūñüye diküp (4) becid[d] gitdiler velī başuñ birin Semūğ-ı Ser-nīsānī birle öñdin İskendere göndürdiler bu cānibden (5) dañı Ğıtaş Hān Apur Hān dērneşüp dögenleşdiler gördiler Apur Hānuñ yēdi oğlı yoñ ceng (6) yērin istediler yēdisinüñ dañı leşin başsuz buldılar qarındaşları Apur Sapur ağlaşdılar (7) andan Keylün-ı Kūhīnūñ olar dañı başın alup Apur Sapur Hāna göndürdiler on iki biñ (8) er alup İskender çalışınuñ ardın sürdiler Apur Sapur Hān dañı leşker öñince gelürken (9) Keylün Şāşın qarşu iltidiler öñlerine bırağdılar eyitdiler düşmān başıdur ve gey düşmān dañı ulu (10) hānuñ yēdi oğlın depeleyüp Ğıtaş Hāna zahm urdılar dēdiler Taberiyye kavlınca Apur Sapur Hān (11) oğlanlarıçün ağlaşup cigerler tağlaşup uru kılışup altı kez yüz biñ Tatar çerisin (12) alup altı yüz biñ haşem-i hağem koyup çerinüñ ardın sürdiler gitdiler Ser-nişür (13) lar dañı Tatar hānların göricek anlar dañı sīl-i ğarimleyin ardların sürdiler Kıl Barağlar dañı gördiler (14) anlar dañı sürdiler Sekserler dañı sürdiler ol tarafdān dañı Kaytās göndürdügi Semūğ-ı Ser- (15) nīsānī o[l] kesük başı alup İskender Şāha geldi sūñü-serinden ol kesük başı alup (16) İskender seririnüñ ayağına şalup dua‘ kılıp eydür yā Zū’l-karneyn hemişe düşmān ser-i (17) serirüñ ayağında ğaltān düşün dēyüp düşmānıla ne resme buluşup ceng kılışup sıyup [104r] (1) Apur Hānuñ yēdi oğlın depeledüklerin haber vērdi şāh dañı şaz olup serverlere altūn (2) aletlü ata bindürdi dañı buyurdi çeri yarağ üzere turup düşmān gözlediler ol cānibden (3) dañı Kaytās altı biñ erile süre geceye qarşu bir suya ērüp geçüp bir dırahtān içine (4) girüp tuş tuşa tağılıp turup gērüden gelen düşmānı gözlediler anca kim Apur Hān Sapur Hān (5) dañı ērdiler Ğıtaş Hān birle oğlanların görüp eyitdiler kanı düşmāna ne kıldunuz eyitdiler (6) düşmānı kıra bu suya geldük bunda gelicek bilmezüz ne oldılar dēdiler Apur Sapur Hān dañı (7) kōndılar gelen kōndı sulandı dōlendi bu yañadan Kaytās birle serverler bir yēre gelüp (8) danışdılar serverler eydür gözcü koyalum düşmāna biz şāha varalum haber vērelim dēdiler (9) Kaytās eydür ēy serverler baş ele alup gelüp düşmān çerisine göründüğümüzden mağşūd (10) buyıdı kim düşmān çerisin yörüdüp yorğunlığı vağt bulışayduğ Bi’hamdi’lāhi tebdürümüz tağdīre (11) muvāfik geldi şimdi geregi budur kim bu çeri rāhatlığıla yaturmayup var yatarsa diñlenüp (12) dōrt bölük olalım dōrt tarafdān yörüyüp dün içinde at sürüp ğıriv kılıp düşmān çerisin (13) belinledelem çünkim çeriyi belinleşdürdiler düşmān çerisin dañı şabāha dek yatmadılar diñlenmediler deryā- (14) mişāl çalkandılar rāvī kavlınca Kaytās düşmān çerisin rāhat ētmedi tā kim şabāh oldı andan (15) Apur Sapur deryālayın leşkerile süvār olup sü-ī İskender tarafa gitdiler Kaytās anı görüp (16) yēdi biñ erile düşmān öñince gitdiler şāha yañın yitdiler haber ētdiler şāh-ı cihān düşmān haberin (17) işidicek ol cebe u cevşen gēydi hod urnup kōlluğ budluğ bağladı seyf-i hāmā’il kılıp [104v] (1) kiş-i kurbān tağındı pūlād kalkan dōşine şalup gürz u girān-düz file şalıp āhīn-pūş (2) olup bir

raḥṣa süvār oldı bārigāhından çıkup selātinler şafına gelüp selām vèrdi (3) gördi kim üç yüz on üç selātin şāhib-serir dört yüz kırk dört vezir altı (4) yüz altmış melik emir biñ yüz mübārizi dilir iki biñ iki yüz güzide server dört biñ (5) dört yüz serheng-i ser-leşker altı biñ altı yüz dilāver yèdi biñ yèdi yüz çavuş (6) cümle āhın-püş olup tırmişlar andan şāh bunları alup ol deryā-mişāl leşkerinüñ içine (7) girdi girer dem on altı kez yüz biñ er cümle pülād geymiş şaf alay olup tırmiş İskender (8) şāh leşkerin āraste göricek kıvandı andan şāh çerisin dört bölük kıldı niçün anıñçün kim (9) düşmān çerisi daḥı dört bölük idi andan çerinüñ bir bölügin Husrev-i Zemīne Kākūm Şāha Tamgaç (10) Hana Mihraç Hana Cihān Hana vèrdi eydür sizler Ser-nişūrlar çerisine karşı tırur (11) andan bir bölügin Geydi Şāh-ı Hinduya Müjdād Şāh-ı Sinduya Kāsım Şāh-ı Yemene Şatla'l Şāha (12) Zengī İhtişām Şāh-ı Habeşi Mirçin Gürci Akruş Sa'rüş Nākūr Paykūr Efrence vèrdi eydür sizler (13) Kıl Baraqlara tırur dèdi andan bir bölügin Kaylān-ı Rüm Kartās-ı Apkās Atramüş-ı Karc-ı Gürde (14) Tanıtanuş Gūrī Keyglānī Kūhiye vèrdi eydür sizler daḥı Sekserlere karşı tırur dèdi bir bölü (15) gin Şabūr Şāh-ı Horasanī Dilāferüz Şāh-ı Berberī Ardevān Şāh-ı Hindusāh kendü aldı (16) eydür bizler daḥı Apur Sapur Hanlara karşı turalum dèdi buğur Mekke Sulṭanı Sa'd-ı İbnü 'Āmisī (17) Diyār-ı Begri Sulṭanı Firdevsī Mısr-ı Sulṭanı Naşır Bin 'Iyādī Kürs-i Güdül Aşfarī Rüm-ı 'İraqī ve 'İraqeyni [105r] (1) Şam leşkeriyle şāh kendü sancaqları dibinde kodi tındar kıldı andan İskender Şāh Helāl-i (2) Şemāyil Bānūya eydür ey Şiper-i Rüstem-i Dāstān sen daḥı qarındaşlarıñıla oğluñ Kaşferān (3) Şāhı alup sancaq öninde tırur veli gey şaḥın Kaşferānı bu aman bilmez yağı içine koyıvèrme dèdi (4) andan şāh şöyle dèycek Şemāyil eydür ey şāh-ı heft-kışver bu şimdiki vaqtümüz bir demdür kim el (5) ele vuravuz n'olursavuz birbirimizün gözine karşı olavuz dèdi rāvī kavılınca Şāh-ı Şemāyilden (6) bu ḥamiyet ḥaberin işidicek Kaşferān-ı Şemāyil Dilşad Banūyı Ferūḥ-Humāyı Şehr-i Mānī Bihterānī Sütāt (7) Banūyı alup alup kendü bölügi çeriyeye gelip tırur düşmānı gözledi andan şāh-ı cihān Soḫı Han (8) Oğuz eydür ey Server-i Oğuz yörü sen daḥı kendü böyük Oğuz leşkerile bir yüksek (9) yeri al tır düşmān bizümle cenge tırıncaḥ her kankı bölük çerimiz zebün düşe ol tarafa sür (10) yardım kıl dèdi Soḫı Han daḥı kırk biñ Oğuz birle şāhı dèdügin kılup der-sü tır u kemān (11) ele alup ol taraftan daḥı düşmān leşkeri gelüp yakın èrdi şöyle kim qarası görünüp (12) andan Kaytās-ı Yunānī daḥı yèdi biñ er kırk serverile altı server-serin süñüye sançup (13) bir alay olup geldiler selātinler daḥı Kaytāsı göricek yer yerin beşāret tablin urdılar (14) Kaytās daḥı serverleriyle èrup at üzerinden şāha baş urup du'āyı sa'ādet kılup (15) dèdiler kim ey şāh-ı cihān yağı yağmaya olsun hemişe düşmān başı kesilip süñü-serine asilup qarşuñ (16) gelsün dèyüp tırdılar şāhuñ ḥaş serverleri şāh yanına dèrildiler andan şāh Kaytās-ı (17) Yunānī āferinleyip eydür ey server devlet-i sa'ādet degül mi kim sencileyin dilāver bir şāhib-i serir [105v] (1) katında er arka ola dèdi şāh şöyle dèyicek andan daḥı kıvandı şāh devleti dayandı (2) rāvī kavılınca Kaytās-ı Yunānī şāhdan taḥsīn işidicek

kıvandı andan şāha eydür yā Zū'l-ḳarneyn (3) leşkerüñi hoş düzmişsin veli bir daḡı geregi budur kim at sürüp boy boy leşkerüñe varasın (4) selātin serverlerüñe ad u şan gözlerüñi erlerüñe kılıç yüzinde cān baş oynayan mihterlerüñe (5) rü-be-rü istimālet vère ad ad ögüp cümlesin aḡasın bencileyin cümle kıvanıp öñüñde baş oyna[da]llar (6) dedi Ḳaytās şöyle dēyicek şāh daḡı Rüstem [e]sirlerin yanına alup at sürüp der-sü leşkerin (7) mīr u mihterin adlu adıla istimālet vèrip gèri gelüp alayına girip tırdı ol cānibde daḡı (8) düşmān çerisi geldi èrdi ḳarşudan İskender çerisin gördi dört taraftan deryā- (9) -layın gürleyü gümlüyü gelürken ḳara taḡlar gibi tırdı ceyš-i İskendere nazār urdı bir çeri gör- (10) -di kim gözler görmiş degül fersaḡ-be-fersaḡ yèri pūlāddan ve demürden Sind-i Sikender gibi burcı (11) bedenleri yapılp tırmış èren tıran dıraḡsıtānlayın sancaḡ u 'alem sününize bayrak şenefe leşker (12) için bezemiş at āhūsına er ışığına güneş tıkonmuş rüy-ı zemīn almās şū'lesinden yanmış (13) at süheylerinden er şeferinden şadā havaya mevc urmış tıror Ṭaberiyye ḳavılınca o dört (14) dürlü leşker Sikenderi görücek ol nazār şaf şamūd olup vehm alup tırdılar ceyš-i Sikender (15) daḡı dört yaḡadan gürlediler kim dört deryā-mişāl çeri geldi daḡı yakın èricek tırdı (16) andan Ḳaytās-ı Yunānī eydür yā Zū'l-ḳarneyn bu leşker gelürken tırdıḡı şoldur kim leşkerüñi görüp (17) ḳorḳdılar yā Zū'l-ḳarneyn buyur mihterler tıbl u naḡḳāreleri cengi u ḡarbileri ursunlar surnā u nefirleri [106r] (1) ursunlar düşmāna evvel bir hucūm dēdi şāh daḡı işāret ètdi biḡ dört sancaḡ dibinden tıbl u dahulları (2) ra'd gibi gürletdiler surnā u nefirlere ecel ırın ırlatdılar daḡı serhe[n]g-i ser-leşkerler āvāzıla çağırıp (3) dübdüz on altı kez yüz biḡ er kīş-i ḳurbān ḳaḡıp der-sü ḡıriv kılıp raḡş sürüp kılıç yalıncaḡ kılıp (4) düş düşā düşmāna ḳarşu gitdiler Ṭaberiyye ḳavılınca on altı kez yüz biḡ er öñince evvel at süren (5) seyf 'uryān èden İskender Zū'l-ḳarneyn idi ol taraftan daḡı Apur Sapur Ḥan Ḡıṭāş Ḥan (6) anı gördiler sedd-i İskenderleyin tıran ceyš-i Givān kılıç yalıncaḡ kılıp at sürüp deryā-ı cūşanlayın (7) sürdi gelür andan Apur Ḥan eydür èy Ḡıṭāş Ḥan Sikenderün bolay èdüp ḳayda gider (8) dēdi Ḡıṭāş èydür senünle görüşmege ya'nī ceng ḳılmaḡa Apur ol ḡaberi işidicek ol çarḡun (9) 'acebsēdi Üstād ḳavılınca düşmān tarafından daḡı yigirmi dört kez yüz biḡ er dört taraftan ḡıriv (10) kılıp der-sü ceyš-i Sikendere ḳarşu deryālayın gürleyü gitdiler onlar gelüp bunlar vara baḡr-ı bitāḡ (11) mişāl birbirine èrişip ḳarışdılar ḳırḳ kez yüz biḡ er olup cenge tırdular sünüler sunuşup sipāhiler (12) sünüşdiler seyfile ḳırışıp ḳanlar dōkişdiler gürz-ı girānlarla dōgüşdiler ecel peykleriyle inişip (13) siperler vèrişdiler güneş ḳubbe-i feleke dikilince ceng-i 'azīm ḳılışdılar şöyle kim at süheylerinden (14) er ḡırivisinden cebe vü cevşen şa'sa'asından oḡ şifildusından kılıç şııldusından (15) gürz-ı girān güpüldüsünden ḳalḳan dōpüldüsünden tıbl u tıvullar gürüldüsünden surnā (16) u nefir ürüldüsünden zemīn -i zamān inledi çarḡ-ı āsuman gümledi vuḡuş u tuyūr mār u mur (17) sesinden beliḡledi Üstād ḳavılınca ol dört dürlü tıvā'ifi İskender Şāh birle bir vechile ceng [106v] (1) èderken Ser-nişūrlar Sikender çerisinün bir böligin şıdılar gèrusine sürdiler andan Soḳı Ḥan depesün (2) erile

tururken gördüğüm şâh leşkerinün bir tarafın şıdılar revân Oğuz serverleriyle altmış (3) biñ
 güzide erile tîr u kemân ele alup ğırîv kılıp sinân-ı leşkeriyle sıyan çerinün arasına raşş (4)
 sürdiler sîl-vâr êrdiler Ser-nişürlara kılıç koydular silleyin akıp gelürken sedd-i İskender (5) gibi
 turgurdılar oħıla oħıla gêrusine sürdiler tâ kim İskenderün sinân çerisi turup (6) ceng êtdi buğur
 Sikender şahuñ leşkerinün bir bölügi Kayfûr Çöpân Kalyasun Kahrahai' birle (7) Sekserler
 çerisin sıyıp at uğuruna şalıp bölük bölük kılıp gêrusine sürdiler ceşş-i zengî (8) çerisi anı görüp
 tekbîr getürüp Kıl Barakları sıyıp sürüp tağıtdılar andan ceşş-i Oğuz daħı Ser-nişür- (9) -ları
 sıyup sahrâya tağıtdılar tağlar etegine sürdiler gerekineyın kırdılar velî Apur Sapur Ğıtâş (10)
 gece[ye] dek İskender Şâhıla ceng kıldılar Taberiyye kavlınca ol üç ħan ceng içinde Sikenderile
 (11) buluşdılar şoruşup [bir] birin bilişdiler Tatar ħanları İskenderi bilicek birbiri ardınca şâh
 üzere (12) at sürdiler êrişdiler şâh daħı anları kendüye gelür göricek na'ra ħaykırıp qarşularına
 raşş (13) sürdi ol şâh Apur Ħana kılınc êrgürdi Şemânil-i Bânü anı görüp süre êrüp sünü sünüp
 (14) sançup Apur Ħanı raşşından yıħtı Sapur Ħan anı görüp seyf êrgürdi kim Çala Rüstem
 torunı (15) Şehmâr raşş sürüp êrüp Sapur Ħana bir gürzi şöyle urdı kim raşşından ser-nigün (16)
 yıkıldı ardından Ğıtâş Ħan êrdi kim Şehmâra kılıç ħavâle kıla Eşgâl Bin Rüstem süre (17) êrüp
 Ğıtâşa seyfile depere çalıp ışığın iki şak kıldı başına zaħm urdı velî Ğıtâş [107r] (1) yıkılmadı
 bir taraftan daħı Apur Sapur Ħanuñ oğlanları yüz yigirmi altı biñ altı yüz torunları (2) êrdiler
 ataların raşşı[n]dan yıkılmış gördiler bir kez êy vay dèyü çağırışdılar İskender üzere (3) üşdiler
 şâh daħı şâh-zâdeleriyle ol ħan-zâdelerinün arasına girüp kılıç urup yer yer yine kırdılar (4) şâh
 kafâsından daħı on iki biñ ħâş kullar êrdi düşmâna oğ urdılar der-sü Tatar (5) çerisi anda dirilip
 ħanların düşmiş görüp gülü kılıp êy vay êy vay birle cihân taldurdılar (6) üzere ğayret cengine
 turdılar andan İskender serverleri kol kol turup ceng êderken gördiler (7) kim İskender Şâh
 üzere katı ceng tırmış serverler ol ceng-i 'azîmi göricek ol Kaytâs oğlı (8) Kays-ı Atvas süre
 êrdiler İskenderi bir 'acâyib cengde gördiler andan Kaytâs bir na'ra ħaykırdı (9) şöyle ki niçeleri
 ser-âsîme kıldı raşş sürüp şâh üzere êrdi Tatarları tărümâr kıldı (10) andan ol bir u bî-Zevâlu'l-
 lâh İskendere fırsat u nuşret vèrdi düşmân çerisin sıyıp gêrusine (11) sürüp kırdılar şöyle kim
 ħan sîl-vâr gövde'i götürüp yörüdü andan Apur Ħanı Sapur Ħanı (12) dutup bağladılar bu
 aralıkda Ğıtâş Ħan yine oğlanlarıyla aradan çıkup baş kuruşdılar Sâlâr-ı (13) Rüm bu fethi
 görüp Ħağ ta'âlâya şükür kılıp buyırdı tağl beşâret çaldılar andan kendü (14) vezirleriyle
 bârigâhına gelip tahta geçüp oturdı cebe ü cevşen üzerinden götürüp nefis (15) libâslar gèyip
 buyırdı qarşusına dört biñ yüz meş'aleler yakdılar beşâret (16) bezmin kırdılar oturup 'ış u
 nûşa meşgûl oldılar çeyş-i Sikender daħı sinân-ı çeri şabâħa (17) dek kırdılar şonın yağmaya
 vèrdiler anca kim 'ale's-şabâħ êydür çin seher İskender yerinden [107v] (1) turup âb-dest alup
 ħâlîķına 'ibadet kılıp devlet tâcın gèyip sa'âdet serfirine oturup (2) buyırdı badyaları yâķût-ı
 revân birle pür kıldılar andan altı yüz altmış serv-i ħirâmân kıdd gül-i (3) nesrîn ħad sünbül u

benefşe hatt semsāk sākiler şöyle müheyyā tırdılar selātiyun server- (4) -ler dēridiler on altı kez yüz biñ mīr u sipāhi cem‘ olup dīvān-ı Süleymān tırdılar andan Hüšām-ı (5) Cebelī geldi eydür yā Zū’l-ķarneyn devletile sen çok yaşa serverlerden Mevkübü ‘Adedī Deblišāh (6) Cūrcānī Taṅtavuş Rūmī Kirmān-ı Kebilī Funū’ı Hābeş Zabṭuvān-ı Zengī Mesmū’ı Süvā-ı Kūfī Hiytālī Hindū (7) Tundār-ı Ṭaberī Şiyrāy-ı Hūruzī Menhūr-u Semingānī yoluña baş u cān oynayıp kılıç yüzinde (8) ķurbān olmışlar dēdi šāh Hüšāmdan bu haberi işidicek ol serverleriçün gāyet acıdı (9) zīrā kim her biri yüz biñ erde bir eri andan el yüzine dutup ķatı kılıp ağladı şöyle kim (10) cümle selātin serverler bile ağladılar andan Rastaṭālis vezir eydür ey šāh-ı cihān (11) serverlerün šāhlar öninde baş oynadıkları mi‘raclarıdır ey šāh mi‘raca ēren serveriçün (12) ne ağlamak gerekdür ve bir dađı ol içün ağlamak Hāķdan şikayet kılmaķdur zīrā kim öldürmek diriltmek (13) Hāķ ta‘ālā elindedür dēdi rāvī ķavlinca Rastaṭālis şöyle dēyicek šāh dađı ķahramānī (14) gözlerinüñ yaşın sildi andan eydür yā ‘Irāķī yörü ol serverlerün ölülerin getir (15) andan leşkerden ne ķadar kırķunlar leş varısa bir yere cem‘ eyle defn ét dēdi ‘Irāķī dađı emri (16) yerine ķodı andan İskender Šāh eydür ey begler ve ey selātinler şükür olsun hezār-bār (17) min[n]et bir u bī-Zevālu’l-lāh kim men ķulına devletsizlere nuşret verüp düşmānı şıduķ andan [108r] (1) görüşmek gerek dēdi šāh şöyle dēyicek andan Eflāṭūn Hekīm eydür yā Zū’l-ķarneyn (2) Üstād ķavlinca gereki budur kim bu sinān çeriniñ ardınca er seçmek gerek šāh eydür ey (3) Ķayṭās-ı Yunānī Eflāṭūn ne dēr dēdi Ķayṭās eydür ey šāh her ne kim dēr devlete lāyıkdur bundan (4) bir dem döneydük amma budur kim cān baş oynayıp düşmānı şıduķ arusun kırduķ balın yemedük (5) ķanda gidelim bir dađı budur kim bir šāh bir memlekete gire ol memleket şöyle bi-revnaķ (6) koyup gitse šāhların adına lāyık degül šāh nāme içre šāh şol šāhlara dēruz kim kılıç (7) birle girdügi diyārı şöyle tođutup gide kim ķurt koyun birle barışa urduñ šāhin birle (8) ķarışa pervāneler şem‘i birle barışa ve bir dađı yā Zū’l-ķarneyn buyur Apur Sapur Hāna getir- (9) -sün neler görelim ne dērler ķul olup baş ķurtarurlar mı yoksa serkeşlik kılıp başdan mı (10) çıkarlar aña göre birle dađı rāy-ı tedbir kılavuz dēdi andan šāh dađı buyurdı altı kez (11) yüz hūn-riz cellādlar varup Apur Sapurı eli bađlu cigeri tađlu getürdiler šāha (12) ķarşu siyāsete turgurdılar andan šāh Ğıṭāş ođlanlarına eydür diñ bu (13) Tatar hānlarına baña ķul olup dīnümüze girüp ķul[l]uķ kılırsa yine diyārların (14) bunlara vēreyim yok eger serkeşlik kılırlarsa hārcā sürelim dēdi andan Bāb Hān (15) Yāb Hān ilerü gelip Apur Sapur Hāna šāh sözün dēdiler Bāb Hān şöyle dēyicek ol (16) Tatar Hānları ol hān-zādenüñ yüzine alar alar baķışdılar it gibi inraşdılar andan baş (17) şalıp eyitdiler ey delüler bizleri dađı sizceleyin dek bī-‘ar mı şanursuz İskender gibi [108v] (1) kişiyē ķul olavuz dēdiler ķışsa-ı dirāz kılmayalım Ğıṭāş Hān ođlanları ne kadar kim cehd ķıldılar (2) Apur Sapur İskendere ķul olmağa rızā vērmediler andan šāh buyu[r]dı ol iki Tatar Hān- (3) -ların aşdılar ‘ömürleri şecerin penç yandan kesdiler rāvī ķavlinca İskender Šāh düşmānları (4) dār olduđına şad-ı hürrem olup Ķayṭāsa

eydür ey Server-i Yunān düşmān kaçanların n'edelim (5) dēdi Qaytās eydür ey šāh-ı heft-kişver düşmānuñ kaçanınıñ ardın sürelim šāh eydür neçe (6) sürmek gerek dē şöyle kılalum dēdi andan Server-i Yunān Çin Šāh-ı Tamgaç Hıtay (7) Šāh-ı Kaqumı at yinile er yinile Sekserler ardınca göndürdiler andan Mihraç Han Sokı (8) Hanı yigirmi dört biñ erile Kıl Baraklar ardınca göndürdi andan Gürcistān Melikī Gürcī (9) Aşferī Melikī Gülsü Gül u Rūmī dilāverlerle Ser-nişūrların ardınca göndürdi andan Tahtac (10) Hanı Ğitāş oğlanların kırk biñ er Qaytās kendü alup Apur Han Sapur Han oğlanları (11) ardın sürüp gitdiler andan Çehil Pāyi 'İraqī gelüp eydür yā Zū'l-ķarneyn ol şehid olan (12) serverleri qarulur kıumıla bir yere cem' kılduķ ne buyurursın dēdi šāh daķı selātin serverleriyle (13) piyāde ol kıavmuñ üzerine gelüp Dāvūd şeri'atınca tekbir getirüp namāz kılıp tābūtların (14) serverler götürüp selātinler tābūt öñince yörüyüp yörüdiler Üstād kıavlınca kaçan kim selātin (15) serverler ol on iki serverün tābütün ğārāt yakınca kim bu vechile götürdiler aķ[ī]r menziline (16) yitürdiler andan šāh buyurdı bir nişāne hasin kıazıp defn kıldılar tāriħler yazıp ne diyārdan (17) gelip ne vechile ölüp anda kıoduķların bēyān edüp ruħ-ı revānına du'ā kılıp gitdiler [109r] (1) rāvī kıavlınca šāh ol serverleri defn edip buğur cengde kıır[ı]lan çerinün üze[r]ine gelip nazar kıldı gö[r]di kim (2) bī- kıyās er kıırılmış vehm alup bir zamān tırdı andan eydür yā vezirler bu dērilen kıavmuñ kıırılmağına zāhir (3) ben sebep bulundum bundan baña vebāl var mıdur dēdi šāh şöyle dēycek andan Eflātūn eydür yā (4) Zū'l-ķarneyn bu kıavmuñ kıırılmasına gerçi zāhirde sebep bulunduñ seb[eb]ile vebāl kıanda ola velī (5) bu söziñi sürdüñ buña yine birķaç dürlü cevāb vardur evvel cevāb budur kim bu mīr u sipāhiler (6) ki vardur šāhlarından yēdükleri tımar kıanları bahāsıdur tā kim tımarın yēdükleri kıanı bahāları olıncaķ (7) eyle sebep kıırılanuñ saña ne vebāli olsun yā Zū'l-ķarneyn bir daķı bu kim ezeli azalda bu kıavumlar (8) şöyle kıırılca gerek idi Hāķ ta'ālānuñ taķdīrinde var idi taķdīr-i Rabbānī yerine yitdi ve bir daķı (9) bu kim bu ceng olmasa da bu kıavm kıırılısa gerekdi bir yere kim bu demde ecelleri ērmiş idi ecel ēricek (10) ne bir dem kıadem başdurur ne sā'at te'hire kıor rāvī kıavlınca veziri hāş şöyle dēycek šāh (11) eydür yā Eflātūn rāst sōylersin her işi eden Hāķ ta'ālādur her kışi ne olacağın hūkminde (12) mektūbdur yazılan yoyulmaz velī bizim melāletümüz şıñadur kim bu kıavm kıırıldığına sebebi bulunduķ (13) dēdi yine Eflātūn eydür ey šāh-ı zemīn yaķı[n]dan daķı yaķın nazar budur kim her işi kim daķilde (14) hāriçde işlenür Hāķ ta'ālādur anı işleyen bu kıamu maħlūķāt kim anı hısn ēderler her biri (15) bir kimseye āletdür her iş kim işlenür işledicisi vardur her sözi kim sōylenü[r] sōyledicisi (16) vardur her yola kim giderler iledicisi vardur yā Sikender sen daķı bunlara sebep olduğun (17) bir āletsin hemīn iş is[s]i işledür işden saña vebāl ērişe Üstād kıavlınca šāha [109v] (1) Eflātūn cevābın alıp hātırı 'ilm-i tevħid üzere muţma'in olup buyurdı ol kıılmış kıavmı bir tek yağıyı (2) depe üzere defn kılıp üzerlerine bir mu'teber mermer 'amūd dikip 'amūda tāriħ yazdılar İskender (3) ol diyāra ne zamānda geldiğın on altı kez yüz biñ erile yigirmi dört biñ kez yüz biñ eri şıduğın kendünün

(4) ne kadar çerisi kırıldığı beyân etdiler gitdiler ol gece dağı andan yetdiler şabâh göç kılıp gitdiler dört (5) gün yürüyüp bir şuya erip kondılar ol tarafından dağı düşmân sınıp kaçacak diyârlu diyârına (6) gitdiler Ser-nişûrlar vilâyetine Kıl Barağlar eline Sekserler iklimine andan şâh dağı göndürdüğü (7) leşkerden Soğı Hân Oğuz Mihraç Hân Törük Kıl Barağlaruñ ardından erip ol kavmı yine ceng ile (8) begleriyle dört yüz Kıl Barağ ya'nî Tantalusu dutup alup şâha gelüp karşı turgurdılar du'â (9) kılıp turdılar kim ey şâh-ı heft-kışver hemîşe düşmân eli bağılu cigeri tağılu karşıya gelsün (10) dediler andan dağı Kıl Barağlar meliki göricek Eflâṭūn Hekîme eydür şor Tantalus baña kıl olur mı (11) eger olursa âzâd edeyim dedi Eflâṭūn dağı Tantalusa şâh sözün dedi Tantalus şâhdan (12) ol mürüvveti göricek şâhı taḥsîn edip cânıgönül den sevdi andan Eflâṭūn eydür İskender Şâh (13) kerem kılıp beni âzâd ederse ben aña niçün kıl olmayam baña eylik kılur dedi Üstâd kavılınca Kıl Barağlar (14) meliki şöyle deyecek bu dedüğü şâha gâyet hoş geldi buyurdu bendden götürdiler şamurdan bir hil'at (15) geyürüp başına kâkum postundan tâc urup yer gösterdiler oturdu andan şâh eydür yâ Eflâṭūn (16) şor gör Tantalus ne dîne tapar Tanrı nice bilür andan Eflâṭūn dağı şordı buğur Tantalus (17) eydür bizim ma'bûdumuz aydur aña taparuz dedi andan Eflâṭūn imân telkîn kıldı Tantalus [110r] (1) imân şâhâdet getürdi Allâhı birledi Dâvûd peygâmberi Hağ mürsel bildi buğur Tantalusa hayme (2) çadır hayl u haşem tabl u 'alem vèrdi andan Tantalus dağı diyârına birkaç Kıl Barağ göndürdi (3) haber için andan ol tarafından yine şâhuñ bir bölük leşkeri geldi Sekserler ardından (4) erdi nite birisünün der-bendi[n]e ermişler kimi girmişler kimi yığılıp tırmışlar buğu[r] Tamğaç Hân Çin-i Kağum (5) Şâh Hıṭâyî yigirmi dört biñ erile ğıriv kılıp seyf yalnızcağ eydür at sürüp Sekserlere gitdiler (6) bu yaña Sekserler dağı düşmân erdüğün görüp der-sû it bigi uluşup dönüp karşı gelip (7) cenge durdılar râvî kavılınca bir sınımış leşker ne kuvvet tutsun Tamğaç Hân Kağum Şâh it (8) başluları der-sû şıyıp kimin kırıp kimi der-be[n]tde girip kaçdılar velî Sekserler Server-i Kağtanus (9) kırık baş yer eri Sekserile⁴⁶ tıtdılar alup şâha getürdiler şâh dağı anları görüp eydür (10) yâ Eflâṭūn Kağtanusa şor bize bende olup baş ölümden kırtarur mı dedi Filâṭūn Hekîm (11) dağı dönüp Kağtanusa sordı dilince Kağtanus dağı gördi kim İskender kendüye kıymadı (12) şâhı gâyet begendi eydür eger dünya sarayında er varısa budur deyüp kad[d]in hamîde kılıp şâha yükündi (13) andan kendü dilince Eflâṭūna eydür ey Hekîm eger şâh beni luṭf edüp kullığa kabul kılursa (14) ben dağı cânıgönül birle İskender Şâha bende olam olunca hizmet kılam dedi râvî kavılınca (15) Sekserler meliki Kağtanus şöyle deyecek şâh buyurdu Kağtanusuñ bendin giderip şekline mülâyim (16) hil'at geyirüp Tantalus katında yer gösterdiler oturdu andan şâh işâret kıldı Filâṭūn (17) eydür şor ne dîne tapar andan Eflâṭūn eydür ey Kağtanus ne dîne taparsın Allâhı nice [110v] (1) bilürsin dedi andan Kağtanus eydür ey server d[i]n nedür biz bilmezüz buğur aña dağı imân u telkîn (2) kıldılar Allâhı bildürdiler ve bir dağı

⁴⁶ ل (lam) ile yazılmıştır. "Sekser" olarak düzeltilmiştir.

şāhuñ bir bölük leşkeri Ser-nişūrlarun ardından érdiler (3) nite Gürcistān Melikī Mīrçin Banı Aşfar Melikī Gülsū Gül yigirmi dört biñ erile bir suya érdiler gör (4) diler kim Ser-nişū[r]lar şuyı kimi geçmiş kimi geçeturur revān kılıç ‘uryān kılıp ğıriv édüp at sürüp (5) gitdiler Ser-nişūrlar meliki anı görüp sīl gibi şağlayu giderken sedd-i Sikender gibi tırdılar çok (6) ceng étdiler aħir Kūtvāl görđi ölmez kılıçın kınına katıp Kūtvāl birle dört biñ Ser-nişūr (7) şāh serverleriyle dönüp şāha geldiler şāh daħı selātin serverleriyle seyrāna binmişlerđi (8) seyrān éderken gelenleri görüp tırdılar andan Mīrçin ve Gü[l]sū Gül eyitdiler éy melik-i Ser-nişūr (9) eger başuñ devlet-vārısāñ yörü şāhuñ atı ayağında baş ƙo dediler Üstād ƙavlınca Ser-nişūr (10) lar meliki Kūtvāl Mīrçin şöyle déycek Kūtvāl daħı adabıyla gelüp İskender Şāhuñ rahşı (11) ayağına baş ƙoyup dilince du‘ā kıldı andan şāh seyrāndan bārigāhına gelip Kūtvāl getürüp ħil‘at- (12) -layıp ħayme u ħargāh u çadır ħayl ħaşem tabl u ‘alem vėrdi andan Kūtvāle şordılar neye tıparsın dediler (13) Kūtvāl güneşe tıpar men andan eyitdiler <eyitler> güneşi daħı yaradan var aña niçün ta[p]mazsın (14) déyü telĕin ‘arza kıldılar Kūtvāl imān getürđi Allāhı birledi bir bildi andan şāh tercümān birle Ser-nişūr (15) lar meliki Kūtvāle eydür éy dilāver sizün diyāruñ dirligi neçedür ne resmedür ne ekersiz ne işlersiz (16) dedı andan Kūtvāl eydür éy şāh-ı cihān bizim diyāruñ éni uzunı ata yüz yigirmi günlük yoldur (17) der-sū beyabāndır⁴⁷ ve bir yaz ƙışa yėrün başı ƙurumaz iki ay yaz görövüz on ay yağmur u ƙar [111r] (1) yağar şazdan ve ƙamışdan evlerümüz vardur şöyle kim kırğ gün elli gün evden taşra çıƙamazuz (2) bu sebebden ekin ekilmez yemiş nedür bilmezüz veli tıvarumuz çok olur şöyle şıgırımız birbirine (3) ƙarışur yorur ƙütümüz at südidür buğurdan bir yemişimiz daħı yerde biten yaşıl otdur dedı andan (4) yine şāh tercümān birle eydür éy Ser-nişūr sizün diyāruñuzdan öte daħı diyār-ı ma‘mūr (5) yer var mıdur Kūtvāl eydür éy şāh-ı cihān bizden öte şimālden yaña élçi aña gelipdür boyları onar (6) on ikişer arşundur veli şöyle arıƙlardur şanasın derileri süñüklerine şarmaş (7) mişdur arada et yoğdur şanasın dilleri dimāğlarına érmez ve bir daħı éy şāh-ı cihān ol (8) diyārda ƙış olıncağ altı ay gündüzi bulımazlar güneş toğduğı dem gine tılnur (9) rāvī ƙavlınca Sālār-ı Rūm Ser-nişūrlardan Günciler ħaberin işidicek niyet dutdı kim ol diyāra (10) daħı vara andan şā[h] eydür éy Server-i nişūr ƙaç yaşuñdasın Kūtvāl eydür iki yüz toğsan (11) yaşında men şāh eydür éy server bunca yaş içinde ‘acāyib ğarāyib ne gördün ħaber vėr (12) dedı andan Kūtvāl eydür éy şāh ne ‘acāyib nesne ola cihān sarayında kim ‘alī ħazretün (13) görmemiş ola veli bizim diyārda daħı birƙaç dürlü nesne var göricek nite bir tağ dibinde (14) bir mu‘teber göl vardur suyu on ay yigirmi gün buz toğar şöyle yılda kırğ gün toğı gider su (15) olur éy şāh göl su olıncağ ol demde ƙan dutmış anı yer ƙan olmuş o ādem-i ħafaƙan olmuş (16) ƙuşı ol göl şuyına şalıcağ renci giden sağ olur ve bir daħı éy şāh ƙaplan-hey‘et biz de (17) bir cānavar vardur veli başı at başına beñzer boynısına sine dek ƙalan a‘zaşı hemān [111v] (1) ƙaplan a‘zasıdur ol cānavar altı ay

⁴⁷ Düzeltilerek okunmuştur. س (sin) , ب (be) olarak okunmuştur.

şöyle yürür dedi altı ay dağı şöyle ölü yatur ne (2) derisi çürür ne eti kurur ne diri gibi tağılur hemân nefesi bağlanur altı ay tamâm olıcağ yine dirilür altı (3) ay yürür râvî kavlınca şâh ol cānavaruñ vaşfın işidicek eydür ey Server-i Ser-nişür (4) Hâk rāst getürürse varalım diyāruñı görelim dedi Kütvāl dağı yerinden turup kol baş üzere urup (5) ‘izzetiyle yine oturdı andan şâh eydür Kıl Barağ meliki Tantalusa eydür ey server diyāruñda (6) hiç saña düşmân kimse var mıdur varalım dād u sitād edelüm dedi andan Tantalus eydür ey şâh-ı (7) cihân senüñ devletünge bu demde düşmânımız yoğdur velî çok zamāndur bir düşmân üzerimize geldi (8) aņsuzın diyārumuza girdi ele giren erkekümüzü kırđı dişimizi esir sürdi yigirmi dört yıl (9) geçicek yine geldi bulduğın alup döndi bizler dağı yüz yigirmi biñ er olup ardın sürüp erdüğ (10) bir gün bir gece ceng kılduğ varduğca bir kavum çoğalup ol kavmı sıduğ şöyle gitdiler kim tozlarına (11) göz ermedi kırđ dört yıl geçicek yine geldiler geldüklerin tıyup leşker cem’ kılıp karşı varıp (12) altı kez yüz biñ Kıl Barağlar alup anlarıñıla buluşduğ velî ey şâh-ı cihân anlarıñ çerisi (13) bizim çerimizce on varıdı üç gün üç gece ceng etdüğ iki taraftan şöyle kırğun oldı (14) <oldı> kim kan sil-mişâl aqıp yürüyü hün buharı hava yüzün bürüdi dördüncü gün cengden (15) kıya gelüp saçılıp birbirine karşı konduğ şabâh gördük düşmân kaçmış şükür kılduğ dedi (16) Tantalus şöyle deyceğ andan şâh eydür ey server ol gelen düşmân ne şüret neçe (17) hey’etlülere[d]i Tantalus eydür kaddları otuz kırđ arışdı insan kaddlu şüretleri cāmuş [112r] (1) gibi boynuzları birer kulağ boyunları gergedanlayın kaplan sinelüler sineleri kıllular arğaları (2) dağı arslanlayın cāruşt-mişâl tığ dikenlü ayakları dağı yine gergedan gibi çatal dırnağlı (3) dağı arslanlayın pençeleri şöyle kim her tırnağı bir qarış ola râvî kavlınca Tantalus şöyle deyceğ (4) andan şâh eydür ey Server-i Barağ ol kavm kaçup gidicek nitedüñüz Tantalus eydür ey şâh (5) biz dağı yüz kırđ biñ Kıl Barağ yarağ kılıp ol kavmuñ ardın sürdüğ kırđ beş gün yürüyüp (6) ol kavmuñ izin süre bir ‘acāyib ser-firāz tağa ergürdüğ velî şöyle tağ kim başı (7) bulut birle beraber olmış tağ görüceğ turduğ kulağ urduğ tağdan hiç āvāz ün (8) gelmez kimse görünmez andan yüz kırđ biñ Kıl Barağ der-sü giriv kılıp ya’nî ol kavm anda (9) ise işide deyi andan gördü kim ol tağ giriv birle gülü birle tıldı yer yerin cāmüş (10) boğasınlayın möleşdiler bir zamān bir zamāndan sonra epsem oldılar biz dağı tā geceye dek (11) gözledüğ gördük kimse görünmez kaçan kim gece erdi kaşđ kılduğ kim konavuz anı gördük (12) ol kavm der-sü möleşdi şöyle kim zemîn u zamān yanğulandı andan yer yer ol tağda (13) od yağdılar şanasın tağ oda yandı od alavından felek āyinesi döndi gecenüñ üç (14) bağşı geçdüğü vağt anı gördük kim hava yüzünden bir kara bulut gürledi varduğınca ulaldı (15) ol kara tağı kapladı andan ra’d-ı felek çağırdı barğ şağıdı dağı yağmur yağdı ama bizim (16) üstümüze yağmadı ol hışm-nāk yağmur heybetinden ra’d u gök güürldüsinden barğ şuā’ından (17) vehm kılduğ birbirümüzden bi-ğaber olduğ gecenüñ bir bağşından tā şabâha dek ol yağmur [112v] (1) yağdı göz gördüğü dem diñdi anı gördük kim ol tağdan bir sil ağıdı sağladı (2) çağladı indi ol sili

görecek karşı varıp yüksek yerlere çıkup tırduğ ol (3) yağmur cāmūs başluları tağda kırmış sīl getirüp indürdi uluların gördük yā Zü'l-ķarneyn (4) ol sīldür şabāhdan güneş kıbbe-i feleke dikilince ağıdı indi sahrālara tağılup gitdi (5) ol gün ol gece anda ārām ētdük şabāh sīl gitdi velī ol tağ eteginde ol ķader (6) kırķun leş yatmış kim ne vaşfa şığar ve ne kıyāsa gelür yā Zü'l-ķarneyn anı görecek biz bizi yavı (7) kılduğ ve ol ķavmuğ çoķlıđına ve anı ol vücūda ki Hāķ ķahrına tuş ola dēdi rāvī (8) ķavlınca Tantalus ol ķavmı yağmur kırduğın haberi vēricek şāhıla selātinler ‘acebleşdiler (9) andan şāh eydür ēy server barāķ ol ķavm tırduğı tađa çıkduñuz mı yoħsa gitdünüz mi Tantalus (10) eydür üç gün tırduğ gördük kim ol tağda kimse görünmez āvāz gelmez andan ol tađa (11) çıkduğ gördük kim ol tağuş ķayaları der-sū mağāralar inler ol mağāralar içine sīl (12) girmiş ol ķavmuğ ekşerin yatduğı yerde ğarķ kılmış kefaretiçün birin diri ķomamış bulmaduğ (13) iki gün yörüdük ol tağuş rāstın depesine çıkduğ öte yüzine nazar kılduk bir ‘acāyib (14) diyār gördük şöyle kim zulumāt ķaplamış ne tağı ne sahrāsı ne fezāsı görünür ēy şāh-ı cihān (15) ol diyārı göricek üzerümüze vehm dūşdı revān dutup tağdan inüp gitdük yine (16) diyārumıza varduk dēdi andan yine şāh eydür ēy Tantalus sizün dağı diyāruñuz nice (17) dūr dirligüniz ne vechiledür dēdi Tantalus eydür ēy şāh bizim diyārumuz sengistāndur hem [113r] (1) tağı var hem yazıları var ekin-biçin yoķdur zīrā kim yerimiz taşdur velī yemişler ağacı var (2) dur ve hem tağlarda şikār cānavarları çoķdur şöyle kim bī-ķiyās bī-ħisāp kışım dirlüğimiz kuş (3) etidür yazın ğeyikdūr av-şikārdan ğayrı hiç işimiz yoķdur dēdi yine şāh eydür ēy server (4) diyāruñuzda göricek ne ‘acāyib vardur dēdi Tantalus eydür ēy şāh evvel zamānda bir (5) uludan bir ulu kıız dilemiş kıza ķalın istemişler dēmişler fulān yerden fulān şoyu fulān biri (6) getir getürmüşler on dört günlük yol ola bir mu‘teber tağı aşurmuş yer olmuş kim şuyı (7) kırķ elli ķulaç yerden yukarı kıldırım kılmışlar yer vardur kim bir günlük bir tağı delmiş yer (8) var kim deriñler üzere kemer kılıp şuyı yörütmiş yer var kim düz yazılarda ķayaları kıazup (9) arķ kılıp tolayu tolayu gitmiş şu ērdüđi yerde kıyadan bir şehir var kim hav[ā]lisi bir günlük (10) yer ola yēdi kat burc bir havz vardur kim dā’iresinde on biñ kişi beciddler oturur andan (11) havz kenārında bir taşa tā[r]iħ yazmışlar kızmışlar oħuyumazuz kim bilevüz kim yazmış dēdi (12) şāh ol haberi işidip eydür ēy server Hāķ nuşret⁴⁸ vērip naşip ēderse varavuz görevüz (13) anı o ğatı oħuyavuz velī ēy server sen kaç yaşuñdasın andan Kıl Barāķ eydür ēy şāh (14) yaşımı dört yüze dek şaydım andan yukarusın şayamadım dēdi yine şāh eydür ēy server bunca (15) yaş içinde ‘acāyib ğarāyib ne gördün andan Tantalus eydür üç dürlü ‘acāyib gördüm evvel (16) ol yağmur birle kıırılan cāmūs serleri gördüm ikinci ‘acāyib ‘ālī ğazretün ile ceng kılduğumuzı (17) gördüm kim kırķ kez yüz biñ er birbirümüze kıırıldığ üçinci ‘acāyib yā Zü'l-ķarneyn ğazretünjı gördüm [113v] (1) ki cihān sarayında bir sencileyin dağı görmedim hem nicedür rāvī ķavlınca Tantalusdan şāh bu sözini (2) işidüp andan Sekserler

⁴⁸ ط (t), ص (sad) olarak tamir edilerek okunmuştur.

Server-i artanusu dağı Őordı kim senüñ dağı diyāruñda (3) hiç düŐmānuñ var mıdur varalum tağıdalum dedı andan artanus dağı eydür ēy Őāh-ı cihān (4) Kūhı Kūtām derler andan bir avm vardur gör[k] serler düŐmānımızdur eri cem‘ ılıp gelür diyārumıza (5) girürler kāh biz anları kāh anlar bizi Őır ırar tavarumuz sürüp alup giderler dedı andan (6) Eflāṭūn eydür var ēy artanus Őaz olđıl kim varduğ ol Görk-serleri Őöyle ırduğ kim (7) biñde biri urtulmadı deyip eydür yā ‘Irakı anı ol Görk-serlerden niŐān için duttuğumuz (8) yēdi herifi getir artanus görsün dedı ‘Irakı dağı yēdi urt baŐıyı götürdi (9) Őā[h] arŐusına turgurdu artanus anı görüp Őāh öninde baŐ odı andan tercümān (10) birle eydür ēy artanus bu urt baŐlılarla neçe ceng ēderdüñüz dedı artanus eydür (11) ēy Őāh bizim bu avmıla cengimiz dilile vaŐ olmaz buyur bir kiŐi bu[n]lardan bir bizden ceng (12) ılsun Őāh teferrüc ētsün dedı ol sözi begendi andan bir gök bir Sekser dıvān (13) oyı vērdiler rāvı avlınca ol iki düŐmān birbirine giriŐip sünıŐdiler süre gelüp omuz (14) omuza vērip turuŐdılar Őanasın bir urt ve bir it buluŐdılar andan yüz burtarıŐıp (15) diŐ ŐırtarıŐıp it urtlayın bızār ıñraŐdılar hurlaŐdılar dutuŐdılar birbirin diŐile (16) dırnağıla yırtıŐdılar düŐdiler tırdılar birbirin yere urdılar anca ekiŐdiler kim birbirinüñ (17) postın yırtırdılar ᐇadden aŐıcađ Őāh buyurdu artanus yerinden tırup anları birbirinden ayırtladı [114r] (1) görđ ser urt gibi ünreyü bir tarafa Sekser it gibi hırlayı bir yaña gitdi buğur Őāh tercümān birle (2) eydür ēy artanus diyāruñuzda dirlüğüñüz ne resmedür hem diyāruñuzda göricek ‘acāyib (3) var mıdur dedı artanus eydür ēy Őāh-ı zemın bizim diyārumuz dırađıstāndur Őöyle kim ađac (4) sāyesinden güneŐ yere düŐmez yer urumaz kim nesne ekevüz velı oyun Őıđır bı-ᐇaddur Őöyle kim (5) birbirine arıŐı yörür iŐümüz hemān tavar biğermeğdür ve bir dağı ēy Őāh diyāruñuzda ‘acāyib ne vardur (6) dedün diyārumuz hemān cümle ‘acāyib nite ēy ata Őöyle kim ata yētmıŐ günlük yol cümle mıŐedür (7) bunca günlük yerde at yarıŐımı ağacsuz yokdur rāvı avlınca artanus Őöyle deyicek andan Őāh (8) eydür ēy artanus aç yaŐuñdasın artanus eydür iki yüz tıksan yaŐımda men velı bir atam (9) vardur altı yüz yaŐındadır dedı Őāh eydür ēy server bunca yıl ‘ömür içinde ‘acāyib ne gördün (10) artanus eydür ēy Őāh-ı zemın hiç senüñ gibi ve senüñ leŐkerünđen yēđ ‘acāyib görmedim gör (11) āđır kimler cem‘ olupdur devletün Őem‘ine her biri bir diyār dilāveridür yā Zü’l-arneyn senüñ gözün (12) leŐkerüne eđer benddür ‘acāyib gelmez gel imdi taŐradan gelip görene Őor kim ne görür dedı artanus (13) Őöyle deyicek Őāhıla selātinler ol serverün sözin ğāyet begendiler andan Sālār-ı Rūm (14) Ser-nıŐūr meliki Kütvāle eydür ēy server bu ıl Barađlar Görk-serler Sekser bunlar arınmadan (15) Őöyle üç dürlü mađlūđāt mıdur ādem neslinden ğayı yokŐa Őonra mı Őöyle oldılar dedı andan (16) Őāh Őöyle deyicek Kütvāl eydür yā Zü’l-arneyn bizim diyār Sekserler diyārı ıl Barađlar diyārı (17) sıpā-mıŐāl birbirine sınırdur üç diyār ortasında arınmadan almıŐ bir diyār vardur [114v] (1) anda virān bir Őehir vardur ol Őehir Süleymān devrinden almıŐ bir yer vardur Őöyle kim yēmekten (2) içmekten gelmekten gitmekten

almışdur veli szde ayet mtekellim-i vcddur delim seltin u server (3) grpdr bu c
 drl kvmuņ alın ol bilr şora ne aber vrr ddi andan şh eydr (4) ey Ktvl ol piri
 getrseņ andan aber şorsavuz Ktvl eydr şh buyuruğı baş zere (5) anı getrelim ama ayet
 pirdr yol zaĥmetine vcdi dymez ddi andan yer yer vezirler dağı eyitdiler (6) ey şh Ktvl
 rstdır ancılayın pirn vcdi yol zaĥmetine dymez dimği meĥlik⁴⁹ olur dimği elal (7)
 ricek kişinn bildğin dağı unudur anuņ dimağına elal ricek andan ne aber sorınsun (8)
 heyb ola ol diyra varavuz andan aber şoravuz ddiler şh dağı vezirler szın kabul kılıp (9)
 meclisi tağıdıp ill-ı şemili brighına gelip oğlı Kaşfern birle ‘ış u nşa meřęl oldılar (10)
 ol cnibden dağı Apur Sapur oğlanları erisi şınıp c gn kaıp bir şuya rdiler kndılar (11)
 Apur Sapur anuņ oğlanları Tatar begleri buluşup şnlerin dgenleşdiler grdiler kim anları
 (12) dşm[]n kırk sekiz oğlı lmış delim ad u şan issi begleri kılımış oğlı kız ‘avrat dşmna
 esir (13) olmuş Apur Sapur oğlanları ol li grp el yz uluşdılar std kvıncı Apur an
 <oğ> (14) oğlanları yine cem’ olup bir mu’teber eri oldılar danışdılar iş şonın şanışdılar her
 biri bir (15) drl sz dyişdiler hirinde Apur anuņ ulu oğlı Kamer an eydr ey arındaşlar
 benim (16) bilmde budur kim ‘avratı oğlanı dşmna sebil koyup yz şuyın yere şalıp
 gitmekden yeği budur (17) kim dnevz İskendere varup baş koyup aman dileyevz hem baş
 kurtarur diyrumuz [115r] (1) arb tdrmeyevz grevz kim serencm-ı kr neye rdi ddi
 Kamer an şyle dyecek cmle arındaşları (2) rız vrdiler buğur Kamer an dağı yetmiş
 yedi arındaşını aldı yetmiş biņ Tatarı birle İskendere (3) gitdiler bunlar varur ol arafdan dağı
 İskender řhuņ bir blk erisi Apur an oğlanları- (4) -nuņ ardın kim srdiler dşmn
 ulusınuņ ardından rdiler grdiler kim dşmn oğlı (5) kıızı dağı dkp gitmiş kaşd kıldılar kim
 dşmn şonın yağma kılalar veli Kaytaş komadı eydr (6) ey serverler alde olmuş kvm esir
 kılımağa ‘avrata kılıç yzinde ol řunmaķ devlete erlige (7) lyık degl bunları bir yere cem’
 kılalım mlların rzların alalım kvmı trşun şha danı[ř]alım ne (8) buyursa şyle delim ddi
 Kaytaş szine kimse [‘a]l dymedi andan Kaytaş buyurdi oğlanlarına (9) at srp ol kvm bir
 yere cem’ kılıp mlin mlin alup Kıyas Atvs biņ erile anları bekleyp trdılar (10) şha aber
 bildrdiler andan yine Kaytaş Bb anı Hma’ anı Ayķan anı Tahtaş an kırk biņ erile (11)
 dşmn ardın srp gitdiler bunlar vardı ol arafdan dağı Apur an oğlanları gelip rdi (12)
 arşudan Kaytaş grdi yaraķlanıncı Apur anuņ kiçi oğlı Kary an at srp rdi (13) şha
 duğle geldklerin aber vrdi Kaytaş dağı Apur an oğlanlarıyla varup buluşup (14)
 grşdiler andan Kamer an eydr ey Kaytaş kvl bizim atan senn İskender şhdan suımıızı
 (15) dile olıncı eşiğinde kl olalım ddi andan Kaytaş dağı Kamer ana der-ğş kılıp eydr
 (16) ey an-zde bizim şhumız sizcileyin an-zdeleri yerde gkde isteyip bulıncı kim bu beş
 (17) on gn ‘mr anlaruņıla oş gre zir sa’det bu demde sizlern kim serkeşlik kılımayup

⁴⁹ ل (lam), ك (kef) gibi okunarak, dzeltilmiştir.

[115v] (1) İskendere istikbāle geldünüz diñ imdi ala biz sizleri şāha varayın diyāruñuzı hanlığı[ñı]z (2) yine sizlere vērün benim boynuma dēdi andan ol han-zādeleri alup döndi anda érđi- (3) -ler kim Tatar ulusınuñ ‘avratı oğlanı cem’ bir yérde cem’ olup tururđı andan Qaytās Apur (4) Han oğlanlarına eydür ey dilāverler görüñ İskender dağı ne kişidür kim kılıç yüzinde ehli (5) ‘ayāliñüz ele girdi birine kol şundurmadı yamanlık kıldurmadı Apur Han oğlanları kavm kabīlelerin (6) şöyle beklenür görücek İskender cānıgöñülden şöyle sevdiler kim dīn u imānları gibi andan (7) ol han-zādeler şāha du‘ā kıldılar ne dēdiler dēdiler kim devleti ersün anuñ kamu yere (8) mürüv[v]eti artsun Üstād kavılınca Apur Han oğlanları ve ol Tatar begleri ehlin ‘ayālin görücek (9) koyun kuzu bigi meleşdiler oğula kıza gitdiler ol tarafından dağı ol kavm kim kılıç yüzinde at (10) ayağında kalmış ‘avrat oğlanı görücek gıriv kılışp kavmı kabīlesin görüp gelüp karışp birbirine (11) erişip ağlaşdılar cigerler tağlaşdılar andan Qaytāsın kiçi oğlu Atvas şāhı göndürdi hāl u haber (12) vērđi şāh işidip şaz u hür[r]em oldu buyurđı beşāret meclisin kırdılar sim sipālar üzere zerrīn (13) bādyalar urdılar yāqūt birle pür kıldılar andan servī-revān qaddlu gül nesrīn had⁵⁰ semsaq sākiler (14) gümüş bilekler sıkıp altūn barmaklar ile müzehhep konu[k] mağfūr alup rāhatü’l ervāh birle pür kılıp seyyāre- (15) -leyin sağ şol seyr edüp selātin şāhib serīrler tād-dār meliklere beglere server-ser (16) girānlara dilāver-i mihterlere serheng-i serleşkerlere elden ayak şundılar andan zehre sazlu (17) müşteri nāzlu muṭrib sazendeler Dāvūd elhānlu bülbül kumrī nevālu güyendeler şafı oturdılar [116r] (1) evtāra el urdılar ceng kānūñ burbuṭ ergānūñ ṭanbūra dīl-būda gūş-māl vērđiler kılı (2) düzüp çaldılar eyitdiler tā kim meclis revnaq ṭutdı bunlar bunda ol cānibden dağı Qaytās-ı (3) Yunānī İskenderūñ arduñıla şāhib-kır[ā]nı ya‘nī Rüstem Sāfi Apur Sapur oğlanların alup (4) geldi Apur oğlanları şāh dīvānına getürüp görüp hayrān qaldı andan şāhuñ dağı altı yüz (5) altūn çomaqlı çavuşları ‘izzet için Qaytāsa karşı gelip andan Qaytāsı dağı Apur Sapur (6) oğlanlarını alup dīvāna girdi şāha karşı yükünüp baş qodılar şāha karşı turup du‘ā kıldılar (7) andan Qaytās eydür yā Sikender do[s]t olsun düşm[ā]nuñ gūşsadan şad olsun ırāq cānuñ (8) tenūñ dēdi rāvī kavılınca Server-i Yunān şöyle dēyicek şāh dağı Qaytāsı taḥsīnledi ketenden (9) hās hil‘at gēy[d]ürđi Apur Sapur han oğlanlarını dağı hil‘at gēyüp istimālet vērđi (10) andan hācibler yer gösterdiler ol han-zādeler şāhlar şafında oturdılar şāh dīvānına (11) nazar urdılar kimseler gördiler kim her biri cihānuñ bir serveri andan şāh-ı cihān eydür (12) ey han-zādeler sınıgunda Ğıtaş Han kancaru kaçduğun bilürmisiz dēdi andan Kamer Han (13) eydür ey şāh-ı zemīn sınıgunumuz gayrı sınıguna beñzemezdi kim birbirimüzi gözleyü kaçayıduq (14) kıyamet gününleyin her kişiye başı kayusı oldu veli yakīn şöyledür kim yazıdan yaña kaçsa (15) Ğıtaş Hanı görürđük dēdi Kamer Han şöyle dēyicek Qaytās eydür ey şāh menüm şanımda (16) şöyledür kim Ğıtaş kendü diyārına gitdi andan şāh Tahtaş Hana eydür ey han-zāde (17) yörü leşkerüñile saña vērđüğümüz diyāra in

⁵⁰ “ḥadd” olarak düzeltilmelidir.

nā-gāh Ğitāş varıp görüp yine dutmasun andan [116v] (1) Tahtaş dağı baş urup turup Ferrūhẓāde Deşt-i Cāyī Kirmāzī alup yigirmi dört biñ erile yarağ (2) kıldı andan şāh dağı kendü serverlerinden Ākvās-ı Qāhir-i Qārūn Qurūnī Aqşamur Bābilī ile (3) kavışdı gitdiler andan şāh Eflātūna işāret etti Qamer Hānuş dīnin şordı Qamer Hān eydür (4) ey vezir bizler dīn nedür bilmezüz velī bizim ulularımız varı[dı] biz anuñ töresin dutaruz (5) ol bize ma‘būd [d]üzü vērür bizler dağı ma‘būd edinüp aña taparuz dedi Qamer Hān şöyle deýecek (6) şāhıla selātin serverler gülüşdiler Qamer Hān kaçıdı kaçınç birle eydür ulu kişi bular (7) benim sözime niçün gülüşürler yaman söz mi söyledim andan Eflātūn eydür ey Qamer Hān yā (8) yaman söz degül midür kim bir ulumuz bize ma‘būd düzer aña taparuz dērsin düzme nesne Tañrı mı (9) olur yā kimseye maqşud mı vērür Tañrı ol bir u bī-Zevālu’l-lāhdur kim yeri gögi *Levh-i Qalemi* (10) ins u cinni yaratdı dedi Üstād qavlınca Eflātūn şöyle deýecek Qamer Hān bir zamān vehme (11) düşüp tırdı andan kendüyi dērdi eydür ey vezir-i hāş sizler dağı bizcileyin keçeden (12) hameçüğe tapmaz mısız kim bizim ma‘būdmuzı begenmezsiz dedi yine Eflātūn eydür ey Qamer Hān (13) bizim ma‘būdumuz oldur kim <bizim ma‘būdumuz oldur kim> on sekiz biñ ‘ālemi yoğdan var (14) edipdür cümlesi mağlūğ birle töludur qamusına rızqın vērür her kim ne eğerse görür (15) bilür dedi Qamer Hān ol sözi işidicek yine fikre varup tırdı ol söz cānına eşer (16) kıldı kendü kendüye eydür bunların Tañrısı Hağ ma‘būd olmasa bunları bizim üstümüze gālib (17) olmazlardı gereki budur kim bende dağı İskender dīnine girem her kanğı düşmān üzere gerekse [117r] (1) gālib olam deýüp Qamer Hān yerinden turup Eflātūn önine gelip eydür ey Hekīm di imdi (2) telkīn kıl sizün dīnünjüze gireyim dedi Eflātūn dağı telkīn kıldı Qamer Hān dağı yetmiş (3) qarındaşıyla imān getürdi şāh dağı ol hān-zādelere hāş hil‘atler vērđi muraşsa‘ kemerler (4) miyānlarına vērüp ‘iz[z]etile ol hān-zādelere dağı şāhdan ol ‘izzeti göricek şāhı cānıgöğülден (5) sevüp kibri kini içlerinden sürüp şaf olup oturdılar rāvī qavlınca Apur Hān oğlanları (6) ‘izzet bulup oturucağ⁵¹ andan şāh eydür ey Qamer Hān ol kişi kim sizlere keçe düzüp vērürdi (7) qanı ol kişiyi getürün görelim dedi andan Qamer Hān dağı Cild Hān adlu bir qaradaşın (8) göndürdi kim ol kişiyi getüre andan Bulğar diyārunuñ Serve[r]-i Nihāvend eydür ey şāh (9) bu diyāruñ kışı gāyet katı olur şöyle kim sovuğdan taş demür çatlar yarılır kış yarağından (10) gāfil olmağ dedi andan şāh destūr vērđi leşker boy boy kışladı tağıldılar (11) hemān Rūm çerisiyle halvet qaldı bu cānıbden dağı Qamer Hān qarındaşı Cild Hān varup (12) Encābilerin alup şāha vardı şāh dağı baz qurup selātinlerle ‘ış eğerleridi ‘alī rağm rüzigār (13) Sālār-ı Rūm bu resme ‘ış eğerken Cild Hān Encābilerin alup dīvān iç[i]ne girdi baş qoyup (14) getürdüğü kişiyi gösterdi andan şāh dağı ol kişiye nazār kıldı bir ‘acāyib şüret görđi (15) nite yüz göz buruşmış qapaqları gözlerinün üzerine düşmüş kirpük yoğ saçalı yerine bir (16) birkaç kıllar eņegine yapışmış bir ‘abūs qatır şeklidür kim gören yüzine tüküresi gelür (17) andan şāh

⁵¹ ق (kaf) yerine ب (be) yazılmıştır. “oturup” olarak da tamir edilebilir.

Eflâṭūna eydürdi sözleş dedi andan Eflâṭūn daḥı atına ıgırıp eydür [117v] (1) y kiři Allāhı nice bilürsin ā‘at ne resme ılursın dedi andan Eflâṭūn şöyle deyicek (2) ol erif Eflâṭūna yüzüne badı daḥı güldi eydür y kiři Taḥrı menmen daḥı kimi Taḥrı (3) bileyin menden ulu Taḥrı mı vardur kim aḥa apam bu diyār avmına Taḥrılı men ılur men (4) dedi ol la‘in şöyle deyicek Eflâṭūn eydür y arḡun Tatar bu⁵² ne sözdür kim (5) söyledüḡ Őimdi seni depeletdürürüm küfr-i muṭla söyledüḡüḡ için veli yeḡreki budur kim seni (6) küfürden urtaralım Allāhı saḡa bildürelim dedi yine ol la‘in eydür y ulu kiři men meni (7) bilmez miyem kim meni baḡa bildürürsin dedi buḡur Őāḥ aıdı aŐd ıldı kim anı depeletdüre (8) Rastaalis omadı eydür yā Zü‘l-arneyn bu Tatar ocası bu söyledüḡi sözi bilmezliginden (9) söyler bilse men ma‘būd mıyam dərdi bu Őimdi öldi bunu ne öldürmek gerek veli hüner (10) budur kim bunu ölmüŐiken dirildesin yā Zü‘l-arneyn Ḥa ta‘ālā ullarına atı ḥıŐm edicek (11) ol ul bilüsüzlik vērür ne Allāhı bilür ne kendüyi rāvi avlınca Rastaalis şöyle (12) deyicek Őāḥ eydür yā Eflâṭūn Ḥekim bu erifüḡ küfrin giderip baḡa⁵³ Ḥa ta‘ālāyı bildürmek (13) ardınca ol dedi andan yine Eflâṭūn eydür y bi-aber sen bir ‘aciz kiřisin ne (14) dilile ma‘būdam dərsin dedi andan yine Encābi eydür bir kiři o yaŐa[r] ulu olsa (15) ol kiřiye ma‘būd bilmez misiz dedi Eflâṭūn eydür y la‘in Allāh oldur kim on sekiz (16) biḡ ‘ālemi yodan var ddi cümle ‘ālemi maḥlū birle oludurup cümle maḥlūḡıñ rızına (17) kefil olupdur ulları üzere fazl u raḥmeti odur rāvi avlınca Eflâṭūn Ḥekim ol azḡun [118r] (1) Encābiye bu tevḥidi kim söyledi ehli tevḥidi müŐerref eyledi veli ol azḡun Fülâṭūndan (2) bu sözi iŐidicek ḥayvan-miŐāl şöyle Őorudup bir zamān ırdı andan eydür bu kiři (3) bu sözi kim sen dərsin bu sen dedüḡüḡ sözden ben anlayamazam daḥı men menden (4) biḡ özge kiřiye Taḥrı deyiemez men dedi degme Ḥa demekden gitmez it gibi Őırıldı (5) ırdı Ṭaberiyye avlınca Eflâṭūn ol azḡuna ne adar kim söyledi ‘ilm u tevḥid ‘arz eyledi (6) hi birin abul ılmadı niün anuḡün kim Ḥa ta‘ālā bir ulını ahır yöninden yaradıca (7) albini sem‘ini baŐiretini baḡlar Ḥa sözi iŐitmesün deyi ve bir daḥı Ḥa ta‘ālā au (8) yaratduḡı albi semi‘ baŐarı yüz biḡ vesves-i ḥan[n]as baḡlayamaz andan ol au yaratduḡı (9) semi‘ baŐarlar vücūdlarıyla her neye basa Ḥaı görür ve her neden ün iŐidürse (10) Ḥa zikrin bilür göḡline ḥayr u Őer ne endiŐe dutsa Ḥadan olur ve bir daḥı Ḥa (11) baḡlu yaratduḡı ulun göḡlünü gözüni semi‘ni yüz biḡ yigirmi dört biḡ peyḡamber üç yüz on (12) üç mürsel dört yüz kır dört abaat ehli meŐāyiḥ ve ebrār bir yere cem‘ olup (13) ceḥd derse ol ahrıla mevŐuf olmuŐ kiřinüḡ baḡluların aamaz meḡer ki Ḥa ta‘ālā- (14) -nuḡ rızāŐı ola andan Fülâṭūn gördi kim ol azḡun söyledüe azḡunluḡımı artırdı (15) terbiyeye ābil düŐmedi veli vērilen ‘ilimden behre alamadı nitekim Ḥekim demiŐdür andan (16) Eflâṭūn eydür yā Zü‘l-arneyn bu azḡun kiři oḡmalıḡa āre yodur Őimden gerü bunun

⁵² ب ‘nin noktasının  gibi üste koymuŐ, düzeltilir.

⁵³ Kelime “buḡa” olarak okunmaya müsaittir.

(17) ölümü yégrekdür dèdi şāh daḥī buyurdu ol la'ini depelediler söz çok ol kış şāh Bulḡar diyārında [118v] (1) kışladı anca kim yine kış miḥneti gitdi bahar yitdi 'anaşır-ı erba' ısıtdı el dutdı başladı (2) yine murg-ı şeydālar ötdi zemīn besāṭīn sebze-zār urındı 'ālem revnaḡın tu[t]dı (3) şāh nev-rūz meclisi ārāyide ètdi selāṭīn serverler cem' olup dīvān ṭurdu (4) andan şāh Ḳamer Ḥan ey ḡan-zāde bu diyārūnuzda 'acāyib ne vardur göricek dèdi andan Ḳamer Ḥan (5) eydür èy şāh-ı cihān sarayında ne 'acāyib ola kim sen anı görmedük olasın dèdi velī bizim (6) diyārda daḥī birkaç dürlü nesne vardur gercin erinmeyicek olursanḡ gö[re]lim dèdi (7) andan şāh buyurdu tā kim ser-leşkerler çeri kışladan cem' èdeler buḡur kendü ordusuyla (8) göç kılip Apur Ḥan oḡlanları kulaḡuz olup Apur Sapur diyārūnuḡ 'acāyiblerin (9) görmege gitdiler yeye iče on yèdi gün yörüyüp bir ser-firāz kūha èrip ḡondular gece <yaddi> (10) yatdılar şabāḡ şāh ṭurup şofra-şiken yèdi süvār olunca Ḳamer Ḥan eydür èy şāh (11) diyārūmuzun bir 'acāyibi uşda bu taḡdadur dèdi şāh daḥī orduyu ḡoyup at yükün (12) er yükün alup süvār olup Ḳamer Ḥanı öḡe şalıp ol taḡdan yaḡa yörüdiler anca kim taḡa (13) çıkup at işlemez yere èrdiler andan der-sū⁵⁴ leşker piyāde olup anları bir yèrde ḡoyup gitdi- (14) -ler şuḡa dek kim şāh ḡaldı atla hemān ḡayli daḥī gitdiler bir ḡoş cāyigāha èrdiler nite (15) taḡun bir ḡullesinde bir ulu buḡ'a dübdüz yèr der-sū ḡayadur sankim ferş dōşenmiş (16) andan ol ḡayadan yèrūḡ ortasında degirmen taşınlayın bir taş durur velī (17) ululukda kırḡ degirmen taşınca ola şāh birle vezirler anı görücek daḥī yaḡın varıp [119r] (1) kırḡ biḡ erile taşı çevre alup ṭurdılar gördiler kim taşun çāḡ ortasından (2) bir dütün çıkar ḡammām devāhiniḡinden çıkar gibi kāḡ ṭurur kāḡ çıkup havaya yörür andan (3) Ḳamer Ḥan eydür èy ḡan-zāde bu taş ne taşudur bu taşdan çıkan ne tütündür Ḳamer (4) eydür èy şāh-ı zemīn bu taş ḡadimden bu buḡ'ada şöyle ṭurur bu tütün bundan çıkar (5) atalarımız bunu şöyle göre gelmişdür velī atam Apur dedem Sapur ne ḡadar kim cehd kıldılar (6) bu taş yèrinden ıramadılar külünkleriyle sıyamadılar kim görüvüz altında ne var bu tütün (7) neden çıkar çāre olmadı buḡur taş üzere çıkduk gördük taşun ortası delük tütün (8) ol delükden çıkar velī ol tütün şöyle ḡabīḡ ḡoḡar kim doḡunduḡı meşām[m]un dimaḡın mücehhel⁵⁵ (9) èder andan bir pūlād ḡalkān birle bu tütün çıkan delüḡi dutduk bir laḡza olduḡı dem (10) bu taşdan bir gümlüdi ḡopdı kim ḡorḡudan cümle ḡaçduk ol zamāndan berü bu taş (11) altına varduḡumuz yoḡdur Ḳamer Ḥan şöyle dèyicek andan şāh eydür yā vezirler bu çıkan (12) tütün taş altından gelen ün ne ola dedi Eflāṭun eydür şāh-ı zemīn 'akl- (13) yaḡininde şöyledür kim bu taş bir ulu ḡuyu aḡzındadır ḡuyu içinde dīv ḡabs (14) ètmişlerdür bu taş ortasında ol dīve nefes yèri ḡoyup dururlar bu tütün kim çıkup (15) ol maḡbūs dīvün nefesidür nefes yèri dutulıcaḡ çāḡ içinden dīv ṭuncuḡur daḥī ḡıḡurup (16) çağırur kim işidenler vehm alur yā Sikender buncılayın nesneleri Süleymān peyḡāmbere ḡılmışdur (17) dèdi Fülāṭun şöyle dèyicek şāh daḥī Çehil Pāyi

⁵⁴ ش (şin)'la yazılmıştır, س (sin) olarak okunmuştur.

⁵⁵ Tamir edilerek okunmuştur.

‘İraqîye eydür yörü sen dağı bir pülād [119v] (1) kalkan birle taş delügin dut görelim dedü andan ‘İraqî dağı varıp üzerine çıkup (2) tırdı anca kim taş delüginde yine düdü çıktı mağv olduğu dem ‘İraqî āhen kalkanı (3) birle taş delügin kapadı dağı pülād kalkan birle üzere başup otırdı zamāndan (4) sonra taş altından bir gümrüdi koptı şöyle kim rüy-ı zemīn inledi şahıla selātin (5) serverler kırk biñ er vehme düşüp şöyle tırdılar ‘İraqî dağı vehm aldı taş üzere (6) kim barğ-ı hazān mişāller zīde kıldı kendüyi dērdi gördi kim taş delüginde koyup bastırdığı (7) <ha> kalkan şöyle kızmış kim el ayak yağar andan kapdı kalkanı dağı taş üzerinden (8) inüp kalkanı kızkun şah şah öjine getürdi andan şah eydür yā Fülātün bu ne heybetlü (9) ündi şöyle kim vehme şaldı cümlemizi dedü rāvī kavılınca şah şöyle deyüp kalkanı (10) kızgun görüp eyitdiler zī-nefes kim buncılayın kalkanı kızdırdı andan şah eydür yā Eflātün (11) bu taş yerinden giderip bu çāh içindeki dīv dedügiñi görelim Eflātün eydür ne ‘aceb söz (12) söyledün şah eydür nite Eflātün eydür Süleymānlayın şahib-serir habs etdügi dīvi (13) çıkaralım dērsin Süleymān bunu habse şalınca ne zağmet çeküpdür ne ‘üzübi’l-lāh bunu (14) çāhdan çıkaracak cihānı harābe vērür dedü şah eydür yā Eflātün bunca selātin (15) server kırk biñ güzide er bu bir dīvden gēri mi kalavuz Eflātün eydür yā Zü’l-karneyn bu içtimā’i (16) insan kim hazretün katında var Süleymān katında yoğudı velī dīvler Süleymāna fermanıdı (17) bugün kuvvete bizde dağı Süleymān olsa dīvi zebün kılmāğa neydi dedü şah eydür ey [120r] (1) her kim bu dīv dedügiñi teşhīr-i cin[n] da‘veti birle zebün olmaz mı Fülātün eydür olur (2) velī degmesi olmaz olursa dağı zağmetile olur dedü yine şah eydür yā Eflātün dört (3) yüz kırk dört ehli hikmet bir yere cem‘ olup durur siz bir dīvi teşhīr birle zebün kılmaz (4) mısız dedü şah şöyle deyicek Eflātün katı güldi andan eydür yā Zü’l-karneyn mağşüduñ (5) bu kuyu dağı mağbūs dīvi görmek oldu gösterelim deyüp Fülātün buyırdı üstādlar (6) ol çāh üzere hāre çübdan bir mancılık düzdiler andan çāh ağzındağı sengin seng (7) zencirlerle bağladılar ya‘nī taş çāh ağzından ıralar rāvī kavılınca taşā hammāle bağlarken (8) Hekīm taşda birkaç satır kazılı gördi oğuyup beyān etdi ne dedü diñle **nazm** (9) şöyle demiş yazan ol hañtı iyār / ki ey cihān-ı geştiden şehriyār (10) tağdīriyle çün bu mülke eresin / iş bu tağda bu yazuyı görsin (11) bilsin kim ben Süleymān-ı zamān/ bunda bir dīv habs etdüm ey cān (12) taşuñ altı bir ulu çāhdur ey yār / ben kazırdım anı şöyle ki var (13) çāh içinde bir dīv habs etmişem / hay ne zağmetler çekü ben tıtmışam (14) on yēdi biñ istedüm Kafdan Kafa / bu la‘ini tā kim dutdum ey şafā (15) bunda buldum ‘ākībet bend etdim uş / ‘āşiyidi başa bende etdim uş (16) gerçi dīvler ol zamānda çoğıdı / bu la‘inden yavuzı hiç yoğıdı (17) kırk kez kırk biñ çeri sıdı bu dīv / şöyle işlü kimse durur ha dīv [120v] (1) iş bu veche olıcağ iş bu la‘in / ey birāder bu la‘inden gey sağın (2) ger varısa sende dānişden eşer / bu az sözümi dutasın ey pür hüner (3) iş bu çāhuñ ağzını açmayasın / bu sözden hem öte geçmeyesin (4) böyle demiş ol yazuda ol zamān / ol Süleymān ki anıñdur ins u cān (5) **nesr** rāvī kavılınca Eflātün bu beyānı kim kıldı şah işidip bir zamān tırdı andan (6) eydür yā Eflātün

Süleymān peygāmbere ‘am bu dīvleri dutıcağ öldürmezdi Eflātūn (7) eydür yā Sikender Süleymān cebren ve qahran dutduğı ‘āq dīvleri depelerdi şunlar kim (8) andıla getürürdi gelün öldürmeyem dīv gelür geleni habs kılur andıçun dēdi yine (9) şāh eydür ēy Hekīm Süleymān sözün dutup bu dīvi görmedin gidersevüz bizler (10) bunda geldüğümüz işidenler kim Sikender şunca ehl-i hikmet vezirle kırk biñ güzide (11) erile bir dīvden qorqmışlar dēyiler bu söz adumuza lāyık degül ve bir dağı bu kim zamān gele (12) kim bu dīv bu cāhdan çıka kaçınçıla bu diyārı yıka dēdi şāh şöyle dēyicek Fülātūn (13) dağı dınmadı andan vezirler işāret ētdi dört yüz kırk dört hekīm çāhı çevre alup (14) tırdılar teşhīr-i cinne da‘vet oğumağa meşğül oldılar andan eydür yā Sikender bu tıran (15) leşkere buyurdı bu taşu çāh ağzından götürdüğümüz vaqt cümlesi kış u qurbān kaçup (16) gıriv kılsunlar gūlū kılsunlar kōs u naqqāreleri ursunlar nāy-ı revin ursunlar gūlū (17) olsunlar zirā kim dīvler cin[n]lerün zehreleri üne gūlūya döymez andan der-sū server [121r] (1) dağı teşhīrile seyf sūnū ele alup çā[h] ağzın gözleyüp tırsunlar dēdi şāh dağı (2) buyurdı cümlesi hāzır tırdılar kendü yētmış güzide serverile kılıça urup tırdı andan (3) <andan> Çehil Pāyi eydür yā Zū’l-qarneyn bunca güzide server çāh üzere vardı tırdı senü- (4) -ñile yerden bizlere nazār ur ne ölüsevüz biz ölelim dēdi ‘İraqī şöyle dēdüğü İskender (5) şāha hoş gelmedi andan kaçınçıla eydür ēy ‘İraqī şāh oldur kim deminde zū-gerdan (6) öñ işide dēdi Taberiyye qavılınca şāh şöyle dēyicek ‘İraqī şāhuñ dilāverliğin (7) taḥsīnledi cümlesi hāzırlanıcağ andan Eflātūn buyurdı şāhuñ dört yüz hāş (8) kulu taşdaki⁵⁶ zencirden kemendlere qol şalup şarıp gıriv ēdip çekdiler anca (9) kim çāh ağzındağı sengin taşu yerinden ırdılar bir dağı zōr kılıp yuqaru qaldurdılar (10) tā kim çāh ağzı açıldı andan kırk biñ er der-sū kış u qurbān qahıp gıriv kıldılar tabl u (11) tavullar urdılar surnā u nefirler ürdiler bir ‘acāyib velvele oldu kim yerler (12) inledi gökler gümledi çāh içindeki nerre-dīv belinledi revān başın çāh ağzından (13) çıkardı çevre yaña baqdı şāhıla şāhib -i da‘vetler dağı dīvün başın gördiler (14) kişiden ulu başu veli şekli şu şıgırına beñzer qafāsında iki çift boynuzu (15) var burnu oluğ mişāl iki gözi külhān deminleyin ol dīvün başın göricek qol şalıp (16) işāret ētdiler kırk biñ er yine gıriv kılıp kōs u naqqāreler urdılar dīv gırivi işidicek (17) belinleyü çāhdan beline dek taşra çıkdı yine gıriv kıldılar buğur dīv çāhdan çıkıp [121v] (1) bir ayağın çāhuñ bir yanına bir ayağın bir yanına urup tırdı çevre yanına baqdı gördi (2) delim dilāverler kendüye kılıç çeküp tırunlar dīv-i la‘in anı göricek şöyle qağıdı kim (3) yıldırım gibi şaqıdı qaşdı kıldı kim şāhıla serverlere hu[cū]m ēde andan Eflātūn dağı (4) dört yüz kırk dört vezirlerle teşhīrlerin tamām kılıp dīv üzere ürdiler Hāq ta‘ālā (5) rāst getürdi dīvi teşhīr ētdiler rāvi qavılınca dīv çāh ağzında tırunken set (6) olup yüzi üzere yıkıldı dīv yıkılıcağ şāhıla serverler üzerine üşdiler (7) ol la‘ini elmas tığlarla pāre pāre kıldılar rāvi qavılınca İskender ol dīvi (8) helāk ēdüğü vaqtin şeytān-ı la‘in anda ērüp geldi gördi İskender bir ‘acāyib (9) nerre-dīvi helāk kılmış ol la‘in ol işe şöyle acıdı

⁵⁶ ق (kaf) ile değıl ك (kef)’le yazmıştır. Düzeltilerek okunmuştur.

kim şandırda derisin yüzdiler (10) andan Recīm eydür men umardım ki bu dīv bu çāhdan çıka
 ādemī-zādı yıka baña yardım (11) bulına ah bu İskender elinde ben buña uyayım bilüsin
 şaşurdayım ve egerçi bu dağı (12) Süleymān olur ins u cinne hüküm eder bu benim zurriyetim
 ayağına varur dēr kendüzin (13) ‘ilmile Hızır-şüret kıldı başlar kim eline yaşıl cenef aldı kendü
 zurriyeti hānna (14) bir boz at edip süvār oldu İskender Şāh yıgımağına geldi vezirler dağı
 gelen (15) boz atlıyı göricek Hızır şanıp karşı Recīm erdi hānna dan eytdi <şāhdan> (16)
 şāhdan yaña yörüdi vezirler şāha karşı gelip birbirine ‘izzet kılıp selāmlaşdılar (17) andan
 Recīm eydür yā Zü’l-karneyn Hāk ta’ālā şaňa selām kıılır eydür İskender niçün [122r] (1)
 küstāhlık edip Süleymānlayın mürsel habs kılduğı dīvi ben[d]den çıkarıp helāk (2) eder yā Zü’l-
 karneyn senüñ bu işüñe Hāk rızāsı yoğdur Hāk şaňa hışm edicekidi (3) girü senüñ suçunu ben
 müker[r]em kılına bağışladı sen benim mürīdim ben senüñ mürşidüñem (4) di imdi sen dağı
 benim sebebimile Hāk hışmından kırtulduğun şükranesi baña secde kııl (5) dedı Recīm şöyle
 şāh perişan oldu Hızır hiç baña buncılayın söz söyledüğüñ (6) yoğdu ne ‘aceb kelām etdüñ
 Recīm eydür ‘acebi ne şāh eydür suçumu Hāk bağışladı (7) secde şükür dağı Hāk ta’ālāya
 kıılıram şaňa niçün secde kıılayım Recīm eydür suçun (8) benim sebebimile bağışlandı secde-i
 şükri baña gerekdür şāh eydür yā Hızır ol başıla kim (9) Hāk ta’ālāya kıılıram kıula kıılmazam
 dedı Recīm eydür yā Zü’l-karneyn baña secde kıılmayıcak (10) olursañ şöyle bil Hāk ta’ālā yā
 ‘āşī olursın zīrā Hāk emri oldur sen baña (11) secde kıılasın dedı buğur şāh-ı cihān Rastaşālise
 Eflātūna eydür ey Hekīmler (12) Hızır ne ‘aceb muhālif sözler söyler dedı andan bunlar eydür
 yā Zü’l-karneyn bu Hızır-şüret (13) gelen Hızır degüldür Hāk hükminde yoğdur kim ādem
 ādeme secde kıılmaq ve bir dağı hāşā (14) Hızırdan kim buncılayın sor söyleye bu Hızır şüret
 tıran şeytān-ı la’ındür (15) Hızır-şüret olup geldi ya’nī bunı Hızır şanıp sözine inanasın Recīm
 dağı (16) gördi kim Rastaşālīs kendüyi bildi hile kıılıp geldüğüñ ya’nī Hızırdur kaçıdı Hekīm
 (17) eydür ey bed-āhter ya’nī kuvvet-i ‘aqluñ şuña ergürdük kim Hāk ta’ālā ‘ilm-i ledün vördüğü
 [122v] (1) kıılı şeytān deyesin bir gün senüñ öciñden İskende[r]üñ ‘ömr-i devletine nuşşān (2)
 eder bilürem velī Sikenderüñ devleti varısa seni yetüre dedı şāh Hekīm söziñ (3) Recīm söziñüñ
 arasında mütehayyir kıaldı andan bir Hekīm sözine bir Recīm yüzine (4) bakıp hüsni cem’ kıılıp
 ‘aklını şem’ kıılıp nazar kııldı gördi kim Rastaşālīs dedüğü (5) söz üzere rāst tırmış şeytānı la’in
 dağı gerci Hızır-şüret tırrur velī (6) şöyle havf-nāk tırrur şāh şāhib nazarıdı nazar etdi şeytānı
 tırruşından bildi (7) zīrā kim Hızır gelip gid[d]i hoş nişātıla tırrurdı böyle olıcak şāh dağı
 gümāna (8) düştü andan şāh Rastaşālise eydür ey Hekīm neden dedüñ bunı şeytāndur Hekīm (9)
 eydür ey şāh evvel bu kim söyledüğü sözi Hāk emrine muhālif ikinci bu kim Hızırüñ (10) hiç
 kibri kini yoğdur bu merdüdı gör kim kibri kine neçe müstağrak oluqtırrur üçinci (11)
 sözüñizden bu la’in neçe vehme düştü Hızır bir kışidür cihān kıavmı cümle (12) bir yaña olsa
 söz söylese hayr u şer kimse sözinden kıapagelüp vehme düşmez (13) zīrā kim Hızır yolında

rāstdur rāst dünün rāst günün havfi olmaz ve bir (14) dağı bunun şeytān olduğın saña yağın bildüreyim dēyüp Hekīm şundi yerden (15) bir şabza hāk aldı andan Recīme eydür ēy merdūd imdi şeytān degilseñ (16) bu şobrağı başuña saç ve yūziñe sür Hekīm şöyle dēyicek şeytāna ğāyet (17) şatı geldi niçün anuñçün kim şeytān ādem hākı öcinden merdūd olupdur cümle [123r] (1) hākdan yaradılmış nesneyile hem hākıla dūşmān olmışıdı andan ol Recīm kaçınç birle (2) eydür ēy bī-haber ol dēdügün nesne yüz biñ kez ādem olup yörürse yine hāk olup (3) çürürse yine ādem olursa men hākı başuma urmayam dēyüp la‘in hacil şurduğı (4) yerden ğāyib oldu řāh bildi kim şeytāndur rāvī şavlınca hezīmet olup gidicek řāhıla (5) selātin serverler Rastařālis Hekīme taşsin şıldılar ol ğeçe anda yatup řabāh gitdiler (6) dōrt gün yörüyüp yine bir řađa ērdiler bir su kenārında bir bölük cānavar çıkdı řāh serverleriyle (7) ol cānavarları gördiler şodılar biñ atda bir at ērdi kimin oğıla urup kemendile giriftār kılıp (8) řāha getürdiler gördiler nite koyun kaçunca ola bir cānavar yūñi dağı koyunlayın şöyle yapağı (9) olmuş kim keçeğe dönmiş rengi dağı şöyle siyāh kim görenün ğözi şararur andan başı (10) deve gibi şulaşları şavşana beñzer şuyruğı şaplan gibi uzun ve dağı altı ayağı var iki (11) öñ ayağı ğeyikleyin iki ayağı ortada řurt ayağı gibi iki kıç ayağı şulan ayağına beñzer (12) hār-resm rāvī şavlınca řāh ol cānavarı görüp řūretlerin ‘Acāyib-i Mađlūķāt kitabına (13) naķř kılıp gitdiler řađ eteginde şondılar yēyüp içüp yatdılar řabāh řāh şurup hālīķına (14) ‘ibadet kılıp tāc urup bāriğāhına gelüp dīvān şurdı andan Apur Hān oğlı Kāmer Hān (15) eydür ēy řāh-ı cihān diyārumuzuñ bir ‘acāyibi dağı uřda bu şağdadur dēdi andan řāh (16) şofra-şiken yēyüp süvār olup selātin serverleriyle Kāmer Hānı řulāvuz alup gitdiler řađ (17) eteginde bir deryāya ērip içine girip gitdiler düzce yazuya ērdiler yazı ortasında virān [123v] (1) şehre ērdiler içine girdiler gördiler henüz evleri köşkleri sarayları yıķılmamış şöyle (2) şurur şanaşın kim şavmı içinden şimdi çıķup gitmiş řāberiyye şavlınca ol řehrūñ cümle evlerinün (3) bāmları ğalbirleyin delük delük olmuş şöyle delükler kim her birisi devece miřāl ‘acāyib (4) leşdiler ne řada[r] kim diküp ölçtüler bilür görmediler kim ol řehrūñ evleri şöyle niçün delük (5) delük olmuşdur Kāmer Hāna şordılar eydür bizler dağı şöyle gördük dēdiler yine dōndiler kim (6) şehirden çışalar bir çārřūya ērdiler çepçevre dük[k]ānlar ortası meydān meydān ortasında (7) dōrt mu‘teber direk üzere bir mu‘teber şubbe yapmışlar ol dağı delük delük andan şubbe ortasında (8) bir mu‘teber dük[k]ān düzmişler bu nedür dēyicek Feth u Müt[ř]ālib revān atından indi ol şubbe (9) altındaki dükkāna girüp oturdı andan şamçısın eline alup kāh şığadı kāh oķçılar oķ (10) şoğrultur gibi ğözine dutup ol yađa bu yađa egdi řāhıla vezirler Fethuñ ol hare[ke]tiñ ğöricek (11) şurup ğözlediler andan İskender eydür yā ‘İraķī Fethi gördün mi girü ‘aceb h[a]nmış kılır şatına (12) var söylet ğörelüm ne söyler dēdi Çehil Pāyi ‘İraķī dağı Fethuñ şatına gelüp eydür yā Feth (13) ne oturmuşsın řur leşkere gidelim řāh saña muntazırdur dēdi ‘İraķī şöyle dēyicek Feth (14) ‘İraķīnuñ yüzine aları aları baķup eydür ēy ‘İraķī ben dük[k]ānım değğāhum kıoyup şanda- (15)

-sına gitmezem şāhuñ kaydı varısa varısun dēyüp yana tāziyānesin kārendeler gibi (16) yondi sürdi gözine dutup egdi bükdi şāhıla selātinler Fetḥuñ sözine ḥareketine (17) gülüşdiler yine ‘İraqīye eydür ēy Fetḥ çok söyleme şāhlar seniñçün ayağın tırur tır [124r] (1) gidelim dēdi buğur Fetḥ kaçadı kaçınçla eydür ‘İraqī çok söz söylersin dük[k]ānım üzere ğavğa (2) eylersin var git meni işimden koma kim işledüğüm işi Rüstem dāsītānuñdur dēdi ‘İraqī eydür (3) ēy Fetḥ delü olduñ ola mı Fetḥ eydür nice ‘İraqī eydür delülük daḥı nice olur bir virān kubbeye (4) dük[k]ānım dērsin bir kāmçı ele alup işlerem dērsin dēdi Fetḥ geldi eydür ēy bī-ḥaber gözün (5) görmez mi bu şağımda şolumda öñümde dökülü tıran oğcı aletin görmez misin dēdi yine (6) Fetḥ işine meşğül oldu buğur cümle şāhlar selātin serverler Fetḥuñ yanına geldiler (7) gördiler kim Fetḥ kendü vaqtine meşğül söyle kim gelenlerden derdi yok yine ‘İraqī eydür (8) yā Fetḥ oğcıyam dērsin hiç oğ aleti görünmez katuñda tır gidelüm dēdi andan Fetḥ eydür (9) ēy ‘İraqī bu benim dük[k]ānım görmez misiz şan‘atumuñ sırrına érmez misiz dēdi rāvī kavlınca (10) Fetḥ u Müt[t]ālib söyle dēyicek şāhıla vezirler bildiler kim Fetḥ bir oğcı Müt[t]ālibnüñ üzerine (11) oturupdur şāh işāret étđi ‘İraqī Fetḥ u Müt[t]ālib oturduğı kubbeye maştabasından aşāğa itdürdi (12) andan mühendisler gelüp kubbeye için kazdılar bir zır u zemīn buldılar içinde pūlāddan yēdi (13) şanduk var zır u zemīnden çıkarıp şāh nazarına getürdiler bir bir aždılar içinde altısıda (14) tolu kızıl altūn çıkđı gencisin sikkesinde birinde oğcı aleti çıkđı altūndan kimi gümüşden şāh (15) anı görüp Fetḥ-i Sitārin taḥsīn kıldı andan ol altı şanduk mālı üleşdürdi oğcı (16) aletini ḥazineye aldı Taberiyye kavlınca oğcı aletinüñ içinde bir gümüşden lev[h] bulundu üzerinde (17) yazulu yazusu var Eflāṭūna vėrdiler oḥuyup beyān étđiler ne dēdi eydür yā Zū’l-karneyn [124v] (1) bu ḥattı yazan dēmiş kim ēy rüzgārıla bunda gelen şehriyār bu maṭlib bulan ihtiyār bilesin kim (2) zamānımda ben daḥı oğcılık işinde gey üstādam şöyle kim bir aqçalıq ağacı bir kızılılık oğ (3) kıldurdum hüneri aña érgürdüm ki ol zamānuñ serveri cümle benim oḥımı kīşe koyardı ata (4) altı ayluk yoldan oḥum almağa gelürleridi iki yüz toqsan yıl Rüstem bin Zāla her yıl (5) yüz yigirmi üç oğ düzerdim odın üzerinde yüzerdim Rüstem daḥı her bir oğuma bir kızıl altūn (6) vėrürdi dört yüz kırık dört yıl bu kubbeye içinde oğcılık kıldım delim māl u genc cem‘ kıldım veli (7) yemedim gördümki māl meni yer vardum bunda defn kıldım ya‘nī kimse bulup el-emānet el-emānet (8) ēy bu mālı bulan kīşi bulcaq ye yēdür yoksa senden daḥı arta qalur bencileyin içünđe ḥasret (9) olur dēdi rāvī kavlınca ol beyān kim kıldı andan şāh ol oğcınuñ revānına du‘ā kılıp (10) süvār olup gitdiler ol virān şehirden çıkđılar gördiler kim şehriñ bir kapusunda (11) karşı siyāh mermerden bir mu‘teber ‘amūd dikilü katına gelüp çevre alup ‘amūdi durdılar (12) ‘amūdda birkaç satır yazı gördiler Eflāṭūn oğdı beyān kıldı ne dēdi eydür yā (13) Zū’l-karneyn bu yazuyı yazan dēmiş kim ēy bunda gelen ‘ömre devlete tekye kılan bilesin kim men Afrasiyāb (14) şāh bir gün leşkerile yolum bu şehre uğradı gördüm bu şehriñ kavımı Ḥaḥ ta‘ālānuñ (15) qahrına dudaş olmışlar nite bir ‘acāyib tolu yağmış

evlerinin şöyle kim bāmların ğalbir mişāl (16) kılmış evleri içinde kavmı kırmış şöyle kim nişāniçün kimse kırtulmamış bu şehriñ evleri (17) bām delük delük olduğına sebep budur kim beyān étdük dedı Eflāṭūn şöyle deýicek şāhıla [125r] (1) selāṭinler dağı bildiler kim ol şehriñ kavmın tolu kırmış kışsa-dırāz kılmayalım andan dağı (2) gidip leşkere gelüp ol dün ārām kılıp şabāḥ göç édip gitdiler dört gün becid[d] gidip (3) bir mu‘teber suya érdiler suyu geçüp şāhıla selāṭinler yürüyüp kuşıla şikāra meşğül (4) oldılar leşker dağı érip suyu geçüp kındılar şāh dağı maşşūdınca şikār kılıp bārigāhına (5) döndi gelürken şāhuñ çāk öñinde bir çift kuş uçdı şāh işāret étdi bāz-dār- (6) -lar bir çift kuşa delim sunşur şāhinler atdılar taḅl u baz urup ardın sürdiler ol (7) çokluk şāhinler sunşurlar ol bir çift kuşu delim yer kıdılar ‘ākıbet birin aldılar İskender (8) şāha getürdiler gördiler nite ṭurunca ola bir aķ kuş başı kıanatları kara kıuyruğı yerinde (9) at kıuyruğınlayın bir đutam kıl gérüsünde şalınur andan başı dağı muṭlak ḥoruz başına (10) beñzer andan ayađınuñ biri toğan ayağınlayın minķārlu⁵⁷ ulu ördek ayağına beñzer (11) yaşşı ve bir dağı ‘acāyib bu kim ol kuşuñ kıanadlarınuñ beñleri şöyle idi kim kendü kıanadı (12) yünile boğazladılar rāvī kıavlınca ol ‘acebce şekil kuşu görüp naşşın ‘*Acāyib-i Maḥlūkāt* (13) kitabında anup leşkere gelüp ol gece anda yatup şabāḥ gitdiler dört gün yürüdiler (14) bir saḥrāya érdiler kıarşularında bir kıaraltu gördiler becid[d] sürüp gitdiler varduğınca ol (15) kıaraltu ulaldı şöyle kim bir kara tađ gibi göründi Kıamer Ḥana şordılar bu nedür deýü Kıamer Ḥan (16) eydür éy şāh bugüñen dedüğüñ ‘acāyibüñ biri dağı budur kim görürsiz dedı geceye (17) kıarşu anıa érdiler çeri yorgunıdı kıondı yatdı şabāḥ şāh yerinden ṭurup ḥāl kıına [125v] (1) ‘ibadet kılıp tāc urunup ḥalvetinden çıkdı süvār olup sürdiler serverleriyle ol ‘acāyibe (2) geldiler gördiler kim bir ulu meydān mişāl şu göl olup ṭurmuş veli şöyle şāfi şudur kim (3) dibinde kıum kıır görünür göl ortasında bir mu‘teber ulu ađaç bitmiş şöyle kim yoğun- (4) -lığın yigirmi kışi kıulaça ancak ala andan yüksekliği dağı şöyle kim başı bulut birle berāber (5) olmış şāḥları gölüñ üstin kıablamaş yaprakları dağı kıalkānlayın bitmiş veli yemişi ğāyet (6) ḥurda aķ kıiraz mişāl anı görüp ḥāl kııkuñ kıudretin taḥşinledi veli ancılayın mu‘teber (7) ađacuñ yemişi şöyle ḥurda bitmiş göricek ğāyet ‘acebleşdiler bürüsüz diken hava yüzünden bir bölük (8) kuş çok olup uça gelüp ol ađacuñ şāhına kıonup çokluk ötüşdiler ötüşür- (9) -ken ol kuşlardan birin ikin ağaçdan aşāđa göl şuyına düşdiler şuya düşen kuş (10) şağışınca balıkklar çıkup birer birer kuşu kıapdılar şāhıla serverler ne ‘aceb deýince bir bölük (11) kuş dağı uça gelüp kındılar ađacuñ bir şāhında oturdılar dağı ötüşdiler anlar dağı birin (12) ikin şuya düşdiler yine şudan balıkklar çıkup kıapup suya batdılar bir bölük kuş dağı gelip (13) kındılar anlardan dağı düşdi balıkklar çıkup kıapup suya batdılar bir bölük kuş dağı gelip kındılar (14) anlar dağı düşdi balıkklar kıapdı kıışsa-dırāz kılmayalım güneş kıubbe-i feleke dikilince ol kıadar kuş geldi kim (15) ol mu‘teber ađacuñ cümle budakları kuşıla ṭoldı veli bir ‘acāyib murğ u elḥān oldu kim zemān u (16) zamān kuş

⁵⁷ Tamir edilerek okunmuştur.

cıvıldusından taldı veli şöyledür kim her gelen kuşdan karşı şuya düşerdi (17) şudan balıklar çıkıp kapardı andan şâh eydür ey Hekimler bu kuşlar öterken karşı şuya [126r] (1) düşdüğünün sebebi ne fikrünüz ere mi şâh şöyle deycecek andan Rastaâlis Hekim eydür yâ Zü'l-ıkarneyn (2) Hâk ta'âlâ her şeye kim 'ademden 'âleme getürdi cümlesi Hâk ta'âlâyı dillü dilince zikir eder bu kuş- (3) -lar dağı şimdi Hâk ta'âlâyı dillü dilince zikir ederler bu kuşlar dağı bu ağaçda şimdi (4) ötüşürler bunlar dağı Hâk ta'âlâyı dillü dilince zikir edetürurlar her şey zâkir olıcağ zikir (5) ihlaş içinde şursız 'ışk dağı olur bu kuşların dağı zikirleri içinde kendülere (6) şurişe haşıl olup düşerler râvî kavlıncı Rastaâlis şöyle deycecek andan yine (7) şâh-ı cihân eydür ey Hekimler bu ne 'aceb hikmetdür kim bunca kuş gelüp bu ağaca cem' olur dedi (8) şâh şöyle deycecek andan Eflâûn Hekim eydür yâ Zü'l-ıkarneyn Hâk ta'âlânun hikmetine (9) 'akıl 'ilmi kanda erişür veli kuşlar kim bu ağaca cem' olur hikmet-i takaz[a]sınca yakîn (10) şöyledür kim her mahlûkâta kim Hâk ta'âlâ yaratmışdur kâmusınun şıfatı sîretlerine best (11) câmi'leri vardur kim cem' olup tã'atı zikir-i tesbîh edicek yerleri bu kuşların dağı (12) bu ağaçlar câmi'leridür bundan cem' olup bî-ger dilile hâlıklarına zikir etmege bunda gelürler (13) tã kim cem'le zikir edeler yâ Zü'l-ıkarneyn cem' ile olan zikir Hâk ta'âlâ hâzretine yol bulur maqbûl (14) <maqbûl> olan mahlûk du'âsı hâlıka ermek şuna benzer kim bir kişi yolunun uzak yere (15) çağırsa bir âvâz degme kez ermez yüz iki yüz kişi çağırsa bir nefesden ne kadar ırak (16) yer olursa cem'ile çağırılan ün erer bir bu ve bir dağı bu kim bir ulu şâhdan bir suçlu kişi bir (17) kişi dilese ol şâh bir kişi sözün degme kez kabul kılmaz yüz iki yüz kişi dilese ol şâh dilek [126v] (1) kabul kıılır suçluyı hâlâs eder zirâ kim ondan biri yâ kırkıdan biri dilek dilâyenün hâşdur ve bir dağı (2) ey şâh cümle şucuğazlar kim yüz yere sorup akduğundan maşşûdıla deryâya ermekdir bu böyle (3) olıcağ bir bir akan ırmağlar deryâya eremez tağıla taşda yâ toprakda siyer kalur andan ol (4) yer yer akan şu birbirine karılıp kırkı ellisi biriküp bir ulu dicle olup aşarsa tağ taş yolu (5) bulayamaz râst deryâya varur yâ Zü'l-ıkarneyn içtima' birle zikirden dağı maşşûd budur kim (6) cem'ile olan nesne lâ-büdd cem'e erişür cem'ile hoşdur karındaş şöyle bil (7) zikir u tesbîh eylemek her ay yıl râvî kavlıncı Eflâûn ol beyânı kim etdi şâhıla (8) selâtin serverler anı tahşinlediler andan kuşlar dağı güneş kubbe-i feleke ağıncı oturur (9) ötüşüp yine çok çok uçup gitdiler şâh dağı leşkerile göli çevre alup kındılar (10) şöyle kim şâh bârigâhınun tanâbların su içine urdılar taht-ı zerrîn kındılar server- (11) -lerle gecenün bir bahşı geçince 'ış etdiler andan selâtin serverler çâdırlu çâdırına (12) gitdiler şâh dağı <dağı> birkaç nedim birkaç hekim birle halvet kaldılar şâh dağı yatdı (13) serverler oturur nöbet dutdılar anca kim dünün bir bahşı dağı geçdi server- (14) -ler dağı otururken ol göl suyunun içinden bir nesne çıkup su kenârında tırdı (15) Kaytâs-ı Yunânî Çehil Pâyi 'İrağı gördi neymiş deyincedi ol şudan çıkan İskender (16) şâh tahtından yanğa yörüdi Kaytâs anı göricek revân tır u kemân eline alup bir ok (17) şaşt kabzaya şalup tırdı anca kim ol sudan çıkan şâh tahtına yakın gelüp tırdı [alt satır-17a] buğur Kaytâs anı

‘ayān gördi nite it hey’etinde bir siyāh cānavar ululuğdan kırtan ulu Kaytās anı gözlerken ol cānavar [sağ kenar-17b] it gibi öñredi dağı iki kıc ayağıyla yeri eşdi dağı şāhdan yaña yörüdi tahta yakın irdügi dem Kaytās anı oğıla atdı rāst ciğerin kese urdı cānavar dağı bir kez haykırup düşdi cānavar haykırdı- [üst satır17c] -ğına serverler dağı uyanup Kaytās yanına gelüp gördiler çil cānavar ölmüş düşmüş üstün almış tırur andan sürüp Kaytās ⁵⁸ [127r] (1) Kaytās dağı ol cānavarı şāh öñine getürdi yer yerin cānavar üzere şem‘ dutdılar nazar ıtdiler (2) gördiler it hey’etinde bir cānavar başı kırt başına beñzer ağızında dişleri hancer gibi <hancer gibi> (3) sırtarıp taşar[ı] çıkmış veli yüzinde dört gözi var balık gözi gibi şaru şaru ayağı (4) dört öñ ayakları it ayağına beñzer pençe kaynağ ve kıç ayağı kız ayağı gibi yaşşı yaşşı kıyruğı (5) dağı it kıyruğı veli oğı iki şak tāziyāne çapduğısılayın ve bir dağı ol cānavaruñ eñse- (6) -sinde ādem saçınlayın siyāh saçı var boynımuğ iki yanına şalmış fer hāli var **nazm** (7) gör ne şüretler yaradur ol Kerim / bir kaçre sucuğazdan ıy nedim (8) kim gören hayrān olur ol şüreti / ol ‘acāyib hilkati vü hey’eti (9) **nesr** rāvi kavılınca şāh ol cānavarı görüp buyurdi şüretin nağş eylediler ‘Acāyib-i (10) *Mahlūkāt* kitabına şabāh yine göçüp kırık biñ erile leşkere gitdiler Apur Sapur diyārından (11) der-sū seyr kılıp leşkere vardılar andan şāh Ser-nişür Serverine eydür ıy Kütvāl (12) başla varalım senüñ diyārını dağı tefer[r]üç kılalım dedı andan Ser-nişür Serveri eydür (13) ıy şāh-ı cihān varalım veli şöyle bilesin kim bizim diyārda leşker ağır⁵⁹ zahmet çeker dedı andan buyurdi (14) ser-leşkerlere on altı kez yüz biñ erden üç kez yüz biñ er seçdiler bākī leşkeri (15) kıoyup gitdiler ol gün yörüyüp çok cānavarlar şikār ıtdiler cümlesin şerh ıdersem (16) mağşüd kalur ecel der-pāyumuzcadur bulmaz alur **nazm** (17) gelmedin ırmedin söyleyelüm / şāh kışşasın beyān eyleyelüm [127v] (1) tā bilesin kim imiş İskenderi / nice gezmiş dünyayı ol yol eri **nesr** (2) rāvi kavılınca yigirmi yedi gün yörüyüp Ser-nişürlar diyārınıñ serhaddine ırdiler Kütvāl (3) şāhı bir hoş sahrāya getürdi andan ol sahrā ortasında bir şehir havılınca ola nıyistān (4) ve dağı ol nıyistān içinden yer yer ırmağlar ağıup dört yanına revān ölmüş Şāh-ı Rüm (5) ol cāyigāhı görücek bu ne hoşca yerdür dıyü şordı andan Kütvāl eydür ıy şāh (6) heft-kışver bu cāyigāh diyārumuzun şikār-gāhıdur çokluğ cānavarı vardur dedı andan (7) şāh buyurdi üç kez yüz biñ er ol nıyistānı girde-piç alup kıondı av yarağına (8) yatdı şabāh der-sū leşker süvār olup şāhıla kırdı Kütvāl buyurdi on beş biñ (9) Ser-nişürlar girüp ol nıyistān cānavarın sürdiler der-sū nıyistāndan taşra (10) çıkardılar çıkanın şāhıla leşker şikār ıtdiler bī-hesāb şöyle kim depeleyen şāh öñine (11) şāh öñine yıgdılar şāh dağı ol cānavarlara nazar kıldı gördi kim

⁵⁸ “buğur Kaytās anı ‘ayan gördi nite it hay’etinde bir siyāh cānavar ululuğdan kırtan ulu Kaytās anı gözlerken ol cānavar it gibi öñredi dağı iki kıc ayağıyla yeri eşdi dağı şāhdan yaña yörüdi tahta yakın irdügi dem Kaytās anı oğıla atdı rāst ciğerin kese urdı cānavar dağı bir kez haykırup düşdi cānavar haykırdı gına serverler dağı uyanup Kaytās yanına gelüp gördiler çil cānavar ölmüş düşmüş üstün almış tırur andan sürüp Kaytās” bu bölüm sayfanın üç kenarını dolandırlacak şekilde yazılmıştır.

⁵⁹ İki kelimenin yeri değıştirilmiş okunmuştur.

cümlesi bir cins cānavar (12) nite ululuğda qaraca şığırca ola velī hey’eti şığın gèyigine benzer ve dağı başı burnı (13) boynuzı gözi bo’yını şu şığırına benzer velī kulaqları gèyik gibi kuyuruğı kāver kıotazlu (14) ayakları şevrleyin çatal dırnaqlı ve bir dağı ‘acāyib ol cānavarlaruñ bildi kiçi gibi boğazları (15) der-sū çifte hāzā pençaqlı Şāh-ı Rūm ol şikār cānavarların şöyle göricek buyurdu (16) der-sū mīr u sipāhiye üleşdürdiler şüretleri naqşı ‘*Acāyib-i Maḥlūḳāt* kitabına naqş (17) kııldılar ol gece andan yatup şabāḥ göç kıılıp gitdiler eyyāmıla Ser-nişūrlar Serverinüñ [128r] (1) ordısına yetdiler şāhıla selātin serverler ser-leşker o gece giderken bir ‘acāyib ulu- (2) -sa irdiler nite bir mu‘teber tağ eteginde ulus oturmuş kimi tırur kimi yörür yıgnağı göricek şāh ol (3) Kütvāle ey Server-i Ser-nişūr dai‘ma ulusuñ şöyle yıgnağ mı oturur Kütvāl eydür (4) yoḥ velī ḥāzretüñe kıulluğ kıılmağdan ötüri bir yere cem‘ olmuşlar dēdi Kütvālün ol (5) sözi İskendere gāyet hoş geldi yakın irdiler ulus kıavmı dağı ceys-i Zü’l-karneyni göricek (6) gördiler nite üç kez yüz biñ er baḥr-ı cūşanlayın mevc olmuş gelür Ser-nişūr evvel nazarda (7) şāhuñ başın göricek vehm aldılar andan kendüleri dir u bār ‘avrat oğlan ve kıız kıızlayın (8) ağışup şāha karşı geldiler erip yoluñ iki yanın alup tırur şāh ericek dillerince du‘ā etdiler (9) Sikender dağı ol kıavmuñ çokluğın kıulluğın gāyet ‘acebledi andan Kütvāl ordusına karşı (10) şāhı kıondurdu üç gün üç gece üç kez yüz biñ erile şāhı miḥmānladı dördinci gün (11) Ser-nişūrlar Serveri şāhı baş başın kıoyup eydür yā Zü’l-karneyn leşker otursun ḥalved (12) biz varalım ol dēdügüm ‘acāyibleri görelim dēdi andan şāh dağı cümle selātin vezirlerle (13) ol iki biñ güzide erile süvār olup Kütvālī kıulağuz kıılıp çeri kıoyup gitdiler (14) yēdi gün yörüyüp bir mu‘teber ser-firāz tağa irdiler eteginde bir mu‘teber müdev[v]er göl görüp (15) şāhıla dilāverler serverler süre gelüp göl kenārında şaf bağlayup tırdılar göl şuyına (16) nazār urdılar gördiler şu buz tıutup tıoñmuş andan Ser-nişūrlar Serveri eydür ey şāh (17) ol dēdügüm göl uşda budur on ay yigirmi gün şöyle buz tıutup durur yılda kırık [128v] (1) gün erir su olur hemān dēdi Kütvāl şöyle dēyicek İskender buyurdu çeri çevre alup (2) kıondı çadır ḥaymeler şāhiçün bārigāḥ dutulup zerrin serir uruldu selātin serverler (3) mīr u mihterler dirilip dīvān-ı İskender tırdı tıururken Ṭaberiyye kıavlınca Çehil Pāyi ‘Irāķi gelüp (4) şāha du‘ā kıılıp eydür ey şāh bu göl kenārın seyr ederken aq mermerden bir mu‘teber ‘amūd (5) gördüm dikilü durur üzerinde otuz iki satır yāzı var kıazılı ne kıadar kim cehl kııldum ne (6) dilce olduğın bilmedim dēdi ‘Irāķi şöyle dēyicek andan <andan> şāh Eflāṭūna eydür ey (7) Ḥekīm kıadem rence kıılıp varıp ol ‘amūd yazusından ḥaber getürseñ dēdi Eflāṭūn dağı (8) revān tıurup birkaç vezirlerle süvār olup varup evvel ḥaṭṭı gördi ne dilceyidüğün bildi anı (9) bir kağıda naql kıılıp alup İskendere geldi okıdı beyān kııldı ne dēdi **nesr** (10) böyle dēdi şāh-ı Eflāṭūn ey cān / ol ‘amūduñ yazusunda ol zamān (11) yā Sikender uşbu yazuyı yazan / şöyle dēmiş bu direk üzere kıazan (12) ki ey cihān mülkini seyr eden başa / çün gelesin uş bu yazı taşa (13) rüzigār içre bilesin ben iyār / gey ulu serveridüm hem şehriyār (14) aduma Kābus-ı Şāh dērleridi / ey niceler ni‘metim yerleridi (15) zamānımda sītāne ben dağı

/ hem Semtkāna hem Kūhistāna daḥı (16) ḥūkm ēderdüm uş bu dörde adula / şad ēderdim kavm-ı ‘adl u dādıla (17) aḥsuzın bir ḥastalık erdi baña / kim ḥekīmler yereḳān dērmış aña [129r] (1) bir niçe yıl çekdim iş bu zaḥmeti / bulmazdum gece gündüz rāḥatı (2) çok taḥībler cem‘ oluban geldiler / her biri yüz dürlü ma‘cūn kıldılar (3) bir ‘ilācı baña aşşı ētmedi / ol seḳāmet ben saḳımdan gitmedi (4) gey za‘if düşdi vücūdum şehriyār / ‘iş nūşum gitdi ḳaldum firār (5) bir kişi bir gün baña gelip eydür baña / biz ‘ilāç salık vēreyim dēr saña (6) ben eyitdim luṭf ēdersin ihtiyār / bende vērem saña ni‘meti bī-şumār (7) ol kişi dēr deşt eli ucunda bir / göl vardur suyu hem lā-nazīr (8) yereḳān rencine ol sudur başa / ḥūşın şifā bulur dönenler başa (9) iş bu göl suyıymış kim söyledi / bu sunuñ nef‘in baña şerḥ eyledi (10) ben daḥı leşkerimi cem‘ eyledim /iş bu ḥāli begle[rü]me söyledim (11) ‘azm ēdip gitdim bu suya ol zamān /tā ki geldim ērdim iş bu icān (12) iş bu suya girdim oldum ben daḥı / gitdi benden ol seḳāmet ēy aḥı (13) bu suya giren kişiden bī-gümān / giderimiş gör bu recmi yereḳān (14) her kim uş bu göle girüp kuvvet ēde / varsa anda yereḳān renci gide (15) ol yazudan bil Eflāṭūn ol zamān / şāh ḳatında bu sır[rı]⁶⁰ kıldı ‘ayān (16) hep vezirler şāhıla o diñlediler / ol sözüñ ta‘ay[y]ün / nef‘in n’oldur aḥladılar (17) sende senüñ su gönüñ nef‘in bil / ne işe gerekdür çü şöylece kı [129v] (1) tā ki senden yereḳānı benlügüñ /def’ olup senden gide hem senligüñ (2) ḳurtulasın sen daḥı kābūs-vār / kesmeye hem yoluñı bu rūzigār (3) ḳurtılıcaḳ Ḥamzavīyi sen daḥı / bir du‘āyla aḥasız ēy aḥı (4) fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilāt / ancalar bulur du‘āyla necāt (5) **nesr** rāvī ḳavılınca Eflāṭūn Ḥekīm bu bēyānı ḳılıp ḥāmūş olıcaḳ şāh daḥı (6) yaḳīn bildi kim ol göl suyına yereḳān rencinde ḳurtulur andan şāh-ı cihān eydür ēy (7) vezirler Ḥaḳ ta‘ālā rāst getürse göl suyınun yüzi çözilse yereḳān renclüler (8) girseler saḳatları gitse dēdi ol dem Ḥaḳ ta‘ālā emrile ḳıbleyle ḳıçup ol (9) ol gün ol gece esdi sunuñ yüzün sürdi tūrma gözünleñ şāfi (10) olup tūrdı şāh şāha dēdiler bārigāhından ḳıçup göl kenārına gelüp buyurdı (11) zerrin serirler ḳurdılar atlas bārigā[h] urdılar şuya ḳarşu oturup şükür ḳılıp (12) eydür Ḥaḳ ‘ināyet ētdi şunuñ toñı gitdi dēyüp şāh-ı cihān ol sudan öz mübārek (13) eliyle ḳana ḳana içdi andan üç kez yüz biñ mīr u sipāh göli ḳuşayup tūrdılar andan (14) şāh Eflāṭūna eydür ēy Ḥekīm ke[n]ārdan yörü cümle ehl-i ḥikmet ḥekīmlerle bu tūran mīr u (15) sipāhınun simāsına naḳar uruñ nabızların görüñ ḳanḳı kişide yereḳān rencinden (16) eşer varısa bu suya girsinler selīm olsunlar dēdi şāh şöyle dēyiceḳ Eflāṭūn (17) daḥı dört yüz ehl-i ḥikmet ḥekīmler her ḥekīmün dört yüz şākirdi birle yörüyüp [130r] (1) ol <ol> iki biñ erüñ nabızın dutdılar her kimde yereḳān eşerin kim buldılar göl suyına ḳoydılar (2) cümle şifā buldılar Ḥaḳ iznile şāh ol gün ol gece daḥı anda olup şabāḥ göç (3) ḳılıp gitdiler dört gün yörüyüp bir taḡa ērdiler ḡāyet şarp ḳayalu anda Ser-nişūrlar (4) Serveri şāha eydür yā Zū‘l-ḳarneyn ol ḳaplan hey‘et cānavar kim altı ay ölür altı (5) ay diri yörür uş bu taḡda olurlar dēdi şāh daḥı buyurdı çeri ḳondı yarınçun (6) av yaraḡın ḳıgırdılar andan şāh serverlere eydür cehdi

⁶⁰ ش (şın)’la yazılmıştır, س (sin) olarak okunmuştur.

şöyle kılunca ol cānavardan (7) birkaçın diri dutasız görevüz kışşacuk gündüz oldu gidip gece oldu yatdılar nite (8) **nazm** cihān tāvusu uçdı dērdi perīn / ‘azāb dün getürdi yine pervīn (9) yanarken kandili būyına deyrūn / dönerken peykeri bu yüce seyrūn (10) sevündi düşdü Kafun Kafına / felek simū[r]gı gördi kafāsına (11) tamāmet yēr yüzün zulmet besātı / bürüdi gitdi yerden gün nişātı (12) nişātıla müşerrefdür zamāna / güneşdür şāzī vëren bu cihāna (13) cihānuñ revnaķı günile gitdi / gece gelüp zamānın der-sū dutdı (14) **nesr** rāvī kavlınca gece erip şāhıla leşker ārām étduğı vaķt ol tağda (15) dibine kavduķları kūhdan birkaç ‘acāyib ol geldi nite evvel at gibi süheyl urdı (16) āhirinde kavlan arslanlayın öñredi gümredi şāhıla selātin serverler halvete (17) otururken ol üni işidip kulaķ dutdılar andan ün ol tağda çoğaldı [130v] (1) şöyle kim tağ ünile tıldı andan şāhıla serverler bu ne ola dēyişdiler ‘İraķī (2) eydür Ser-nişūrlar Serveri bilür dēyüp gitdi varıp çadırında Kūtvāle şordı Kūtvāl (3) eydür ol görmege geldüğümüz kavlan hey’et cānavar ünidir dēdi ‘İraķī haberi alup gelip (4) İskendere dēdi andan şāh serverlere eydür ey dilāverler bunūñ gibi ünlü cānavarlar (5) gürbüz olur yarın gāfil olmañ dēdi söz çok ol dün daħı gitdi **nazm** (6) felek tāvusu yine cilve étđi⁶¹ / içinden bir münev[v]er-i beyze étđi (7) münev[v]er-i beyze murğ olup mūnīri / kanad açup uçup aldı serīri (8) **nesr** rāvī kavlınca kavān kim şabāh oldı andan şāh-ı cihān buyurdı çeri bindi ancalar (9) daħı piyāde olup kol kol olup tağa koşa koşa yörüdi şöyle kim tağun şağın (10) şolın bağladılar şāh daħı süvār olup selātin serverleriyle tağ etegin alup (11) tırdılar tā kim tağdan inen cānavarları şikār kıldılar andan leşker tağ cānavarın sürüp (12) tağ etegine döktiler buğur selātin serverler daħı bād-per raşlar sürüp ol cānavarları (13) oķladılar kimin kemend atup dutdılar anca kim ol süren çeri daħı yine tağdan indiler delim dürlü (14) cānavarlar şikār étđiler buğur ne kada[r] kim urulmuş kırılmış cānavarlar varısa şāh nazarına (15) getürdiler şāh daħı şikāruñ yēnenün üleşdürdi yēnmeyenün derisün yüzdürdi Taberiyye (16) kavlınca serverler ittifāk birle ol altı ay ölen altı ay diri olan cānavaruñ birkaçın (17) dutup şāha getürdiler nazar urdı gördi kim kavlan hey’et bir gürbüz cānavar velī başı [131r] (1) muṭlak at başına beñzer perçem boynında yālı ve kalan a‘zası hemān kavlanlayın (2) ve bir daħı ‘İtişām Hekīm kavlınca ol cānavaruñ iki öñ ayağı kavlanlayın pençesiz (3) çengāl kıç ayaķları at bigi hār-resm⁶² ve bir daħı Taberiyye kavlınca eydür ol cānavaruñ kuyruğı (4) kavlan mişāl uzun andan ucunda bir kavriş ola at kuyruğı gibi kıl şalınur şāh (5) ol cānavarın ‘acābce hilķatin bir zamān teferrüc kılıp andan Ser-nişūrlar Serverine (6) eydür ey Kūtvāl ol altı ay ölen altı ay diri olan cānavar bu mıdur dēdi eydür (7) belī yine İskender eydür ey server bu cānavarlar kavkı faşılđa ölüp kavkı faşılđa diri olur (8) yörür dēdi Kūtvāl eydür kış faşılđında ölür yaz dirilür dēdi buğur cānavarları mīr u şikārlara (9) şımarlardı saklaya tā kim kış olıncaķ nice ölür yaz olıncaķ nice dirilür yörür görelim söz çok

⁶¹ Düzeltilerek okunmuştur.

⁶² Tamir edilerek okunmuştur.

(10) ol gece dağı anda yatup çın seher göç kılp gitdiler attıla Kütvāl ordusına yitdiler (11) yedi gün yediler içdiler bir gün İskender Şāh eydür ey serverler Ser-nişūran diyāruñı (12) hoş teferrūc étdün vaqtıdur kim zahmeti üzerūnden götürevüz veli imdi senūñ dağı hiç (13) düşmānuñ var mı anı görelim bizden ne dilegūñ vardı anı vérelüm andan başıla varalım Günciler⁶³ (14) diyārın dağı görelüm ‘ömr u devlet fırsatı elde iken dēdi andan Kütvāl dağı kad[d]in hamīde kılp (15) eydür yā Zū’l-kaṛneyn senūñ devletūñde bu dem düşmānım yoğdur veli düşmāndan içimde bir ḥasret (16) qalıpdur dēdi šāh eydür nece ḥasret Kütvāl eydür šāh atam zamānında maşrıqıla şimālūñ (17) arasından bir düşmān gelmiş atama cevṛ u cefā kılmış diyārumızı ḥarāb édüp kavmın ešir édip [131v] (1) sürmüş bu ḥaberi atamdan işideli añduğumca ğayret odı meni qarāra yaqar dēyüp Kütvāl šāh öñinde (2) tasalandı šāh-ı zamān Kütvāl Ser-nişūruñ ol ḥāleti ğayretin göricek göñlinden taḥsīn- (3) -ledi buğur šāhı dağı ğayrete gelüp eydür ey Ser-nişūr ol gelen düşmānuñ diyārı qandadır bilür (4) kimse var mıdur qulağuz olsun varalım ol kavme bir dād u sitād édelüm senūñ bizümile (5) rāstlığınçün dēdi šāh şöyle dēycek Kütvāl yine yükinüp işāret étdi çavuşları (6) varup dört yüz yigirmi yaşında bir Ser-nişūr getürdiler andan Kütvāl ol kişiyi šāha ‘arz kılp (7) eydür ey šāh-ı zemīn ol yağı bu diyāra gelicek bu şahş ešir olup bile gitmiş ol kavmuñ (8) diyārın gördi şonra qaçıp geldi bu bilür zirā görüpdür ol diyārda yétmiş yıl tırupdur dēdi (9) andan šāh ol kavmı diyārların ol mīre şordı Üstād kavılınca Sālār-ı Rūm varıp Kütvāl (10) düşmānın düşmānlayıp gelüp Kütvāle şehir taḥt-ğāh yapıp dīvān qurup otururken eydür ey Server-i Ser-nişūr (11) di qulağuz ol varalım Günciler diyārın görelim dēdi andan Kütvāl du‘ā kılp eydür ey šāh-ı cihān (12) varalım veli ol diyār ağır çeri götürmez üç kez yüz biñ ere yémek yétüremez leşker bunda (13) tursun ulusda at diñlenüp er öñlensün biz at yēgi er yēgile varalum šāh devletinde (14) Güncileri görelim dēdi šāhıla vezirleri Kütvāli sözin begendiler andan šāh buyurdı ser-leşker (15) ler üç yüz biñ erden altı biñ dilāver güzide kılp bākī leşker u šāhlardan gitdi (16) Hindū-yi Müzdād Sindū-yi ‘İtişām Şāh-ı Ḥabeşī Qasım Şāh-ı Yemenī Firdevs-i Şāh Diyār-ı Begri (17) Gilān Şāh-ı Kūhī Qaylān Rusī Kürs Gül Aşfarī bu sekiz šāhib serīri koyup Kütvāl yedi [132r] (1) biñ Ser-nişūr serhengler qulağuz olup İskender Şāhı alup ‘azm-ı Günciler kılp gitdiler (2) on yedi gün becid[d] yörüyüp Ser-nişūr şınurından çıkdılar andan Kütvāl eydür ey šāh bizim (3) şınurdan çıkdık çeriye ışmarlañ ğāfil yatmasun birin ikin yörümesünler šāh dağı çeriye (4) bildürdi ol gün gitdiler şu bulmadılar tā şabāḥa dek sürdiler şabāḥ qarşularından bir ulu (5) şehir görüñdi becid[d] sürüp geceye qarşu şehire érdiler gördiler virān şehriñ iki yanında (6) iki hoş mu‘teber ırmağ geçer çeri susuz yorğun idi šāh buyurdı çeri konda yatdı (7) Ser-nişūrlar Qıl Baraqlar Sekserler yunup tu[rđı]lar anca kim şabāḥa yaqın olduğı vaqt Ḥağ (8) ta‘ālā emriyle bir ‘acāyib zelzele oldı yer şöyle deprendi kim şanasın tağlar yıñıldı (9) šāhıla leşker ol zamān ol zelzeleden şöyle vehm

⁶³ Tamir edilerek okunmuştur.

aldılar ancalar şaşdı ancalar tırnış- (10) -ken düşdi at u fil gergedan belinleşdiler birbirine
 karşıp bir zamān bir ‘acāyib vehm-nāk (11) dem oldı kim ‘arsā ‘ar[iyy]etden nişān oldı
 zamāndan sonra halk kendüzin dērip vezirler (12) şelātin şāhib serirler dērilip İskender Şāh
 katına geldiler ol olan zelzelenūñ (13) heybetin gāyet ‘acebleşdiler andan şāh-ı cihān eydür yā
 Zū’l-ķarneyn yā Eflātūn bu vaķtde zelzele (14) olmaķ neye işāretdür andan Fülātūn melhame-i
 ķadimi ele alup nazar kıldı ol vaķt zelzele neye (15) işāret olduĝın bilüp şāha beyān kılıp ne
 dēdi eydür yā Zū’l-ķarneyn bu ķat zelzele işāreti (16) budur kim yine yaķın vaķtde deşt
 diyārında bir ulu fitne ķopar gerekdür kim ol fitne iķinde (17) delim kılıķ kırĝunı ola ve hem bir
 ulu sulţan kılıķda düşe elbette becümā’-i bāri ta’ālā [132v] (1) **nazm** budur şāha görinen
 melhame / budur ki devletūne kıldum uş ‘ilām (2) veli yēgrekini Hāķ bilür ki n’olayısar / olan
 odur kim edüpdür ezelde ey selām (3) selāmet iķre melāmet iķre yine / selāmetini ķoyupdur
 görür hāş u ‘āvām (4) *selām velā hū illā hū* oldurur kim anuñ / işinde yoķ durur añla fuşud
 kā[’]s ne gam (5) ne kim dilerse eydür ķamu işde ķadirdür / kimini ‘āşī kılıur kendüye kimisini
 rām (6) arāmī vücuduñ Hāķ emriyledür /dağı bu başda tıran devleti Hāķ ētdi rām (7) Hāķ
 emriyle hoşdur bu ķ[ā]r-d[ā]n u hūr/ Hāķ emriyle bir şūr şöyle bu sevām u hevām (8)
 mefā’ilün mefilātün mefā’ilün / ne keşti-bānluķ seyr saña hevām u sevām (9) **nesr** Üstād
 ķavılınca Eflātūn şöyle dēyicek andan şāh-ı cihān eydür ēy Hekīm her ne kim Hāķdan (10) gelür
 gelsün Hāķ ta’ālā emrine rızāmuz vardur dēyip tırdı şabāh dağı ērdi (11) şāh buyurdı sofra-
 şiken yēdi buĝur Sālār-ı Rūm eydür ēy Server-i Ser-nişūr başla (12) varalım bu şehri görelim
 niceme virānısa dēdi andan riĝāb dādılar at çeküp şāha süvār (13) oldı Ser-nişūrılar öñince
 gitdiler ol virān şehre ērdiler taş yüzden burc u yazısın (14) yapusın gördiler andan şehirūñ bir
 ķapusına gelip gördiler şehir için gördiler evleri (15) bütün veli taş divārları yıhılmış taşları
 yarılmış <yarılmış> dağı buz gibi olup dökülmiş (16) andan ol şehirūñ evlerinūñ iķine girdiler ne
 gördiler şöyle kim ādem kemükleri yatur (17) çağşaşmış her ķankı eve kim girdiler şöyle üstü-
 hān gördiler andan şāh eydür bu [133r] (1) ne ‘aceb nedür kim bu şehirūñ ķavmuñ kemükleri
 gömülmeyüp şöyle evlerinde yatur andan Eflātūn (2) eydür yā Zū’l-ķarneyn yaķın şöyledür kim
 bu şehriñ ķavmı cümle bir kezden öldiler ola çok (3) sözler söyleşdiler her bir vezir bir dürlü
 dēdi veli yaķın bilmediler andan şehri der-sü (4) teferrüc kıldılar yine gelip şehirūñ bir
 ķapusından taşra çıkdılar kim gideler karşılarında bir (5) depe üzerinde bir aķ mermerden
 dikilmiş ‘amūd gördiler raşş sürüp gelip şāhıla vezirler (6) ‘amūdi çevre alup tırdılar yer yer
 direge nazar kıldılar direkde otuz iki satır yazı kızılı gördiler (7) revān Eflātūn-ı zamān ol haţtı
 okuyup şāha haberin dēdi kim ēy şāh-ı cihān bu haţtı yazan (8) dēmiş kim ēy rüzigārıla bu
 diyāra gelen bu direkdeki yazuyı gören bilesin kim ben Süleymān (9) İbn-i Dāvūd ‘am bir gün
 Fāris diyārından āb-ı revān kenārında sebze u çayır hemān üzerinde (10) oturup bezm ķurup
 vaķtumı hoş görürken anı gördüm ki bir çok ķuşlar gelip karşıma (11) ķondı şol yorĝun yol

yörümüş yorgun insanlayın der-sü dökülüp yatdılar zamāndan (12) sonra yine yer yerin tırdılar kim uçalar andan ben Süleymān daḡı dillerince ol kuşlara (13) eyitdü[m] kandan gelürsüz ey mürgān kim bu resme yorğunsuz andan eyitdiler ey Süleymān-ı zamān (14) deşt diyārından gelürüz ben yine eyitdim niçün şöyle yorğunsuz yokşa düşmāndan mı (15) kaçduḡuz eyitdiler yok velī biz tırduḡumuz diyārda bir gün bir ‘acāyib qar yağdı şöyle kim (16) taḡlar boyınca andan qar şonına ayaz olup kırk gün tırdı qar tıricaḡ katı şovuk oldu (17) şöyle kim ol diyārın cümle kuşu hep kırıldı havada uçan kuşlar ve kuvveti éren [133v] (1) kaçduḡ bunda geldük yorğunluḡumuz oldur dediler ben eyitdüm ol diyārda insan daḡı (2) var mıdı bir mu‘teber şehir vardır şovukdan cümlesi evli evi içinde kadīd oldu dediler (3) ol şehir bu şehir imiş salık vérdiler dilleriyle geldim gördüm bu şehriḡ kavmı şovukdan der (4) sū kadīd olup şöyle kırılmış kim kefaretiçün biri kırtulmamış **nazm** (5) gey ‘acāyib hāl olmuş anlara / ol hāli Ḥaḡ vermesün hiç cānlara (6) qahrına düş étmış ol kavmı İlāh / kırılıp olmuş kamu şöyle tebāh (7) şöyle kırılmış ki biri qalmamış / şanasın uş bu cihāna gelmemiş (8) **nesr** rāvī kavılınca Eflāṭūn ol ‘amüddan bu ḡaberi beyān édip şāhıla selātinler (9) daḡı bildiler kim ol şehriḡ kavmını qar şovıḡı kırmış Süleymān ‘Aleyhi m⁶⁴ gelüp görmüş tāriḡ (10) yazmış ‘amüda andan şāh anı görüp Süleymān ruḡına du‘ā kılıp gitdi leşkere gelip (11) göç kılıp ‘azm-i Güncistān édip sürdi eyyāmıla Güncilerün diyārı serḡaddine (12) érdiler bir mu‘teber su üzere qondılar andan Kütvāl eydür ey şāh bu şudan ötesi (13) Güncistāndur dedi buḡur şāh eydür ey Kütvāl Güncistān begine qāşıd birle nāme götürü vérelim (14) diyārına girmege icāzet dileyelim eyü sözile anı ḡoş-dil eyleyelim tā kim bizden qorḡup (15) qaçmaya dedi vezirler şāhiḡ rāyına āferīn étdiler andan şāh eydür ey vezirler Güncilere (16) elçilige varmaḡa şöyle kimsene olsa kim ol kavmuḡ dilin bilse dedi andan Eflāṭūn (17) ḡekīm eydür ey şāh benim bir ḡāş şākirdim vardır delim dil ta‘lim kılmışamdur her tā‘ifenüḡ [134r] (1) muḡlaḡlıḡın bilmişdür çok müşḡil yerlere qāşıdıḡa varmışdur iş bitürüp gelmişdür kavme (2) qutlu başı devletlü sözi taṡlu vücüddur ḡoş durur dil datluluḡı ey şehriyār (3) olıcaḡ bir kişide şöyle ki var andan Eflāṭūn şadrubānı ta‘rif édicek şāh (4) daḡı anı qāşıdıḡa lāyık gördi Güncilere dilince name yazup şadrubāna eyitdiler ol kavm bu nāme (5) oḡuyamazsa sen oḡı dillerince beyān ét dediler andan Kütvāl daḡı kırk Ser-nişūr qoşup (6) Günciler melikine bile göndürdiler qāşıd gitdi ardınca şāh daḡı göç édip avlayu kuşla[y]u (7) gitdiler geldük imdi Ṭaberiyye kavılınca ol zamān Güncilerün bir meliki var idi ādına Güncilüs (8) dērleridi Sikender ol diyāra éricek ol diyār kavmından ceş-i İskenderi gördiler görenler (9) varıp meliklerine ḡaber vérdiler Günciler meliki daḡı çavı ḡaberin işidip fikre vardı (10) uluların dērdi hāli cümlesi bilüp eyitdiler bizim yaḡımız yoḡ bu ne çeri ola dēyüp ol (11) kavm daḡı çeri yaraḡın étdiler bu çavından daḡı İskender elçisi gelüp Güncilerün éline (12) girdi Günciler görüp şordılar Ser-nişūr İskender qāşıdı olduḡın bildirdiler (13) birqaçı Güncilerün qulaḡuzı

⁶⁴ Aleyhi’s-selām yerine kısaltma yapılmıştır.

olup şadrubānı alup meliklerine götürdiler yakın ericek (14) Güncilerün birisi öñdiñ varup meliklerine kâşid haberin dèdi andan eydür ey sulţan-ı (15) Güncistān İskender-i Zü'l-karneyn dèrler imiş gelmiş Ser-nişūrlar serverin kıl edip (16) alup bu diyāra gelmiş ve uş kâşıdı geldi ne buyurursın dèdi andan Günciler meliki (17) İskender haberin işidicek el sebīl saşala urup fikr baħrına ʔalıp ʔırdı [134v] (1) kendüyi dèrip ʔavmına eydür ey dilāverler ʔandağı Rūm ʔandağı Güncistān Kırum Sulţanı (2) sürüp Rūmdan bunda gele velī şöyle bil kim İskender bunda geldüğinden bir hikmet (3) étse gerekdür velī daħı geregi budur kim İskender elçisine ʔarşu varıp ‘izzet edip (4) alup gelesiz dèdi andan Güncilerün uluları hoş-ħulūları kâşıda ʔarşu varup buluşup (5) görüşüp şoruşup ‘izzet kılışıp alup meliklerine geldiler ʔamu Günciler cem‘ oldı İskender (6) elçisiyle Ser-nişūrları görüp ‘acebleşdiler andan kâşıd-ı İskender daħı Güncistān melikin (7) görüp ʔarşusına varıp yükündi ʔurup Günciler dilince du‘ā étidi andan adabıla (8) şāh nāmesin öpüp şındı çeşm-i gūş olup ʔırdı **nazm** (9) elçiler şöyle gerekdür ey yāra / her ʔaçan kim bir şāha elçi vara (10) şuna nāmesin evvel dèye sözin / dike ol şāhuñ yüzine hem gözine (11) göre kim ol şāh ne vechile yüzlüdür / ʔat[t]ı devlet yüz nice yazuludur (12) oşuyup ol şāh ʔat[t]ı vechin bile / vechine nisbet aña ‘izzet kıla (13) elçiler ʔak[ķ]ında yüz ʔokdur ey yār / söylerisem söz uzanur şöyle ki var (14) elçiler sözin bunda ʔoyalum / yine İskender sözinden dèyelüm (15) līk sen daħı erinme ey şafā / vèr şalavāt şaz olsun Muşţafa (16) **nesr** rāvī ʔavılınca Günciler meliki şāh kâşıdınun adabın erkānın gördi İskender (17) nāmesin alup meliklerine vèrdi Günciler uş nāme görüp Ser-nişūrlara eydür İskender gerçi bize bir [135r] (1) bitik göndürmiş bizler bu bitik oşuyumazuz bunu n’ételim dèdi andan Ser-nişūr eyitdiler (2) İskender elçisi bu bitigi oşur ve hem sizlerün dilince yazılmışdur buğur Güncilüs eydür ey Ser-nişūrlar (3) İskender ʔatında <ʔatında> bizim dilimiz bular⁶⁵ kimse bar mıdur dèdi andan Ser-nişūrlar eyitdiler ey (4) melik İskenderden ʔatında dört yüz kırık dört vezir vardur yètmış iki dürlü dili söylerler (5) Güncilüs anı işidip İskender nāmesin yine şadrubāna vèrdiler şadrubān daħı Günciler dilince (6) nāmeyi oşudı ne dèdi **nazm** (7) böyle dèmiş nāmede ol şehriyār / ki’evvelini nāme-be-nāmeyi girdigār (8) şanı‘ ‘ālem-i ʔadīm ve lemyezel / lā-yazālū hem ebeddür hem ezel (9) ħākidān mülkine ʔıldı meni şāh / vèrdi baña tāc u taħt milk u cāh (10) pes buğur ʔıldı meni leşker keşān / yörürem oldum ulu şāħib-i kırān (11) ʔays ile kim yörüdüm fetħ eyledim / alduğımı ‘adlumıla ʔoyladım (12) rām olan elin gücine almazam / şer‘i yöninden ʔaşra nesne ʔılmazam (13) ʔorķma bizden hiç üşenme ey ulu / kim Sikender bil degül yemen ħulū (14) ‘āk olmayan kişiyi şāh eder / göz sözüñ elin dutar daħı yèder (15) maşşūdumuz bunda gelmekden ey yār / bu diyārı daħı görmekdür ki var (16) rub‘ u meskūnun ʔoğını görmüşüz / dürlü dürlü maħlūķāta ermişüz (17) bu sizün eliñüzi de görelüm / hem saña dürlü beterün vèrelüm [135v] (1) rām olup ʔarşu gelürsen baña / göresin bende neler vèrem saña (2) devletün

⁶⁵ “bilir, bilür” olarak tamir edilebilir.

varısa bu sözi dutasın / sen felekden bir hoş oyun ütesin (3) şöyle bil ‘āşilenürseñ varuram / devletile tabanca ururam (4) soñ sözüñ ey Güncilüs budur saña / ‘āşī olma devlet isterseñ baña (5) gözle vaqtuñı tağıtma ey fūnūn / fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

SONUÇ

Bu tez çalışmasının konusu Vatikan Kütüphanesinin Türkçe Yazmalar bölümünde 145 numarada kayıtlı “*Haḫa Kitābu İskender-Nāme*” adlı Arap harfli bir el yazması olan İskendername’nin 90r ile 135v varakları üzerinedir. Bu eser 129. varağının verso sayfasının 3. satırında mahlasının geçtiği Germiyanlı Hamza’ya ait olduğu tespit edilmiştir.

Bu tez çalışmasında metnin sunmuş olduğu malzeme ışığında Eski Anadolu Türkçesi’nin Beylikler dönemine ait olduğu tespit edilmiştir. Eserin hacimli olması, müellifinin daha önceden bilinmeyen bir eserinin ortaya çıkarılması, taşıdığı dil malzemesi açısından Latin Alfabesine aktarılması büyük önem arz etmektedir.

Metnin büyük çoğunluğu Türkçe kelimelerden oluşmaktadır. Yer yer alıntı kelimeler de Türkçe eklerle türetilmiş ya da çekimlenmiştir. Arapça ve Farsça kelime sayıları az olmakla birlikte tamlama ve birleşik yapılar da azdır.

Eski Anadolu Türkçesi, Anadolu’daki ilk yazı dili olması ve Arap alfabesinin Oğuzcanın yazımında ilk defa kullanılması sebebiyle yazım, ses, yapı, sözcük ve sözlük özellikleri (lexical) bakımından varyantlı bir yazı dilidir. Bu bakımdan metinde kararsız kullanımlar dikkat çekmektedir:

- Söz başında /k-/ ile /ğ-/ seslerinin yazımında görülen değişmeler:

ğıriv (90v/16) ~ *kıriv* (91r/3)

Kıtaş (99v/7) ~ *Ğıtaş* (94r/3)

kulak (91v/2) ~ *kulağ* (112r/7)

- Söz içinde /-k-/ ve /-ḡ-/ seslerinin yazımında da kararsızlık vardır:

oḡ (106r/14) ~ *oḡ* (106v/5)

oḡı- (128v/9) ~ *oḡu-* (120v/14)

yıḡ- (106v/16) ~ *yıḡ-* (106v/14)

yoḡ (90v/12) ~ *yoḡ* (111v/7)

- Söz başında /d-/ ile /t-/ seslerinin yazımında da kararsızlık görülür:

tütün (92r/14) ~ *dütün* (119r/2)

daş (92v/6) ~ *taş* (92r/13)

datlu (134r/2) ~ *tatlu* (134r/2)

düş tüşa (91r/7) ~ *düş düşa* (106r/4)

- Tipik bir Eski Anadolu Türkçesinde XVI. yy.'a kadar özelliği olarak /ş/ ص (sad) ile /s/ س (sin) arasında kararsızlık görülür:

su (94r/13) ~ *şu* (94r/4)

sa‘at (93r/17) ~ *şa‘at* (93v/1)

sı- (103v/17) ~ *şı-* (103v/2)

Metinde Farsça “mutlu, mesut” anlamındaki kelime 3 farklı şekilde yazılmaktadır:

ج *şaz* (95v/1, 104r/1, 115v/12) ~ ذ *şaz* (95r/4, 113v/6, 134v/15) ~ ض *şād* (108v/4, 116r/7, 128v/16)

Yukarıda yer alan örnekler daha çoğaltılabilmekle beraber, metnin kararsızlığını göstermektedir.

Yazımla ilgi durumlardan biri de metnin genelinde /ŋ/ (nazal n), ʒ (kef) ile yazılmasına rağmen “*Tanrı*” kelimesi Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi metinde de ʒ (nun) ve ʒ (kef) ile yazılmasıdır.

Taŋrı (92v/9)

Yazımla ilgili bir başka durum da metinde “*gözcü*” anlamına gelen Moğolca kelime 1 kez aslına uygun yazılmıştır.

ķarağul (102v/2) ~ *ķaravul* (102v/2, 102v/10, 103r/8, 103r/10, 103r/13, 103v/2 (2))

Metinde görülen bir başka durum ise Eski Anadolu Türkçesinin tipik yuvarlaklaşma eğiliminde olması özelliğidir:

açuķ (118r/7)

delük (119r/7)

kesük (103v/15)

šovuķ “soğuk” (133r/16)

Eklendiği kelimelerde taban anlamıyla benzerlik ifade edip ‘gibi’ edatı anlamı katan +lAyIn ekinin yanı sıra +cIlAyIn eki de metinde sıkça kullanılmıştır:

ķalkānlayın (125v/5) < *ķalkān*

ķaplanlayın (131r/1, 131r/2) < *ķaplan*

keçileyin (99r/15) < *keçi*

ancılayın “ona göre, onun gibi” (114v/6) < ET an “ol zamiri, 3 tekil kişi zamiri”

bencileyin “bence, bana göre” (105v/5) < ben “1. tekil kişi zamiri”

bizcileyin “bizce, bize göre” (116v/11) < biz “1. çoğul kişi zamiri”

Ses taklitlerinden yeni isim veya fiil türettildiği görülmüştür.

- +DX isim yapma ekiyle:

güpüldü (106r/15) < güp “vurma sesi, ses taklidi”

gürüldü (97r/11) < gür “yüksek ses”

döpüldü (106r/15) < döp “vurma sesi, ses taklidi”

şıpıldı (106r/14) < şıp “şıp sesi, ses taklidi”

- +Kır- fiil yapma ekiyle:

çağır- (92r/3) < ‘çar’ ses taklidinden

haykır- (91v/8) < ‘hay’ ses taklidinden

kığır- (130r/6) < ‘kı’ ses taklidinden

- +IA- fiil yapma ekiyle:

çatla- (117r/9) < ‘çat’ ses taklidi

çağla- (112v/2) < ‘çağ’ ses taklidinden (<çağ+la-)

gümle- (91r/1) < ‘güm’ ses taklidinden

hırla- (114r/1) < ‘hır’ ses taklidinden

iñle- (96r/3) < ‘iñ’ ses taklidinden

- +lAş- fiil yapma ekiyle:

hurlaş- (113v/15) < ‘*hır*’ ses taklidi

meleş- (115v/9) < “*me*” ses taklidi

möleş- (112r/12) < ‘*mö*’ ses taklidi

- +re- fiil yapma ekiyle:

gümre- “patlama” (-di.130r/16) < güm “ güm sesi, ses taklidi”

Metinde sayı sıfatları ilgi çekicidir. Bu ilgi çekicilik yüzlük sistem ve daha büyük sayıları ifade etmek için kullanılır. ‘*kez*’ ifadesi çarpma işlemi işaretleyicisi gibidir.

altı kez yüz (108r/10-11) > $6 \times 100 = 600$, altı yüz

kırk kez kırk biş (120r/17) > $40 \times 40\ 000 = 1\ 600\ 000$, bir milyon altı yüz

on altı kez yüz biş (97v/12) > $16 \times 100\ 000 = 1\ 600\ 000$, bir milyon altı yüz bin

yigirmi dört biş kez yüz biş (109v/3) > $24\ 000 \times 100\ 000 = 2\ 400\ 000\ 000$, iki miyar dört yüz milyon

Aşağıdaki örneklerde ‘*kez*’ ifadesi kullanılmamıştır. Fakat ifade ettiği sayı için toplama işlemi vardır:

yüz biş yigirmi dört biş (118r/11) > $100\ 000 + 24\ 000 = 124\ 000$, yüz yirmi dört bin

yüz iki yüz (126r/15, 126r/17) > $100 + 200 = 300$, üç yüz

Ayrıca yaklaşık ifadesi kullanılan bir örneğe rastlanmıştır:

otuz kırk (117v/17) > otuz kırk kadar

Metinde bazı yapılar, metnin yazıldığı dönemde Oğuzcanın, Türkmen ve Anadolu ağızlarının (EAT) henüz birbirinden uzaklaşmadığını düşündürür:

ķulağ urduķ (112r/7)

Taņrı menmen (117v/2)

men ķılur men (117v/3)

men meni dērince (95v/15)

men meni bilmez miyem kim meni baņa bildürürsin (117v/6-7)

bu sen dēdüğün sözden ben aņlayumazam daņı men menden biņ özge ķiřiye Taņrı dēyümez men (118r/3-4)

ET. “*tū*” (99r/11, 99r/13, 99r/11) kelimesine gelen çekim eki ünlü ile başladığı için -s- yardımcı ses olarak kök ile ek arasına girmiştir (*tūsi, tūsinden, tūsünleyin*). Bu kelime Eski Anadolu Türkçesinde *tüg* > *tüy* olarak gelişim göstermektedir.

Eski Anadolu Türkçesinde *omuz* ve *ķigin* kelimeleri XVI. yy.’a kadar birlikte kullanılmıştır. Daha sonra *ķigin* kelimesi unutulmuştur. Metnin söz varlığında bu iki kelime de yer almaktadır.

ET *ķigin* (95r/17, 99r/16) ~ Yun. *omuz* (113v/13, 113v/14)

Eski Türkçede *parmak* kelimesi için *erņek* kelimesi kullanılmaktadır. XIII. yy.’dan itibaren bu kelime yerini *barmaķ* kelimesine bırakır. Metinde *barmaķ* (96r/3, 97r/5, 98v/11...) kelimesinin kullanıldığı görülmüştür.

Metinde Eski Türkçe *artuḡ* kelimesi yerine *çoḡ* (101v/8, 107v/5, 110v/5...) ve *delim* (91r/5, 91v/7, 99v/2...) kelimeleri kullanıldığı görülür.

ET’de *yaz-* (90r/1, 92v/3, 93r/2...) fiili ve *yaz-* fiilinden türeyen *yazu* (92v/2, 100r/1, 100r/3...) ismi de bulunmamaktadır. ET’de bu kavramlar için *biti-* fiili ve *bitig* ismi kullanılmaktadır. Metinde bir kez *bitik* (135r/1) kelimesi geçmektedir.

Bu bulgular söz konusu metnin Eski Anadolu Türkçesinin erken devirlerinde yazıldığıının işaretlerindedir.

Metinde dikkat çeken noktalardan biri de gibi kelimesinin göçüşmüş halde kullanılmasıdır:

bigi (110r/6, 115v/9, 131r/3)

Yukarıda söz ettiğimiz metnin ses, biçim ve söz varlığındaki ilginç noktaları gösterdik. Bunlar haricinde metinde Dede Korkut’ta geçen ve Dede Korkut’un bir hikaye anlatacağını haberdar eden “boy boylamış, soy soylamış” gibi kalıplaşmış bir yapı görülmektedir. Bu haberler, şiirler genellikle bir “*‘amūd*” görmekle başlar:

“bir mermer ‘amūd dikilü (92v/1), *siyāh mermerden bir mu‘teber ‘amūd dikilü* (124v/11), *aḡ mermerden bir mu‘teber ‘amūd* (128v/4), *bir aḡ mermerden dikilmiş ‘amūd*(133r/5)”

Daha sonra taşa yazı olduğunu görülür “*‘amūdda birkaç satır yazu gördiler* (92v/1-2), *taşda birkaç satır kazılı gördi* (120r/8)” bir bilir kişinin bu satırları okumasıyla devam eder: “*oḡuyup beyān étdi ne dēdi* (92v/2, 100r/4) *oḡuyup beyān étdi ne dēdi* (120r/8), *oḡuyup beyān étdiler* (124r/17)”

Yazan yazıyı takdim ederler:

bu yazıyı yazan demiş kim hüküm-i taqdîrile bunda gelen ey bu hattı okuyup bilen bilesin kim bu şehri tamurād yaptı (90r/1-2)

bu hattı yazan demiş kim ey bunda gelen ‘ömre devlete garra olan bilesin kim (92v/3)

bu hattı yazan demiş kim ey rûzgârıla bunda gelen şehriyâr bu maflib bulan ihtiyâr bilesin kim (124v/1)

bu yazıyı yazan demiş kim ey bunda gelen ‘ömre devlete tekye kılan bilesin kim (124v/13)

uşbu yazıyı yazan / şöyle demiş bu direk üzere kazan (128v/11)

bu hattı yazan demiş kim ey rûzigârıla bu diyâra gelen bu direkdeki yazıyı gören bilesin kim (133r/7-8)

Bu ifadeler ile şaha, askerlere yazan yazı bildirilir.

Bütün bu verilerden yola çıkarak metnin XVI. yüzyıl öncesine ait olduğu söylenebilir. Belki metin istinsah edilmiş nüsha değil müellifinin orijinal nüshası olduğu çıkarılabilir. Eser XIV. yüzyılın sonlara ile XV. yüzyılının başlarında yazılmış olmalıdır. Yukarıda vurguladığımız bulgularla eserin dilbilimsel ve edebî, inceleme ve araştırmaya açık olduğunu dile getirmekteyiz. Muhakkak eserin 199 varağının hepsi transkripsiyonu yapılarak Türkçeye aktarılmalı, metnin söz varlığı ve tarihsel değeri günümüze kazandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ahmedî (2018). *İskendername*. (Hazırlayan: Furkan Öztürk). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, Hasan Ali Yücel Klasikleri.
- Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili: Eski Anadolu Türkçesine Giriş*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Akerson, F. (2000). *Türkçe Örnekleriyle Dile Genel Bir Bakış*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil - Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyol, A. (1990). *Hamzavî Kıssa-i İskender - Metin Sözlüğü ve Dilbilgisi Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aydemir, İ. A. (2019). *Türkçede Zaman ve Görünüş Sistemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baydar, T. (2013). “İsim + Yardımcı Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller Üzerine” *A.Ü. TAED*, Sayı:49, Sayfa: 55-66, Erzurum.
- Bayraktar, N. (2004). *Türkçede Fiilimsiler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bayraktar, N. (2014). *Dil Bilimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth Century Turkish*. Oxford: Oxford University.
- Demir, N., Yılmaz, E. (2010). *Türk Dili El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Pilavcı (ed.);Demir, N., Yılmaz, E., Demir, S., Erdem, M. (2017). *Türkçe Biçim Bilgisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Demir, N., Yılmaz, E., Gencan, N. (2011). *Türkçe Biçim Bilgisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Demirci, K. (2017). *Türkoloji İçin Dilbilim Konular Kavramlar Teoriler*, Ankara: Anı Yayınları.
- Derleme Sözlüğü*. (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2005). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*. Ankara: Aydın Yayınları.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,
- Eker, S. (2015). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları,
- Ercilasun, A. B. (2004). *Türk Dili Tarihi: Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2014). *Kutadgu Bilig Grameri - Fiil*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdem, M. (2008) Türkçede Çekim ve Yapım Eklerinin Özellikleri ve Sınırları”, *bilig*, sayı: 58, s: 71-90.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara: Bizim Büro Basımevi,
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım-Yayın-Dağıtım.
- Ergin, M. (2014). *Dede Korkut Kitabı - I*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gülensoy, T. (2007) *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I, II*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gülsevin, G. - Boz, E. (2013). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güvenen, E. (2020). “ Mantıku’t-Tayr’da Tasvirî Fiiller” *RumeliDE Journal of Language and Literatura Studies*, 14-22. DOI: 10.29000/rumelide.705487.
- Güzel, F. (2018) “Türkiye Türkçesi Ağzlarında Yapım Ekleri I: Yazı Dilinde Bulunmayan Yapım Ekleri” *Bellekten*, Cilt: 66, Sayı:1, Sayfa:73-114. IS SN: 0564-5050/e-IS SN: 2651-5113, DOI Numarası/DOI Number: 10.32925/day .2018.2 , Ankara, Türkiye.

- Kanar, M. (2008). *Farsça - Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Kanar, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları,
- Karaoğlu, S. (2016). *Eski Anadolu Türkçesinde (14. yy.) Türetim Ekleri ve Söz Yapımı*. Doktora Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kaya, İ. H. (2019). *Eski Anadolu Türkçesinde Birleşik Fiillerin Kuruluşu*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi, Siirt.
- Kaya, M. (2016). *Mensur Tercüme-i İskendernâme (İnceleme-Tenkritli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Korkmaz, Z. (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2010). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2017). *Marzubān-nāme Tercümesi Destūr-ı Şāhī*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2018). *Türkçede Eklerin Kullanış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,
- Köprülü, F. (2003). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Nimetullah Ahmed, Lügat-ı Ni'metu'llah (2015). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nişanyan, S. (2009). *Sözlerin Soyağacı-Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, İstanbul: Everest Yayınları.
- Özkan, M. (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Özsoy, S.-Balcı, A.-Turan, D. Ü. (2012). *Genel Dilbilim 1*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Öztürk, E. (2017). *Eski Anadolu Türkçesi El Kitabı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Parlatır, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Redhouse, S. J. W. (1992). *Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yayınları,
- Steingass, F. (1947). *Persian- English Dictionary*. London: Routledge & K. Paul
- Şahin, H. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları,
- Şakar, S. Ö. (2015). “+gu, +gü Eki ve İşlevleri” *Turkish Studies*. Volume 10/8, Spring, p. 1801-1816. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7921>, ISSN: 1308-2140, Ankara-Turkey.
- Şemsettin, S., *Kâmûs-ı Türkî* (2010). (Hazırlayan: Paşa, Yavuzarslan). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şentürk, A. A, Kartal, A. (2006). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları,
- Taş, İ. (2019). *Yüsuf ve Zelihâ*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,
- Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Ankara: Simurg Yayınları,
- Tekin, T. (2000). *Orhon Türkçesi Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,
- Timurtaş, F. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi (XV. Yüzyıl, Gramer- Metin- Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Türk, V., Doğan, Ş., Şerifoğlu, Y. (2018). *Eski Anadolu Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları,
- Yelten, M. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Yelten, M. (2013). Hamza-nâme'nin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları, *Turkish Studies*, Volume: 8/9 Summer, p. 151-165, Ankara-Turkey
- YESSIRKEP, T. (2019). *Haşa Kitābu İskender-nāme*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Çevrimiçi Kaynaklar:

Çağdaş Sözlük, <https://www.cagdassozluk.com/>

Kamus-i Turki, <https://www.kamusiturki.com/>

Kubbealtı Lugatı, <http://lugatim.com/tr>.

Lexi Qamus, <https://www.lexiqamus.com/tr>

Lugat, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, <https://www.luggat.com/>

Nişanyan Sözlüğü, <https://www.nisanyansozluk.com/>

Osmanlıca Sözlük, <https://www.osmanlicaturkce.com/>

Pamukkale Üniversitesi Sözlükler Veri Tabanı, <https://pauctle.com/osmtr/>

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamzavi>

Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmalar No:145
https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.turc.145

DİZİN

KAVRAMLAR DİZİNİ

A

āb-dest (Far.) abdest, namazdan önce el, yüz,
vb. yerleri belli sayıda yıkama

a. 107v/1

āb-ı revān (Far.) Akarsu

a. 133r/9

‘abūs (Ar.) Asık suratlı

a. 117r/16

‘acāyib (Ar.) tuhaf, garip, şaşılacak şey

a. 90r/4, 90v/10, 98r/6, 99r/9, 99v/4, 100r/15,
107r/8, 111r/11, 111r/12, 112r/6, 112v/13,
113r/4, 113r/15, 113r/15, 113r/16,
113r/17, 114r/2, 114r/5, 114r/6, 114r/9,
114r/10, 114r/12, 117r/14, 118v/4, 118v/5,
121r/11, 121v/8, 124v/15, 125r/11,
125v/15, 127r/8, 127v/14, 128r/1, 130r/15,
132r/8, 132r/10, 133r/15, 133v/5

a. +e.125v/1

a. +i.118v/11, 123r/15

a. +leri.128r/12

a. +lerin.118v/8

a. +leşdiler.123v/3 - 4

a. +üñ.125r/16

‘aceb (Ar.) Tuhaf, şaşılacak şey

a. 95v/10, 100r/1, 119v/11, 122r/6, 122r/12,
123v/11, 125v/10, 126r/7, 133r/1

a. +ce.125r/12, 131r/5

a. +i.122r/6

a. +ledi.128r/9

a. +leşdiler.99r/4, 112v/8, 125v/7, 132r/13,
134v/6

a. +leşüp.98v/13

a. +sedi.106r/9

acı- üzölmek

a. -dı.107v/8, 121v/9

‘aciz (Ar.) gücü yetmeyen, elinden bir şey
gelmeyen

a. 117v/13

açuk açık

a. 118r/7, 118r/8

aç- açmak, bir şeyin kapak vb. kaldırıp
göstermek

a. -amaz.118r/13

a. -dılar.124r/13

a. -ıldı.121r/10

a. -mayasın.120v/3

a. -xp.90v/3, 90v/5, 91v/1, 97v/12, 130v/7

ad isim; şöhet

a. 105v/4, 114v/12

a. +ıla.105v/7

a. +ına.94v/13, 94v/16, 108r/6, 134r/7

a. +lu. 90r/3, 92v/4, 92v/15, 98r/8, 98r/16,
105v/7, 117r/7

a. +lumıla.135r/11

a. +lusı.95r/4

a. +ula.128v/16

a. +uma.128v/14

a. +umuza.120v/11

ad ad ‘ad ad’ ikileme

a. 105v/5

adab (Ar.) âdet, yol yordam, yol erkân

a. +ıla.97v/8, 134v/7

a. +ın.134v/16

a. +ıyla.110v/10

‘adem (Ar.) yokluk

a. +den.126r/2

ādem (Ar.) adam, insan, insanoğlu

a. 93v/4, 93v/17, 98v/9, 99r/15, 111r/15,
114r/15, 122r/13, 123r/2, 123r/3, 127r/6,
132v/16

a. +e.122r/13

ādemî-zād (Ar.) insan; insandan doğma

a. +ı.121v/10

‘ādil (A.) adil, adaletli

a. 95r/10

‘adl (A.) adalet, doğruluk, haktanırlık

a. 128v/16

‘adū (Ar. ‘adüvv) Düşman

a. +lar.91r/3

a. +laruñ.92r/11

āferīn (Far.) aferin, beğenme, takdir etme

a. 133v/15

a. +leyip.105r/17

āferīn ét- ‘onaylamak, beğenmek’

a. -dı.93v/14

ağ ak, beyaz

a. 95v/13, 95v/14, 96v/2, 96v/3, 96v/7

a. +lıgına.96v/8

ağ- yükselmek, çıkmak, ağmak

a. -ınca.126v/8

ağaç ağaç

a. 114r/3, 125v/3

a. +a.126r/7, 126r/9

- a. +da.126r/3
a. +dan.125v/9
a. +lar.126r/12
a. +ı.99r/12, 99r/16, 113r/1, 124v/2
a. +suz.114r/7
a. +uñ.125v/7, 125v/8, 125v/11, 125v/15
- agāh** (Far.) bilgili
a. 97r/5
agāh ol- ‘bilgili olmak’
a. -asın.97r/5
- ağır** ağır, yüklü
a. 127r/13, 131v/12
- ağız** ağız
a. 99r/8
a. +ı.121r/10
a. +ın.121r/1
a. +ına.93r/15, 98v/11
a. +ında.121v/5, 127r/2
a. +ındadır.119r/13
a. +ındağı.120r/6, 121r/9
a. +ından.93r/15, 93r/17, 99r/8, 99v/11,
120r/7, 120v/15, 121r/12
a. +ını.120v/3
- ağla-** ağlamak
a. -dı.94r/6, 94v/5, 107v/9
a. -dılar.107v/10
a. -duğına.94v/5
a. -magı.94r/8
a. -mak.107v/12, 107v/12
a. -rsın.94r/7
a. -şdılar.103v/6, 115v/11
a. -şup.103v/11
- ağrış-** ağlaşmak, bağırarak ağlamak
a. -dılar. 102r/11
- ah** iç çekme bildiren ünlem, ah!
a. 121v/11
- ahī** (A.) kardeşim
a. 129v/3, 129r/12
- āhīn** (F *āhen*) demir, zincir
a. 119v/2
- āhīn-pūş** (Far.) zırh giyen
a. 91v/4, 104v/1, 104v/6
- aḥīr** (A.) son, sonunda
a. 108v/15, 110v/6, 114r/11
a. +inde. 100v/7, 114v/15, 130r/16
- āhū** (Far.) ceylân, karaca, gazal, meral
a. +sına.105v/12
- ‘āk** (Ar. ‘ākḳ) dik başlı, âsî, serkeş
a. 120v/7, 135r/14
- ‘akāb** (Ar. ‘akābe) tehlikeli; zor geçilen atlatılan şey ya da durum; geçit
a. +layın 96v/5
- ‘ākībet** (Ar.) son, nihayet, sonunda
a. 103v/2, 120r/15, 125r/7
- ‘akl** (Ar.) akıl, us
a. 119r/12
a. +a.100v/8
a. +ını.122v/4
a. +uñ.122r/17
- ak** ak, beyaz
a. 93r/1, 100r/1, 125r/8, 125v/6, 128v/4,
133r/5
- ak-** akmak
a. -an. 126v/3, 126v/4
a. -arsa.126v/4
a. -dı.112v/1, 112v/4,
a. -duğundan.126v/2
a. -i/up.106v/4, 111v/14, 127v/4
a. -ışup.128r/8
- akça** akçe, para
a. +lık.124v/2
- al-** almak
a. 105r/9
a. -a.115r/8, 115v/1, 125v/4
a. -amadı.118r/15
a. -ası.100r/11
a. -alım.91v/6, 94v/7, 115r/7,
a.- amadılar.90r/5
a. -mağa.124v/4
a. -dı. 96r/13, 104v/15, 115r/2, 121v/13,
122v/15, 124r/16, 130v/7
a. -dılar.91r/17, 125r/7
a. -duğı.99v/15
a. -duğımı.135r/11
a. -duğ.100r/6
a. -mazam.135r/12
a. -mış.92r/1, 126v/17+c
a. -xp.90r/7, 90r/9, 91r/13, 91v/9, 91v/9,
92v/1, 93r/5, 95r/14, 97v/2, 97v/5, 97v/8,
97v/10, 98v/3, 98v/4, 98v/12, 98v/17,
99r/2, 99v/3, 99v/17, 100r/7, 100v/4,
102v/13, 103v/3, 103v/7, 103v/8, 103v/12,
103v/15(x2), 104r/9, 104v/6, 105r/3,
105r/7, 105r/11, 105v/6, 106v/3, 107v/1,
108v/10, 109v/1, 109v/8, 110r/9, 111v/9,
111v/12, 113v/5, 115r/9, 115v/2, 115v/14,
116r/3, 116r/6, 116v/1, 117r/12, 117r/13,
118v/12, 119r/1, 120v/13, 121r/1, 123r/16,
123v/9, 124r/4, 124v/11, 126v/9, 126v/16,

- 127r/16, 127v/7, 128r/8, 128v/1, 128v/9,
130v/10, 132r/1, 132r/14, 133r/6, 134r/13,
134r/16, 134v/4, 134v/5, 134v/17
- alı koy-** ‘hapsetmek’
a. -ım.101r/7
a. -xp.101v/12
- alar** alık, sersem
alar(i) alar(i) baķ- ‘alılık alılık *bakmak*’
a. -ışdılar.108r/16
a. -up.123v/14
- alā** (Ar.) yūce, ulu
a. 115r/8
- alav** alev
a. +ından.112r/13
- alay** (Yun.) Kalabalık, topluluk, cemâat, gūruh
a. 92r/2, 92r/6, 92r/7, 95v/16, 101v/9, 103r/6,
104v/7, 105r/12
a. +ına.105v/7
- alay alay** ‘bölük bölük’ ikileme
a. 101r/17
- ‘ale’ş-şabāh** (Ar.) sabakleyin, erkenden
a. 98v/6, 107r/17
- ‘alem** (Ar.) bayrak, sancak
a. 90v/3, 101v/9, 105v/11, 110r/2, 110v/12
a. +leri.90v/15
- ‘ālem** (Ar.) ālem, kainat, dünya
a. 118v/2
a. +e.126r/2
a. +i.116v/13, 117v/16, 117v/16
‘ālem-i kādīm ‘ahiret’
a. 135r/8
- alet** (Ar.) alet; (mec.) aracı, işe aracı ve yardımcı
olan, bu amaçla kendisinden faydalanılan
kimse veya şey, vâsıta
a. +dür.109r/15, 109r/17
a. +i.124r/8, 124r/14
a. +in.124r/5
a. +ini.124r/16
a. +inüñ.124r/16
a. +lü.104r/2
a. +sın.109r/17
- ‘alī** (Ar.) Yüksek, yūce, büyük, ulu
a. 96v/4, 111r/12, 113r/16, 117r/12
- almās** (Ar.) elmas
a. 105v/12
- alt** alt
a. +ına.119r/11
a. +ında.119r/6
a. +ındaki.123v/9
a. +ından.119r/12, 119v/4
- altı** 6, altı
a. 90v/9, 90v/9, 94r/3, 105r/12111r/8, 111v/1,
111v/1, 111v/2, 111v/2, 120r/12, 123r/10,
124r/15, 124v/4, 130r/4 x2, 130v/16,
130v/16, 131r/6, 131r/6
a. +sıda.124r/13
- altı biñ** 6000, altı bin
a. 103r/9, 103r/9 - 104, 104r/3, 131v/15
- altı biñ altı yüz** 6600, altı bin altı yüz
a. 104v/5
- altı kez yüz** 600, altı yüz
a. 108r/10 - 11
- altı kez yüz biñ** 600 000, altı yüz bin
a. 90r/13, 90v/9, 91v/1, 91v/4, 91v/9,
103v/11, 111v/12
- altı yüz** 600, altı yüz
a. 114r/9, 116r/4
- altı yüz altmış** 660, altı yüz altmış
a. 99r/1, 104v/4, 107v/2
- altı yüz biñ** 600 000, altı yüz bin
a. 95v/2 - 3, 103v/12
- altmış** 60, altmış
a. 103r/9
- altmış biñ** 60 000, altmış bin
a. 106v/2 - 3
- altūn** altın
a. 98v/15, 99r/1, 99v/5, 104r/1, 115v/14,
116r/5, 124r/14, 124v/5
a. +dan.124r/14
- alūde** (Far.) bulaşmış
alūde ol- ‘bulaşmış, kirlenmiş olmak’
a. -muş.115r/6
- ‘am** (Ar.) ‘aleyhi’s-selām kelimesinin
kısaltılması
a. 120v/6, 133r/9
- ‘amūd** (Ar.) direk, sütun
a. 92v/1, 92v/1, 93r/8, 93v/3, 93v/14, 94r/2,
109v/2, 124v/11, 128v/4, 128v/7, 133r/5
a. +a.109v/2, 133v/10
a. +da.124v/12
a. +dan. 92v/10, 133v/8
a. +ı.124v/11, 133r/6
a. +lar.93r/9, 93v/10
a. +laruñ.93r/13
a. +un.93v/4
a. +uñ.128v/10
- ama** (Ar.) ancak, fakat, lâkin
a. 112r/15, 114v/5
- aman** (Ar.) usanç, bıkkınlık
a. 90v/7, 105r/3, 114v/17

amma (Ar.) ama, yalnız, sadece

a. 90v/12, 108r/4

anşuzın birdenbire, aniden hiç beklenmeyen bir zamanda

a. 90v/16, 111v/8, 128v/17

an- anmak, hatırlamak

a. -asız.129v/3

a. -asın.105v/5,

a. -duğumca.131v/1

a. -xp.125r/13

an dimağ, zihin

a. -duğumca.131v/1

an bk. "ol"

'anaşır-ı erba' (Ar.) maddî âlemin esâsını teşkil ettiğine inanılan dört unsur: Su, hava, ateş, toprak

a. 118v/1

anca ancak

a. 125v/4

and ant, yemin

a. +ıçun.120v/8

a. +ıla.120v/8

anda bk. "ol"

andan bk. "ol"

andan sonra bk. "ol"

anla- anlamak, idrak etmek, bilmek

a. 132v/4

a. -dılar.129r/16

a. -yumazam.118r/3

anı bk. "ol"

anlar bk. "ol"

anuş bk. "ol"

anışın bk. "ol"

anca bk. "ol"

ancılayın bk. "ol"

an bk. "ol"

ara ara, iki şey arasındaki mesafe, orta

a. +da. 111r/7

a. +dan. 107r/12

a. +sına.91v/5, 106v/3, 107r/3

a. +sında.122v/3

a. +sından.101r/17, 101v/16, 131r/17

a. +ya.91r/16

aralık açıklık, aralık

a. +da.107r/12

ārām (Far.) Durma, dinlenme

a. 112v/5,

ārām êt- 'dinlenmek'

a. -dügi.130r/14

ārām kıl- 'dinlenmek'

a. -ıp.125r/2

ārāmī (?) Süriye ve Mezopotamya'da yaşamış, Sâmi ırktan bir kavim

a. 132v/6

āraste (Far.) süslü, süslenmiş, bezenmiş

a. 104v/8

ārāyide (Far.) süs

a. 118v/3

ard art, geri, arka

a. +ı.96r/4

a. +ımdan.95v/16

a. +ın.98r/15, 103v/12, 103v/8, 108v/5,

108v/11, 111v/9, 112r/5, 115r/4, 115r/11, 125r/6

a. +ınca. 92r/1, 92r/6, 92r/8, 92r/13, 94v/14,

97v/6, 103r/12, 106v/11, 108r/2, 108v/7,

108v/8, 108v/9, 117v/13, 134r/6,

a. +ımdan.103r/7, 103r/13, 103v/3, 106v/16,

109v/7, 110r/3, 110v/2, 115r/4

a. +ların.103v/13

a. +umuzdan.94r/9

a. +uñıla. 116r/3

arğın yorgun, bitap

a. 90v/17

arık zayıf, güçsüz; yorgun

a. +lardur.111r/6

arış (Far.) arış, kulaç, arşın

a. 94v/11, 99r/4, 99r/10, 99r/15

a. +dı.111v/17

'ar[iy]et (Ar.) geçici olarak

a. +den 132r/11

arık kanal, su yolu

arık kıl- 'su yolu oluşturmak, açmak'

a. -up.113r/9

arık sırt, arka

a. 105v/1

a. +ları.112r/1

a. +ların.94v/12

a. +sın.99r/6

'arşā (Ar.) arsa, yer, meydan, açık alan

a. 98r/6,132r/11

arşlan aslan

a. 101v/13

a. +layın.112r/2, 112r/3, 130r/16

arşun arşın

a. +dur.111r/6

art- artmak, çoğalmak, fazlalaşmak

a. -a.124v/8

a. -sun.115v/8

a. -urdu.118r/14

- aru** arı, bal yapan kanatlı hayvan
a. +sın.108r/4
- 'arz** (Ar.) 1. Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu ; 2. Saygı ile anlatma, ifade etme, bildirme
a. 97v/14
'arz eyle- 'birisine sunak'
a. -di.118r/5
'arz kııl- 'birini sunmak'
a. -dı.99v/17
a. -xp.131v/6
'arz ol- 'sunulmak'
a. -xp.101v/9 - 10
- 'āšī** (Ar.) isyan eden, baş kaldıran, serkeş
a.122r/10, 132v/5, 135v/4
a. +lenürseñ.135v/3
a. +yidi.120r/15
- as/ş-** asmak, dar ağacına çekmek
a. -ılup.105r/15
a. -dılar.108v/3
- aşşı** fayda, kar, menfaat
aşşı et-
a. medi.129r/3
- āsuman** (Far.) gök, gökyüzü, sema, felek
a. 90v/11, 91r/3, 98v/10, 106r/16
- aş-** aşmak, çıkmak, geçmek
a. -ıcağ.113v/17
a. -ıpdur.94r/8
- aşağa** aşağı, aşağı taraf
a. 92r/11, 124r/11, 125v/9
- āşikāre** (Far.) açık, apaçık, belli
a. 90r/16, 90v/3
- aşur-** bir şeyi taşımak, öbür tarafa geçirmek
a. -miş.113r/6
- at** at
a. 90r/17, 90v/17, 91r/9, 91v/4, 91v/5, 91v/13, 92r/2, 92r/8, 96v/9, 97v/1, 97v/3, 98r/3, 98r/4, 98v/9, 101r/3, 101r/10, 101r/11, 101r/12, 101r/17, 101r/17, 101v/16, 101v/16, 101v/17, 102r/8, 102r/13, 103r/10, 104r/12, 105v/3, 105v/6, 105v/12, 105v/13, 106r/4, 106r/6, 106r/13, 106v/7, 106v/12, 108v/7, 110r/5, 110v/4, 111r/3, 111r/17, 114r/7, 115r/9, 115r/12, 115v/9, 118v/11, 118v/13, 121v/14, 123r/7, 125r/9, 130r/15, 131r/1, 131r/3, 131r/4, 131v/13, 131v/13, 132r/10, 132v/12
a. +a.101v/15, 104r/2, 110v/16, 114r/6, 124v/3
- a. +da.101r/3, 123r/7
a. +dan.91r/14
a. +ı.100v/16, 101r/2, 110v/9
a. +ından.123v/8
a. +larımızı.101r/9
a. +lu.91v/17, 92r/1, 92r/1, 92r/3, 92r/5, 92r/5, 92r/6, 92r/8, 102v/13
a. +luya.92r/2
a. +luyı.121v/15
a. +ıla. 118v/14, 131r/10
a. +uğ.101r/10
- at-** atmak, fırlatmak ; bırakmak, salmak
a. -arları.91r/13
a. -dı.126v/17+b
a. -dılar.125r/6
a. -xp.130v/13
- ata** ata, baba, cet
a. +larımız.119r/5
a. +ların.107r/2
a. +m.114r/8, 119r/5, 131r/16
a. +ma.131r/17
a. +mdan.131v/1
a. +n.115r/14
a. +ñ.97v/9
a. +sı.97v/6
a. +sıyla.95r/5
- aflas** (Ar.)ipek kumaş
a. 98v/14, 129v/11
- 'āvām** (Ar.) halkın alt tabakası
a. 132v/3
- 'avrat** (Ar.) kadın; zevce, eş
a. 92v/13, 114v/12, 115v/10, 128r/7
a. +a.115r/6
a. +ı.114v/16, 115v/3
a. +ın.90r/7
- av** av, şikār
a. 113r/3, 127v/7, 130r/6
a. +layu.134r/6
- āvāz** (Far.) ses, seda
a. 95v/15, 112r/7, 112v/10, 126r/15
a. +ıla.106r/2
a. +ın, 18
a. +ına.96v/11
a. +ıyıla.96v/6
- āvāz** bk. āvāz
a. 92v/9
- āvāze** bk. āvāz
a. +si.93v/8, 93v/12, 94r/1
- 'ayāl** (Ar.) eş, zevce
a. +in.115v/8

- a. +iñüz.115v/5
‘ayān (Ar.) açık, aşikār, belli
 a. 126v/17+a, 129r/15
ay ay, 30 gün
 a. 110v/17, 110v/17, 111r/8, 111r/14, 111v/1,
 111v/1, 111v/2, 111v/3, 126v/7, 128r/17,
 130r/4, 130r/5, 130v/16, 130v/16, 131r/6,
 131r/6
 a. +luğ.124v/4
 a. +dur.109v/17
aya avuç içi
 a. 94r/16
aya kaç- ‘alkışlamak, el çırpma’
 a. -ışup.94r/16
ayak ayak
 a. 115v/16, 119v/7
 a. +ı.123r/10, 123r/11, 123r/11, 123r/11,
 123r/11, 127r/3, 127r/4, 127r/4, 131r/2
 a. +ıla.126v/17+b a. +ın.121v/1 x2, 123v/17
 a. +ına.103v/16, 110v/11, 121v/12, 123r/11,
 125r/10, 127r/4
 a. +ında. 90v/17, 91v/4, 98r/4, 103v/17,
 110v/9, 115v/10
 a. +ınlayın.125r/10
 a. +ınuş.125r/10
 a. +ları.112r/2, 127r/4, 127v/14, 131r/3
ayaz soğuk
 a. 133r/16
ayır- ayırmak; ayırt etmek, seçmek
 a. -tladı.113v/17
āyīne (Far.) ayna
 a. +si.112r/13
az nadir, çok olmayan; kısa
 a. 90r/7, 90v/4, 102v/4, 120v/2
a‘za (Ar.) Vücûdu meydana getiren parçalar,
 organlar; organ
 a. +şı.111r/17, 131r/1
 a. +sıdur.111v/1
‘azāb (Ar.) eziyet, işkence
 a. 130r/8
āzād (Far.) serbestlik
āzād et- ‘serbest bırakmak, azat etmek’
 a. -erse.109v/13
 a. -eyim.109v/11
azal (Ar.) ezel, ezelin çoğulu, başlangıç
 a. +da.109r/7
‘azamet (Ar.) büyüklük, ululuk
 a. +ini.90r/17
‘azim (Ar. azm) büyük kararlılıkla gayret
 gösterme, kesin kararlılıkla hareket etme
 a. +leyin.91r/7
‘azīm (Ar.) büyük, çok şiddetli
 a. +i. 91v/13, 107r/7
‘azīm kııl- ‘azmetmek’
 a. -ışdılar.106r/13
azğün saldırgan, sapıtmış, (mec.) yolunu
 şaşırması
 a. 117v/17, 118r/1, 118r/14, 118r/16
 a. +a.118r/5
 a. +lıgını.118r/14
B
bād-per (Far. + Far.) rüzgar kanatlı
 b. 130v/12
bādyā (Far. bādiye) agzı geniş yayvan kap
 b. +lar.115v/13
 b. +ları.107v/2
bağ halat, ip, sicim
 b. +lu.108r/11, 109v/9, 118r/11
 b. +luların.118r/13
bağışla- bağışlamak, affetmek
 b. -dı.122r/3, 122r/6
 b. -ndı.122r/8
bağla- bağlamak, tutturmak, birleştirmek
 b. -r.118r/7
 b. -dı.104r/17
 b. -dılar.101v/9, 107r/12, 120r/7, 130v/10
 b. -miş.99r/6
 b. -nur.111v/2
 b. -rken.120r/7
 b. -rlarıdı.94v/12
 b. -yamaz.118r/8
 b. -yup.128r/15
bahā (Far.) paha değer, kıymet, fiyat
 b. +ları.109r/6
 b. +sıdur.109r/6
bahar (Far.) bahar
 b. 95r/8, 118v/1
baħr (Ar.) deniz
 b. 106r/10, 128r/6
 b. +ına.134r/17
baħr-ı bitāħ ‘deniz ve taşlı dere’
 b. 106r/10
baħş (Far.) bir bölümü, bir kısmı
 b. +ı. 112r/14, 126v/11, 126v/13
 b. +ından.112r/17
baķ- bakmak, dikkat etmek
 b. -dı.117v/2, 121r/13, 121v/1
 b. -dum.96r/1, 95v/16
 b. -duş.96v/14

- b. -up.122v/4, 123v/14
 b. -ışup.92v/11, 94r/16, 96r/8
 b. -sa.118r/9
- bākī** (Ar.) daimi, ebedi
 b. 127r/14, 131v/15
- bal** bal
 b. +un.108r/4
- balık** balık
 b. 127r/3
 b. +lar.125v/10, 125v/12, 125v/13, 125v/14,
 125v/17
- balta** balta, nacak
 b. 95r/16, 95r/16, 99r/9
- bām** (Far.) çatı, dam
 b. 124v/17
 b. +ları.123v/3
 b. +ların.124v/15
- bar** var
 b. 135r/3
- bār** (Far.) mec. üzüntü, keder, eziyet
 b. 128r/7
- barağ** köpek
 b. 94v/15, 99r/10, 112v/9
- barca** barça, hep, bütün, bütünü, hepsi
 b. 99v/15
- barış** uzlaşma, anlaşma, sulh
 b. +a.108r/7, 108r/8
- bāriğāh** (Far.) yüksek divan; izinle girilebilecek yer, makam
 b. 98v/14, 98v/16, 98v/17, 128v/2, 129v/11
 b. +ına.97v/11, 98v/13, 107r/14, 110v/11,
 114v/9, 123r/14, 125r/4
 b. +ından.104v/2, 129v/10
 b. +ının.126v/10
 b. +lar.98r/7, 98v/9
 b. +larından.94v/2
- barğ** ev, bark
 b. 102r/16, 112r/15, 112r/16, 119v/6
- barmak** parmak
 b. 96r/3, 97r/5, 98v/11
 b. +lar.115v/14
- baş-** basmak, baskın yapmak, mağlup etmek
 b. -a 98r/13, 98r/15
 b. -durur.109r/10
 b. -xp.119v/3
başa düş- 'baskına uğramak'
 b. -erdük. 98r/13
 b. -evüz. 98r/15
- bas-** bk. baş-
 b. -turdığı.119v/6
- başar** (Ar.) görme, görme hassası
 b. +ı.118r/8
 b. +lar.118r/9
- başın** ansızın saldırma
 b. 94r/8
- başiret** (Ar.) Kalp gözüyle görme, anlama, idrak etme
 b. +ini.118r/7
- baş** baş, kafa; ilk, ön kısım, uç; önder, lider
 b..92r/6, 93v/11, 97v/3, 97v/8, 98v/11, 99r/2,
 100r/8, 104r/9, 105v/4, 105v/5, 107r/12,
 107v/7, 107v/11, 108r/4108r/9, 110r/9,
 110r/10, 110v/9, 111v/4, 114v/4, 114v/17,
 116r/6, 116v/1, 128r/11
 b. +a.93r/11, 128v/12, 129r/8, 129r/8
 b. +da.132v/6
 b. +dan.94r/8, 108r/9
 b. +ı. 103v/3, 93r/1, 99r/15, 103v/15,
 103v/15, 105r/15, 110v/17, 111r/17,
 112r/6, 116r/14, 121r/14, 123r/9, 125r/8,
 125v/4, 127r/2, 127v/12, 130v/17, 134r/2
 b. +ıdur.103v/9
 b. +ıla.122r/8, 131r/13
 b. +ın. 103v/7, 121r/12, 121r/13, 121r/15,
 128r/7, 128r/11
 b. +ına.106v/17, 109v/15, 111r/17, 125r/9,
 127r/2, 131r/1
 b. +ında.103r/17
 b. +ınuğ.99r/5
 b. +lar.121v/13
 b. +ları.94v/10
 b. +ların.103v/3
 b. +lıları.113v/10
 b. +lular.90r/5, 92v/13
 b. +luları.92v/14-15, 110r/8, 112v/3
 b. +luyı.113v/8
 b. +suz.103v/6
 b. +uma.123r/3
 b. +umdadur.100v/10
 b. +uğ.103v/4, 110v/9
 b. +uğa.100r/9, 122v/16
 b. +uğdadur.100v/9
 b. +ları.93v/12
- baş ko-** 'amaç edinmek'
 b. 110v/9
 b. -dı. 97v/3, 113v/9
 b. -dılar. 116r/6
- baş koy-** 'amaç edinmek'
 b. -xp. 110v/11, 114v/17, 117r/13
- baş şal-** 'onaylamak'

- b. -xp.108r/16-17
başa ur- ‘öldürmek’
 b. -xp.93r/11
- başla-** başlamak, komuta etmek, yol göstermek, kılavuzluk etmek
 b. 94r/8, 127r/12, 132v/11,
 b. -di.118v/1
 b. -ğuz.95r/10
- bat-** batmak
 b. -dılar.125v/12, 125v/13
- ba-vech** (Far.) ber-vech, olduğu gibi, aynen
 b. 90v/11
- beyabān** (Far.) çöl, sahra, bādiye
 b. +dır. 110v/17
- bayrak** bayrak
 b. 105v/11
- bāz** (Far.) Doğan deneni yırtıcı kuş, şahbaz:
bāz kır- *av kurmak, av düzenlemek*
 b. -xp.117r/12
bāz ur- *avlanmak*
 b. -xp.125r/6
bāz-dār (Far. + Far.) *av işini idare eden görevli*
 b. +lar.125r/5
- bebr** (Far.) yırtıcı hayvan
 b. 103r/14
- becidd** (Far. be + Ar. cidd) ciddi, önemli
 b. 96v/11, 125r/2, 125r/14
 b. +ler. 113r/10
becidd git- ‘ciddiyetle, hızlıca gitmek’
 b. -diler.103v/4
becidd sür- ‘ciddiyetle, hızlıca sürmek’
 b. -elüm.102v/5
 b. -er.102v/6
 b. -xp.102r/1 - 2, 132r/5
becidd yürü- ‘ciddiyetle, hızlıca yürümek’
 b. -xp.132r/2
 b. -yicek.102v/6
- becümā‘-i bāri Ta‘ālā** (A.) doğrusunu Allah bilir
 ?
 b. 132r/17
- bed-āhter** (Far. + Far.) kötü talih
 b. 122r/17
- beden** (Ar.) vücut, gövde
 b. +leri.105v/11
- beg** bey, efendi
 b. +ine.133v/13
 b. +ler.107v/16
 b. +lere.115v/15
 b. +leri.114v/11, 114v/12, 115v/8
- b. +leriyle 109v/8
 b. +lerüme.129r/10
- begen-** beğenmek, imrenmek
 b. -di.110r/12, 113v/12
 b. -diler.114r/13, 131v/14
 b. -mezsiz.116v/12
 b. -xp.98r/4, 101v/5
- behre** (Far.) pay, hisse
 b. 118r/15
- bekle-** durup kollamak
 b. -nür. 115v/6
 b. -yüp.100v/5, 115r/9
- beli** (Ar.) evet, hay hay
 b. 131r/7
- bél** bel
 b. +ine.121r/17
- belinle-** korkmak, ürkmek, irkilmek
 b. -delim.104r/13
 b. -di.106r/17, 121r/12
 b. -şdiler.132r/10
 b. -şdürdiler.104r/13
 b. -şüp. 91r/2
 b. -yü.96r/7, 121r/17
- ben** ben, tekil 1. kişi zamiri
 b. 96r/3, 109r/3, 109v/13, 110r/14, 118r/3,
 120r/11, 120r/12, 120r/13, 121v/11,
 122r/3, 122r/3, 123v/14, 124v/2, 128v/13,
 128v/15, 129r/3, 129r/6, 129r/10, 129r/12,
 133r/8, 133r/12, 133r/14, 133v/1
 b. +cileyin.105v/5, 124v/8
 b. +de.116v/17, 129r/6, 135v/1
 b. +den.129r/12
 b. +lügün.129v/1
- bağa** 1. tekil kişi yönelme hali
 b. 96r/2, 96r/3, 96r/4, 100r/7, 108r/13,
 109r/3, 109v/10, 109v/13, 117v/7,
 117v/12, 120r/15, 121v/10, 122r/4,
 122r/5, 122r/9, 122r/10, 128v/17,
 129r/3, 129r/5, 129r/9, 135r/9, 135v/1,
 135v/4
- beni** 1. tekil kişi belirtme hali
 b. 109v/13, 110r/13
- benim** 1. tekil kişi aitlik hali
 b. 115v/2, 122r/3, 122r/8
- bend** (Far.) bağ, kuşak
 b. +den.109v/14, 122r/1
 b. +dür.114r/12
 b. +im 95r/6
 b. +in.110r/15
- bend ét-** ‘hapsetmek’

- b. -dim.120r/15
bende (Far.) kul, köle
bende ét- ‘kul etmek’
 b. -dim.120r/15
bende ol- ‘kul olmak’
 o. -up.110r/10
 b. -am.110r/14
benefşe (Far.) menekşe
 b. 107v/3
beñ deri üzerindeki kahverengi veya siyah renkli küçük lekeler, kabartılara verilen isim, benek
 b. +leri.125r/11
beñze- benzemek
 b. -mezdi.116r/13
 b. -r. 111r/17, 121r/14, 123r/10, 123r/11, 125r/10, 125r/10, 126r/14, 127r/2, 127r/4, 127v/12, 127v/13, 131r/1
berāber (Far.) birlikte
 b. 90v/11, 112r/7, 125v/4
berkit- sağlamaştırmak, güçlendirmek
 b. -di.93v/4
 b. -miş.99r/13
berü beri
 b. 119r/10
best (Far.) kapalı
 b. 126r/10
besāṭ (Ar. bisāṭ) halı, kilim, minder
 b. +ı.130r/11
besāṭin (Ar.) bahçeler
 b. 118v/2
bêş 5, beş
 b. 115r/16
beşāret (Ar.) müjde, iyi haber
 b. 92r/3, 105r/13, 107r/13, 107r/15, 115v/12
beter (Far.) kötü
 b. +üñ.135r/17
béyān (Ar.) beyan, açıklama, izah
 b. +ı. 92v/15, 120v/5, 126v/7, 129v/5
béyān ét- ‘bildirmek’
 b. 134r/5
 b. -di.92v/2, 96r/14, 100r/4, 120r/8
 b. -diler.93r/3, 109v/4, 124r/17
 b. -dük.124v/17
 b. -xp. 108v/17, 133v/8
béyān eyle- ‘bildirmek’
 b. -yelüm.127r/17
beyān kııl- ‘bildirmek’
 b. -dı.124v/9, 124v/12, 128v/9
 b. -xp.132r/15
beyānı éd- ‘bildirmek’
 b. -icek.92v/15-16
beyze (Ar. beyza) yumurta
 b. 130v/6
beze- süslemek, donatmak
 b. -miş.105v/12
bezm (Far.) sohbet meclisi
 b. +in.107r/16
bezm kur-
 b. -up.133r/10
brıraq- salmak, bırakmak
 b. -dılar.103v/9
 b. -xp.98v/11
bī (Far.) yoksunluk edatı
bī-‘ar (Far.) Ar ve hayâ duygusu olmayan, utanmaz
 b. 108r/17
bī-ger ?
 b. 126r/12
bī-gümān (Far.) şüphesiz, bütünüyle, tastamam
 b. 129r/13
bī-haber (Far.) habersiz, bilgisiz
 b. 112r/17, 117v/13, 123r/2, 124r/4
 b. +lerdür.100v/1
bī-had (Far.) hadsiz hudutsuz, pek çok
 b. +dur.114r/4
bī-hesāb (Far.) sayısız, hesapsız, pek çok
 b. 127v/10
bī-hisāp bk. *bī-hesāb*
 b. 113r/2
bī-kıyās (Far.) kıyassız
 b. 109r/2, 113r/2
bī-revnaḳ koy- (Far. *bī* + Ar. *revnaḳ* + T.) güzellikten yoksun bırakmak, mahvedip bırakmak
 b. -up.108r/5-6
bī-şumār (Far.) sayısız
 b. 129r/6
bī-Zevālu’l-lāh ‘Allah zeval vermesin’, zeval vermeyen Allah
 b. 101v/3, 107r/10, 107v/17
 b. +dur.116v/9
biç- kesmek, ayırmak, bölmek
 b. -ermekdür.114r/5
 b. -in.113r/1
bigi gibi
 b. 110r/6, 115v/9, 131r/3
Bi’ḥamdi’lāh “Allah’a şükürler olsun” anlamındaki söz

- b. +i.104r/10
- bil-** bilmek, anlamak
- b. 96v/12, 122r/10, 126v/6, 129r/15, 129r/17, 134v/2, 135r/13, 135v/3
- b. -di.92r/7, 96r/14, 97v/4, 98r/9, 110r/1, 110v/14, 122r/16, 122v/6, 123r/4, 127v/14, 128v/8, 129v/6,
- b. -diler.92v/16, 102r/7, 124r/10, 125r/1, 133v/9
- b. -dügin.114v/7
- b. -düş.95r/8
- b. -dürdi.94r/13, 94r/15 – 16, 132r/4
- b. -durdiler.110v/2, 134r/12
- b. -dürelim.117v/6
- b. -düreyim.122v/14
- b. -dürmek.117v/12
- b. -dürürsin.117v/7
- b. -en.90r/2
- b. -esin.90r/2, 92v/3, 124v/1, 124v/13, 127v/1, 127r/13, 128v/13, 133r/8
- b. -evüz.113r/11
- b. -ışdiler.106v/11
- b. -icek.106v/11
- b. +ir. 135r/3
- b. -mediler.133r/3
- b. -medim.128v/6
- b. -mez.90v/8, 95v/4, 105r/3, 117v/7, 117v/15,
- b. -mezler.100r/3
- b. -mezüz.104r/6, 110v/1, 111r/2, 116v/4,
- b. -mezliginden.117v/8
- b. -mişdür.134r/1b. -se.117v/9, 133v/16
- b. -sin.120r/11
- b. -ümde.114v/16
- b. -xp.132r/15, 134r/10
- b. -ür.93v/13, 100v/11, 109v/16, 114v/3, 116v/15, 117v/11, 118r/10, 123v/4, 130v/2, 131v/3, 131v/8, 132v/2,
- b. -ürdi.93v/9
- b. -ürem.122v/2
- b. -ürmisiz.116r/12
- b. -ürsin.100v/9, 110v/1, 117v/1,
- bile** bk. birle
- b. 92r/7, 98r/17, 98v/1, 102v/10, 102v/10, 107v/10, 131v/7, 134r/6, 134v/12
- bile-** bilemek, keskinleştirmek
- b. -yin.117v/3
- bilek** bilek
- b. +ler.115v/14
- bilü** biliş
- b. +sin.121v/11
- b. +süzlik.117v/11
- bin-** binmek, üstüne çıkmak,
- b. -di.97r/17, 97v/5, 130v/8
- b. -diler.101v/9
- b. -dürdi.104r/2
- b. -mişlerdi.110v/7
- b. -xp.95r/10
- biğ** 1000, bin
- b. 92r/1, 94r/4, 94r/12, 94v/12, 100v/5, 101r/3, 101r/3, 115r/9, 118r/4, 123r/7
- b. +de.101v/7, 113v/7
- biğ altı yüz** 1600, bin altı yüz
- b. 98v/15, 101r/14
- biğ dört** 1004, bin dört
- b. 106r/1
- biğ yüz** 1100, bin yüz
- b. 104v/4
- bir** 1, bir
- b. 90r/3, 90r/4(x2), 90r/15, 90v/5, 90v/10, 91r/16, 91v/1, 91v/2(x2), 91v/3(x2), 91v/13, 91v/14(x2), 91v/17(x2), 92r/2, 92r/6, 92r/7, 92r/16, 92r/17, 92v/1, 92v/4, 92v/6, 92v/9, 92v/8, 92v/15, 93r/1, 93r/6, 93r/7, 93r/9, 93r/13, 93r/14, 93r/15(x2), 93r/16, 93v/4, 93v/5(x3), 93v/6, 93v/7, 93v/8, 93v/11, 93v/12, 93v/16, 94r/4, 94r/13, 94v/1, 94v/7, 94v/8, 94v/9, 94v/13, 94v/14, 94v/15, 94v/16, 94v/17, 95r/1(x3), 95r/6, 95r/13, 95v/2, 95v/10, 95v/12(x2), 95v/13, 95v/16, 96r/1, 96r/11, 96r/17, 96v/3(x2), 96v/5, 96v/7, 96v/11(x2), 96v/12, 96v/14, 96v/15(x2), 97r/1(x3), 97r/3, 97r/4, 97r/6, 97r/9, 97v/1, 97v/5, 98r/2, 98r/3, 98r/5, 98r/16(x2), 98r/17(x3), 98v/5(x2), 98v/8, 98v/13, 98v/14, 99r/5, 99r/7, 99r/9(x2), 99r/12, 99r/15(x2), 99v/1(x2), 99v/4(x2), 99v/7, 99v/12, 99v/16, 100r/1(x2), 100v/16, 100v/17, 101r/1, 101r/3(x3), 101v/14(x2), 101v/15, 102r/6, 102r/9, 102r/12, 102v/3, 102v/14, 103r/4, 103r/6, 104r/3(x2), 104r/7, 104v/2, 104v/9, 104v/11, 104v/13, 104v/14, 105r/4, 105r/8, 105r/13, 105r/17, 105v/3, 105v/9, 106r/1, 106r/17, 106v/1, 106v/2, 106v/6, 106v/15, 107r/1, 107r/8(x2), 107r/10, 107v/9, 107v/12, 107v/15, 107v/17, 108r/4, 108r/5(x3), 108r/8, 108v/12, 108v/16, 109r/2, 109r/7, 109r/8, 109r/9, 109r/10, 109r/15, 109r/17, 109v/1,

- 109v/2, 109v/5, 109v/14, 110r/3, 110r/7,
110v/2(x2), 110v/3, 110v/14, 110v/17,
111r/3, 111r/7, 111r/13, 111r/14, 111r/16,
111r/17(x2), 111v/10(x3), 112r/3, 112r/6,
112r/10(x2), 112r/14, 112r/17, 112v/1,
112v/13, 113r/4, 113r/5, 113r/6,
113r/7(x2), 113r/9(x2), 113r/10, 113r/11,
113v/1, 113v/4, 113v/11(x2), 113v/12(x2),
113v/14(x2), 114r/1(x2), 114r/5, 114r/8,
114r/11, 114r/17, 114v/1(x2), 114v/10,
114v/14(x2), 115r/7, 115r/9, 115v/3,
116r/11, 116v/8, 116v/9, 116v/10, 117r/7,
117r/14, 117r/15, 117r/16, 117v/13,
117v/14, 118r/2, 118r/6, 118r/7, 118r/10,
118r/12, 118v/9, 118v/11, 118v/13,
118v/14, 118v/15(x2), 118v/16, 119r/2,
119r/9(x2), 119r/10, 119r/13, 119r/17,
119v/4, 119v/15, 120r/3(x2), 120r/6,
120r/11, 120r/12, 120r/13, 120v/5,
120v/11(x2), 121r/9, 121r/11, 121v/1(x3),
121v/8, 121v/14, 122r/13, 122v/1, 124v/2,
122v/3(x2), 124v/5, 122v/11, 122v/12,
122v/13, 122v/15, 123r/6(x3), 123r/7,
123r/8, 123r/15, 123r/17, 123v/6, 123v/7,
123v/8, 124r/3, 124r/4, 124r/10, 124r/12,
124r/16, 124v/2, 124v/10, 124v/11,
124v/14, 124v/15, 125r/3, 125r/5, 125r/6,
125r/7, 125r/8, 125r/9, 125r/11,
125r/14(x2), 125r/15, 125v/2, 125v/3,
125v/7, 125v/10, 125v/11, 125v/12,
125v/13, 125v/15, 126r/14, 126r/15(x2),
126r/16(x5), 126r/17, 126v/1, 126v/4,
126v/11, 126v/13, 126v/14, 126v/16,
126v/17+a, 126v/17+b, 127r/2, 127r/5,
127r/7, 127v/3(x2), 127v/11, 127v/14,
128r/1, 128r/2, 128r/4, 128r/14, 128r/14,
128v/4, 128v/9, 128v/17, 129r/1,
129r/5(x2), 129r/7, 129v/3, 130r/3,
130v/6, 130v/17, 131r/2, 131r/3, 131r/4,
131r/5, 131r/11, 131r/15, 131r/17, 131v/4,
131v/6, 132r/4, 132r/8, 132r/10(x2),
132r/16, 132r/17(x2), 132v/14, 133r/2,
133r/3, 133r/4(x2), 133r/5, 133r/9,
133r/10, 133r/15(x2), 133v/2, 133v/12,
133v/17, 134r/3, 134r/7, 134v/2, 134v/9,
134v/17, 135v/2
b. +er112r/1
b. +in. 103v/4, 112v/12, 118r/6, 125r/7,
125v/9, 125v/11, 132r/3
birer birer ‘*üleştirme sayı sıfatı, ikileme*’
b. 125v/10
bir bir ‘*bir, ikileme*’
b. 124r/13, 126v/3
birkaç ‘*az sayıda*’
b..90v/3, 92v/1, 95v/15, 96v/11, 97v/1,
98v/11, 99r/11, 102r/7, 109r/5, 110r/2,
111r/13, 117r/16, 118v/6, 120r/8,
124v/12, 126v/12, 126v/12, 128v/8,
130r/15
b. +ı.134r/13
b. +ın. 130r/7, 130v/16
bir kez ‘*bir defa*’
b..91v/8, 93v/8, 93v/17, 99v/13, 107r/2
birāder (Far.) erkek kardeş
b. 120v/1
biraz az, biraz
b. 99v/2
birbiri birbiri
b..106v/11
b. +müzi.116r/13
b. +müzüñ.105r/5
b. +n.106v/11, 113v/15, 113v/16
b. +nden.113v/17
b. +ne.91r/4, 91r/12, 91v/9, 92r/3, 92v/10,
93v/10, 93v/11, 94r/16, 96r/8, 102r/12,
103r/15, 106r/11, 111r/2, 111v/15,
113v/13, 114r/5, 114r/17, 115v/10,
121v/16, 126v/4, 132r/10
b. +üñ.113v/16
birbirü bk. birbiri
b. +mizden.112r/17
b. +mize.113r/17
birî/ü biri, birisi
b. 96v/17, 97r/1, 113r/5, 113v/7, 125r/10,
125r/16, 126v/1, 126v/1, 133v/4, 133v/7
b. +dür.101v/7
b. +nde.124r/14
b. +ne.115v/5
b. +si.134r/14
b. +sünüñ. 93r/13, 110r/4
birik- toplanmak, bir araya gelmek
b. -üp.126v/4
birinç (Far.) pirinç
b. 93v/7
b. +den.93v/5
birle ile, birlikte, beraber
b. 90r/5, 90r/12, 91r/3, 91r/15, 91v/11,
91v/12, 91v/12, 92r/3, 93r/16, 93v/17,
95r/2, 95v/15, 96v/13, 97r/8, 97r/12,
97v/10, 98r/11, 99v/8, 100r/1, 100r/2,

- 101r/14, 101v/2, 103v/4, 104r/5, 104r/7,
105r/10, 106r/17, 106v/6, 107r/5, 107v/2,
108r/7(x3), 108r/8, 108r/10110r/14,
110v/6, 110v/14, 111r/4, 112r/7, 112r/9,
112r/9, 113r/16, 113v/10, 114r/1, 114v/9,
115r/2, 115v/13, 115v/14, 116v/6,
116v/14, 117v/16, 118v/17, 119r/9,
119v/1, 119v/3, 119v/3, 120r/1, 120r/3,
123r/1, 125v/4, 126v/5, 126v/12, 129v/17,
130v/16, 133v/13
- birle-** bir olduğunu söylemek
b. -di.110r/1, 110v/14
- bit- (I)** sona ermek, tamamlanmak
b. -ürüp.134r/1
- bit- (II)** yeşermek, yetişmek
b. -en.111r/3
b. -miş.125v/3, 125v/5, 125v/7
- bitāh** (Ar. ?) içinde kum ve çakıl taşları olan su akıntısı, taşlı dere
b. 106r/10
baḥr-ı bitāh ‘deniz ve taşlı dere’
b. 106r/10
- bitik** mektup, yazılı kağıt
b. 135r/1 (x2)
b. +i.135r/2
- biz** I. çoğul kişi zamiri
b. 93r/10, 95r/10, 101r/9, 104r/8, 110v/1,
111r/16, 112r/5, 112r/10, 112v/6, 113v/5,
115v/1, 116v/4, 121r/4, 128r/12,
129r/5131v/13, 133r/15
b. +cileyin.116v/11
b. +de.119v/17
b. +den.98r/13, 111r/5, 113v/11, 131r/13,
133v/14, 135r/13
b. +e. 100r/15, 101r/1, 101r/7, 110r/10,
116v/5, 116v/8, 134v/17
b. +i.112v/6, 113v/5
b. +im102v/1, 109r/12, 109v/17, 110v/16,
111r/13, 111v/13, 112r/15, 112v/17,
113v/11, 114r/3, 114r/16, 115r/14,
115r/16, 116v/4, 116v/12, 116v/13,
116v/16, 118v/5, 127r/13, 132r/2, 134r/10,
135r/3
b. +ler.90v/1, 91v/5, 97v/10, 102v/9,
104v/16, 111v/9, 116v/4, 116v/5, 120v/9,
123v/5, 135r/1
b. +lere.102v/5, 121r/4
b. +leri.90v/13, 108r/17
b. +üm131v/4
b. +ümile.102v/10
- b. +ümle.105r/9
- bizār** (Far) bezmiş, usanmış
b. 113v/15
- bo‘yın** bk. boyun
b. +ı.127v/13
- boğa** boğa
b. +sınlayın.112r/10
- boğaz** boğaz
b. +ları.127v/14
- boğazla-** boğazlamak, boğmak, idam etmek
b. -dılar.125r/12
- bolay** belki, öyle
b. 106r/7
- boy(I)** boy uzunluğu
b. +ları.111r/5
- boy(II)** oba, kabile
b. 105v/3, 117r/10
- boynca** boyunca veya uzunluğu kadar;
süresince
b. 133r/16
- boynuz** boynuz
b. +ı.121r/14, 127v/13
b. +ları.112r/1
- boyun** boyun
b. +ında.131r/1
b. +ınıñ.127r/6
b. +ısına.111r/17
b. +ları.112r/1
b. +uma.115v/2
- boz** açık toprak renginde, kül rengi
b. 91v/17, 92r/1, 92r/2, 92r/3, 92r/6, 92r/8,
121v/14, 121v/15
- bölik** bk. bölük
b. +i.105r/7
b. +in.104v/9, 104v/14 – 15, 106v/1
- bölük** bölüm, kısım
b. 90v/3, 102r/6, 104v/9, 105r/9, 110r/3,
110v/2, 115r/3, 123r/6, 125v/7, 125v/10,
125v/12, 125v/13
b. +i.106v/6
b. +in.104v/11, 104v/13
bölük bölük kıI- ‘gruplamak’
b. 90v/2
b. -ıp.106v/7
bölük ét- ‘gruplandırma’
e. -üp.99r/6
bölük kıI- ‘gruplandırma’
b. 90v/9
b. -dı.104v/8
bölük ol- ‘gruplanma’

b. -alım.104r/12

böyle şöyle, bu şekilde

b. 96v/4, 100r/5, 100r/5, 100r/13, 101r/16,
120v/4, 122v/7, 126v/2, 128v/10, 135r/7

böyük büyük

b. 105r/8

bu işaret sıfatı/zamiri

b. 90r/1, 90r/2(x2), 90r/4, 90r/5, 90r/6,
90r/7(x2), 90r/8, 90r/10, 90v/4, 90v/13,
90v/14, 91r/4, 91r/11, 92v/3(x2), 92v/4,
92v/5, 92v/6, 92v/7, 92v/8, 92v/10,
92v/12, 92v/14, 92v/14, 92v/14, 92v/15,
93r/8, 93r/8, 93r/9, 93r/10, 93v/13, 94r/2,
94r/3, 94r/7, 94r/8(x2), 95r/9, 95v/5,
95v/7, 95v/9, 95v/11, 96v/4, 97v/9,
97v/17, 98r/2, 98v/4, 99v/8, 100r/2(x2),
100r/5, 100r/6(x2), 100r/11, 100r/14,
100v/12, 101r/1, 101r/8(x2), 101r/9,
101r/11, 101r/13, 101r/16, 101r/17,
101v/1(x2), 101v/8, 102r/1, 102r/1,
102r/5, 102v/2, 103r/2, 103r/4, 103r/5,
103v/4, 104r/6, 104r/7, 104r/11, 105r/3,
105r/4, 105r/6, 105v/16, 107r/12, 107r/13,
107v/8, 108r/2, 108r/2, 108r/4, 108r/5,
108r/12, 108v/15, 109r/2, 109r/4,
109r/5(x2), 109r/7(x2),, 109r/9(x4),
109r/12, 109r/14(x2), 110r/6, 111r/2,
111v/7, 113v/1, 113v/10, 113v/1114r/14,
114v/3, 115r/16, 115r/17, 117r/9, 117r/11,
117r/13, 117v/3, 117v/4, 117v/8(x2),
117v/9, 117v/12, 118r/1, 118r/2, 118r/2,
118r/3, 118r/3, 118r/16, 118v/4, 118v/11,
119r/3, 119r/3, 119r/4(x3), 119r/6(x2),
119r/9, 119r/10(x2), 119r/11, 119r/13,
119r/14(x2), 119v/8, 119v/11(x2),
119v/15(x2), 120r/1, 120r/5, 120r/10(x3),
120r/14, 120r/16, 120r/17, 120v/1(x2),
120v/2, 120v/3, 120v/3, 120v/5, 120v/6,
120v/9, 120v/11, 120v/11, 120v/12,
120v/12, 120v/12, 120v/14, 120v/15,
121v/10 x2, 121v/11(x2), 121v/12, 122r/2,
122r/12,122r/14, 122v/9(x2), 122v/10,
122v/11, 122v/16, 123r/15, 123v/8,
123v/10, 124r/5, 124r/9, 124v/1, 124v/1,
124v/6, 124v/8, 124v/13, 124v/14(x2),
124v/16, 125r/11, 125r/15, 125r/16,
125v/17, 126r/2, 126r/3(x2), 126r/5,
126r/7(x2), 126r/9, 126r/11, 126r/12,
126r/16(x2), 126v/2, 127v/5, 127v/6,
128v/4, 128v/11, 128v/12, 128v/16,

129r/1, 129r/9(x2), 129r/10, 129r/11(x2),
129r/12, 129r/13(x2), 129r/14, 129r/15,
129v/2, 129v/5, 129v/14, 129v/16, 130r/5,
130r/9, 130r/12, 130v/1, 131r/6, 131r/7,
131r/15, 131v/1, 131v/7(x2), 131v/8,
131v/17, 132r/13, 132r/15, 132v/6,
132v/7(x2), 132v/12, 132v/17, 133r/1,
133r/2, 133r/7, 133r/8(x2), 133r/13,
133v/3(x2), 133v/7, 133v/8, 133v/12,
134r/4, 134r/10, 134r/11, 134r/16, 135r/1,
135r/2, 135r/15, 135r/17, 135v/2

b. +dur.90v/1, 93r/9, 96r/10, 96v/10, 96v/11,
97r/2, 97r/3, 97r/14, 100r/3, 102v/4,
104r/11,105v/3, 109r/5, 109r/13, 110r/12,
114v/16, 116v/17, 117v/5, 117v/10,
124v/17, 125r/16, 126v/5, 128r/17,
132r/16, 132v/1 x1, 134v/3, 135v/4

b. +ncılayım, 119r/16, 119v/10, 122r/5,
122r/14

b. +nda.90r/1, 90v/2, 92v/3, 94r/3, 104r/6,
116r/2, 120r/11, 120r/15, 120v/10, 124v/1,
124v/7, 124v/13, 126r/12, 131v/12,
133v/1, 134v/2, 134v/2, 134v/14, 135r/15

b. +ndan. 108r/3, 109r/3, 119r/4, 126r/12

b. +nı, 94, 99r/10, 117v/9, 117v/10, 119r/5,
119v/13, 122r/15, 122v/8, 135r/1

b. +nlar.93r/9, 126r/4

b. +nlara.108r/14

b. +nuş. 118r/16, 122v/14, 130v/4

b. +ña.109r/5, 121v/11

b. +ña.101r/3

b. +yıdı.93v/15, 104r/10

bunca 'bu kadar çok'

b. 101r/11, 111r/11, 113r/14, 114r/7,
114r/9, 119v/14, 121r/3, 126r/7

bunlar 'bu zamirinin 3. çoğulu'

b. 101r/7, 101r/15, 103r/12, 106r/10,
114r/14, 115r/3, 115r/11, 116r/2,
122r/12

b. +uş.116v/16

b. +a.101r/4, 102v/4, 109r/16

b. +dan.101r/10, 113v/11

b. +ı.104v/6, 115r/7, 116v/16

b. +uş.100r/3, 101r/1, 101r/2, 103r/3

b. +uşıla.102v/3

bud bacağın dizden kalçaya kadar olan kısmı

b. +luş.104r/17

b. +luşlar.101r/14

budağ dal, ince dal, filiz

b. +ları.125v/15

buğur bundan sonra; şimdi; bu defa, bu kez

- b. 91r/9, 93v/15, 95v/14, 99v/17, 100v/4,
101v/2, 104v/16, 106v/6, 109r/1, 109v/16,
110r/1, 110r/4, 110v/1, 114r/1, 115r/2,
117v/7, 118v/7, 119r/7, 121r/17, 122r/11,
124r/1, 124r/6, 126v/17+a, 130v/12,
130v/14, 131r/8, 131v/3, 132v/11,
133v/13, 135r/2, 135r/10

b. +dan.111r/3

bugün bugün

- b. 119v/17
b. +en. 125r/16

buğar (Ar.) buğu

b. +ı.111v/14

buğ'a (Ar.) Yer, ülke, toprak, memleket

- b. 118v/15
b. +da.119r/4

bul- (I) bulmak, elde etmek, ulaşmak

- b. -an. 124v/1, 124v/8
b. -avuz.101v/3
b. -ayumaz.126v/5
b. -dılar.92r/16, 103v/6, 124r/12, 130r/1,
130r/2
b. -duğın.111v/9
b. -dum.120r/15
b. -ıcağ.124v/8
b. -ımadılar.132r/4
b. -ımaz.115r/16
b. -ımazdum.129r/1
b. -ımazlar.111r/8
b. -ına.121v/11
b. -ınuğ.109r/4
b. -maduğ.112v/12
b. -maz.127r/16
b. -undı.124r/16
b. -unduğ.109r/12
b. -undum.109r/3
b. -unmadı.98r/9
b. -xp.94r/14, 98v/3, 124v/7
b. -ur.126r/1, 129r/8, 129v/4

bul- (II) bilmek, vakıf olmak, bilinçli bulunmak

b. -ar 135r/3

bular bunlar

- b. 95v/5, 116v/6,
b. +dan.99r/17

buluş- bk. buluş

- b. -acak.100v/16
b. -alum. 100v/12
b. -asın.96v/9
b. -ayduğ.104r/10

b. -ıcak.102v/7

buluş- buluşmak, yaklaşmak, görüşmek, bir araya gelmek

- b. -alım.101v/2
b. -dılar.102v/16, 106v/11, 113v/14
b. -mağa.102v/9
b. -mağı.100v/9
b. -mak.98r/3, 100v/13
b. -duğ.111v/12
b. -xp.94r/14, 94r/17, 95r/15, 97v/6, 98v/2,
103r/16, 103v/17, 114v/11, 115r/12,
134v/4

bulut bulut

b. 112r/7, 112r/14, 125v/4

büngāh (Far.) keçeden yapılmış türkmen evi, büyük bir kimsenin çadırı

b. +lar.98v/9

burbuğ (?) barbüt, bir çalgı

b. 116r/1

burc (Ar.) kale, köşe, uç

- b. 113r/10, 132v/13
b. +ı.105v/10
b. +ından.100v/15

burun burun

- b. +da.99r/13
b. +ı.121r/15, 127v/12

buruş- buruşmak, kırışmak

b. -mış.117r/15

burtar- yüz ekşitmek, buruşturmak, ekşitmek

b. -ışıp.113v/14

büy (Far.) koku

b. ina. 130r/9

buyur- buyurmak, emretmek

- b. 105v/17, 108r/8, 113v/11
b. -dı.90v/15, 92r/12, 93r/1, 97r/16, 97v/11,
101v/8, 101v/10, 103r/9, 104r/2, 107r/13,
107r/15, 107v/2, 108r/10, 108v/2,
108v/16, 109v/1, 109v/14, 110r/15,
113v/17, 115r/8, 115v/12, 118r/17,
118v/7, 120r/5, 120v/15, 121r/2, 121r/7,
127r/9, 127r/13, 127v/7, 127v/8, 127v/15,
129v/10, 130r/5, 130v/8, 131v/14, 132r/6,
132v/11
b. -du. 128v/1
b. -sa.115r/8
b. -ursın.108v/12, 134r/16

māl u hil'at buyur- 'mal ve kaftan(saygınlık) vermek'

m. du. 94r/2-3

buyuruğ buyruk, emir

- b. -.114v/4
- buz** buz
b..111r/14, 128r/16, 132v/15
- buz tüt-** “donmak”
b. -xp.128r/17
- bük-** bükme
b. -di.123v/16
- bülbül** (Far.) bülbül, küçük kuş
b. 115v/17
- bürü-** bürimek, örtmek, kaplamak
b. -di.111v/14, 130r/11
b. -lü.94v/16
b. -miş.99r/6
b. -müş.99r/11
b. -p.99r/6
b. -süz.125v/7
- bütün** hepsi, tam
b..132v/15
- C**
- cāh** (Far.) makam, itibar
c. 135r/9
c. +dan.120v/12
- cāme** (Far.) elbise
c. 101r/13, 101r/16, 101v/14
c. +ler.101r/12, 101v/17
c. +leri.101r/15
c. +süzler.101v/17
- cāmi‘** (Ar.) mescit, ibadet yeri
c. +leri.126r/11
c. +leridür.126r/12
- cāmūş/s** (Ar.) Su sığırı, manda, kömüş
c. 112r/9, 113r/16
- cāmūş** bk. cāmūş
c. 111v/17, 112v/3
- cān** (Far.) can, ruh; samimi içten
c. 105v/4, 107v/7, 108r/4, 120r/11, 120v/4,
128v/10
c. +a.96v/2
c. +lara.133v/5
c. +ına.116v/15
c. +ı.99v/15
c. +uma.99v/12
c. +u.116r/7
- cāmi göñül**
c. 110r/14
c. +den. 109v/12, 115v/6, 117r/4
- cānavar** (Far.) canavar, korkunç mahluk
c. 111r/17, 111v/1, 123r/6, 123r/8, 126v/17+a,
126v/17+a, 126v/17+b, 126v/17+b,
- 126v/17+c, 127r/1, 127r/2, 127v/11,
130r/4, 130v/3, 130v/17, 131r/6
- c. +dan.130r/6
- c. +ı.123r/12, 127r/1, 127r/9, 127v/6
- c. +ın.127v/9, 130v/11, 131r/5
- c. +lar.127r/15, 130v/4, 130v/14, 130v/14,
131r/7
- c. +lara.127v/11
- c. +ları. 113r/2, 123r/7, 130v/11, 130v/12,
131r/8
- c. +larının.127v/15
- c. +ları.127v/14c. +u. 111v/3, 127r/5,
130v/16, 131r/2, 131r/3
- cānīb** (Ar.) cihet, taraf
c. +de.103r/7, 105v/7
- c. +den.90r/11, 91r/1, 91v/3, 94r/3, 97v/17,
98r/7, 98v/4, 102r/1, 102r/5, 103v/4,
103r/6, 104r/2, 114v/10, 116r/2, 117r/11
- cāruşt** bir çeşit ötücü kuş ?
ç. 112r/2
- cāsūs** (Ar.) casus, ajan
c. +lasun.98r/14
c. +lı.95v/5
- cāyigāh** (Far.) mevki, makam, yer
c. 127v/6
c. +a.118v/14
c. +ı.127v/5
- cāzū** (Far.) cadı, büyücü
c. +sın.92v/11
- cebe** (Moğ.) zırh, mühimmat, silah
c. 91r/14, 95r/12, 97v/13, 101v/9, 104r/17,
106r/14, 107r/14
- cebīn** (Ar.) Alın
c. +ümüzde.97r/15
- cebren** (Ar.) zor kullanma,
c. 120v/7
- cefā** (Ar.) eziyet, sıkıntı, cevr
c. 131r/17
- cehd** (Ar.) çalışıp çabalama, gayret gösterme,
uğraşma
c. +i.130r/6
- cehd ét-** ‘çalışıp çabalamak’
c. -erse.118r/13
- cehd kıl-** ‘çalışıp çabalamak’
c. -dılar.108v/1, 119r/5
- cehl** (Ar.) cehalet, cahillik, bilmezlik
cehl kıl- ‘cahil düşmek’
c. kıl-dum.128v/5
- cellād** (Ar.) kırbaççı, cana kıyıcı, can alan
c. +lar.108r/11

cem' (Ar.) toplanma, yığma

- c. 115v/3, 126r/13
- c. +e.126v/6
- c. +ile.126r/16, 126v/6, 126v/6
- c. +isin.93r/1
- c. +le.126r/13

cem' ét- 'toplanmak'

- c. -eler. 118v/7
- c. -icek.94v/17

cem' éyle- 'toplatmak'

- c. 107v/15
- c. -dim.129r/10

cem' kııl- 'toplatmak'

- c. -alım.115r/7
- c. +dılar.97v/12
- c. -dim.124v/6
- c. -duk.108v/12
- c. -ı/up. 94v/1, 95v/6, 97v/7, 111v/11, 113v/4, 115r/9, 122v/4

cem' ol 'toplanmak'

- c. -di.134v/5
- c. -mışlar.128r/4
- c. -uban.129r/2
- c. -up. 90r/14, 95r/12, 90r/14, 101r/1, 107v/4, 114v/14, 115v/3, 118r/12, 118v/3, 120r/3, 126r/11, 126r/12,
- c. -updur.114r/11
- c. -ur.126r/7, 126r/9

cenāb (Ar.) büyüklük, ululuk ; saygı sözü

- c. +larından. 97v/5

cenef (Far.) mec. cezalandırıcı sofa, değnek

- c. 123v/11

ceng (Far.) savaş, vuruşma

- c. 91v/13, 91v/13, 92v/17, 101r/9, 103v/1, 103v/5, 106r/13, 106v/10, 107r/7, 109r/9, 109v/7, 116r/1
- c. +de.91v/14, 107r/8, 109r/1
- c. +den.97r/9, 111v/14
- c. +e.91v/14, 100v/16, 101r/2
- c. +i.105v/17
- c. +imüz.113v/11

ceng-i 'azīm 'cenk azimi'

- c. 106r/13 +i. 91v/13, 107r/7

ceng ét- 'savaşmak'

- c. -di.106v/6
- c. -diler.90r/5, 110v/6
- c. -dük.111v/13
- c. -erdünüz.113v/10
- c. -erken.106r/17 +106v/1, 107r/6
- c. -esin.97r/12

ceng kııl- 'savaşmak'

- c. -arken.91r/17 - 91v/1
- c. -dı.90r/9
- c. -dılar.91r/17, 103r/16, 106v/10
- c. -duğumuzu.113r/16
- c. -duk.111v/10
- c. -ışup.103v/17
- c. -mağa.106r/8
- c. -sun.113v/ 11 - 12

ceng tur- 'savaşmak'

- c. -mış.107r/7

cenge dur- 'savaşmak'

- c. -dılar.110r/7

cenge gir- 'savaşmak'

- c. -di.92r/8

cenge tur- 'savaşmak'

- c. -dı.91v/9, 91v/12
- c. -dılar.91r/13, 91v/10, 106r/11
- c. -ıcağ.105r/9

cengin ét- 'savaşmak'

- c. -icek.103r/4

cengin kııl- 'savaşmak'

- c. -ışalım.101v/3

cengine tur- 'savaşını yapmak'

- c. -dılar.107r/6

cengler kııl- 'savaşlar yapmak'

- c. +-dılar.91v/13

cevāb (Ar.) yanıt, karşılık

- c. 96r/10, 109r/5, 109r/5
- c. +ın.109v/1

cevher (Far.) gevher, kıymetli taş

- c. 102r/16

cevr (Ar.) eziyet, cefā, zulüm

- c..131r/17

cevşen (Far.) Zırh

- c. 101v/9, 104r/17, 106r/14, 107r/14
- c. +ile.91r/14

ceyş (Ar.) asker, ordu

- c. 91r/14, 98v/10, 102r/9, 105v/9, 105v/14, 106r/6, 106r/10, 106v/7, 106v/8, 107r/16, 128r/5, 134r/8

cıvıldu küçük kuşların öterken çıkardığı ses

(yansıma sestən türetilmiş isim)

- c. +sından.125v/16

ciger (Far.) bağır, iç

- c. +i.108r/11, 109v/9
- c. +in.126v/17+b
- c. +inde.102r/16
- c. +ler.103v/11, 115v/11

ciger-güşem (Far.) çok sevgili (evlat)

- c. 95r/5
- cihān** (Far.) evren, kainat
c. 90r/10, 99r/16, 101v/5, 107r/5, 111r/12, 111v/7, 113v/1, 120r/9, 122v/11, 128v/12, 130r/8
c. +a.130r/12, 133v/7
c. +ı.119v/14
c. +uñ.116r/11, 130r/13
- cilve** (Ar.) naz, işve, edālî davranış
c. 130v/6
- cinn** (Ar.) gözle görülmeyen ateşten yaratılmış yaratık
c. 120r/1
c. +e.120v/14, 121v/12
c. +i.116v/10
c. +lerüñ.120v/17
- cins** (Ar.) tür, nevi, nesnelere topluluğu
c. 127v/11
- cüş-** (Far.) coşmak, taşmak, deprenmek ; coşku
c. -anlayın.106r/6, 128r/6
- cümle** (Ar.) bütün, hep, hepsi, tümü
c. 91v/11, 92r/16, 95r/16, 96r/11, 97r/17, 100v/8, 104v/6, 104v/7, 105v/5, 107v/10, 114r/6, 114r/6, 115r/1, 117v/16, 117v/16, 119r/10, 122v/11, 122v/17, 123v/2, 124r/6, 124v/3, 125v/15, 126v/2, 128r/12, 129v/14, 130r/2, 133r/2, 133r/17
c. +mizden.100v/11
c. +mizi.119v/9
c. +müzden.100v/9
c. +si.90r/4, 92v/13, 98v/15, 116v/14, 120v/15, 121r/2, 121r/7, 126r/2, 127v/11, 133v/2, 134r/10
c. +sin.105v/5, 127r/15
- cür'et** (Ar.) cesaret, küstahlık, kendini bilmezlik
c. 100v/15
- Ç**
- çadır** keçeden ya da deriden yapılan barınak
ç. 110r/2, 110v/12, 128v/2
ç. +ına.126v/11
ç. +ında.130v/2
ç. +lar.98r/6, 98v/8
ç. +lu.126v/11
- çağır-** seslenmek, beklemek, davet etmek
ç. -di.92r/3, 112r/15
ç. -ılan.126r/16
ç. -xp.106r/2
ç. -ışdılar.102r/12, 107r/2
ç. -sa.126r/15, 126r/15
- ç. -ur.119r/16
- çağla-** coşkun sesler çıkarmak, coşmak
ç. -dı.112v/2
ç. -r.96r/2
- çağsa-** (DS. çağsamak(II) cilt: 3)
ç. -şmış.132v/17
- çāh** (Far.) kuyu, çukur
ç. 119r/15, 119v/11, 120r/6, 120r/6, 120r/7, 120r/13, 120v/15, 121r/1, 121r/3, 121r/9, 121r/10, 121r/12, 121r/12, 121v/5
ç. +dan.119v/14, 121r/17, 121v/10
ç. +dur.120r/12
ç. +ı.120v/13
ç. +un.120v/3, 121v/1
- çāk** tam, tamamen
ç. 119r/1, 125r/5
- çal-** öttürmek, ses çıkartmak
ç. -maga.93v/6
ç. -dılar.107r/13, 116r/2
ç. -xp. 90v/4, 106v/17
- çalış-** savaşmak, çarpışmak, vuruşmak
ç. -dılar.103r/16
ç. -inuñ.103v/8
- çalka-** sallamak, dövülmek, çırpılmak , karıştırılmak
ç. -ndılar.104r/14
- çap** cüsse
ç. -duğısılayın.127r/5
- çār** (Far.) Dört
ç. +uñıla.100r/6
- çāre** (Far.) çare, çıkar yol
ç. 118r/16, 119r/7
- çargun** azgın, şaşırmış ?
ç. 102r/11, 106r/8, 117v/4
- çarh** (Far.) gökyüzü, kâinat, felek, dünya
ç. 91r/3, 93v/14, 93v/15, 93v/16, 98v/10, 106r/16
ç. +ı.93v/17
çarh u āsuman 'gökyüzü' pekiştirme
ç. 91r/3, 91v/11
- çārsū** (Far.) çarşı, alışveriş yeri
ç. +ya.123v/6
- çatal** iki veya daha fazla kola ayrılmış dal
ç. 112r/2, 127v/14
- çatla-** yarılmak, çat sesiyle kırılma
ç. -r117r/9
- çav** şöhret, haber, ses
ç. +ı. 134r/9
- çavuş** çavuş, askeri rütbe
ç. 104v/5

- ç. +lar.99r/1
ç. +ları.116r/5, 131v/5
- çayır** ot; otlak, mera
ç. 133r/9
- çek-** çekmek, sevk etmek, çıkarmak
ç. -diler.97r/16, 97v/5, 121r/8
ç. -dim.129r/1
ç. -er.127r/13
ç. -xp. 91v/6, 121v/2, 132v/12
ç. -xpdür 119v/13
ç. -işdiler.113v/16
ç. -mezü.102v/3
ç. -ü.120r/13
- çengâl** (Far.) çengel; yırtıcı kuş veya hayvan pençesi
ç. 131r/3
- çeri** asker
ç. 90v/7, 92r/2, 94v/7, 94v/17, 95v/6, 96v/16, 97r/9, 97r/12, 97r/13, 98v/12, 102r/6, 102r/17, 102v/2, 102v/3, 104r/2, 104r/11, 105v/9, 105v/15, 107r/16, 113v/4, 114v/14, 118v/7, 120r/17, 125r/17, 128r/13, 128v/1, 130r/5, 130v/8, 130v/13, 131v/12, 132r/6, 132r/6, 134r/10, 134r/11
ç. +ce.102v/1
ç. +den.94r/5, 103r/12
ç. +le.102v/4
ç. +lerin.102r/4
ç. +m.99v/16
ç. +mizce.111v/13
ç. +müz.105r/9
ç. +niş.108r/2
ç. +nüñ.95v/8, 103v/12, 104v/9, 106v/3, 109r/1
ç. +si. 91v/2, 91v/3, 102r/15, 104v/9, 105v/8, 106v/5, 106v/7, 106v/8, 107r/5, 109v/4, 111v/12, 114v/10, 115r/3
ç. +sin.98v/7, 99v/15, 103r/1, 103v/11, 104v/8, 104r/10, 104r/12, 104r/13, 104r/14, 105v/8, 107r/10
ç. +sine.104r/9, 104v/10
ç. +siñün.106v/1
ç. +siyle.117r/11
ç. +ye. 97r/6, 105r/7, 132r/3, 132r/3
ç. +yi. 91v/10, 102r/17, 104r/13
ç. +yiçün.94v/8
ç. +yile.95v/1
- çeşm** (Far.) göz
çeşm -i güş ol- 'göz kulak kesilmek'
ç. -up 134v/8
- çevre** yer, etraf, civar
ç. 92v/1, 98v/13, 119r/1, 120v/13, 121r/13, 121v/1, 124v/11, 126v/9, 128v/1, 133r/6
- çepçevre**
ç. 123v/6
- çevür-** çevirmek, etrafını dönmek
ç. -mek.102v/11
ç. -xp.92r/6
ç. -ürsin.102v/11
- çık-** çıkmak
ç. -a.120v/12, 121v/10
ç. -alar.123v/6
ç. -alım.90v/5
ç. -amazuz.111r/1
ç. -an.119r/3, 119r/9, 119r/11, 126v/15, 126v/17
ç. -anın.127v/10
ç. -ar.119r/2, 119r/4, 119r/7, 119r/8,
ç. -aralım.119v/13
ç. -ardı.121r/13
ç. -ardılar.127v/10
ç. -aracak.119v/14
ç. -arıp. 100v/5, 122r/1, 124r/13
ç. -arlar.108r/10
ç. -dı.91v/2, 91v/2, 91v/2, 91v/3, 91v/4, 97r/16, 119v/2, 121r/17, 123r/6, 124r/14, 125v/1,
ç. -dılar.91v/1, 91v/14, 92r/12, 92r/13, 124v/10, 132r/2, 133r/4
ç. -duñuz.112v/9
ç. -duk.112v/11, 112v/13, 119r/7, 132r/3
ç. -mış.127r/3
ç. -xp.92r/12, 102v/17, 104v/2, 107r/12, 112v/2, 118v/13, 119r/2, 119r/14, 119v/1, 121r/17, 123v/2, 125v/10, 125v/12, 125v/13, 125v/17, 126v/14, 129v/8, 129v/10,
- çın** tam , doğru
ç. 107r/17
çın seher 'sabah erkenden, tan yeri ağarırken'
ç. 107r/17,131r/10
- çift** iki, ikisi bir takım oluşturan; eş
ç. 90v/15, 121r/14, 125r/5, 125r/6, 125r/7
ç. +e.127v/15
- çigin** omuz, omuz başı
ç. +ine.99r/16
ç. +lerine.95r/17
- çil** (Far.) (çihil) çok
ç. 126v/17c

çok fazla, az olmayan

- ç. 101v/8, 107v/5, 110v/5, 111r/2, 111v/7,
117v/14, 118r/17, 123v/17, 124r/1,
125v/8, 127r/15, 129r/2, 130v/5, 131r/9,
133r/2, 133r/10, 134r/1
ç. +dur.113r/2, 117v/17, 134v/13
ç. +ı. 98r/2, 102v/4, 103r/3
ç. +ıdı.120r/16
ç. +ım.135r/16
ç. +lığına.112v/7
ç. +lığından.103r/3
ç. +luğın.128r/9
ç. +luk.93r/4, 127v/6, 125r/7, 125v/8

çok çok 'çok – ikileme'

c..126v/9

çoğal- çoğalmak, artmak, fazlalaşmak

- ç. -dı.130r/17
ç. -dılar.91r/15
ç. -xp.111v/10

çomak çomak, sopa

ç. +lu.99r/1, 116r/5

çöz- çözmek, açmak, dolaşık halden çıkarmak

- ç. -diler.90v/15
ç. -ilse.129v/7

çüb (Far.) tahta parçası, değnek

- ç +lu.92r/10
ç. +a.92r/10
ç. +dan.120r/6

çü (Far.) çünkü mademki

ç. 129r/17

çün (Far.) mademki, vaktaki, -nca/-nce

ç. 120r/10, 128v/12

çürü- çürümek, bozulmak

- ç. -r.111v/2
ç. -rse.123r/3

D**da / de** (bağlaç) dahi,

d. 109r/9, 111r/16, 135r/17

dād (Far.) adalet, hak

d. +ıla.128v/16
d. +lar.132v/12

dād u sitad "Alış veriş, alım satım."

d. 95r/11, 111v/6, 131v/4

dahı dahi, da/de; yine, bile, ve

d. 90r/4, 90r/11, 90r/11, 90r/14, 90v/4,
90v/10, 91r/1, 91r/1, 91r/7, 91r/8, 91r/9,
91r/15, 91r/17, 91v/1, 91v/10, 92r/5, 92r/6,
92r/7, 92r/8, 92r/10, 92r/12, 92r/12, 92v/5,
92v/6, 92v/12, 92v/12, 93r/8, 93r/9,

93r/10, 93r/11, 93v/4, 93v/10, 94r/3, 94r/9,
94v/1, 94v/4, 94v/7, 94v/12, 94v/14, 95r/1,
95r/1, 95v/2, 95v/3, 95v/10, 96r/1, 96r/2,
96r/3, 96r/13, 96r/17, 96v/3, 96v/7,
96v/10, 96v/11, 96v/12, 96v/14, 97r/3,
97r/4, 97r/6, 97r/9, 97v/17, 98r/4, 98r/15,
98r/16, 98v/4, 98v/7, 98v/12, 99r/2, 99r/7,
99r/15, 99r/17, 99v/2, 99v/16, 99v/17,
100v/2, 100v/4, 100v/6, 100v/10, 100v/16,
100v/17, 101r/3, 101r/9, 101r/14, 101v/1,
101v/16, 102r/1, 102r/1, 102r/5, 102r/13,
102v/5, 102v/12, 102v/14, 102v/15,
102v/16, 103r/6, 103r/6, 103r/8, 103r/9,
103r/10, 103r/12, 103r/14, 103v/5, 103v/6,
103v/7, 103v/8, 103v/9, 103v/13, 103v/13,
103v/13, 103v/14, 103v/14, 103v/14,
104r/1, 104r/2, 104r/3, 104r/5, 104r/6,
104r/13, 104v/9, 104v/14, 104v/16,
105r/2, 105r/8, 105r/10, 105r/11, 105r/12,
105r/13, 105r/14, 105v/1, 105v/3, 105v/6,
105v/7, 105v/15, 105v/15, 106r/1, 106r/2,
106r/5, 106r/9, 106v/12, 107r/1, 107r/3,
107r/4, 107r/16, 107v/12, 107v/13,
107v/15, 108r/5, 108r/8, 108r/10, 108r/10,
108v/12, 108r/17, 109r/7, 109r/8, 109r/13,
109r/16, 109v/4, 109v/5, 109v/6, 109v/10,
109v/11, 109v/16, 110r/2, 110r/6, 110r/9,
110r/11, 110r/11, 110r/14, 110v/1, 110v/2,
110v/7, 110v/10, 110v/13, 111r/3, 111r/4,
111r/7, 111r/10, 111r/13, 111r/16, 111v/1,
111v/4, 111v/9, 112r/2, 112r/2, 112r/3,
112r/5, 112r/10, 112r/15, 112v/16, 113v/1,
113v/2, 113v/2, 113v/3, 113v/8, 114r/5,
114v/5, 114v/7, 114v/8, 114v/10, 115r/2,
115r/3, 115r/5, 115r/11, 115r/13, 115r/15,
115v/4, 115v/9, 116r/2, 116r/4, 116r/5,
116r/8, 116r/9, 116v/1, 116v/2, 116v/5,
116v/11, 116v/17, 117r/2, 117r/2, 117r/3,
117r/4, 117r/7, 117r/11, 117r/12, 117r/14,
117r/17, 117v/2, 117v/2, 118r/3, , 118r/7,
118r/10, 118r/17, 118v/6, 118v/11,
118v/14, 118v/17, 119r/15, 119r/17,
119r/17, 119v/1, 119v/3, 119v/5, 119v/7,
119v/17, 120r/2, 120r/5, 120v/11,
120v/13, 121r/1(x2), 121r/9, 121r/13,
121v/3, 121v/11, 121v/14, 122r/4, 122r/7,
122r/13, 122r/15, 122v/5, 122v/7,
122v/14, 123r/8, 123r/9, 123r/10, 123r/15,
123v/5, 123v/7, 123v/12, 124r/3, 124v/2,
124v/5, 124v/8, 125r/1(x2), 125r/4(x2),

- 125r/9, 125r/11, 125r/16, 125v/4, 125v/5,
125v/11(x3), 125v/12, 125v/13(x2),
125v/14, 126r/3(x2), 126r/4, 126r/5(x2),
126r/11, 126r/16, 126v/1, 126v/5, 126v/8,
126v/9, 126v/12 x3, 126v/13, 126v/14,
126v/17+b(x3), 126v/17+c, 127r/1,
127r/5(x2), 127r/12, 127v/4, 127v/11,
127v/12, 127v/14, 128r/5, 128r/9, 128r/12,
128v/7, 128v/15 x2, 129r/10, 129r/12,
129v/2, 129v/3, 129v/5, 129v/17, 130r/2,
130r/5, 130v/5, 130v/9, 130v/10, 130v/12,
130v/13, 130v/15, 131r/2, 131r/3, 131r/10,
131r/12, 131r/14, 131v/3, 132r/3, 132v/6,
132v/10, 132v/15, 133r/12, 133v/1,
133v/9, 134r/4, 134r/5, 134r/6, 134r/9,
134r/11, 134r/11, 134v/3, 134v/6,
134v/15, 135r/5, 135r/14, 135r/15
- dahil** (Ar.) iç, içeri
d. +de.109r/13
- dahul** (Far.) davul
d. +cı.93v/6, 93v/6
d. +ları.106r/1
- dai'ma** (Ar.) her vakit, her zaman
d. 128r/3
- da'imün** (Ar.) sürekli, devamlı
d. 96v/13
- dâ'ire** (Ar.) çember
d. 96v/13
d. +sinde.113r/10
- dal** ağacın gövdesinde çıkan kollardan her biri
d. 99r/12
- danış-** danışmak, fikir alış verişinde bulunmak
d. -alım. 115r/7
d. -dılar.90r/15, 104r/8, 114v/14
d. -ığa.98r/1
danışğın ét- 'danışmak'
d. -diler.100v/7
- dāniş** (Far.) bilgi, irfan, ilim
d. +den.120v/2
- dār** (Far.) dar ağacı,
dār ol- 'asılmak, idam edilmek'
d. 108v/4
- dāsītān** (Far.) destan
d. +uñdur.124r/2
- daş** taş
d. +ı.92v/6
d. +ına.99r/15
- dat** tat
d. +luluğı.134r/2
- da'vet** (Ar.) davet, çağırma
d. 120v/14
d. +i.120r/1
d. +ler.121r/13
da'vet kııl- 'davet etmek, çağırma'
d. -dı. 92v/4
- dayan-** abanmak, yaslanmak; güç kuvvet almak
d. -dı.105v/1
- dê-** demek, söylemek, ifade etmek, anlatmak
d.108v/6
d. -di. 90r/1, 90r/17, 90v/6, 90v/13, 90v/14,
92v/2, 92v/10, 93r/11, 94v/4, 95r/7, 95r/8,
95r/9, 96r/12, 97v/17, 98r/4, 98r/10,
98r/13, 98r/15, 99r/17, 99v/9, 99v/12,
100r/3, 100r/4, 100r/16, 100v/2, 100v/4,
100v/10, 100v/11, 101r/3, 101r/4, 101r/6,
101r/7, 101r/12, 101v/6, 102v/1, 102v/2,
102v/8(x2), 102v/11, 103r/5, 104v/13,
104v/14, 104v/16, 105r/3, 105r/5, 105v/6,
105r/10, 105v/1, 106r/1, 106r/8, 107v/8,
107v/13, 107v/15, 108r/1, 108r/3, 108r/10,
108r/14, 108v/5, 108v/6, 108v/12, 109r/3,
109r/13, 109v/11, 109v/11, 109v/13,
109v/17, 110r/10, 110r/14, 110v/1,
110v/16, 111r/3, 111r/12, 111v/1, 111v/4,
111v/6, 111v/15, 112v/7, 112v/16,
112v/17, 113r/3, 113r/4, 113r/11, 113r/14,
113v/3, 113v/5, 113v/8, 113v/10, 113v/12,
114r/3, 114r/9, 114r/12, 114r/15, 114v/3,
114v/5, 115r/1, 115v/2, 115r/8, 115r/15,
116r/8, 116r/12, 116r/15, 116v/5, 116v/10,
116v/12, 116v/15, 117r/2, 117r/7, 117r/10,
117r/17, 117v/1, 117v/4, 117v/6, 117v/7,
117v/13, 117v/14, 117v/15, 118r/4,
118r/17, 118v/4, 118v/5, 118v/6, 118v/11,
119r/12, 119r/17, 119v/1, 119v/9,
119v/14, 119v/17, 120r/2, 120r/4, 120r/8,
120v/8, 120v/12, 121r/1, 121r/4, 122r/5,
121r/6, 122r/9, 122r/11, 122r/12, 122v/2,
123v/12, 123v/13, 124r/1, 124r/2, 124r/4,
124r/5, 124r/8, 124r/9, 124r/17, 124v/9,
124v/12, 124v/17, 125r/16, 126r/7,
127r/12, 127r/13, 127v/6, 128r/4, 128r/12,
128v/1, 128v/6, 128v/9, 128v/10, 129v/8,
129v/16, 130r/5, 130v/3, 130v/4, 130v/5,
131r/6, 131r/8, 131r/8, 131r/14, 131r/16,
131v/5, 131v/8, 131v/11, 131v/14,
132r/15, 132v/12, 133r/3, 133v/13,
133v/15, 133v/16, 134r/16, 134v/4,
135r/1, 135r/3, 135r/6

- d. -diler.90r/15, 92v/6, 94r/9, 94v/7, 98r/2, 99v/11, 100v/7, 100v/13, 101v/7, 103v/10, 104r/6, 104r/8, 105r/15, 108r/15, 108v/1, 109v/10, 110v/9, 110v/12, 114v/8, 115v/7(x2), 123v/5, 129v/10, 133v/1, 133v/2, 134r/4,
- d. -dügi.101v/13, 102r/2, 109v/14, 121r/4, 122v/4
- d. -dügüm.125r/16, 128r/17, 128r/12
- d. -dügin. 99v/14, 100r/5, 105r/10, 118r/3
- d. -dügüñ. 96v/14, 96v/15, 100r/5, 120r/1, 123r/2
- d. -dügini.119v/11
- d. -düñ.122v/8
- d. -mekden.118r/4
- d. -meyüp.95v/8
- d. -miş. 90r/1, 92v/3, 100r/5, 120r/9, 100r/5, 100r/13, 120v/4, 124v/1, 124v/13, 128v/11, 133r/8, 135r/7
- d. -mişdür.118r/15
- d. -mişler.92v/15, 113r/5,
- d. -r.100v/11, 108r/3(x2), 121v/12, 129r/5, 129r/7
- d. -rdi.117v/9, 119v/6, 134r/10
- d. -rler.94r/11, 108r/9, 134r/15
- d. -rlerdi.94v/14
- d. -rleridi.94v/9, 94v/17, 95r/2, 128v/14, 134r/8
- d. -rmiş.128v/17
- d. -rseñ.101v/7, 102v/8,
- d. -rsin.116v/8, 100v/10, 118r/3, 119v/13, 124r/4, 124r/4, 124r/8,
- d. -rüz.108r/6
- d. -ye.134v/10
- d. -yelüm.134v/14
- d. -yesin.122v/1
- d. -yicek. 93r/11, 96r/13, 101v/4, 102v/7, 102v/12, 102r/15, 105r/4, 105v/1, 105v/6, 107v/13, 108r/1, 108r/15, 109r/3, 109r/10, 109v/14, 110r/15, 110v/10,111v/16, 112r/3, 114r/7, 114r/13, 114r/16,115r/1, 116r/8, 116v/5, 116v/10, 116r/15, 117v/1, 117v/4, 117v/12, 119r/11, 119r/17, 120r/4, 120v/12, 121r/6, 122v/16,123v/8, 123v/13, 124r/10, 124v/17, 126r/1, 126r/6, 126r/8, 128v/1, 128v/6, 129v/16, 131v/5,132v/9
- d. -yiler.120v/11
- d. -yince.125v/10, 126v/15
- d. -yxp.101v/12, 113v/7, 132v/10
- d. -yxpdür.95v/7
- d. -yişdiler.114v/15, 130v/1
- d. -yü.95r/4, 95r/14, 96r/8, 107r/2, 110v/14, 112r/9, 118r/7, 125r/15, 127v/5
- d. -yümedi.115r/8
- d. -yümez.118r/4
- d. -yxp.90r/11, 91v/6, 92r/5, 92v/8, 92v/11, 93r/11, 94r/17, 95r/11, 95v/7, 97r/16, 97v/8, 97v/11, 98r/11, 98v/1, 99v/16, 103r/5, 103v/17, 105r/16, 119v/9, 110r/12, 117r/1, 120r/5, 122v/14, 123r/15, 123r/3, 123v/15, 130v/2, 131v/1, 134r/10,
- dede** dede büyük baba
d. +m.119r/5
- def** (Ar.) öteye itme
def ol- 'uzaklaşmak, gitmek'
d. -up.129v/1
- defn** (Ar.) gömme, gömülme
defn ét- 'gömmek'
d. 107v/15
d. -diler.93r/1
d. -ip.109r/1
defn kıl- 'gömmek'
d. -dılar.108v/16
d. -dım.124v/7
d. -up.109v/2
- degme** her, herhangi bir, rastgele; hangi; hiç bir
d. 101r/2, 118r/4, 126r/15, 126r/17
d. +si.120r/2
- degil** bk. degül
d. +señ.122v/15
- degül** değil; olmayacak, olmadık
d. 96v/3, 102v/1, 105r/17, 105v/10, 108r/6, 115r/7, 116v/8, 120v/11, 135r/13
d. +dür. 102v/3, 122r/13
- degirmen** değirmen
d. 99r/7, 99r/15, 118v/16, 118v/17
- dek** kadar; artık; sadece
d. 92v/14, 99r/10, 102v/14, 104r/13, 106v/10, 107r/17, 108r/17, 111r/17, 112r/10, 112r/17, 113r/14, 118v/14, 121r/17, 132r/4
- del-** delik açmak
d. -miş.113r/7
- delim** çok, pek çok
d. 91r/5, 91v/7, 99v/2, 99v/3, 114v/2, 114v/12, 121v/2, 124v/6, 125r/6, 125r/7, 130v/13, 132r/17, 133v/17
- delü** deli
d. 124r/3
d. +ler.108r/17
d. +lük.124r/3

delük delik, delik deşik

- d. 119r/7
- d. +den.119r/8
- d. +i.119r/9
- d. +in.119v/1, 119v/3
- d. +inde.119v/6
- d. +inden.119v/2
- d. +ler.123v/3

delük delük 'delik delik- ikileme'

- d..123v/3, 123v/4 - 5, 123v/7, 124v/17

dem (Far.) an

- d. 93v/16, 96r/4, 96v/11, 100r/6, 100r/6, 104v/7, 108r/4, 109r/10, 111r/8, 112v/1, 119r/9, 119v/2, 126v/17+b, 129v/8, 131r/15, 132r/11
- d. +de.109r/9, 111v/7, 111r/15, 115r/17
- d. +dür.105r/4
- d. +inde.102v/7, 121r/5
- d. +inleyin.121r/15

demür demir

- d. 117r/9
- d. +den.105v/10

deñlü gibi, kadar, denli

- d. 92v/11

dep- tepmek, çifte atmak

- d. -eledi.
- d. -ere.106v/17

depe tepe, doruk, zirve ; başın üstü

- d. 109v/2, 133r/5
- d. +lerinde.94v/15
- d. +sinde.93r/13
- d. +sinden.99r/10
- d. +sine.112v/13
- d. +sün.106v/1

depele- çiğnemek, ezmek; öldürmek; tepelemek, tekmelemek

- d. -di. 90r/9, 103v/1
- d. -diler.103v/3, 118r/17
- d. -düklerin.104r/1
- d. -rdi.120v/7
- d. -tdüre.117v/7
- d. -tdürürüm.117v/5
- d. -yen.127v/10
- d. -yüp.103v/10

depren- kıpıldamak, hareket etmek, titremek

- d. -di.132r/8

dér- toplamak, biriktirmek

- d. -di.94r/4, 116v/11, 130r/8,
- d. -ince.95v/15
- d. -ip 132r/11, 134v/1

d. -ilüp.97v/8, 132r/12

d. -ürdi.94v/17

d. -inişüp.103v/5

d. -ildiler.105r/16, 107v/4,

d. -ilen.109r/2

d. -sin.117v/14

der (Far.) '-de, içinde' anlamı kataran ek

der-âgûş (Far.) *kucaklama, sarılma*

- d. 115r/15

der-bend (Far.) *dar geçit, boğaz*

- d. +ine.110r/4

der-bent bk. *der-bend*

- d. +de.110r/8

der-hâl (Far. + Ar.) *hemen, acilen*

- d..95v/6, 102r/15

der-pâ (Far. *der-pey*) *Ardında, ardı sıra,*

peşinde, tâkipçi

- d. +yumuzca. 127r/16

der-sû (Far.) *tümü, hepsi, her tarafa*

- d. 90v/11, 90v/16, 91r/2, 91r/6, 91v/4, 92r/1, 92r/12, 92v/13, 105r/10, 105v/6, 106r/3, 106r/10, 107r/4, 110r/6, 110r/8, 110v/17, 112r/8, 112r/12, 112v/11, 118v/13, 118v/15, 120v/17, 121r/10, 127r/11, 127v/8, 127v/9, 127v/15, 127v/16, 130r/13, 133r/3, 133r/11, 133v/3-4

derd (Far.) sıkıntı, üzüntü, keder

- d. +i.124r/7

deri ten, cilt; post

- d. 91v/15
- d. +si.111v/2
- d. +sin.121v/9
- d. +sün.130v/15
- d. +leri.111r/6

deriñ derin

- d. +ler.113r/8

deryâ (Far.) deniz

- d. 106r/6
- d. +layın.91r/4, 91r/9, 94r/5, 104r/14, 105v/8 - 9, 106r/10

d. +ya.123r/17, 126v/2, 126v/3, 126v/5

deryâ-mişâl 'deniz gibi'

- d..95v/6, 98v/8, 102r/6, 102v/17, 104r/13 - 14, 104v/6, 105v/15

dest (Far.) el

- d. 102v/3

deste (Far.) demet, bağ, tutam

- d. 91v/6, 92r/10, 92r/10

destur (Far.) izin, müsâade

- destur vér-** ‘izin vermek, yetkili kılmak’
d. -di.117r/10
- deşt** (Far.) bozkır, ova, sahrâ, çöl
d. 95r/8, 98r/12, 100r/6, 129r/7, 132r/16,
133r/14
d. +den.99v/15
- deve** deve
d. 123r/10
d. +ce.123v/3
- devlet** (Ar.) devlet; baht, mutluluk
d. 92v/3, 100v/9, 100v/10, 100v/14, 100v/15,
102v/3, 105r/17, 107v/1, 131r/14,
131v/13, 134v/11, 135v/4
d. +dür.96r/16
d. +e.100r/15, 100v/8, 100v/13, 108r/3,
115r/6, 124v/13
d. +i.105v/1, 115v/7, 122v/2, 132v/6
d. +ile.96r/17, 107v/5, 135v/3
d. +ine.122v/1
d. +lü.134r/2
d. +sizlere.107v/17
d. +ünde.131r/15
d. +üne.100v/2
d. +ün.114r/11, 135v/2
d. +ünde.111v/7
d. +üne.132v/1
devlet-vār (Ar. + Far. vār) ‘devlet sahibi’
d. +ısañ.110v/9
- devr** (Ar.) çağ, dönem
d. +inden.114v/1
- deyr** (Ar.) (tasavvuf.) insanlık alemi, dünya, bu
âlem
d. +ün.130r/9
- dezgâh** (Far.) tezgâh, üzerinde çalışılan ya da
satış yapılan yer
d. +um.123v/14
- dın-** ses çıkarmak, bir şey söylemek; ilgilenmek,
meyletmek
d. -madı.120v/13
- dıraḥıstân** (Far.) orman, ormanlık alan
d. +dur.114r/3
d. +layın.105v/11
- dıraḥtân** (Far.) ağaçlık, orman
d. 98r/11, 104r/3
- dırnaḳ** tırnak
d. +ıla.113v/16
d. +lu.112r/2, 127v/14
- dî** (ses taklidi – ünlem) haydi, hadi
d. 117r/1, 122r/4, 131v/11
- dip** çukurun en aşağı kısmı, en alt bölüm
d. +inde.111r/13, 105r/1, 125v/3
d. +inden.106r/1
d. +ine.130r/15
- dicle** ulu ırmak
d. 126v/4
- dik-** dikmek
d. -e.134v/10
d. -ilince. 91v/12, 106r/13, 112v/4, 125v/14
d. -ilmiş.133r/5
d. -ilü.92v/1, 124v/11, 128v/5
d. -xp. 103v/3, 109v/2, 123v/4
d. -me.100r/1
d. -mişler.100r/1
- diken** diken
d. 92v/4, 125v/7
d. +lü.112r/2
- dil** dil, lisan ; organ adı
d..92v/9, 133v/17, 134r/2
d. +ce.128v/6
d. +ceyidügin.128v/8
d. +e.115r/15
d. +i.135r/4
d. +ile.113v/11, 117v/14, 126r/12
d. +imiz.135r/3
d. +in.133v/16
d. +ince.110r/11, 110r/13, 110v/11, 126r/2,
126r/3, 126r/4, 134r/4, 134v/7, 135r/2,
135r/5
d. +inleyin.99r/13
d. +leri.111r/7
d. +lerince.128r/8, 133r/12, 134r/5
d. +leriyle.133v/3
d. +lü.126r/2, 126r/3, 126r/4
- dîl-büd** bir çeşit saz ?
d. +a 116r/1
- dîläver** (Far.) yürekli, cesur, yiğit, kahraman
d. 104v/5, 105r/17, 110v/15, 115v/16,
131v/15
d. +idür.114r/11
d. +ile.103r/15
d. +iyile.97v/17
d. +ler.94r/6, 102v/13, 115v/4, 121v/2,
128r/15, 130v/4, 134v/1
d. +leri.103r/9
d. +leriyle.108v/9
d. +ligin.121r/6
- dîle-** dilemek, istemek
d. -di.91v/16
d. -miş.113r/5
d. -rse.132v/5

- d. -se.126r/17, 126r/17
d. -yelim.133v/14
d. -yenüj.126v/1
d. -yevüz.114v/17
- dilek** istek, arzu
d. 126r/17, 126v/1
d. +üj.131r/13
- dilir** (Far.) cesur, yürekli
d. 104v/4
- dimâg** (Ar.) beyin; şuur, bilinç, akıl
d. +ı.114v/6, 114v/6
d. +ın.119r/8
d. +ına.114v/7
d. +larına.111r/7
- din** (Ar.) din, inanç
d. 110v/1, 115v/6, 116v/4
d. +e. 92v/4, 109v/16, 110r/17, 110r/17
d. +in.116v/3
d. +ine.116v/17
d. +ümüze.108r/13
d. +üñüze.117r/2
- diñ** bk. di
d. 99v/8, 108r/12, 115v/1
- diñ-** sona ermek, kesilmek, durmak
d. -di.112v/1
- diñle-** duymak, kulak vermek, dinlemek
d. 120r/8
d. -diler.129r/16
- diñlen-** istirahat etmek, dinlenmek
d. -mediler.104r/13
d. -üp.104r/11, 131v/13
- dir** geçim, yenileme (bk. TS)
d. 128r/7
dir u bâr (Far.) “geçim sıkıntısı”
d. 128r/7
- dirâz** (Far.) uzun
dirâz kııl ‘uzatmak’
d. -mayalım.108v/1
- direk** direk
d. 123v/7, 128v/11
d. +de.133r/6
d. +deki.133r/8
d. +e.92v/9, 133r/6
d. +i.92v/7
- diri** diri, canlı, hayatta olan
d. 111v/2, 112v/12, 130r/5, 130r/7, 130v/16,
131r/6, 131r/7
d. +leyin.93v/6
- diril-** canlanmak, yaşamak
d. -desin.117v/10
- d. -di.90r/8
d. -ip.107r/5, 128v/3
d. -tmek.107v/12
d. -ür.111v/2, 131r/8, 131r/9
- dirlik** refah, huzur, yaşayış, geçim
d. +i.110v/15
d. +üñiz.112v/17
- dirlük** bk. dirlik
d. +imüz.113r/2
d. +üñüz.114r/2
- diş** diş
d. 113v/15
d. +ile.113v/15
d. +ler.99r/8
d. +leri.127r/2
- dişi** dişi, cinsiyet adı, kadın
d. +mizi.111v/8
- ditre-** titremek
d. -di.91v/8
- div** (Far.) dev, şeytan, cin
d. 101r/12, 101r/13, 101r/15, 101r/15,
101v/14, 101v/17, 101v/17, 119r/13,
119r/15, 119v/11, 120r/1, 120r/11,
120r/13, 120r/17, 120v/8, 120v/12,
121r/16, 121r/17, 121v/2, 121v/4, 121v/5,
121v/6, 121v/10
d. +den.119v/15, 120v/11
d. +e.119r/14
d. +i.119v/12, 119v/17, 120r/3, 120r/5,
120v/9, 121v/5, 121v/7, 121v/8, 122r/1
d. +ler.119v/16, 120r/16, 120v/17
d. +leri.120v/6, 120v/7
d. +üñ.119r/15, 121r/13, 121r/15
- divân** (Far.) divan, toplantı
d. 98v/5, 98v/6, 99r/2, 99v/6, 99v/7, 100v/4,
107v/4, 113v/12, 117r/13, 118v/3,
123r/14, 128v/3, 131v/10
d. +a.116r/6
d. +ı.100v/6
d. +ına.116r/4, 116r/10
- divâr** (Far.) duvar
d. +ları.132v/15
- diyâr** (Ar.) diyar, memleket
d. 90v/12, 94v/9, 111r/4, 112v/14, 114r/11,
114r/16, 114r/17, 114r/17, 117v/3,
131v/12, 133r/14, 134r/8
d. +ına.90r/12
d. +a.90r/8, 93r/10, 94r/8, 96v/15, 109v/3,
111r/9, 114v/8, 116r/17, 131v/7, 133r/8,
134r/8, 134r/16

- d. +da.94r/11, 111r/8, 111r/13, 118v/6,
127r/13, 131v/8, 133r/15, 133v/1
- d. +dan.96v/16, 97r/1, 108v/16
- d. +ı.99v/14, 108r/7, 112v/15, 114r/16(x2),
120v/12, 131v/3, 133v/11, 135r/15
- d. +ın.94r/10, 131r/14, 131v/8, 131v/11
- d. +ına. 93r/4, 94v/9, 95r/8, 109v/5, 110r/2,
116r/16, 133v/14
- d. +ında.93r/7, 97v/6, 118r/17, 132r/16
- d. +ından.98r/8, 127r/10, 133r/9
- d. +ımı.127r/12
- d. +ınuş.98r/12, 127v/2
- d. +ınuşdan.111r/4
- d. +ların.108r/13, 131v/9
- d. +larından.95r/11
- d. +lu.109v/5
- d. +umıza.112v/16, 113v/4
- d. +umızı.131r/17
- d. +umuz.112v/17, 114r/3, 114r/6, 114v/17
- d. +umuza.111v/8
- d. +umuzuş.118v/11, 123r/15, 127v/6
- d. +unuş.117r/8, 118v/8
- d. +uş.110v/15, 110v/16, 117r/9, 133r/17
- d. +uşda. 113v/2, 111v/5
- d. +uşdan.94v/4
- d. +uşı.94v/6, 111v/4, 131r/11
- d. +uşuz.112v/16
- d. +uşuzda.113r/4, 114r/2, 114r/2, 114r/5,
118v/4
- d. +uşuzı.115v/1
- diz** diz
- d. +i.102r/16
- diz-** dizmek
- d. -diler.93r/1
- doğun-** dokunmak, değmek
- d. -duğı.119r/8
- dolab** (Far.) dönerek iş gören çark
- d. +layın.93v/15
- dost** (Far.) dost, arkadaş
- d. 116r/7
- dög-** şiddetle vurmak
- d. -diler.92v/11
- d. -enleşdiler.114v/1, 1103v/5
- d. -üşdiler.106r/12
- dök-** dökmek, akıtmak
- d. -diler.92r/9, 92r/11, 130v/12
- d. -işdiler.106r/12
- d. -ülmege.97r/12
- d. -ülmiş. 91v/7, 132v/15
- d. -ülü.124r/5
- d. -ülüp.133r/11
- d. -xp.115r/5
- dölen-** huzura kavuşmak
- d -di.104r/7
- dön-** dönmek, yönelmek, geri çevirmek
- d. -di.103r/17, 111v/9, 112r/13, 115v/2,
125r/5
- d. -diler.102r/13, 103r/15, 123v/5
- d. -dügümüz.102v/5
- d. -dürüp.103r/11
- d. -elüm.102v/5
- d. -enler.129r/8
- d. -erdi.93v/15
- d. -erken.93v/15-16, 130r/9
- d. -erüz.102v/10
- d. -evüz.114v/17
- d. -eydük.108r/4
- d. -miş.99r/5, 123r/9
- d. -xp.97v/11, 103v/3, 110r/6, 110r/11,
110v/7
- döpüldü**
- d. +sinden.106r/15
- dörd** 4, dört
- d. 93r/8, 93r/13, 93v/2, 93v/2, 93v/12,
93v/13, 94r/2, 94r/2, 95v/2, 95v/3, 95v/10,
95v/13, 95v/16, 96r/1, 96r/1, 96r/5, 96r/6,
96v/14, 96v/15, 96v/16, 96v/16, 96v/17,
96v/17, 97r/2, 97r/2, 97r/3, 97r/4, 97r/4,
97r/5, 97r/7, 97r/7, 97r/9, 97r/11, 97r/12,
97r/13, 102r/6, 102v/17, 104r/12, 104r/12,
104v/8, 104v/9, 105v/8, 105v/13, 105v/15,
105v/15, 106r/9, 106r/17, 109v/4, 120r/2,
123r/6, 123v/7, 125r/2, 125r/13, 127r/3,
127r/4, 127v/4, 130r/3
- d. +e.128v/16
- d. +i.96r/2, 98v/3
- d. +inden.96r/1
- dördinci** bk. dördüncü
- d. 92r/15, 128r/10
- dördüncü** bk. dördüncü
- d. 92v/17, 93v/14
- dördüncü** 4. dördüncü
- d. 111v/14
- dört** **biş** 4000, dört bin
- d. 110v/6
- dört biş dört yüz** 4400, dört bin dört yüz
- d. 104v/4 - 5
- dört biş yüz** 4100, dört bin yüz
- d. 107r/15
- dört yüz** 400, dört yüz

- d. 90r/6, 98v/14-15, 109v/8, 121r/7, 129v/17,
129v/17
d. +e.113r/14
- dört yüz kırk dört** 444, dört yüz kırk dört
d. 90v/15, 104v/3, 118r/12, 120v/13, 121v/4,
124v/6, 135r/4
- dört yüz yigirmi** 420, dört yüz yigirmi
d. 131v/6
- döş** göğüs, sine
d. +ine.104v/1
- döşe-** sermek, yaymak
d. -nmiş.11v8/15
- döy-** dayanmak, katlanmak, tahammül etmek
d. -mez.114v/5, 120v/17
d. -ümez.114v/6
- du‘ā** (Ar.) yakarış, niyaz, dua
d. 92v/7
d. +sıyla.92v/16
d. +yıla.129v/3
d. +yla.129v/4
du‘ā ét ‘Allah’a yalvarmak’
d. -di.134v/7
d. -diler.128r/8
d. +sı.126r/14
du‘ā kıl- ‘Allah’a yalvarmak’
d. -di.110v/11
d. -dılar.115v/7, 116r/6
d. -xp. 103v/16, 108v/17, 109v/8 - 9,
124v/9, 128v/4, 131v/11, 133v/10
- dudaş** tutaş, kavga, kari karşıya gelmek
d. 124v/15
- dur-** durmak, beklemek; kalkmak; yardımcı fiil olarak -dır/-dir; krş. **tur-**
d. -dılar.99r/3, 124v/11
d. -ğuralım.101r/17
d. -mişlardı.95v/17
d. -ur. 118v/16, 120r/3, 120r/17, 128r/17,
128v/5, 132v/4, 134r/2
d. -urdi.96r/5
d. -urlar.119r/14
- düş** (Far.) omuz
d. 133v/6
düş düş ‘omuz omuza’
d. 90v/5
d. +a.106r/4
duş tüş ‘omuz omuza’
d. +a.91r/7
- dut-** tutmak, ele geçirmek, zapt etmek
d. 100r/8, 119v/1
d. -am.125r/9
- d. -ar.135r/14
d. -aruz.116v/4
d. -asın. 120v/2, 135v/2
d. -asız.130r/7
d. -dı.111r/9, 118v/1, 130r/13
d. -dılar.92v/14, 126v/13, 127r/1, 130r/1,
130r/17, 130v/13,
d. -duğı.120v/7
d. -duğ.119r/9
d. -dum.120r/14
d. -ğün.95r/3
d. -ıcağ.120v/6
d. -masun.116r/17
d. -miş.99v/6, 102r/7, 111r/15
d. -sa.118r/10
d. -tuğumuz.113v/7
d. -ulıcağ.119r/15
d. -ulup.128v/2
d. -xp.91r/6, 92v/12, 98r/9, 98v/8, 99r/16,
99v/5, 107r/12, 107v/9, 109v/8, 120v/9,
123v/10, 123v/16, 130v/17
d. -uşdılar.113v/15
- duy-** duymak, işitmek
d. -savuz.98r/13
- dükkân** (Ar.) küçük iş yeri
d. 123v/8
d. +a.123v/9
d. +ım.123v/14, 124r/1, 124r/4, 124r/9
d. +lar.123v/6
- dün** gece
d. 102r/13, 104r/12, 125r/2, 130r/8, 130v/5
d. +üñ. 122v/13, 126v/13
- dünya** (Ar.) dünya, cihan, yeryüzü
d. 110r/12
d. +yı.127v/1
- dürlü** bk. dürlü
d. 96v/15
- dürlü** başka, türlü
d. 90r/15, 96r/2, 97r/17, 97r/1, 97r/2, 97r/4,
98r/2, 101r/1, 101v/14, 105v/14, 106r/17,
109r/5, 111r/13, 113r/15, 114r/15, 114v/3,
114v/15, 118v/6, 129r/2, 130v/13, 133r/3,
135r/4, 135r/17
dürlü dürlü ‘türlü türlü – ikileme’
d. .95v/16, 97v/9, 135r/16
- dürüş-** çarpışmak, karşı karşıya gelmek
d. -diler.93r/12
- düş** rüya, hayal
d. 95v/10, 97r/15
d. +i.96r/7

- d. +in.96r/12
d. +ini.96r/8
d. +inüj.96r/13
- düş-** düşmek; yerinde olmak, uygun gelmek;
yenilmek; peşinden gitmek, yakalamak
d. -e.132r/17
d. -en.93r/16, 125v/9
d. -erdi.93r/15-16, 93v/1, 93v/2, 125v/16
d. -er.98r/4
d. -erler.126r/6
d. -miş.107r/5, 126v/17+c
d. -di.125v/13, 125v/14, 126v/17+b, 129r/4,
132r/10
d. -diler.113v/16, 125v/9, 125v/12
d. -diginüj.126r/1
d. -dü.130r/10
d. -mez.114r/4
d. -müş.117r/15
d. -medi.118r/15
d. -ti.122v/8
d. -ün.103v/17
- başa düş-** ‘*baskına uğramak*’
b. -erdük. 98r/13
b. -evüz. 98r/15
- düşmān** (Far.) düşman, hasım, adū, yağı
d. 91r/7, 92r/4, 94r/8, 94v/4, 95r/10, 97v/14,
98v/3, 100r/17, 101r/5, 101v/2, 102r/5,
102r/8, 102r/9, 102r/13, 102r/15, 102v/1,
102v/5, 102v/14, 102v/16, 103r/1, 103r/6,
103v/2, 103v/9, 103v/9, 103v/16, 104r/2,
104r/9, 104r/10, 104r/12, 104r/13,
104r/14, 104r/16, 104r/16, 104v/9, 105r/9,
105r/11, 105r/15, 105v/8, 106r/9, 107r/10,
108v/4, 109v/5, 109v/9, 110r/6, 111v/6,
111v/7, 111v/15, 111v/16, 113v/13,
114v/12, 115r/4, 115r/4, 115r/5, 115r/11,
116v/17, 123r/1, 131r/17,
d. +a.95r/10, 101v/3, 102v/8, 102v/10,
102v/11, 102v/13, 103r/7, 103r/11, 104r/5,
104r/8, 106r/1, 106r/4, 107r/4, 114v/12,
114v/16
d. +dan.94r/15, 94v/6, 131r/15, 133r/14
d. +dur.102r/7
d. +ı.92r/9, 97v/16, 98r/7, 102r/9, 102v/15,
102v/17, 103r/5, 104r/4, 104r/6, 105r/7,
107v/17, 108r/4
d. +ıla. 98r/1, 100v/6, 100v/9, 100v/13,
102v/6, 103v/17
d. +ım.101r/5, 131r/15
d. +ımdur.100v/3
- d. +ımız.111v/7
d. +ımızdur.113v/4
d. +ın.131v/10
d. +la.100v/16, 102v/9
d. +ları.108v/3
d. +layıp.131v/10
d. +na.92r/6
d. +uğ.108v/5, 113v/3, 116r/7, 131r/13,
131v/3
d. +uğa.94v/7
- dütün** duman
d. 119r/2, 119v/2
- düz** düz, girintisi çıkıntısı olmayan
d. 98r/3, 98r/5, 113r/8
d. +ce.123r/17
- dübdüz dümdüz**
d..106r/3, 118v/15
- düz-** düzenlemek, tertiplemek; kurmak, yapmak;
var etmek; dizmek; hazırlamak
d. -di.93r/2, 93v/3, 93v/9, 101v/13, 101v/14
d. -diler.94r/2, 120r/6
d. -elim.94r/8
d. -er.116v/8
d. -erdim.124v/5
d. -esiz.93r/10
d. -icek.93v/14
d. -mege.93r/12
d. -me.116v/8
d. -mişler.123v/8
d. -mişsin.105v/3
d. -ülmüş.90v/12
d. -üp. 93v/4, 93v/5, 93v/10, 93v/14, 116r/2,
117r/6
d. -elim. 101r/12, 101r/14
d. -dügümüz.101r/15
- düzü vēr-** ‘*düzenlemek- tezlik*’
d. -ür.116v/5
- düz-** bk. düz-
d. -di.93r/13
- E**
- ebed** (Ar.) sonu olmayan, ezelin karşıtı
e. +dür.135r/8
- ebrār** (Ar.) hayır işleyen, takva sahibi, faziletli
e. 118r/12
- ecel** (Ar.) ölüm, ömrün sonu
e.106r/2, 106r/12, 109r/9, 127r/16
e. +leri.109r/9
- édin-** sahibi olmak, elde etmek
e. -miş.99r/12

- e. -üp.116v/5
- eg-** eğmek, bükmek, çevirmek
e. -di.123v/10, 123v/16
- eger** (Far.) eğer, şayet
e..108r/14, 109v/11, 110r/12, 110r/13,
110v/9, 114r/12
- egerçi** (Far. eger + çi) gerçi, her ne kadar
e. 121v/11
- ehl** (Ar.) ehil, maharetli, usta
e. +i.115v/4, 118r/1, 118r/12, 120r/3
e. +in.115v/8
ehl-i hükmet 'ilim bilen'
e. 120v/10, 129v/14, 129v/17
ehl-i vilâyet 'yönetimi/yönetmeyi bilen'
e. 96r/12
- ejderhâ** (Far.) ejderha, büyük yılan
e. +layın.103r/14
- ek-** ekmek, tarlaya tohum serpmek
e. -ersiz.110v/15
e. -evüz.114r/4
e. -ilmez.111r/2
- ekin** ekin, mahsul
e. 111r/2, 113r/1
- ekser** (Ar.) çok fazla, birçok, en çok
e. +in.112v/12
- el** el, organ
e. 91v/16, 91v/16, 92v/7, 94r/6, 95r/9, 103r/2,
105r/4, 107v/9, 114v/13, 116r/1, 118v/1,
119v/7, 134r/17
e. +de.131r/14
e. +den.115v/16
e. +e.92r/15, 104r/9, 105r/5, 105r/11, 106v/3,
111v/8, 115v/5, 121r/1, 124r/4, 132r/14
e. +i.108r/11, 109v/9
e. +in.135r/14
e. +inde.99r/9, 99v/13, 121v/11
e. +indedür.107v/13
e. +indeki.93v/7
e. +ine. 92r/1, 93v/5, 96r/13, 121v/13,
123v/9, 126v/16
e. +iyle.129v/13
el karca- 'alkışlamak'
e. -şup.95r/9
el ur- 'alkışlamak'
e. -uşup.95r/9
- el (II)** yabancı
el-emânet 'yabancıya bırakılmış'
e.124v/7(x2)
- ël** il, ülke, yurt, memleket
e. 90r/8
- e. +i. 129r/7
e. +in.100r/6, 135r/12
e. +ine. 109v/6, 134r/11
e. +üme.100r/11
e. +iñüzi.135r/17
ël ulus 'halk'
e. 90r/8
- elbet** (Ar.) şühesiz, mutlaka
e. +te.132r/17
- ëlçi** sefir, aracı; peygamber
e. 98r/14, 99v/8, 99r/17, 111r/5, 134v/9
e. +ler. 98v/13, 134v/9, 134v/13, 134v/14
e. +lige.133v/16
e. +si. 98v/7, 98v/10, 99v/6, 102r/1, 134r/11,
135r/2
e. +sin.98v/4, 98v/12, 99v/2, 101r/5
e. +sine.134v/3
e. +siyle.134v/6
e. +ye.96v/4
e. +yi.98v/17
ëlçi kııl- 'aracı/ sefir yapmak'
e. -up.98r/16
- ele-** elemek, elekten geçirmek
e. -diler.92r/15
- elhân** (Ar.) nağmeler, ezgiler
e. 125v/15
e. +lu.115v/17
- elli** 50, elli
e. 111r/1, 113r/7
e. +si.126v/4
- elmas** (Ar.) elmas, kıtmetli taş. krş. **almas**
e..121v/7
- emen-** zahmet etmek
e. -üp.101r/6
- emîr** (Ar.) emir, bey, reis
e..104v/4
- emr** (Ar.) zorlayıcı söz, buyruk
e. +i. 107v/15, 122r/10
e. +ile.129v/8
e. +ine.122v/9, 132v/10
e. +iyile.132r/8, 132v/7 x2
e. +iyiledir.132v/6
- ên** genişlik
e. +i.98r/5, 110v/16
e. +ine.103r/1
- endişe** (Far.) düşünce; merak, kuruntu; gam,
kaygı
e. 103r/3, 118r/10
- eñek** çene, çene kemiği
e. +ine.117r/16

eğse ense

e. +sinde.127r/5-6

epsem dilsiz, sessiz

e.112r/10

er erkek; asker

e. 90r/13, 90v/16, 91v/1, 92v/13, 94r/5,
95r/12, 95v/4, 96r/12, 97v/8, 97v/12,
97v/14, 98v/6, 98v/9, 99v/6, 101r/3,
101r/11, 101r/12, 101r/17, 101v/8,
101v/16, 103r/12, 103v/3, 103v/8, 104v/7,
105r/12, 105v/1, 105v/12, 105v/13,
101v/15, 106r/3, 106r/4, 106r/9, 106r/11,
106r/14, 108r/2, 108v/7, 108v/10, 109r/2,
110r/12, 111v/9, 113r/17, 118v/12,
119v/5, 119v/15, 121r/10, 121r/16,
127r/14, 127v/7, 128r/6, 131v/13, 131v/13

e. +de.101r/3, 107v/9

e. +den.127r/14, 131v/15

e. +i. 90v/9, 91v/9, 103r/10, 103r/11, 107v/9,
109v/3, 127v/1, 102v/16, 110r/9

e. +idi.94r/12

e. +ile.91r/7, 91r/12, 91r/16, 91r/17, 94r/4,
94r/10, 95v/3, 102r/4, 103r/6, 104r/3,
104r/16, 106v/2, 106v/3, 108v/8, 109v/3,
110r/5, 110v/3, 115r/9, 115r/10, 116v/1,
119r/1, 127r/10, 128r/10, 128r/13

e. +in.90r/6

e. +iseñ.100r/9, 100r/12

e. +le.120v/11

e. +lerüñe.105v/4

e. +lige.115r/6

e. +señ.100r/5

e. +ümizi.101r/9

e. +üñ.101r/10, 130r/1

êr- ulaşmak, erişmek, yetişmek, varmak

e. -di. 90r/3, 90v/10, 92r/2, 94r/4, 96r/3,
98v/7, 102r/7, 102r/15, 103r/6, 105r/11,
105v/8, 106v/16, 107r/4, 107r/9, 110r/4,
112r/11, 115r/1, 115r/11, 115r/12,
121v/15, 123r/7, 128v/17, 132v/10

e. -digün.102r/8, 110r/6

e. -diler.90v/8, 91r/8, 95v/9, 98r/12, 103r/14,
104r/5, 106v/4, 107r/2, 107r/8, 110v/2,
110v/3, 114v/10, 115r/4, 115v/2 – 3,
118v/13, 118v/14, 123r/6, 123r/17,
123v/1, 123v/6, 125r/3, 125r/14, 125r/17,
127v/2, 128r/2, 128r/5, 128r/14, 130r/3,
132r/5, 132v/13, 133v/12

e. -dim.129r/11

e. -dügi.113r/9, 126v/17+b

e. -dük.111v/9

e. -dükçe.98v/8

e. -e.126r/1, 131v/12

e. -elim.98r/11

e. -emez.126v/3

e. -en.91v/10, 105v/11, 107v/11, 133r/17

e. -er.126r/16

e. -esin.120r/10

e. -icek.102r/6, 103r/12, 105v/15, 109r/9,
114v/7, 128r/8, 134r/8, 134r/13

e. -xp. 91r/13, 95r/13, 95v/2, 98r/5, 102r/2,
102r/10, 102v/14, 103v/3, 104r/3, 105r/14,
106v/13, 106v/15, 106v/17, 109v/5,
109v/7, 115v/11, 118v/9, , 121v/8,
123r/17, 125r/4, 128r/8, 130r/14

e. -ir.128v/1

e. -işdiler.106v/12

e. -işe.109r/17

e. -işxp. 103r/15, 106r/11

e. -işür.126r/9, 126v/6

e. -işürdi.93v/12

e. -medin.90v/5, 90v/8, 97r/13, 127r/17

e. -mek.126r/14

e. -mekdir.126v/2

e. -mesün.94r/9

e. -mez.90v/11, 103r/1, 111r/7, 124r/9,
126r/15

e. -miş.109r/9

e. -mişler.110r/4

e. -mişüz.135r/16

e. -ür.102v/11

e. -sün.115v/7

êrgür- erdirmek, götürmek, ulaştırmak

e. -di.106v/13, 106v/14

e. -dük.112r/6, 122r/17

e. -düm.124v/3

erın- tembellik etmek, üşenmek

e. -me.134v/15

e. -meyercek.118v/6

erkân (Ar.) mensuplar, ileri gelenler, devlet büyükleri

e. +ın.134v/16

erkek er, cins adı erkek

e. +ümizi.111v/8

es- bir yönden bir yöne akmak

e. -di.129v/9

eşer (Ar.) eser, etki, belirti, yapıt

e. 120v/2, 129v/16

e. +in.130r/1

eşer kıl- 'eser/yapıt inşa etmek'

- e. -di.116v/15 - 16
- esir** (Ar.) esir, köle, tutsak
- e. 111v/8, 114v/12
- e. +lerin. 105v/6
- esir ét-** 'hapsetmek, alıkoymak'
- e. -ip.131r/17
- esir kıt-** 'hapsetmek, alıkoymak'
- e. -mağa.115r/6
- esir ol-** 'hapsedilmek, alıkoyulmak'
- e. 131v/7
- eş-** kazmak
- e. -di.126v/17+b
- eşek** eşek
- e. +lü.99v/1
- emişik** kapı
- e. +inde.115r/15
- et** et
- e. 111r/7
- e. +i.111v/2
- e. +idür.113r/3
- ét-** etmek, yapmak vb. yardımcı fiil
- e. -di. 132v/6
- e. -dün.94r/7
- e. -elüm. 102v/8, 115r/8
- e. -en. 109r/11
- e. -er. 135r/14
- e. -erse.116v/14
- e. -xp. 99r/6, 106r/7, 121v/14
- e. -üptür.132v/2
- etek** etek; uç, kenar
- e. +in.130v/10
- e. +inde.112v/5, 123r/13, 123r/17, 128r/2, 128r/14
- e. +ine.91v/7, 92r/9, 106v/9, 130v/12
- ev** ev, oda
- e. +den.111r/1
- e. +e.132v/17
- e. +i.133v/2
- e. +leri.92r/16, 123v/1, 123v/4, 124v/16, 124v/16, 132v/14
- e. +lerinde.133r/1
- e. +lerinün.123v/2, 124v/15, 132v/16
- e. +lerümüz.111r/1
- e. +li 133v/2
- evtâr** (Ar.) teller, kirisler
- e. +a.116r/1
- evvel** (Ar.) önce, ilk
- e. 93r/12, 98v/14, 99r/4, 100v/14, 101r/5, 103r/1, 103r/4, 106r/1, 106r/4, 109r/5, 113r/4, 113r/15, 122v/9, 128r/6, 128v/8, 130r/15, 134v/10
- e. +ini.135r/7
- e. +inçi.96v/1
- ey** ey! ünlem, hitap için kullanılır.
- e. 90r/2, 90r/10, 90r/16, 90v/12, 91v/5, 92v/2, 92v/3, 92v/5, 93r/8, 94r/7, 94v/3, 94v/6, 95r/5, 95r/9, 95v/11, 97v/9, 98r/12, 99r/16, 99v/8, 99v/10, 99v/11, 100v/2, 100v/12, 101r/4, 101r/4, 101r/5, 101r/11, 101v/11, 102r/8, 102r/14, 102r/16, 102r/17, 102v/1, 102v/8, 102v/8, 103r/2, 104r/9, 105r/2, 105r/4, 105r/15, 105r/17, 106r/7, 107r/2, 107r/5, 107r/5, 107v/10, 107v/11, 107v/16(x2), 109r/13, 109v/9, 108r/2, 108r/3, 108r/17, 108v/4, 108v/5, 110r/13, 110r/17, 110v/1, 110v/8, 110v/15, 110v/16, 111r/4, 111r/5, 111r/7, 111r/10, 111r/11, 111r/12, 111r/15, 111r/16, 111v/3, 111v/5, 111v/6, 111v/12, 111v/16, 112r/4, 112r/4, 112v/9, 112v/14, 112v/16, 112v/17, 113r/3, 113r/4, 113r/12, 113r/13, 113r/13, 113r/14, 113v/3, 113v/6(x2), 113v/10, 113v/11, 114r/2, 114r/3, 114r/5, 114r/6, 114r/8, 114r/9, 114r/10, 114r/14, 114v/4, 114v/6, 114v/15, 115r/6, 115r/14, 115r/16, 115v/4, 116r/12, 116r/13, 116r/15, 116r/16, 116v/4, 116v/7, 116v/11, 116v/12, 117r/1, 117r/6, 117r/8, 117v/1, 117v/2, 117v/4, 117v/6, 117v/13, 117v/15, 118v/4, 118v/5, 118v/10, 119r/3, 119r/4, 119v/17, 120r/9, 120r/11, 120r/12, 120r/14, 120v/1, 120v/2, 120v/9, 121r/5, 122r/11, 122r/17, 122v/8, 122v/9, 122v/15, 123r/2, 123r/15, 123v/14, 123v/17, 124r/3, 124r/4, 124r/9, 124v/1, 124v/8, 124v/13, 125r/16, 125v/17, 126r/7, 126v/2, 127r/11, 127r/7, 127r/13, 127v/5, 128r/3, 128r/16, 128v/4, 128v/6, 128v/10, 128v/12, 128v/14, 129r/12, 129v/3, 129v/6, 129v/14, 130v/4, 131r/6, 131r/7, 131r/11, 131v/3, 131v/7, 131v/10, 131v/11, 132r/2, 132v/2, 132v/9, 132v/11, 133r/7, 133r/8, 133r/13, 133r/13, 133v/12, 133v/13, 133v/15, 133v/17, 134r/14, 134v/1, 134r/2, 134v/9, 134v/13, 134v/15, 135r/2, 135r/3, 135r/13, 135r/15, 135v/4, 135v/5
- eyit-** söylemek, demek
- e. 100v/3, 101r/5, 101r/7, 101v/11
- e. -di.121v/15

- e. -diler.92v/5, 94r/7, 94r/16, 95r/9, 99v/10, 99v/12
- e. -diler.100v/12, 101v/7, 103v/9, 104r/5(x2), 108r/17, 110v/8, 110v/13, 114v/5, 116r/2, 119v/10, 133r/13, 133r/15, 134r/4, 134r/10, 135r/1, 135r/3
- e. -dim.129r/6, 133r/14
- e. -düm.133r/13, 133v/1
- e. -ür.90r/1, 90r/10, 90r/16, 90v/1, 90v/1r, 90v/13, 91v/5, 92v/2, 92v/7, 93r/7, 94v/3, 95r/5, 95r/6, 95r/7, 95r/8, 95v/11, 96r/14, 97r/15, 97v/6, 97v/9, 97v/16, 98r/1, 98r/2, 98r/10, 98r/10, 98r/12, 98r/14, 99r/16, 99v/8, 99v/11, 99v/14, 100r/2(x2), 100r/4, 100r/14, 100r/16, 100v/2, 100v/8, 100v/10, 100v/13, 101r/4, 101r/4, 101r/7, 101r/8, 101r/11, 101r/12, 101r/13, 101r/13, 101v/5, 101v/11, 102r/7, 102r/14, 102r/16, 102r/17, 102v/1, 102v/2, 102v/7, 102v/8, 103r/2, 103v/16, 104r/8, 104r/9, 104v/10, 104v/12, 104v/14, 104v/16, 105r/2, 105r/4, 105r/8, 105r/17, 105v/2, 105v/16, 106r/7, 106r/8, 107r/17, 107v/5, 107v/10, 107v/14, 107v/16, 108r/1, 108r/2, 108r/3, 108r/12, 108v/4, 108v/5, 108v/5, 108v/11, 109r/2, 109r/3, 109r/11, 109r/13, 109v/10, 109v/12, 109v/15, 109v/16, 110r/5, 110r/9, 110r/12, 110r/13, 110r/17(x2), 110v/1, 110v/15, 110v/16, 111r/4, 111r/5, 111r/10, 111r/10, 111r/11, 111r/12, 111v/3, 111v/5(x2), 111v/6, 111v/16, 111v/17, 112r/4, 112r/4, 112v/9, 112v/10, 112v/16, 112v/17, 113r/3, 113r/4, 113r/12, 113r/13, 113r/14, 113r/15, 113v/3, 113v/7, 113v/10, 113v/10, 114r/2, 114r/3, 114r/8(x2), 114r/9, 114r/10, 114r/14, 114r/16, 114v/3, 114v/4, 114v/15, 115r/5, 115r/14, 115r/15, 115v/4, 116r/7, 116r/11, 116r/13, 116r/15, 116r/16, 116v/3, 116v/6, 116v/7, 116v/11, 116v/12, 116v/16, 117r/1, 117r/6, 117r/8, 117r/17, 117v/2, 117v/4, 117v/6, 117v/8, 117v/12, 117v/13, 117v/14, 117v/15, 118r/2, 118r/16, 118v/5, 118v/10, 119r/3, 119r/4, 119r/11, 119r/17, 119v/8, 119v/10, 119v/11, 119v/12 x2, 119v/14, 119v/15, 119v/17, 120r/1, 120r/2, 120r/4, 120v/6, 120v/7, 120v/9, 120v/14, 121r/3, 121r/5, 121v/10, 121v/17, 121v/17, 122r/6, 122r/6, 122r/7, 122r/8, 122r/9, 122r/11, 122r/12, 122r/17, 122v/8, 122v/9, 122v/9, 122v/15, 123r/2, 123r/15, 123v/5, 123v/11, 123v/12, 123v/14, 123v/17, 124r/1, 124r/2, 124r/3, 124r/3, 124r/4, 124r/7, 124r/8, 124r/17, 124v/12, 125r/16, 125v/17, 126r/1, 126r/7, 126r/8, 127r/12, 127r/11, 127v/5, 128r/3, 128r/11, 128r/16, 128v/4, 128v/6, 129r/5, 129v/6, 129v/12, 129v/14, 130r/4, 130r/6, 130v/2, 130v/3, 130v/4, 131r/3, 131r/6(x2), 131r/7, 131r/8, 131r/11, 131r/15, 131r/16, 131r/16, 131v/3, 131v/7, 131v/10, 131v/11, 132r/2, 132r/13, 132r/15, 132v/5, 132v/9, 132v/11, 132v/17, 133r/2, 133v/12, 133v/13, 133v/15, 133v/17, 134r/14, 134v/1, 134v/17, 135r/2
- e. -ürdi.117r/17
- eyle** öyle
e. 109r/7
- eylik** iyilik
eylik kıl- 'iyilik kılmak/yapmak'
e. -ur.109v/13
- eyü** iyi
e. 133v/14
- eyvân** (Far.) köşk, kasır, çardak
e. 98r/7, 98v/8
- eyyâm** (Ar.) günler; zaman, devir
e. +ıla.98r/11, 127v/17, 133v/11
- ezel** (Ar.) başlangıcı olmayan, 'ebed'in karşısı
e. 135r/8
e. +de.132v/2
ezeli 'başlangıcı olmayan'
e. 109r/7
- F**
- fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât** aruz ölçüsü
f. 129v/4
- fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün** aruz ölçüsü
f. 135v/5
- faşl** (Ar.) ayırım, bölüm, kısım
f. +da.131r/7, 131r/7
f. +ında.131r/8
- fazl** (Ar.) cömertlik, iyilik, kerem ; meziyet, değer
f. 117v/17
- felek** (Ar.) gökyüzü, semâ; dünya, alem
f. 112r/13, 112r/15, 130r/10, 130v/6
f. +den.135v/2

- f. +e.91v/12, 100r/17, 106r/13, 112v/4,
125v/14, 126v/8
f. +ler.90v/17
- fen** (Ar. fenn) fen, ilim
f. +lülersiz.93r/8
- fer** (Ar. ferr) debdebe, azamet, kudret, güç
f. 127r/6
- ferman** (Far.) ferman, buyruk
f.+ıdı.119v/16
fermān-ber ‘ferman götüren’
f. -em.93r/11
- fersah** (Ar.) 3 mil uzaklık ölçüsü; çok, pek çok
f. 93r/16, 93v/8, 93v/12, 98v/8, 102r/7
fersah-be-fersah ‘fersah fersah’ (-be- Farsça
ikileme arasına giren bir ektir.)
f. 105v/10
- fers** (Ar.) yeryüzü
f. 118v/15
- feth** (Ar.) fetih, ele geçirme
f. +i.107r/13
feth eyle- ‘feth etimek, toprağı kazanıp
kendine katmak’
f. -dim.135r/11
- fezā** (Ar.) uzay; geniş ova/yer
f. +sı.112v/14
- fikr** (Ar.) düşünce, fikir, anlayı, endişe
f. 134r/17
f. +e.116v/15, 134r/9
f. +üñüz.126r/1
- fil** (Ar.) fil
f. 132r/10
f. +e. 104v/1
- firār** (Ar.) kaçma, kaçış
f..129r/4
- fitne** (Ar.) karışıklık, fesat, kargaşalık
f. 132r/16, 132r/16
fitne kop- ‘karışıklık çıkmak’
k. -ar.132r/16
- fulān** (Ar.) filān, falan, belirtilmesi gerekli
görölmeyen bir isim ya daözel adın yerini
tutar
f. 113r/5, 113r/5, 113r/5
- furşat** (Ar.) fırsat, bir şeyin yapılaması için en
uygun durum ve zaman, vesile
f. 107r/10
f. +ı.131r/14
furşat ver- ‘fırsat vermek’
f. -e.101v/3
- fünūn** (Ar.) fenler, ilim dalları
f. 96r/11, 135v/5
- fuşud** (Ar.) fesat
f. 132v/4
- G**
- ğāfil** (Ar.) gafil, habersiz, gerçeğı göremeyen/
farkında olmayan
g. 97v/8, 101v/11, 103r/5, 130v/5, 132r/3
g. -iken.98r/13
ğāfil ol- ‘habersiz bulunmak’
g. -mağ.117r/10
g. -masun.100v/4
ğafil-me-baş ‘habersiz baş’
g. 97v/8, 102r/15
- ğaflet** (Ar.) habersizlik, dalgınlık, basiretsizlik,
aymazlık
g. +den.96v/6
g. +e.96r/17
- ğalbir** (Ar.) kalbur
g. 124v/15
g. +leyin. 92r/15, 123v/3
- ğālib** (Ar.) üstün gelen, kazanan, yenen, güçlü,
kudretli
ğālib ol- ‘yenmek, kazanmak’
g. -am.117r/17
g. -mazlardı.116v/16 -17
- ğaltān** (Far.) yuvarlanan, yuvarlanıcı
g. 103v/17
- gam** (Ar.) keder, kaygı
g. 132v/4
- ğar** (Ar.) mağara, in
g. +dan.92v/3
g. +lara.92r/14
- ğārāt** (Ar.) yağmalar, çapullar
g. 108v/15
- ğarāyib** (Ar.) tuhaf, şaşılacak şeyler
g. 98r/6, 111r/11, 113r/15
- ğarim** (Ar.) alacaklı
g. +leyin.103v/13
- ğarç** (Ar.) suya batma, boğma
ğarç kıl- ‘boğmak’
g. -miş. 112v/12
- ğarra** (Ar.) parlak, gösterişli
ğarra ol- ‘parlamak’
g. -an.92v/3
- ğavğa** (Far.) şiddetli tartışma, dövüşme
g. 124r/1
ğavğa eyle- ‘kavga etmek’
g. -rsin.124r/2
- ğāyet** (Ar.) çok, pek çok, son derece

- g. 91r/16, 97r/4, 107v/8, 109v/14, 110r/12, 114r/13, 114v/2, 114v/5, 117r/9, 122v/16, 125v/5, 125v/7, 128r/5, 128r/9, 130r/3, 132r/13
- ğāyib** (Ar.) bilinmeyen, görünmeyen, gizli
ğāyib ol- ‘*kaybolmak, görünmez/bilinmez olmak*’
g. -dı.123r/4
- ğayret** (Ar.) çaba, ceht, didinme
g. 94v/6, 100v/15, 101v/2, 103r/3, 103r/4, 107r/6, 131v/1
g. +in.131v/2
ğayrete gel- ‘*şevklenmek, harekete geçmek*’
g. -üp.131v/3
- ğayrı** (Ar.) başkası
g. 113r/3, 114r/15, 116r/13
- gece** gece
g. 90v/8, 92r/15, 95r/6, 95v/8, 95v/10, 95v/11, 96v/13, 98v/5, 101v/1, 101v/8, 109v/4, 111v/10, 111v/13, 112r/11, 112v/5, 118v/9, 123r/5, 125r/13, 127v/17, 128r/1, 128r/10, 129r/1, 129v/9, 130r/2, 130r/7, 130r/13, 130r/14, 131r/10
g. +nüñ.93v/1, 93v/12, 112r/13, 112r/17, 126v/11
g. +ye.102r/9, 104r/3, 106v/10, 112r/10, 125r/16, 132r/5
- geç-(I)** süre geçmek
g. -di.126v/13
g. -dügi.93v/1, 112r/14
g. -dügin.93v/8, 93v/13
g. -e.93r/15
g. -icek.93v/7, 111v/9, 111v/11
g. -ince.126v/11
g. -se.93v/11
g. -ti.90r/7
g. -tigin.94r/1
- geç-(II)** bir yerden başka bir yere gitmek, çıkmak, içinden ya da yanından gitmek; yer değiştirmek;
g. -er.132r/6
g. -elüm.101r/1
g. -medin.95r/10
g. -meyesin.120v/3 (mecaz)
g. -miş.110v/4
g. -üp. 95v/8 104r/3, 107r/14, 125r/3, 125r/4
geçetur- ‘*geçmek*’
g. -ur.110v/4
- geç-(III)** iki şeyi birbirine bağlamak, tutturmak
g. -ürüp.99r/16
- gel-** gelmek; meydana gelmek, gerçekleşmek; ulaşmak, varmak
g. -di. 90r/4, 90r/8, 92v/9, 94v/6, 95r/3, 95r/4, 95r/14, 95v/2, 96v/14, 97v/2, 103v/15, 104r/11, 105v/8, 105v/14, 107v/5, 110r/3, 111v/7, 111v/9, 114r/12, 116r/4, 121v/8, 121v/14, 122r/15, 122v/17, 125v/14, 128r/5, 128v/9, 130r/15, 131v/8, 134r/16,
g. -digimiz.90v/1
g. -diler.92r/17, 92v/17, 98v/13, 102r/9, 105r/13, 110v/7, 111v/11, 124r/6, 125v/2, 128r/8, 129r/2, 132r/12, 134v/5
g. -dim.133v/3
g. -dise.101v/5
g. -dügi.96v/1
g. -dügin.94r/13, 94r/15, 95v/1, 109v/3, 122r/16
g. -düginden.134v/2
g. -dügümüz.90v/14, 93r/10, 130v/3
g. -dügümüzü.120v/10
g. -dük.104r/6, 133v/1, 134r/7,
g. -düklerin.111v/11, 115r/13
g. -dün.99v/10
g. -dünüz.115v/1
g. -e.92v/15, 94v/7, 96v/8, 96v/16, 97r/1, 97r/14, 120v/11, 134v/2
g. -ecek.97r/14, 98r/2,
g. -en.90r/1, 92r/2, 92v/3, 95v/5, 95v/14, 96v/7, 96v/8, 96v/9, 96v/11, 96v/12, 96v/13, 96v/14, 97r/1, 97r/6, 97r/9, 97v/16, 97v/17, 102r/16, 102r/17, 102v/2, 104r/4, 104r/7, 111v/16, 119r/12, 121v/14, 122r/13, 124v/1, 124v/13, 125v/16, 131v/3, 133r/8
g. -eni.90v/4, 120v/8
g. -enlerden.124r/7
g. -enleri.110v/8
g. -esi.100r/11
g. -esin.128v/12
g. -esiz.134v/4
g. -i. 97v/8
g. -icek.98v/5, 101r/2, 104r/6, 131v/7,
g. -ip.105r/7, 107r/14, 108r/15, 108v/17, 109r/1, 110r/6, 110v/11, 114r/12, 114v/9, 115r/11, 116r/5, 117r/1, 121v/16, 122v/7, 124r/4, 125v/12, 125v/13, 129r/5, 130v/3, 132v/14, 133r/4, 133r/5, 133r/10, 133v/10
-üp. 91v/16, 92r/2, 92v/4, 94v/2, 94v/3, 95r/4, 95r/13, 95v/1, 95v/9, 96r/4, 97v/11, 98r/8, 98v/7, 99r/1, 100v/5, 102r/14,

- 102r/15, 102r/16, 103r/6, 104r/7, 104r/9,
104v/2, 106r/10, 108v/11, 108v/13,
109v/8, 110v/10, 111v/15, 113v/13,
115v/10, 123r/14, 123v/12, 124r/12,
124v/11, 125r/2, 125r/13, 125v/8,
125v/11, 126r/7, 126v/17, 126v/17+c,
128r/15, 128v/3, 129v/10, 130r/13,
131v/10, 133v/9, 134r/11
- g. -ipdür.111r/5
g. -işinden.97r/5
g. -gil. 100r/7
g. -me.101r/6
g. -medi.121r/5
g. -medin.127r/17
g. -mekden.114v/2, 135r/15
g. -memiş.133v/7
g. -mesün.99v/12
g. -mez.92v/11, 112r/8, 112v/10, 114r/12,
g. -miş.99r/8, 102v/2, 131r/17, 134r/15,
134r/16
g. -mişdür.99v/8-9, 119r/5, 134r/1
g. -se.96v/10, 97r/3
g. -sün.105r/16, 109v/9, 132v/10
g. -üş.120v/8
g. -ür.91r/9, 91v/7, 92r/1, 95v/13, 96r/2,
97r/8, 97v/1, 102r/6, 102r/17, 103r/1,
105r/11, 105v/7, 106r/7, 106v/12, 112v/6,
113v/4, 117r/16, 120v/8, 128r/6, 132v/10
g. -ürken.90v/4, 91r/5, 98r/8, 102v/16,
103r/8, 103v/8, 105v/9, 105v/16, 106v/4,
125r/5
g. -ürler.95r/17, 126r/12
g. -ürleridi.124v/4
g. -ürse.97v/10
g. -ürsen.135v/1
g. -ürsüz.133r/13
g. -ürüz.133r/14
- genc** (Far.) Hazine
g. 124v/6
g. +isin.124r/14
- ger** (Far.) eğer
g. 120v/2
- ger-** kenarlarından ve uçlarından çekerek
gelebileceği en düz duruma getirmek, getirip
sermek
g. -ilmiş.98v/15
g. -inüp.103r/14
- gerciñ** bk. gerçi
g. 118v/6
- gerçi / gerci** (Far.) eğerçi, aslına bakılırsa,
aslında; her ne kadar
g. 97r/7, 100r/15, 100v/8, 100v/10, 109r/4,
120r/16, 122v/5, 134v/17
- gerek** gerek
g. 90v/1, 97r/3, 100v/16, 108r/1, 108r/2,
108v/6, 109r/8, 117v/9
g. +di.109r/9
g. +dür. 96v/5, 96v/10, 97r/4, 98r/3, 100v/14,
100v/15, 101r/3, 101r/4, 101r/7, 101r/7,
107v/12, 122r/8, 129r/17, 132r/16, 134v/3,
134v/9
g. +i.90v/1, 93r/9, 102v/4, 104r/11, 105v/3,
108r/2, 116v/17, 134v/3
g. +inleyin.106v/9
g. +se.100v/1, 116v/17
- gergedan** (F < kerkeden) gergedan
g. 112r/2, 132r/10
g. +laym.112r/1
- gèri** bk. gerü
g. 105v/7, 119v/15
- gèrü** geri, arka, sırt
g. 102v/10, 103r/11, 103v/3, 118r/16
g. +den.104r/4
g. +sin.103r/11
g. +sinde.125r/9
g. +sine.92r/11, 103r/17, 103v/2, 106v/1,
106v/5, 106v/7, 107r/10
- geşt** (Far.) gezme, geçme, seyretme
g. +iden.120r/9
- getür-** bulunan yere gelmesini sağlamak,
iletme, nakletme
g. 107v/14, 113r/6, 113v/8, 126r/2,
g. -di.110v/14, 117r/3, 119v/8, 127r/1,
127v/3, 130r/8
g. -diler.94r/15, 94v/1, 94v/3, 101v/10,
108r/11, 110r/9, 123r/8, 124r/13, 125r/8,
130v/15, 130v/17, 131v/6
g. -dügi.96v/8, 117r/14
g. -dügüm.96r/4
g. -dügün.97r/5
g. -e.117r/8
g. -elim.92v/6, 114v/5
g. -mişler.113r/6
g. -señ.114v/4
g. -sün.108r/8-9
g. -ücek.97r/6
g. -üş.117r/7
g. -üp.95v/3, 100v/5, 110v/11, 112v/3, 116r/4
g. -ürdi.120v/8

- tekbîr getir-** ‘*Allâhu ekber demek*’
g. -üp.92r/5, 92r/6
- gey** çok
g. 93r/8, 96r/12, 99v/4, 100r/6, 103v/9, 105r/3, 120v/1, 124v/2, 128v/13, 129r/4, 133v/5
- gêy-** giymek
g. -di.104r/17
g. -dürdi.116r/9
g. -dürdiler.101v/16
g. -icek.101r/16
g. -miş.91v/17, 104v/7
g. -xp.107r/15, 107v/1, 116r/9
g. -xrüp. 109v/15, 110r/16
g. -ürelim.101r/15
- gêyik** geyik
g. 127v/13
g. +dür.113r/3
g. +ine.127v/12
g. +leyin.123r/11
- gez-** gezmek, dolaşmak
g. -miş.127v/1
- ğurîv** (Far.) bağırma, feryat, figan
g.. 91r/3, 106r/14, 112r/9
g. +i.121r/16
g. +isinden 106r/14
ğurîv êt- ‘*bağırarak, feryat etmek*’
g. -xp.110v/4, 121r/8
ğurîv kıl- ‘*bağırarak, feryat etmek*’
g. -dılar.90v/16 - 17, 121r/10, 121r/17
g. -xp.104r/12, 106r/9 - 10, 106r/3, 106v/3, 110r/5, 112r/8,121r/16
g. -ışıp.115v/10
g. -sunlar.120v/16
- gibi** gibi, kadar, benzeri, misli, misal
g. 91r/3, 91v/7, 94v/15, 95r/17, 97r/7,, 99r/8, 99r/12, 99v/13, 101r/13, 102r/10, 102r/11, 103r/14, 105v/9, 105v/10, 106r/2, 106v/5, 108r/16, 108r/17, 110v/5, 110v/5, 111v/2, 112r/1, 112r/2, 114r/1, 114r/1, 114r/10, 115v/6, 118r/4, 119r/2, 121v/3, 123r/10, 123r/10, 123r/11, 123v/10, 123v/15, 125r/15, 126v/17+b, 127r/2, 127r/3, 127r/4, 127v/13, 127v/14, 130r/15, 130v/4, 131r/4, 132v/15
- gine** yine, tekrar
g. 111r/8
- gir-** girmek, dahil olmak, sokulmak, meşgul olmak, bürünmek
g. -di.104v/7, 111v/8, 115v/5, 116r/6, 117r/13, 134r/12
g. -digi.108r/7
g. -diler.92r/14, 99r/2, 123v/1, 132v/16, 132v/17
g. -dim. 129r/12
g. -e.108r/5
g. -em.116v/17
g. -en.92r/15, 111v/8, 129r/13
g. -er.104v/7
g. -eyim.117r/2
g. -icek.98v/12, 102v/10
g. -xp. 95r/4, 95v/11, 99v/3, 100v/6, 104r/4,105v/7, 107r/3, 108r/13, 110r/8, 123v/9, 123r/17, 127v/9, 129r/14
g. -işip.113v/13
g. -mege.133v/14
g. -meyelim.91v/5
g. -miş.112v/12
g. -mişler.110r/4
g. -seler.129v/8
g. -sinler.129v/16
g. -ü.122r/3, 123v/11
g. -ürler.113v/5
- girân** (Far.) ağır
g. 106r/15
g. +lara.115v/16
g. +larıla.106r/12
girân-düz (Far.) ağır dikenli bir savaş aleti ?
g..104v/1
- girde** (Far.) yuvarlak; yufka
girde-piç (Far. piç büküm kıvrım) ‘*bükülmüş yufka*’ ?
g. 98v/16, 127v/7
- girdigâr** (Far.) Allah, Tanrı
g..135r/7
- giriftâr** (Far.) tutkun, düşkün
giriftâr kıl- ‘*tukun etmek*’
g. -ıp.123r/7
- git-** gitmek, çıkmak, uzaklaşmak, varmak, ayrılmak
g. 124r/2
g. -di.90r/9, 93r/5, 94r/4, 94v/14, 95r/1, 97v/17, 98r/9, 102r/8, 103r/12(x2), 112v/4, 112v/5, 114r/1, 116r/16, 118v/1, 122v/7, 129r/4, 129r/12, 129v/12, 130r/11, 130r/13, 130v/2, 130v/5, 131v/15, 133v/10, 134r/6
g. -diler.90r/7, 90r/11, 90v/8, 91r/12, 92r/6, 93r/4, 94r/10, 95r/12, 95r/15, 95v/2, 95v/5,

- 95v/9, 97r/17, 98r/5, 98r/11, 98v/3, 102r/4, 102v/13, 103r/10, 103v/12, 104r/15, 104r/16, 105r/13, 106r/10, 108v/11, 108v/17, 109v/4, 109v/4, 109v/6, 110r/5, 110v/5, 111v/10, 115r/3, 115r/11, 115v/9, 116v/3, 118v/9, 118v/13 – 14, 118v/14, 123r/5, 123r/13, 123r/16, 123r/17, 124v/10, 125r/2, 125r/13, 125r/14, 126v/9, 126v/12, 127r/10, 127r/15, 127v/17, 128r/13, 130r/3, 131r/10, 132r/1, 132r/4, 132v/13, 134r/7
- g. -dim.129r/11
g. -dünüz.112v/9
g. -dük.112v/15
g. -e.108r/7, 129v/1, 129r/14
g. -eler.133r/4
g. -elüm.102v/8, 108r/5, 123v/13, 124r/1, 124r/8
g. -en.95r/13, 111r/16
g. -er.95r/9, 95v/5, 95v/6, 106r/7, 111r/14
g. -erler.109r/16, 113v/5
g. -erdi.94r/1, 117v/12
g. -erken.97r/17, 110v/5, 128r/1
g. -erimiş.129r/13
g. -erip.110r/15, 119v/11
g. -ersevüz.120v/9
g. -icek.112r/4, 123r/4,
g. -ip. 125r/2(x2), 130r/7
g. -medi.129r/3
g. -mekden.114v/2, 114v/16
g. -mez.118r/4
g. -mezem.123v/15
g. -miş.98r/10, 115r/5, 113r/9, 123v/2, 131v/7
g. -se.108r/6, 129v/8
g. -sün.99v/15
- givür-** givirmek, koymak, sokmak, yerleştirmek, dahil etmek
g. -eler.90r/13
- göç-** göçmek
g. -üp.127r/10
ğ. -ürüp.102r/4
göç ét- 'göçmek'
g. -ip.125r/2, 134r/6
g. -üp.93r/3-4
göç kıl- 'göçmek'
g. -ip.109v/4, 118v/8, 133v/11
g. -up.95r/12, 95v/1, 98r/5, 102v/15, 127v/17, 130r/2-3, 131r/10
- gök** gök, gökyüzü
g. 95v/17, 112r/16, 113v/12
g. +de.115r/16
g. +i.116v/9
g. +ler.121r/12
g. +leri.96r/3
- göl** göl
g. 111r/14, 111r/15, 111r/16, 125v/2, 125v/3, 125v/9, 126v/14, 128r/14, 128r/15, 128r/15, 128r/17, 128v/4, 129r/7, 129r/9, 129v/6, 129v/7, 129v/10, 130r/1
g. +e.129r/14
g. +i. 126v/9, 129v/13
g. +ü.125v/5
- göm-** gömmek
g. -ülmeyüp.133r/1
- göndür-** göndermek
g. 101r/5
g. -di.92r/4, 94r/13, 94v/8, 94v/14, 95r/1, 102v/15, 103r/5, 108v/8, 108v/9, 110r/2, 115v/11, 117r/8
g. -diler.94r/17, 98v/1, 103v/4, 103v/7, 108v/7, 134r/6
g. -dügi.95r/2, 103v/14, 109v/6
g. -ecek.101r/6
g. -elüm. 98r/14, 102v/2
g. -miş.100r/15, 135r/1
g. -mişler.101r/1
g. -üp.101v/12, 102v/2
- gönül** gönül, kalp
g. 96v/2, 96v/3
g. +inden.131v/2
g. +ine.99v/12, 99v/12, 118r/10
g. +lerin.101v/17
g. +ü.129r/17
g. +üni.118r/11
- gör-** görmek
g. 92v/2, 95v/10, 96r/13, 98v/7, 109v/16, 114r/10, 122v/10, 127r/7, 129r/13, 129r/13,
g. -di/ü.90r/14, 90v/10, 90v/11, 91v/17, 94r/4, 95v/6, 96r/14, 97v/2, 97v/3, 99r/4, 99r/10, 99r/14, 99v/4, 101r/12, 102v/17, 104v/3, 105v/8, 105v/9-10, 109r/1, 110r/11, 110v/6, 112r/9, 115r/12, 117r/14, 118r/14, 119v/6, 120r/8, 121v/1, 121v/8, 122r/16, 122v/4, 126v/15, 126v/17+a, 127v/11, 128v/8, 130r/10, 130v/17, 131v/8, 134r/4, 134v/16,
g. -diler.91r/5, 91r/8, 91v/14, 92v/1, 95r/15, 97r/17, 98v/14, 99v/17, 102r/5, 102r/6, 102r/6, 103r/8, 103v/5, 103v/13, 106r/6,

- 107r/2, 107r/6, 107r/8, 110v/3-4, 114v/11,
115r/4, 116r/11, 119r/1, 121r/13, 123r/7,
123r/8, 123v/1, 124r/7, 124v/10, 124v/12,
125r/8, 125r/14, 125v/2, 126v/17+c,
127r/2, 128r/6, 128r/16, 132r/5, 132v/14,
132v/14, 132v/14, 132v/16, 132v/17,
133r/5, 133r/6, 134r/8,
g. -dügim.106v/2
g. -düler.91v/7
g. -dügi.96r/7, 96v/5, 112v/1
g. -dügüñ.96r/15, 97r/14,
g. -dük.97r/16, 111v/15, 112r/11, 112r/11,
112r/14, 112v/1, 112v/3, 112v/10,
112v/11, 112v/14, 119r/7, 123v/5,
g. -düm.95v/13, 95v/16, 96r/1, 96r/5, 96r/7,
113r/15, 113r/16, 113r/17, 113r/17,
124v/14, 128v/5, 133r/10, 133v/3,
g. -dümki.124v/7
g. -düş.101v/11, 102r/17, 111r/11, 113r/15,
114r/9, 123v/11,
g. -düşüz.90r/10
g. -e.134v/11
g. -elim.92v/6, 100v/11, 108r/9, 111v/4,
117r/7, 118v/6, 119v/1, 119v/11, 128r/12,
131r/9, 131r/13, 131v/11, 131v/14,
132v/12
g. -elüm.97r/16, 123v/12, 131r/14, 135r/17
g. -en.117r/16, 127r/8, 133r/8,
g. -ene.114r/12
g. -enler.99r/14, 134r/8
g. -enüñ.123r/9
g. -esin.135v/1
g. -evüz.113r/12, 130r/7,
g. -icek. 90r/17, 91r/7, 91v/8, 92r/2, 99r/16,
99v/7, 100v/17, 102v/5, 103r/2, 103r/11,
103r/14, 103v/13, 104v/8, 105r/13,
106v/12, 107r/7, 109v/10, 109v/12,
100r/1, 111r/13, 112v/15, 113r/4, 114r/2,
115v/8, 115v/10, 117r/4, 118v/4, 121r/15,
121v/2, 121v/15, 123v/10, 125v/7,
126v/16, 127v/15, 128r/2, 128r/7, 131v/2,
g. -indiler.103r/7
g. -inelüm.102v/4 - 5
g. -inen.132v/1
g. -inmez.90v/12, 98r/5, 112v/10,
g. -inür.90r/12, 94v/16, 99r/13, 101r/16,
112v/14,
g. -mediler.123v/4
g. -medim.113v/1, 114r/10
g. -medin.120v/9
g. -medük.118v/5
g. -mege.118v/9, 130v/3
g. -mek.120r/5
g. -mekdür.135r/15
g. -memiş.91v/15, 98v/14, 111r/13,
g. -mez.124r/5, 124r/5, 124r/9
g. -miş.105v/10, 133v/9
g. -mişüz.135r/16
g. -se.96v/1-2, 96v/4
g. -sin.120r/10
g. -sün.101v/1, 113v/8
g. -ücek. 91v/10, 97r/8, 99v/2, 105v/14,
112r/7, 112v/2, 112v/6, 115v/6, 118v/17,
127v/5, 128r/5,
g. -üñ.97v/16, 99v/8, 115v/4, 129v/15
g. -üñdi.125r/15, 132r/5
g. -ündügümüzden.104r/9
g. -ünen.103r/10
g. -ünmez.90v/13, 95v/17, 99r/11, 112r/8,
112r/11, 124r/8,
g. -ünüp.102v/5, 105r/11,
g. -ünür.125v/3
g. -üp.90v/4, 90v/13, 91v/1, 91v/13, 91v/15,
92r/7, 95r/5, 95v/1, 95r/12, 95v/14, 97r/10,
98v/1, 98v/10, 98v/13, 99r/2, 99r/3, 99v/3,
102v/15, 104r/5, 104r/15, 105v/16,
106v/8, 106v/13, 106v/14, 107r/5,
107r/13, 110r/6, 110r/9, 110v/5, 110v/8,
113v/9, 114v/13, 115v/10, 116r/4,
116r/17, 119v/10, 123r/12, 124r/15,
125r/12, 125v/6, 127r/9, 128r/14, 133v/10,
134v/17, 134r/12, 134v/6, 134v/7
g. -üpdür. 114v/3, 131v/8
g. -ür.114r/12, 116v/14, 118r/9, 132v/3,
g. -ürdük.116r/15
g. -ürken.133r/10
g. -ürsüz.125r/16
g. -üvüz.110v/17, 115r/1, 119r/6,
görüş- görüşmek
g. -mege.106r/8
g. -mek.108r/1
g. -di.95r/5
g. -üp.94r/17, 94v/2, 95r/15, 134v/5
g. -diler.115r/14
göre uygun şekilde, uygun olarak
g. 108r/10, 115r/17, 119r/5
göster- göstermek, açığa çıkarmak, kılavuzluk
etmek
g. -di.99r/17, 101v/10, 117r/14
g. -diler.109v/15, 110r/16, 116r/10

- g. -elim.120r/5
g. -i. 101r/10
gösteri fur- ‘devamlı göstermek’
g. -alım. 101r/10
- götür-** götürmek, taşımak
g. -di.113v/8
g. -diler.108v/15, 109v/14, 134r/13
g. -düğümüz.120v/15
g. -evüz.131r/12
g. -mez.131v/12
g. -üp.91v/16, 92v/7, 95r/17, 96r/4, 97r/5,
97r/6, 101v/9, 107r/11, 107r/14, 108v/14
götürü vër- ‘götürmek, taşımak’
g. -elim.133v/13
- gövde** vücut
g. +i 107r/11
- göz** göz
g. 90v/10, 90v/11, 98v/8, 99r/7, 101r/12,
103r/1, 112v/1, 117r/15, 135r/14
g. +cü.104r/8
g. +i.90v/10, 99r/13, 101r/10, 101r/17,
121r/15, 123r/9, 127r/3(x2), 127v/13
g. +in.101v/16
g. +inden.94r/9
g. +ine.105r/5, 123v/10, 123v/16, 134v/10
g. +inleyin.129v/9
g. +ler.91v/15, 98v/14, 99r/14, 105v/10
g. +leri.94v/16
g. +lerinüñ.107v/14, 117r/15
g. +lerüñi.105v/4
g. +üñ.114r/11, 124r/4
g. +üni.118r/11
göz ér-
g. -medi.111v/11
- gözle-** ‘bakmak, takip etmek’
g. 135v/5
g. -di.102v/17, 103r/11, 105r/7
g. -diler. 104r/2, 98v/4, 104r/4, 123v/11
g. -dük.112r/11
g. -rken.126v/17+a
g. -yelim.90v/3
g. -yü.102r/9, 116r/13
g. -yüp. 91r/5, 95v/17, 97v/14, 98r/7, 102r/5,
121r/1
- gülü** (Ar.) ileri gitme, taşkınlık, aşırılık
g..112r/9
g. + sına.91r/2
g. +sına.101r/2
g. +ya.120v/17
gülü kıı- ‘taşkınlık yapmak’
g..101r/2
g. -ıp.107r/5
g. -sunlar.120v/16
g. -up.101v/17
gülü ol- ‘güçlü olmak’
g. -sunlar.120v/16 - 17
- ğuşsa** (Ar.) ga, keder, hüzn, tasa
g. +dan.116r/7
- ğüş** (Far.) kulak
g. 134v/8
- ğüş-mal** (Far.) telli sazları akor etmek ?
g. 116r/1
- ğüyende** (Far.) söyleyen, söyleyici
g. +ler.115v/17
- güc** güç, zor
g. +ine.135r/12
- gül** gül
g. 107v/2, 115v/13
- gül-** gülmek,
g. -di.99v/2, 117v/2, 120r/4,
g. -işürler.116v/7
g. -üşdiler.116v/6, 123v/17
- ğümān** (Far.) zan, şüphe
g. +a.122v/7
- ğümüş** bk. gümüş
g. 115v/14
g. +den.124r/14
- ğümle-** gümlmek, güm diye ses çıkarmak,
patlamak
g. -di.91r/1, 91r/4, 106r/16, 121r/12
g. -miş.98v/10
g. -yü.105v/9
g. -yüp.98v/8
- ğümre-** patlamak, güm sesi çıkarmak, gürlütü
yapmak
g. -di.130r/16
g. -yüp.103r/15
- ğümüldi** güm sesinin çok yüksek çıkması
g. 119r/10
- ğümürdi** bk. gümüldi
g. 119v/4
- ğümüş** gümüş
g. +den.124r/16
- ğün** gün, zaman, gündüz
g. 90r/4, 90r/5, 90r/8, 90r/12, 90v/8, 92r/14,
92r/16, 92v/4, 92v/17, 93r/7, 93r/12, 94r/4,
95r/12, 95v/2, 98r/5, 98v/2, 98v/2, 98v/5,
102r/1, 102r/13, 109v/5, 111r/1, 111r/1,
111r/14, 111r/14, 111v/10, 111v/13,
111v/14, 112r/5, 112v/5, 112v/10,

- 112v/13, 114v/10, 115r/17, 118v/9,
122v/1, 123r/6, 124v/14, 125r/2, 125r/13,
127r/15, 127v/2, 128r/10, 128r/10,
128r/14, 128r/17, 128v/1, 129r/5, 129v/9,
130r/2, 130r/3, 130r/11, 131r/11, 131r/11,
132r/2, 132r/4, 133r/9, 133r/15, 133r/16
g. +de.95v/9
g. +den.93r/15
g. +ile.130r/13
g. +lük.110v/16, 113r/6, 113r/7, 113r/9,
114r/6, 114r/7
g. +ünleyin.116r/14
g. +ün.122v/13
gündüz gündüz
g. 95v/8, 101v/1, 129r/1, 130r/7
g. +i.111r/8
g. +ün.93v/1, 93v/12
güneş güneş
g. 91v/12, 105v/12, 106r/13, 111r/8, 112v/4,
114r/4, 125v/14, 126v/8
g. +dür.130r/12
g. +e.110v/13
g. +i.100v/15, 110v/13
güpüldü güp güp ses çıkması
g. +sinden.106r/15
gürbüz (Far.) iyi gelişmiş, serpilmiş, sağlam
bünye
g. 130v/5, 130v/17
gürle- yüksek ses çıkarmak, hiddetle bağırarak,
çıkışmak
g. -di.112r/14
g. -diler.105v/15
g. -düğü.97r/3
g. -miş.96v/15, 102r/6, 103r/1
g. -tdiler.106r/2
g. -üp.96r/2
g. -yü.105v/9, 106r/10
g. -yüp.101r/2
gürüldi bk. gürüldü
g. 95v/16, 96r/1, 96v/13, 96v/14
gürüldü ses, patırtı, şamata
g. +sidnen.112r/16
g. +sinden.97r/11, 106r/15
gürz (Far.) gürz, ağır topuz, savaş aleti,
bozdoğan, şesper
g. 104v/1, 106r/12, 106r/15
g. +i.106v/15
g. +ile.91r/15
güzide (Far.) seçkin
g. 91r/11, 94r/4, 104v/4, 106v/3, 119v/15,
120v/10, 121r/2, 121r/3, 131v/15
güzide bk. güzide
g. 128r/13
güzide kııl- 'seçmek'
g. -up.102v/13
- H**
haber (Ar.) haber
h. 96v/8, 96v/10, 96v/11, 96v/12, 96v/14,
97v/4, 110r/3
h. +ciye.96v/4
h. +dür.96v/8, 96v/11, 96v/12
h. +i.96v/17
h. +leşüp.97v/6
haber bildür- 'haber vermek'
h. -diler.115r/10
haber ét- 'haber vermek, bilgilendirmek'
h. -di.98v/5
h. -diler.104r/16
haber getir- 'bilgilendirmek'
h. -di.95r/13
h. -en.96v/17
h. -ene.96v/9
h. -se.96v/5
h. -señ.128v/7
h. -ür.96v/6
haber kııl- 'haber vermek'
h. -dılar.103r/8
haber sor- 'araştırmak'
h. -insun.114v/7
h. -avuz.114v/8
h. -savuz.114v/4
haber vér- 'bilgilendirmek'
h..102r/8, 111r/11
h. -di.94v/5, 102r/14, 104r/1, 115r/13,
115v/11 - 12
h. -diler.134r/9
h. -elim.104r/8
h. -icek.97v/7
h. -ün.99v/10
h. -ür.114v/3
haberdâr kııl- 'bilgilendirmek'
h. -am.95v/7
haberi al- 'bilgilenmek'
h. -up.130v/3
h. -ıcak.97v/9, 100r/14
haberi beyan et- 'bilgilendirmek'
h. ip.133v/8
haberi işit- 'haber almak'

- h. -eli.131v/1
h. -icek.95r/9, 106r/8, 107v/8
h. -xp.90r/10, 99v/16, 113r/12
haberî vēr- ‘bilgilendirmek’
h. -icek.112v/8
h. -di.102r/2
haberîn dê- ‘bilgilendirmek’
h. -di.133r/7, 134r/14
haberîn işit- haber almak’
h. 102r/15
h. -icek.97r/15, 102r/3, 104r/16 - 17,
105r/6, 111r/9, 134r/17
h. -ip.134r/9
haberîn vēr- bilgilendirmek’
h. -di.94r/15, 102v/16
habs (Ar.) hapis, zindan
h. +e.119v/13
habs êt- ‘alı koymak’
h. -dügi.119v/12
h. -düm.120r/11
h. -mişem.120r/13
h. -mişlerdür.119r/13 - 14
habs kıl- ‘alı koymak’
h. -duğı.122r/1
h. -ur.120v/8
hācib (Ar.) saray bekçisi, kapıcı başı
h. 90v/6
h. +ler.100v/4, 116r/10
hacîl (Ar.) utanmış
h. 123r/3
had (Ar.) sınır
h. 115v/13
h. +den.113v/17
had (Ar. hadd) yanak
h. 107v/3
hadem (Ar.) hizmet edenler
h. 90v/7, 103v/12
hafakan (Ar.) yürek oynaması, çarpıntı, yürek sıkıntısı
h. 111r/15
hāk (Far.) toprak
h. 122v/15, 123r/2
h. +dan.123r/1
h. +daş. 95v/8
h. +ı. 122v/17, 123r/3
h. +ıla.123r/1
hākîdān (Far. -dān) topraktan yapılmı
h.135r/9
haq (Ar. haqq) doğru
h. 118r/4, 118r/7
haqqında (Ar. hakk + T. -ında) üzerine,
hususunda, dâir
h. 101v/7, 134v/13
hāl (Ar.) hal, durum, şekil
h. 115v/11, 133v/5
h. +den.95v/7
h. +i. 95r/6, 114v/13, 127r/6, 129r/10,
133v/5, 134r/10
h. +in.114v/3
h. +ine. 94r/6
halās (Ar.) kurtulma, kurtuluş
h. êt- er.126v/1
hālet (Ar.) hal, nitelik, keyfiyet
h. +i.131v/2
hālîk (Ar.hālik) yarata, yaratıcı
h. +a.126r/14
h. +ına.107v/1, 123r/13, 125r/17
h. +larına.126r/12
h. +uğ.125v/6
halk (Ar.) halk, insanlar
h. 132r/11
halved bk. halvet
h. 128r/11
halvet (Ar.) yalnız kalma, tenhaya çekilme
h. 117r/11
h. +e.95v/11, 100v/6, 130r/16
h. +inden. 97r/16, 125v/1
halvete gir- ‘toplata yapmak’
h. +inden. (95v/11, 100v/5)
halvet kal- ‘fikir danışmak amacıyla toplanmak’
h. -dılar.126v/12
hamā’il (Ar.) ucuna kılıç takılan kayış; muska, tılsım
h. kıl-ıp.104r/17
hameçük (Far. + T) çadırcık ? küçük deri parçası
h. +e.116v/12
hamîde (Far.) eğrilmiş, bükülmüş
kaddin hamîde kıl ‘saygıyla eğilmek’
k. -up. 110r/12, 131r/14
hamiyet (Ar.) milli şeref, haysiyet, fazilet
h. 105r/6
hamiyet bil- ‘vatanı milletini şerefini koruma duygusuna sahip olmak’
h. -mez.103r/4
hammale (Ar.) yüklenip taşımak, bağlamak
h..120r/7
hammām (Ar.) hamam
h. 119r/2

- hamur** (Ar.) hamur
h. +ı. 99r/6
- hamūş** (Far.) susmuş, sessiz
ḥāmūş ol- ‘susmak, sessiz kalmak’
h. -dı.97v/9
h. -ıcak.129v/5
- han** han, bey, şah
h. 98r/12, 99v/11, 106v/10, 116r/9
h. +a.99v/11
h. +ına.102r/2
h. +lar.94v/1, 94v/2
h. +ları.106v/11, 114v/11
h. +ların.103v/13, 107r/5
h. +larına.108r/13
h. +laruḡ.94r/14
h. +lıḡıḡız.115v/1
h. +mış. 123v/11
h. +um.99v/11
h. +uḡ.103v/10, 114v/11
h. +uḡa.100v/3, 101v/11
- hançer** (Ar.) hançer, keskin bıçak
h. 127r/2
- hannas** (Ar.) şeytan, iblis
h. 118r/8
h. +dan.121v/15
h. +ı.121v/13
- han-zāde** (T+Far.) hanın oḡlu, prens, şehzade
h. 97v/3, 99r/17
h. +ler.99v/8
- han-zāde** bk. han-zāde
h. 115r/16, 116r/16, 118v/4, 119r/3
h. +ler.99v/9, 115v/7, 116r/10, 116r/12
h. +lere.117r/3, 117r/4
h. +leri.115r/16, 115v/2
h. +lerinüḡ.107r/3
h. +nüḡ.108r/16
- harab** (Ar.) yıkık, yıkılmış
h. +e.119v/14
ḥarāb ét- ‘yıkılmak, mahvetmek’
h. -dürmēyevüz.115r/1
h. -üp.131r/17
ḥarāb kıl- ‘yıkılmak, mahvetmek’
h. - up.90r/9
- harb** (Ar.) savaş
h. 99v/13
h. +ileri.105v/17
- hāre** (Far. hārā) (taş için) çok sert
h. 120r/6
- hareket** (Ar.) hareket, davranış
h. +ine.123v/16
- h. +iḡ.123v/10
- hargāh** (Far.) büyük çadır, otaḡ
h. 110v/12
- hariç** (Ar.) dış, dışarı
h. +de.109r/14
- haric** (Ar.) dış, dışında kalan
ḥarca sür- dışarıya sürmek, sınır dışı etmek
h. -elim.108r/14
- hār-resm** (Far. + Ar.) diken gibi
h. 123r/12, 131r/3
- harr-ı deccāl** (Ar. ḥarr + Ar. deccāl) şeytan
kırgınlığı, ateşi gibi
h. 102r/11
- hāş** (Ar.) iyi, has, seçkin, halis
h. 93v/3, 97v/5, 99v/5, 101v/4, 105r/16,
107r/4, 109r/10, 116r/9, 116v/11, 117r/3,
121r/7, 132v/3, 133v/17
h. +dur.126v/1
- haşıl** (Ar.) meydana gelen, olan
ḥaşıl ol- ‘meydana gelmek, ortaya çıkmak, peydâ olmak’
h. -up.126r/6
- hasın** (Ar.) sağlam, kuvvetli, dayanıklı yer
h. 108v/16
- hasret** (Ar.) özlem
h. 94r/9, 124v/8, 131r/15, 131r/16
- hasta** (Far.) sağlığı yerinde olmamak
h. + lık. 128v/17
- hāsā** (Ar.) asla, katiyen, hiçbir şekilde
h. 122r/13
- haşem** (Ar.) Bir kimsenin yanında bulunan
adamları, maiyet
h. 110r/2, 110v/12
ḥaşem-i ḥadem (Ar.) maiyet halkı ve
hizmetçiler
h. 90v/7, 103v/12
- hatır** (Ar.) akılda tutma, zihin; gönül, duygu
h. +ı.109v/1
- hatt** (Ar.) 1. çizgi, yazı; 2. yüz çizgisi
h.107v/3
h. +ı.90r/2, 92v/3, 113r/13, 120r/9, 124v/1,
128v/8, 133r/7, 133r/7, 134v/11, 134v/12
- hava** (Ar.) hava
h. 111v/14, 112r/14, 125v/7
h. +da.133r/17
h. +ya.105v/13, 119r/2
- havāle** (Ar.) bir şeyi başkasına doğru yöneltme,
savurma
ḥavale kıl ‘yöneltmek, savurmak’
h. -a.106v/16

- ḥavāli** (Ar.) çevre civar, yöre
h. +si.113r/9
- ḥavf** (Ar.) korku
h. +ı.122v/13
ḥavf-nāk (Ar. + Far.) korkulu, korku veren
h.122v/6
- ḥavl** (Ar.) etraf, çevre
h. +mca.127v/3
- ḥavz** (Ar. ḥavze) etraf, sınır; bölge, mıntıka
h. 113r/10, 113r/11
- hay** ses taklidi, ünlem
h. 120r/13
hay hay ‘ses taklidi, ikileme’
h. 94r/6
hay huy ‘ses taklidi, ikileme’
h. 102r/12
- ḥāyisek** (Far.) bir demirci çekici
h. 93v/17
- ḥaykır-** çok yüksek sesle bağırarak
h. -dı.91v/8, 107r/8
h. -duğına.126v/17+b-c
h. -up.103r/15, 103r/17, 106v/12,126v/17+
h. -ışından. 91v/8
- ḥayl** (Ar.) zümre, takım
h. 110r/2, 110v/12
- ḥayli** (Far.) oldukça, son derece
h. 97r/17, 118v/14
- ḥayme** (Ar.) çadır
h. 98v/8, 110r/1, 110v/12
h. +ler.98r/6, 128v/2
- ḥayr** (Ar.) hayır, sevap
h. 118r/10, 122v/12
- ḥayrān** (Ar.) hayran, hayrette kalmak, beğenme
ḥayrān kal- ‘çok beğenmek’
h. -dı.116r/4
ḥayrān ol- ‘çok beğenmek’
h. -ur.127r/8
- ḥayvān** (Ar.) hayvan, canlı yaratık
h. 103r/3(x2)
ḥayvan-miṣāl ‘hayvan gibi’
h..118r/2
- ḥāzā** (Ar.) bu, şu, o
h. 127v/15
- ḥazān** (Far.) güz, sonbahar
h. 119v/6
- ḥāzır** (Ar.) hazır, elde bulunan
h. 121r/2
h. +lanıcağ.121r/7
- ḥazine** (Ar.) hazine, servet
h. 97v/12
- h. +ye.124r/16
- ḥazret** (Ar.) saygı göstermek için büyüklere verilen ünvan; Tanrı
h. +ine.126r/13
h. +üñ.96v/4, 102v/10, 111r/12,
113r/16,119v/16
h. +üñe.128r/4
h. +üñi.113r/17
- heft-kışver** (Far.) Batlamyus coğrafyasına göre dünyânın yedi ülkesi
h. 105r/4, 108v/5, 109v/9, 127v/6
- ḥekīm** (Ar.) bilgin, ilim sahibi; doktor
h. 120v/13, 126v/12, 133v/17
h. +ler.93r/8, 128v/17, 129v/17
h. +lerle.129v/14
h. +ün.129v/17
- ḥelal** (Ar.) dinin yasaklamadığı şey
h. 114v/6, 114v/7
- helāk** (Ar.) ölmek, yok olma, mahvetme
helāk ét- ‘yok etmek’
h. -er.122r/1 - 2
h. -dügi.121v/8
helāk kıl- ‘yok etmek’
h. -miş.121v/9
- hem** (Far.) hem, aynı zamanda
h. 93r/10, 95v/8, 97r/8, 101r/12, 101r/12,
112v/17, 113r/1, 113r/2, 113v/1, 114r/2,
114v/17, 120v/3, 123r/1, 128v/13, 128v/15
x2, 129r/7, 129v/1, 129v/2, 132r/17,
134v/10, 135r/2, 135r/8, 135r/8, 135r/17
- hemān** (Far.) derhal, çabucak, hemen
h. 94r/5, 94v/13, 94v/16, 99r/13, 100r/13,
102v/3, 111r/17, 111v/2, 114r/5, 114r/6,
117r/11, 118v/14, 128v/1, 131r/1, 133r/9
- hemīn** (Far.) yerine göre, ancak, hemen
h. 109r/17
- hemīşe** (Far.) daima, her zaman
h. 103v/16, 105r/15, 109v/9
- henüz** (Far.) daha şimdi, yeni
h. 90v/14, 123v/1
- hep** (Far.) bütün, hep, tam; her zaman
h. 95r/16, 129r/16, 133r/17
- her** (Far.) bütün, her
h. 90r/15(x2), 95r/16, 96v/15, 96v/17, 97r/1,
98r/2, 101v/7, 102v/8, 105r/9, 108r/3,
109r/11(x2), 109r/13, 109r/15(x2),
109r/16, 112r/3, 116r/14, 116v/14,
116v/17, 118r/9(x2), 120r/1, 124v/4,
125v/16, 126r/2, 126r/4, 126r/10, 126v/7,

- 129r/14, 129v/17, 130r/1, 132v/9,
132v/17, 133v/17, 134v/9
- her bir** ‘her bir’
h. 100v/7, 124v/5, 133r/3
h. +i100v/7, 107v/9, 109r/14, 114r/11,
114v/14, 116r/11, 129r/2
h. +isi.123v/3
- herif** (Ar.) adam
h. 117v/2
h. +i.113v/8
h. +üñ.117v/12
- hevām** (Ar.) pire, karınca, akreb vb. zararlı
böcekler
h. 132v/7, 132v/8
- hey** ünlem, hey, seslenme
h. 99v/14
- hey’et** (Ar.) dış görünüş, şekil, suret
h. 111r/16, 127v/12, 130r/4, 130v/3, 130v/17
h. +i.127r/8
h. +inde.126v/17+a, 127r/2
h. +lüleridi.111v/17
- heyb** (Ar.) heybe, yolculukta bineğe takılan,
yana alınan çanta
heyb ol- ‘yola çıkmak, heybeyi yüklenip
gitmek’
h. -a. 114v/8
- heybet** (Ar.) İnsanda korku ve saygı duygusu
uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet
h. +in.132r/13
h. +inden.112r/16
h. +lü.119v/8
- hezār-bār** (Far.) Bin kere
h. 107v/16
- hezīmet** (Ar.) Büyük ve kesin mağlûbiyet,
bozgun, yenilgi
h. 123r/4
- hurla-** hır diye ses çıkarmak, saldırma, hücum
etmek
h. +yu.114r/1
- hısn** (Ar. hısn) Sağlam ve müstahkem yer, sarp,
erişilmesi güç yer
hısn ét- ‘zorluk çıkarmak, kötülük etmek’
h. -erler.109r/14
- hısm** (F hısm) öfke, kızgınlık, gazap
h. +ından.122r/4
hısm kıl ‘öfkeyle muamele etmek, gazap
etmek’
h. -di.92v/12
hısm ét- ‘öfkeyle muamele etmek, gazap
etmek’
- h. -ecek.117v/10
h. -ecekidi.122r/2
hısm-nāk öfkeli, kıgın
h..97r/4, 112r/16
- hiç** (Far.) hiç, asla
h. 90v/12, 95r/7, 100r/15, 103r/3, 111v/6,
112r/7, 113r/3, 113v/3, 114r/10, 118r/6,
120r/16, 122r/5, 122v/10, 124r/8, 131r/12,
133v/5, 135r/13
- hidāyet** (Ar.) doğru yola ya da hak yoluna
gitmek, bulmak; hak yolunda olmak
h. +inden.96r/16
- hikmet** (Ar.) hikmet, bilgelik
h. 120r/3, 126r/9, 134v/2
h. +dür.126r/7
h. +ine.126r/8
- hil’at** (Ar.) elbise, özel bir tür kıymetli kaftan
h. 94r/2, 109v/14, 110r/16, 116r/9, 116r/9
h. +layıp.110v/11 - 12
h. +ler.117r/3
- hilāl** (Ar.) ayın yay şeklindeki hali
hilāl-ı şemāil ‘hilal şeklinde’
h. +i.114v/9
- hile** (Ar.) hile, kandırmaca, yanıltma
hile kıl- ‘aldatmak’
h. -ıp.122r/16
- hilkat** (Ar.) yaratma, yaratılma, yaratılış
h. +i.127r/8
h. +in.131r/5
- himmət** (Ar.) yardım, ihsan
h. 100v/14
- hın** (Ar.) zaman, vakit
h. 131r/10
- hişār** (Ar.) hisar, kale
hişār ét- ‘hisarın çevresini sarmak, almaya
çalışmak’
h. -diler.90r/5
- hitāb** (Ar.) sözü veya yazıyı bir kimseye
yöneltme, tevcih etme
h. 97v/3
- hizmet** (Ar.) hizmet, görev
hizmet kıl- ‘hizmet etmek, birisi için
çalışmak’
h. -am.110r/14
- hod** (Ar.) kendi, bizzat, kendi kendine
h. 96v/5, 102v/6, 104r/17
- hor** (Far.) değersiz, bayağı, hakir
hor eyle- ‘küçük görmek, değersizleştirmek’
h. -dün.100r/5
- horuz** (Far.) horoz

- h. 125r/9
- hoş** (Far.) iyi, güzel, hoş
h. 100v/10, 105v/3, 115r/17, 118v/14, 121r/5,
122v/7, 127v/3, 128r/5, 131r/12, 132r/6,
133r/10, 134r/2, 134v/4, 135v/2
h. +ca.127v/5
h. +dur.126v/6, 132v/7
hoş gel- ‘hoşuna gitmek’
h. -di.109v/14
hoş-dil eyle- ‘güzel söz söylemek’
h. -yelim133v/14
- hucüm** (Ar.) üsütne yürüme, saldırma
h. 100v/1, 106r/1
hucüm ét-
h. -e.121v/3
- hülû** ulu (metinde kafiye yapmak için
kullanılmış) ?
h. 134v/4, 135r/13
- hün** (Far.) Kan
h. 111v/14
- hün-riz** (Far.) Kan dökücü, zâlim
h..108r/11
- hür** (Far.) güneş
h. 132v/7
- hurd** (Far.) küçük, ufak
hurd ét- Parçalamak, kırmak
h. -erlerdi.91r/14
- hurda** (Far.) ufak, küçük, kırıntı; işe yaramaz,
parçalanmış
h. 125v/6, 125v/7
- hurla-** bk. hırla-
h. -şdılar.113v/15
- hüş** (Far.) akıl, şuur
h. +ın.129r/8
- hüvv** ?
hüvv-i harb ?
h. 99v/13
- hüküm** (Ar.) hüküm, yargı, emir
h. 90r/1
h. +inde.109r/11, 122r/13
hüküm ét- ‘hakimiyet kurmak’
h. +di.90r/4
h. -er.121v/12
h. -erdüm.128v/16
hüküm-i takdîr ‘Allah tarafından yönetmesi
uygun bulunduğu inancı’
t. +ile.90r/1
- hüner** (Ar.) hüner, beceri, marifet
h. 117v/9, 120v/2
h. +i.124v/3
- hürrem** (Far.) sevinçli, şen, gönül açıcı
h. 115v/12
- hüsn** (Ar.) güzel, iyi; güzellik, iyilik
h. 122v/4
- I**
- ıñra-** ağlayıp inlemek
1. -şdılar. 108r/16, 113v/15
- ır-** uzaklaşmak, ırgamak, hareket ettirmek
1. -alar.120r/7
1. -amadılar.119r/6
1. -dılar.121r/9
- ırak** uzak
1. 96v/15, 116r/7, 126r/15
1. +dan.102v/4
- ır** nağme
1. +ın. 106r/2
- ırla-** şarkı söylemek, terennüm etmek
1. -tdılar.106r/2
- ırmağ** akarsu
1. +lar.126v/3, 127v/4,132r/6
- ısı-** [(ET) isi-] sıcaklığı artmak
1. tdi. 118v/1
- ışmarla-** tembih etmek, tavsiye etmek
1. -ñ.132r/3
- issuz** boş, تنها
1. 92r/16
- ış** yiyip içme, zevk u safâ
1..107r/16, 114v/9, 129r/4
ış ét- ‘yiyip içerek eğlenmek’
1. -diler.126v/11
1. -erken.117r/13
1. -erleridi.117r/12
- ışık** (Ar.) aşk
1. 126r/5
- ışığ** zırh
1. +ın.106v/17
1. +ına.105v/12
- İ**
- i-** cevher fiili, aslı ér-’dir
i. -di. 94v/4, 96v/5, 104v/9, 106r/5,
109r/8(x2), 109r/9, 125r/11, 132r/6, 134r/7
i. -diler.94v/15
i. -ken.92v/13, 131r/14
i. -miş.127v/1, 133v/3, 134r/15
i. -se.112r/9
- ibadet** (Ar.) ibadet, Allah’ın emirlerini yerine
getirme, kulluk yapma
i. kııl- ı/up.107v/1, 123r/14, 125v/1

- icān** “ey cān!” ünlem
i..129r/11
- icāzet** (Ar.) izin, müsaade
i..133v/14
- icmā‘** (Ar.) aynı görüşte birlik olma, ittifak etme
i..98v/13
- iç yön**, dahil, iç, içerisi; karın; gönül
i. +i.98v/9
i. +imde.131r/15
i. +inde.91r/16, 92r/14, 104r/12, 106v/10, 111r/11, 113r/15, 114r/9, 119r/13, 120r/13, 124r/13, 124r/12, 124r/16, 124v/6, 124v/16, 126r/5, 126r/5, 132r/16, 133v/2
i. +indeki.119v/11, 121r/12
i. +inden.91v/13, 100v/5, 119r/15, 123v/2, 126v/14, 127v/4, 130v/6
i. +ine.93r/15, 98v/12, 99r/2, 104r/3, 104v/6, 105r/3, 112v/11, 117r/13, 123r/17, 123v/1, 126v/10, 132v/16
i. +lerinden.117r/5
i. +re. 101v/9, 108r/6, 128v/13, 132v/3(x2)
i. +ünde.124v/8
- iç-** içmek
i. -di.129v/13
i. -diler.94v/3, 131r/11
i. -mekden.114v/2
i. -e.118v/9
i. -üp.123r/13
- için** için, bu yüzden; amacıyla
i. 105v/12, 124r/12, 132v/14
- içtima‘** (Ar.) bir araya gelme, toplanma; toplantı
i. 126v/5
- içtimā‘i** (Ar.) sosyal, toplulukla ilgili
i. 119v/15
- içün** bk. için
i. 93r/6, 94v/1, 94v/2, 98r/6, 101r/12, 101r/12, 107v/12, 110r/3, 113v/7, 116r/5, 117v/5
- iğlaş** (Ar.) riyasız, doğruluk, saf, temiz
i. 126r/5
- ihtiyār** (Ar.) yaşlı, seçilmiş
i. 124v/1, 129r/6
- ihtiyāṭ** (Ar.) tedbir, temkin, sakınma
i. 101r/3
- iki** 2, iki
i. 93v/10, 94r/3, 94r/11, 99r/6, 99r/9, 99r/12, 99r/13, 101r/17, 102v/1, 103r/11, 106v/17, 108v/2, 110v/17, 111v/13, 112v/13, 113v/13, 121r/14, 121r/15, 123r/10, 123r/11, 123r/11, 126v/17+b, 127r/5, 127r/6, 128r/8, 128v/5, 131r/2, 132r/5, 132r/6
i. +n. 125v/9, 125v/12, 132r/3
i. +sinüñ.94r/11
- iki biñ** 2000, iki bin
i. 128r/13, 130r/1
- iki biñ iki yüz** 2200, iki bin iki yüz
i. 104v/4
- iki yüz tokısan** 290, iki yüz doksan
i. 111r/10, 114r/8, 124v/4
- ikinci** 2., ikinci
i. 113r/16, 122v/9
i. +si.93v/4
- iklīm** (Ar.) ülke, memleket
i. +ine.109v/6
- ‘ilāç** (Ar.) ilaç, çare
i. 129r/5
i. +ı.129r/3
- ‘ilām** (Ar.) bildirme, anlatma
i. 132v/1
- ‘ilīm** (Ar.) bilim, biliş
i. +den.118r/15
- ‘ilm** bk. ‘ilm
i. 118r/5
i. +i.126r/9
i. +ile.121v/13
i. +in.100v/11
i. +inde.96r/10
i. +üñ.96r/11
- ‘ilm-i ledün** *Ledün ilmi, ilâhî sırlara âit ilim*
i..122r/17
- ‘ilm-i tevhid** *Tanrının birliğine dair ilim*
i..109v/1
- ile** ile
i. 97v/17, 109v/7, 113r/16, 115v/14, 116v/2, 126r/13, 135r/11
- ilerü** ileri, önce
i. 108r/15
- ilet-** götürmek, ulaştırmak
i. -icisi.109r/16
- ilt-** ulaştırmak, iletmek, göndermek
i. -diler.103v/9
- imān** (Ar.) iman
i. 110r/1, 110v/1, 110v/14,
i. +ları.115v/6
- imān getir-** ‘dini kabul etmek’
i. -elim 92v/6
i. -di 110v/14, 117/3
- imān (u) telkîn kıl-** “dini anlatmak”

- i. 109v/17, 110v/1-2
- imdi** şimdi
i. 93r/9, 114r/12, 115v/1, 117r/1, 122r/4, 122v/15, 131r/12, 134r/7
- in** in, mağara, gar
i. +ler.90v/12, 112v/11
i. +lere.92r/14
i. +leri.92r/14
- in-** inmek
i. 116r/17
i. -di.91v/11, 112v/2, 112v/4, 123v/8
i. -diler.91r/8, 130v/13
i. -dügi.96v/16
i. -dürdi.112v/3
i. -en.130v/11(x2)
i. -erdi.94v/11
i. -er.95r/8, 96v/15
i. -işip.106r/12
i. -meyeler.90r/17
i. -miş.96r/2, 99r/5,
i. -üp.90r/12, 90v/4, 91v/15, 92v/17, 97v/2, 112v/15, 119v/8
- 'ināyet** (Ar.) lutuf, ihsan, iyilik
i. 97v/10, 100v/14, 129v/12
i. +inde.103r/5
- inan-** inanmak, doğruluğunu kabul etmek
i. -asın.122r/15
- inle-** inlemek; yankılanan gür ve kuvvetli seslerle dolmak
i. -di. 90v/17, 92v/12, 106r/16, 119v/4, 121r/12
i. -diler.91v/4 - 5
- inlet-** inlemesine yol açmak
i. -ür.96r/3
- ins** (Ar.) insan
i. 116v/10, 120v/4, 121v/12
- insan** (Ar.) insan, canlı
i. 91v/12, 92v/13, 94v/15, 98v/14, 111v/17, 119v/16, 133v/1
i. +ı.91v/14
i. +layın.133r/11
- is** koku, duman
i. +lü.99v/1
- issi** sahip
i..109r/17, 114v/12
- is/ste-** istemek; aramak
i. -diler. 92v/5, 103v/6
i. -düm.120r/14
i. -mişler.113r/5
i. -rsej.135v/4
- i. -yip.115r/16
- istikbāl** (Ar.) gelecek
i. +e.115v/1
- istimālet** (Ar.) bir suçun bağışlandığını bildirme
i. 105v/5, 105v/7, 116r/9
i. +leyüp.91r/10
- iş** iş, vazife, görev
i. 92v/7, 94r/8, 94r/17, 100r/11, 100v/2, 109r/15, 109r/17, 114v/14, 120r/10, 120v/1, 120v/1, 120v/3, 129r/1, 129r/9, 129r/10, 129r/11, 129r/12, 134r/1
i. +imden.124r/2
i. +de.132v/5
i. +den.109r/17
i. +e.121v/9, 129r/17
i. +i.94r/7, 109r/11, 109r/13, 124r/2
i. +ide.112r/9, 121r/6
i. +imiz.113r/3
i. +inde.124v/2, 132v/4
i. +ine.124r/6
i. +lü.120r/17
i. +ümüz.114r/5
i. +üj.100r/11
i. +üje.122r/2
- iş kıl-** 'mec. oyun oynamak'
ş. -alum.94v/7
- işāret** (Ar.) işaret
i. 132r/15
i. +dür, 22, 96r/15, 96r/17, 96v/1, 96v/2, 96v/2, 96v/4, 96v/5, 96v/8, 96v/13, 96v/15, 96v/16, 132r/14
i. +i.132r/15
- işāret ét-** 'göstermek'
i. -di.97v/4 - 5, 106r/1, 116v/3, 120v/13, 124r/11, 125r/5, 131v/5
i. -diler.96r/8, 96r/10, 121r/16
- işāret kıl-** 'göstermek'
i. -dı.110r/16
- işit-** işitmek
i. -icek.121r/16
i. -di.91r/6
i. -dicek.105v/2
i. -diler.91r/5
i. -e.121r/6
i. -eli.131v/1
i. -en.91r/4
i. -enler. 93v/8, 93v/13, 119r/16, 120v/10
i. -icek.92v/10, 96r/7, 111v/3, 116v/15, 118r/2
i. -ilürdi.93r/16

- i. -xp. 94r/16, 95v/12, 113v/2, 115v/12,
120v/5, 130r/17, 135r/5
- i. -mesün.118r/7
- i. -sün.99v/10
- i. -ürse.118r/9
- işle-** işlemek, yapmak
- i. 100v/2
- i. -dicişi.109r/15
- i. -dügüm.124r/2
- i. -dür.109r/17
- i. -mez.118v/13
- i. -nür.109r/14, 109r/15
- i. -rem.124r/4
- i. -rsiz.110v/15
- i. -yen.109r/14
- it** köpek
- i. 99r/10, 99r/15, 102r/10, 108r/16, 110r/6,
110r/7, 113v/14, 113v/15, 114r/1, 118r/4,
126v/17+a, 126v/17+b, 127r/2, 127r/4,
127r/5
- it-** ileri gitmesi için dayanmak, itmek,
sevketmek, sürüklemek
- i. -dürdi.124r/11
- i'tibār** (Ar.) hatır, hatırı sayılma
- i..100v/1
- ittifāk** (Ar.) birlik, anlaşma
- i. 101v/8, 130v/16
- iyār** 'ey yār!' ünlem
- i. 120r/9, 128v/13
- iz** belirti, iz
- i. +in.112r/6
- izin** (Ar.) izin, ruhsat
- i. +ile.130r/2
- izahād** (Ar. izāhāt) açıklama,
izahād ét- 'açıklamak'
- i. 92v/8
- 'izzet** (Ar.) hürmet, saygı, ikram
- i. 94v/2, 116r/5
- i. +i.117r/4
- i. +ile.117r/4
- i. +iyle.111v/5
- 'izzet bul-** "saygı görmek"
- i. -up.117r/6
- 'izzet ét-** "cömert davranmak"
- e. -üp.99r/1 - 2
- i. -ip.134v/3
- 'izzet kı1-** "büyüklik göstermek"
- i. -a.134v/12
- i. -ip.121v/16
- i. -ışıp.134v/5
- i. -up.95v/3
- K**
- ķabak** saçsız, çıplak, açık
- k. +dur.99v/1
- ķabih** (Ar.) çirkin, kötü, pis
- k..99r/5, 119r/8
- ķābil** (Ar.) kabul edilir, kabul eden
- k..118r/15
- k. +de.99r/5
- ķābile** (Ar.) boy, yopluluk
- k. +lerin.115v/5
- k. +sin.115v/10
- ķabla-** bk. kaplamak
- k. -mış.125v/5
- ķabul** (Ar.) razı olma, kabul etme
- ķabul kı1-** *kabuş etmek, razı olmak;*
değerlendirmek
- k. -dı.118r/6
- k. -ip.114v/8
- k. -maz.126r/17
- k. -ur.126v/1
- k. -ursa.110r/13
- ķābūs** (Ar.) karabasan
- ķābūs-vār** (Ar. + Far.) *kabus gibi, karabasan*
gibi
- k. 129v/2
- ķabza** (Ar.) kılıç, tabanca vb. tutulacağı yer,
askı, çanta
- k. 122v/15
- k. +ya.126v/17
- ķaç-** kaçmak, koşmak, uzaklaşmak, sakınmak
- k. -a.94r/4, 94r/15, 97r/10, 100v/3
- k. -arsa.98r/4
- k. -anınığ.108v/5
- k. -anların.108v/4
- k. -ayıduķ.116r/13
- k. -dı. 96r/6, 97r/11, 102v/5
- k. -dılar.110r/8
- k. -duğun.116r/12
- k. -duķ.119r/10, 133v/1
- k. -dum.95r/7
- k. -duğuz.133r/15
- k. -ıcaķ.109v/5
- k. -ma.100r/9
- k. -masunlar.90v/13
- k. -maya.133v/15
- k. -mayasın.100r/12
- k. -mış. 98r/15, 111v/15
- k. -xp. 95v/8, 112r/4, 114v/10, 131v/8

- k. -sa.116r/14
k. -urmadın.98r/11
- kaç** ne zaman, ne zaman ki, nasıl
k. 111r/10, 113r/13, 114r/8
k. +unca.123r/8
- kaçan ki** bk. kaçan kim
k. 93r/15
- kaçan kim** ne zaman, -dığı zaman
k. 93r/15, 108v/14, 112r/11, 130v/8, 134v/9
- kadar** (Ar.) kadar
k. 91v/11, 93r/3, 107v/15, 108v/1, 109v/4,
118r/5, 119r/5, 123v/4, 125v/14, 126r/15,
128v/5, 130v/14
- kadd** (Ar.) boy
k. 99r/5, 99r/10, 107v/2, 101r/9
k. +ı.99r/14
k. +ları.94v/10, 94v/15, 111v/17
k. +lu.111v/17, 115v/13
- kad[đ]in ħamīde kıl-** ‘eğilmek, rüküya durma,
selamlamak, hürmet göstermek’
k. -up.110r/12, 131r/14
- kadem** (Ar.) ayak
k. 109r/10, 128v/7
- kader** (Ar.) alın yazısı
k. 112v/5
- kadīd** (Ar.) çok zayıf, iskelet gibi kalmış
kadīd ol- *Kuruyup kalmak, iskelete dönmek*
k. -dı.133v/2
k. -up.133v/4
- kadīm** (Ar.) eski
k. +den.119r/4
- kadīr** (Ar.) gücü yeten, kuvvet ve kudret sahibi
k. +dür.132v/5
- kafā** (Ar.) baş
k. 102v/11, 102v/11
k. +mda.95v/17, 96r/5
k. +nda.97r/10
k. +ndan.96v/13
k. +sına.130r/10
k. +sında.99v/5, 121r/14
k. +sından.107r/4
- kağıd** (Far.) kağıt
k. 100r/2
k. +a.128v/9
- kāh** (Far.) bazen, bazı zaman, gâh
k. 96v/3, 96v/3, 113v/5, 113v/5, 119r/2(x2),
123v/9(x2)
- kaḥ-** bk. kaḥ-
k. -ıp.106r/3, 121r/10
- kahır** (Ar.) sıkıntı, keder, derin üzüntü
k. 118r/6
k. +ına.112v/7, 124v/15, 133v/6
- kaḥr** bk. kaḥır
k. -ıla.118r/13
- kaḥramanī** (Far.) kahramanca, yiğitce
k. 107v/13
- kaḥran** (Ar.) Zorla iş yaptırma, zorlama, baskı,
cebren
k. 120v/7
- kaḥ-** vurmak
k. -ışup.94r/16
k. -up.90v/16, 103r/15, 120v/15
- kaḥı-** öfkelenmek, kızmak, sinirlenmek
k. -dı.116v/6, 117v/7, 121v/2, 122r/16,
124r/1
k. -nç.116v/6, 123r/1
k. -nçıla.120v/12
k. -nçla.124r/1, 121r/5
k. -şdılar.94v/6, 102r/3
k. -yup.97v/7
- kaḥum** (Far.) sansar, gelincik türünden bir
hayvan
k. 101v/13, 109v/15
- kaḥ-** kalmak, sabit durmak; arta kalmak; geride
kalmak
k. -a.93r/10
k. -an.111r/17, 131r/1
k. -avuz.119v/15
k. -dı.94r/5, 117r/11, 118v/14, 122v/3
k. -dılar.92v/14
k. -dum.129r/4
k. -durdılar.121r/9
k. -ıpdur.131r/16
k. -mamış.133v/7
k. -mış.94r/5, 96r/13, 97v/4, 114r/17,
114v/1, 115v/10
k. -mişdur.114v/2
k. -ur.124v/8, 126v/3, 127r/16
- kaḥb** (Ar.) kalp, yürek
k. +i.118r/8
k. +ini.118r/7
- kaḥdur-** bulunduğu yerden yukarı doğru hareket
ettirmek, yükseltmek
k. -up.93v/6
- kaḥem** (Ar.) kalem
k. 100r/2
- kaḥıb** (Ar.) şekil, suret, biçim
k. 93r/2, 93v/4, 93v/7, 93v/17
k. +ın.93r/2
k. +uḥ.93v/5, 93v/7

kalın çeyiz, başlık parası

k. 113r/5

kalkan kalkan

k. 104v/1, 106r/15, 119r/9, 119v/1, 119v/3, 119v/7

k. +dan.95r/16

k. +ı.119v/2, 119v/7, 119v/8, 119v/9, 119v/10

k. +layın.125v/5

kamçı kamçı

k. 124r/4

k. +sın.123v/9

k. +sını.99v/13

kāmet (Ar.) boy, endam

k. +lü.101r/9

kamış kamış

k. +dan.111r/1

kamu hep, bütün, herkes

k. 92v/7, 109r/14, 115v/7, 132v/5, 133v/6, 134v/5

k. +sına.116v/14

k. +sını.126r/10

kan kan

k. 99r/14, 107r/11, 111r/15, 111r/15, 111v/14

k. +ı.109r/6

k. +lar.106r/12

k. +ları.109r/6

kan- tatmin olmak, kanmak, doymak

k. -a.129v/13

kana kana iç- 'doya doya, bol bol bir şeyi içmek'

k. -di.129v/13

kanad bk. kanat

k..130v/7

k. +ı.125r/11

k. +larını.125r/11

kanat kanat

k. +ları.95v/14, 96v/7, 125r/8

k. +lu.95v/16, 96v/13

kancaru nereye

k..95r/7, 116r/12

kanda nerede

k. 90v/14, 108r/5, 109r/4, 126r/9

k. +dur.131v/3

k. +ğı.134v/1 x2

k. +sına.123v/14 - 15

kandan nereden

k. 133r/13

kandil (Ar.) kandil

k. +i.130r/9

kanı hani

k. 104r/5, 113v/7, 117r/7

kankı hangi

k. 105r/9, 116v/17, 129v/15, 131r/7, 131r/7, 132v/17

k. +sıdur.99r/17

kānūn (Ar.) kanun, müzik aleti

k. 116r/1

kap- kapmak, yakalamak

k. -ardı.125v/17

k. -di.119v/7, 125v/14

k. -dılar.125v/10

k. -up.91r/14, 125v/12, 125v/13

kapa- kapamak, kapatmak

k. -di.119v/3

kapak kapak

k. -ları.117r/15

kapla- kaplamak, örtmek

k. -di.112r/15

k. -miş.112v/14

kaplan kaplan, yırtıcı hayvan

k. 99r/11, 101v/13, 111r/16, 111v/1, 112r/1, 123r/10, 130r/4, 130r/16, 130v/3, 130v/17, 131r/4

k. +layın.131r/1, 131r/2

kapu kapı

k. +sına. 98v/17, 132v/14

k. +sında.124v/10

k. +sından.133r/4

kār (Far.) kar, fayda, çıkar

k. 115r/1

kār-dān ?

k. 132v/7

kar kar, yağış

k. 110v/17, 133r/15, 133r/16(x2), 133v/9

kar- karıştırmak

k. -dılar.91v/10

k. -ıldı.113r/17

k. -ılıp.91r/13, 126v/4

k. -ınmadan.114r/14, 114r/17

k. -ış.112r/3, 131r/4

k. -ışa.108r/8

k. -ışdılar.106r/11

k. -ışı.114r/5

k. -ışxp. 103r/16, 115v/10, 132r/10

k. -ışur.102v/4, 111r/3

k. -ulur.108v/12

kara kara, siyah

- k. 95v/14, 96r/5, 96v/2, 96v/3, 96v/7, 96v/8, 100r/1, 105v/9, 112r/14, 112r/15, 125r/8, 125r/15
k. +sı.105r/11
- karar-** kararmak, siyahlaşmak
k. -ur.123r/9
- karaca** karaca, gevikgillerden
k. 127v/12
- karagül** (Moğ.) gözcü, bk. qaravul
k. 102v/2
- karaltu** karaltı
k. 125r/14, 125r/15
- karār** (Ar.) karar, neticeye bağlama, kesin hüküm
k. +a.96v/3, 131v/1
- karas̄** ?
k. +ı.102v/1
- karavul** nöbetçi, gözcü
k. 102v/2
k. +a.103r/10
k. +ı.103v/2
k. +ın.103r/8, 103v/2
k. +layup.102v/10
k. +unun.103r/13
- karcaş-** (TS) karışmak, birbirine girmek
k. -up.95r/9
- qardaş** bk. qarındaş
k. +ın.117r/7
k. +laruñuñ.95r/6
- kārende (?)** işçiler
k. +ler.123v/15
- qarın** karın
k. +ına.99r/6
- qarındaş** kardeş
k. 126v/6
k. +ı.117r/11
k. +ını.115r/2
k. +ıyla.117r/3
k. +lar.114v/15
k. +ları.103v/6, 115r/1
k. +larıdı.94r/11
k. +laruñıla.105r/2
- qarşu** karşı, ters; muhalif
k. 90v/4, 91r/1, 91r/12, 91v/7, 92r/2, 92v/7, 93v/10, 94r/17, 94v/2, 95r/15, 95v/3, 95v/14, 95v/17, 96v/7, 96v/9, 96v/10, 97r/6, 97v/1, 97v/10, 98v/2, 99r/1, 99r/3, 102r/9, 102v/8, 102v/13, 103v/9, 104r/3, 104v/10, 104v/14, 104v/16, 105r/5, 106r/4, 106r/10, 108r/12, 109v/8, 110r/6, 111v/11, 111v/15, 112v/2, 116r/5, 116r/6, 121v/15, 121v/16, 124v/11, 125r/17, 125v/16, 125v/17, 128r/8, 128r/9, 129v/11, 132r/5, 134v/3, 134v/4, 135v/1
k. +dan.90r/14, 90v/10, 92r/9, 95v/13, 97r/17, 102r/6, 105v/8, 115r/12
k. +lañ.97v/16
k. +larına.106v/12
k. +larında.125r/14, 133r/4
k. +larından.132r/4
k. +ma.96r/1, 133r/10
k. +ña.100r/9, 105r/15, 109v/9
k. +sına.107r/15, 113v/9, 134v/7
- kaşd** (Ar.) Niyet, istek, amaç, gāye
k. +ın.100v/7
k. +ına.95r/7
kaşd kıl- ‘amaç edinmek’
k. -dı.96r/6, 117v/7, 121v/3
k. -dılar.115r/5
k. -duk.112r/11
kaşd-ı Sikender kıl- ‘İskender’e gitmeyi/savaşmayı amaç etmek’
k. -up. 95v/4-5
- kāşid** (Ar.) Haber götüreren, postacı, ulak
k. 99v/10, 99v/11, 99v/13, 100v/3, 133v/13, 134r/6, 134r/14, 134v/6
k. +a.99v/10, 134v/4
k. +dan.99v/16
k. +ı.99r/2, 99v/2, 101r/6, 101v/11, 134r/12, 134r/16
k. +ın.100v/4, 101v/10, 101v/12
k. +ınuñ.134v/16
k. +lar.99r/2, 100r/15
k. +ları.98v/1
k. +lığa.134r/1, 134r/4
- qaşır** (Ar.) köşk, küçük saray
k. 93r/8
- qaşr** bk. qaşır
k. +uñ.93r/6
- qaşan-** durup işemek
k. -ur.99r/14
- kāşif** (Ar.) kaşif
k. +e.102r/16
k. +leri.102r/5, 102r/12
k. +lerine.98v/2
- kat** kat, yan, huzur
k. 113r/10, 132r/15
k. +ı.95v/15, 95v/16, 103v/1, 107r/7, 117r/9, 117v/10, 120r/4, 122v/17

- k. +ına.94r/15, 100v/3, 117r/17, 123v/11,
123v/12, 124v/11
- k. +ında.105v/1, 110r/16, 119v/16, 119v/16,
129r/15, 135r/3, 135r/4
- k. +uğda.124r/8
- k. +ındaki.95r/6
- kat kat** ‘kat kat-ikileme’
k..97r/10
- kat-** katmak, koymak; yanına yoldaş vermek
k. -ıp.110v/6
k. -miş.98v/8
- kata** defa, kere
k. 114r/6
- katı** katı, sert
k. 133r/16
k. +na.132r/12
- katı kııl-** ‘sert davranmak, şiddetli davranmak’
k. -ıp.107v/9
- katılığın kııl-** ‘sert davranmak, şiddetli davranmak’
k. -mağıl 100r/8
- katır** katır
k. 117r/16
- katre** (Ar.) damla
k. 127r/7
- kāver** (Far. < kāfer) zayıf ve etsiz olma
k. 127v/13
- kaviş-** kavuşmak
k. -dı.116v/3
- kaṣvī** (Ar.) güçlü, sağlam
k. 92v/6
- kaṣl** (Ar.) söz, kelām
k. 115r/14
k. +ınca.90r/9, 91r/1, 91r/13, 91r/17, 91v/12,
92r/7, 92r/14, 92v/15, 93r/4, 93r/6, 93v/3,
93v/9, 93v/13, 94r/1, 94r/10, 94v/9,
94v/13, 95r/17, 95v/3, 96r/12, 97r/14,
97v/13, 98r/17, 98v/11, 99v/1, 100r/4,
100r/14, 101v/4, 101v/6, 102r/2, 102r/14,
103r/13, 103r/16, 103v/1, 103v/10,
104r/14, 105r/5, 105v/2, 105v/13, 106r/4,
106r/9, 106r/17, 106v/10, 107v/13, 108r/2,
108v/3, 108v/14, 109r/1, 109r/10, 109r/17,
109v/13, 110r/7, 110r/14, 110v/9, 111r/9,
111v/3, 112r/3, 112v/8, 113v/1, 113v/13,
114r/7, 114v/13, 115v/8, 116r/8, 116v/10,
117r/5, 117v/11, 117v/17, 118r/5, 119v/9,
120v/5, 120r/7, 121r/6, 121v/5, 121v/7,
123r/4, 123r/12, 123v/2, 124r/9, 124r/16,
124v/9, 125r/12, 126r/6, 126v/7, 127r/9,
127v/2, 128v/3, 129v/5, 130r/14, 130v/8,
130v/16, 131r/2, 131r/3, 132v/9, 132v/9,
133v/8, 134r/7, 134v/16
- kaṣm** (Ar.) soy, budun
k. 92v/10, 92v/16, 94v/15, 109r/9, 109r/12,
112r/4, 112r/8, 112r/12, 112v/9, 113v/4,
115r/6, 115r/9, 115v/5, 115v/9, 128v/16,
134r/4, 134r/11
k. +e.131v/4, 134r/1
k. +ı.98v/12, 99r/16, 101r/17, 109v/1,
109v/7, 111v/10, 112v/8, 115v/10, 115r/7,
122v/11, 123v/2, 124v/14, 124v/16,
128r/5, 131v/9, 133r/2, 133v/3, 133v/6
k. +ıla.103r/4, 113v/11
k. +ın.92v/4, 92v/5, 125r/1, 131r/17
k. +ına.92v/12, 94v/9, 117v/3, 134v/1
k. +ını.133v/9
k. +ından.134r/8
k. +ıyıla.94r/14
k. +uğ.108v/13, 109r/2, 109r/4, 112r/5,
112r/6, 112v/7, 112v/12, 114v/3, 128r/9,
131v/7, 133r/, 133v/16
- kaṣum** bk. kaṣm
k. 111v/10
k. +lar.109r/7
- kaṣ-** kaymak
k. -dı.123v/15
- kaṣa** sert taş
k. +dan.92r/16, 113r/9, 118v/16
k. +dur.118v/15
k. +ları.112v/11, 113r/8
k. +lu.130r/3
- kaṣd** (Ar.) bağ.
kaṣd-ı bend ‘bağ bağılı’
k. +im 95r/6
- kaṣda** nerede, nereye, nerden, nasıl
k. 98r/13, 106r/7
- kaṣnağ** kaynak, pınar
k. 127r/4
- kaṣu** endişe
k. +sı.116r/14
- kaṣ** kaz, ördekgillerden
k. 127r/4
- kaṣ-** kazmak, eşmek
k. -ma.92r/16
k. -xp. 108v/16, 113r/8
k. -mişlar.113r/11
k. -ılx.120r/8, 128v/5, 133r/6
k. -durdum.120r/12
k. -dılar.124r/12

- k. -an.128v/11
k. -ılmış.90v/11
keçe keçe, kaba kumaş
k. 117r/6
k. +den.116v/11
k. +ler.94v/12
k. +ye.99r/5, 100r/1, 123r/9
keçi keçi
k. +leyin.99r/15
kefare (Ar.) kefillik, günaha karşılık gelen şey
k. +içün.112v/12, 133v/4
kefil (Ar.) güvenilir kimse
kefil ol- 'birinin güvenilirliğine garanti vermek'
k. -updur.117v/17
kelām (Ar.) söz, ifade
kelām ét- 'konuşmak'
k. -düj.122r/6
kemāl (Ar.) olgun, olgunluk
k. +i.96r/11
kemān (Far.) yay
k. 105r/10, 106v/3, 126v/16
kemend (Far.) ucu ilmikli uzun ip, idam etmekte kullanılan yağlı kayış
k. 130v/13
k. +ile.123r/7
k. +here.121r/8
kemer (Far.) kemer, kuşak; yapıların kavisli kısmı
k. +ler.117r/3
k. +lü.98v/6, 99v/5
kemer kııl- 'köprü yapmak'
k. -up.113r/8
kemīn (Ar.) pusu
k. 90v/2, 90v/5, 91v/1, 91v/9
kemīn aç- 'pusuları bulmak'
k. -up.91v/1
kemīn bul- 'pusuları bulmak'
k. -up.92r/13
kemīn dut- 'gizlenmek, pusu kurmak'
k. -up 91r/6
kemīn kaç- 'pusudan kaçmak'
k. -irup.92r/13
kemīn kııl- 'pusuda durmak, gizlenmek'
k. -dılar.90v/9
kemīn koy- 'pusu yapmak'
k. koy -up.90v/2-3
kemük kemik
k. +leri.132v/16, 133r/1
kenār (Far.) yan, kenar, kıyı
k. +dan. 129v/14
k. +ın.128v/4
k. +ına.129v/10
k. +ında.113r/11, 123r/6, 126v/14, 128r/15
k. +ından.133r/9
kendü kendi
k. 95r/11, 95v/6, 96v/7, 102v/17, 103r/11, 104v/15, 105r/1, 105r/7, 105r/8, 107r/13, 108v/10, 110r/13, 116r/16, 116v/2, 116v/16, 118v/7, 121r/2, 121v/13, 124r/7, 125r/11
k. +lere.126r/5
k. +leri.128r/7
k. +nüj.93r/2, 97v/5, 109v/3
k. +ye.92r/1, 94r/4, 106v/12, 110r/11, 116v/16, 117v/11, 121v/2, 132v/5
k. +yi.116v/11, 119v/6, 122r/16, 134v/1
k. +zin. 121v/12, 132r/11
k. +zine.95v/7
kerem (Ar.) lutuf, iyilik, ihsan
kerem kııl- 'lutufla muâmelede bulunmak, lutfetmek'
k. -up.109v/13
Kerīm (Ar.) kerem sahibi, cömert; Allah'ın sıfatı
k. 127r/7
kes- kesmek
k. -diler.108v/3
k. -ilip.105r/15
k. -meye.129v/2
k. -ük.103v/15
kese (Far.) kese, torba
k. 126v/17+b
keşān (Far.) çeken, zorla götüren
k. 135r/10
keşti (Far.) gemi
keşti-bān (Far. + Far. bān 'gözetici') 'gemici, kaptan'
k. +luğ.132v/8
keten (Ar.) keten
k. +den.116r/8
kez kez, defa
k. 93v/2, 93v/13, 126r/15, 126r/17, 126v/17+b defa
k. +den.133r/2
kıble (Ar.) kible, Kabe'nin bulunduğu yer
k. yile.129v/8
kıç kıç, arka, geri
k. 126v/17+b
k. 123r/11, 127r/4, 131r/3

kığır- çağırarak, davet etmek

k. -di.95v/11

k. -ıp.117r/17

kığurt- çağirtmek,

k. -dılar.130r/6

kığur- bk. kığır-

k. -up.119r/15

kıl kıl, tüy

k. 125r/9,131r/4

k. +ı.116r/1

k. +lar.117r/16

k. +lu.94v/15, 99r/15

k. +lular.112r/1

kıl- kılmak, etmek, yapmak

k. 129r/17

k. -a.99r/9

k. -alum.108v/6

k. -dı.93v/7, 93v/11, 120v/5, 121v/13,

129r/15, 135r/9, 135r/10

k. -dılar.121v/7, 129r/2

k. -dım.124v/6

k. -dum.132v/1

k. -duk. 112v/6

k. -dunuz.104r/5

k. -xp. 94r/10, 105r/10, 115r/15, 121r/9,

121v/4, 128v/9, 128r/13, 129v/5, 131v/15,

132r/1

k. -ıram.122r/9

k. -mazam.122r/9, 135r/12

k. -mayalım.125r/1, 125v/14

k. -mayınca.121r/9

k. -makdan.128r/4

k. -miş.109v/1, 114v/12, 124v/16, 131r/17,

k. -mişamdur.133v/17

k. -mişdur.119r/16

k. -mişlar.90r/11

k. -uçca.130r/6

k. -ur.93v/13, 117v/3, 123v/11, 132v/5

k. -uram.122r/7

k. -urdum.124v/3

kılavuz kılavuz, rehber

k. 108r/10

kılıç kılıç

k. 91r/12, 91r/15, 105v/4, 106r/14, 106v/4,

106v/16, 107v/7, 108r/6, 110v/4, 115r/6,

115v/4, 115v/9, 121v/2, 132r/17

k. +a.121r/2

k. +da.132r/17

k. +ın.110v/6

kılıç ur- 'öldürmek'

k. -up.107r/3

kılıç yalnızca kıl- 'kılıcsız bırakmak'

k. -ı/up.91r/12, 106r/3, 106r/6

kılınç bk. kılıç

k. 106v/13

kıluç kılık, huy, karakter, mizaç

kıluç kıl- 'huy(da) yaratmak'

k. -duñ.100r/6

kımız at sütü, içki

k. 94v/3

kın kın, kılıç kılıfı

k. +ına.110v/6

kır kül rengi beyaz

k. 125v/3

kır- kırmak; bozguna uğratmak, katliam

yapmak; doğa olaylarıyla zarara uğramak

k. -a.92r/9, 92r/9, 92v/15, 104r/6

k. -ar.113v/5

k. -di. 98v/11, 111v/8

k. -dılar.92r/12, 92r/13, 92r/14, 92r/15,

106v/9, 107r/3, 107r/11, 107r/17

k. -duğın.93r/3, 112v/8.

k. -duğ. 108r/4, 113v/6

k. -durayım.100r/10

k. -ğün.111v/13

k. -ğünü.132r/17

k. -ılan. 93r/1, 109r/1, 113r/16

k. -ılanuñ.109r/7

k. -ıldı.133r/17

k. -ıldığın. 93r/3, 109v/4

k. -ıldığına.109r/12

k. -ılmağına.109r/2

k. -ılmasına.109r/4

k. -ılmış.109r/2, 130v/14, 133v/4, 133v/7

k. -ılsa. 109r/8, 109r/9

k. -ılıp.133v/6

k. -ıp.110r/8

k. -ışıp.106r/12

k. -kın.112v/6

k. -kınlar.107v/15

k. -mış.112v/3, 124v/16, 125r/1, 133v/9

kırk 40, kırk

k. 90r/5, 90r/8, 90r/12, 93r/12, 94r/1, 94r/5,

95v/9, 99r/4, 101r/14, 102v/17, 103r/15,

105r/12, 110r/9, 111r/1, 111r/14, 111v/17,

113r/7, 118v/17, 128r/17, 133r/16, 134r/5

k. +dan.126v/1

k. +ı.126v/4

kırk beş 45, kırk beş

k. 112r/5

- kırk bin** 4000, kırk bin
k. 105r/10, 108v/10, 115r/10, 119r/1, 119v/5,
119v/15, 120v/10, 121r/10, 121r/16,
127r/10
- kırk dört** 44, kırk dört bin
k. 102v/13, 111v/11
- kırk kez kırk bin** 1 600 000, bir milyon altı yüz
k. 120r/17
- kırk kez yüz bin** 4 000 000 dört milyon
k. 106r/11, 113r/17
- kırk sekiz** 48, kırk sekiz
k. 114v/12
- kırmızı** kırmızı
k. 98v/14
- kıssa** (Ar.) hikaye, kıssa
k. 108v/1
k. +cuğ.130r/7
k. +sın.127r/17
- kıssa-dirâz** (Ar.+F.) uzun hikaye
k. 125r/1, 125v/14
 kıssa-ı dirâz kıl- ‘kısayı uzatmak’
k. -mayalım. 108v/1
- kış** kış
k. 93r/7, 95r/8, 111r/8, 117r/9, 118r/17,
118v/1, 131r/8, 131r/9
k. +a.110v/17
k. +ı.117r/9
k. +ın.113r/2
- kışla** asker evi, kışla
k. +dan.97v/12, 118v/7
- kışla-** kışlamak, kışı geçirmek
k. -dı.93r/7, 117r/10, 118v/1
k. -r.95r/8
- kıvan-** sevinmek, haz duymak; övünmek
k. -dı.104v/8, 105v/1, 105v/2
k. -ıp.105v/5
- kıy-** kıymak, yapmak
k. -a.111v/15
k. -madı.110r/11
- kıyamet** (Ar.) dünyanın sonu
k. 116r/14
- kıyâs** (Ar.) kıyas, karşılaştırma
k. +a.92v/11, 102r/17, 112v/6
k. +da.90v/14
- kız** kız, kız çocuğu
k. 113r/5, 114v/12, 128r/7
k. +a.113r/5, 115v/9
k. +ı.115r/5
k. +ın.90r/6
k. +layın.128r/7
- kız-** aşırı derecede ısınmak
k. -durdu.119v/10
k. -mış.119v/7
- kızgun** bk.kızgun
k. 119v/8
- kızgın** kızgın, çok sıcak
k. 119v/10
- kızıl** kızıl
k. 124v/5, 124r/14
k. +lık.124v/2
- ki** (Far.) ki
k. 93r/15, 95v/7, 95v/16, 96r/5, 96v/6,
102v/4, 107r/9, 109r/6, 112v/7, 113v/1,
118r/13, 120r/9, 120r/12, 120v/4, 121v/10,
124v/3, 128v/12, 129r/11, 129v/1, 132v/1,
132v/2, 133r/10, 133v/7, 134r/3, 134v/13,
135r/7, 135r/15
- kibir** (Ar.) büyüklük taslama, büyükleme
k. +i.117r/5, 122v/10, 122v/10
- kiçi** küçük
k. 115v/11, 115r/12, 127v/14
- kim(I)** ki (bağlaç)
k. 90r/1, 90r/2, 90r/3, 90r/15, 90v/1, 90v/9,
90v/14, 90v/17, 91r/2, 91r/6, 91r/8, 91r/8,
91r/16, 91v/8, 91v/13, 91v/14, 91v/17,
92r/3, 92r/7, 92v/3, 92v/3, 92v/9, 92v/11,
92v/14, 92v/16, 93r/8, 93r/, 93r/10, 93r/14,
93r/16, 93v/3, 93v/7, 93v/9, 93v/11,
93v/15, 93v/17, 94r/2, 94r/4, 94v/7,
94v/11, 95r/3, 95r/14, 95v/6, 95v/15,
95v/17, 96r/2, 96r/3, 96r/4, 96r/6, 96r/9,
96r/10, 96r/11, 96r/15, 96r/16, 96v/1,
96v/3, 96v/8, 96v/10, 96v/11, 96v/12,
96v/14, 97r/1, 97r/2, 97r/3, 97r/5, 97r/7,
97r/12, 97r/13, 97v/3, 97v/4, 98r/3, 98r/9,
98v/6, 98v/7, 98v/7, 98v/9, 98v/14, 99r/5,
99r/14, 99v/14, 100r/5, 100r/7, 100v/15,
101r/1, 101r/5, 101r/7, 101r/10, 101v/3,
101v/7, 102r/3, 102r/4, 102r/7, 102r/7,
102r/9, 102r/12, 102v/8, 103r/1, 103r/3,
103r/5, 104r/4, 104r/10, 104r/11, 104r/14,
104v/3, 104v/8, 105r/4, 105r/11, 105r/15,
105r/17, 105v/3, 105v/10,
105v/15, 105v/16, 106r/13, 106v/5,
106v/14, 106v/15, 106v/16, 107r/7,
107r/11, 107r/17, 107v/9(x2), 107v/12,
107v/17, 108r/2, 108r/3, 108r/4, 108r/5,
108r/6, 108r/7, 108v/1, 108v/14, 108v/15,
109r/1, 109r/5, 109r/6, 109r/7, 109r/9(x2),
109r/12, 109r/13, 109r/13, 109r/14,

109r/15, 109r/15, 109r/16, 109v/9,
 110r/11, 110v/4, 111r/1, 111r/9, 111r/12,
 111v/10, 111v/14, 112r/3, 112r/6, 112r/9,
 112r/11, 112r/11, 112r/12, 112r/14,
 112v/1, 112v/6, 112v/10, 112v/11,
 112v/14, 113r/1, 113r/2, 113r/6, 113r/7,
 113r/8, 113r/8, 113r/9, 113r/10, 113r/11,
 113r/11, 113r/17, 113v/2, 113v/6, 113v/6,
 113v/16, 114r/3, 114r/4, 114r/4, 114r/6,
 114r/12, 114v/1, 114v/11, 114v/16,
 114v/17, 115r/1, 115r/4, 115r/4, 115r/5,
 115r/16, 115r/17, 115v/3, 115v/4, 115v/6,
 115v/7, 115v/9, 116r/2, 116r/11, 116r/13,
 116r/14, 116r/16, 116v/8, 116v/9,
 116v/12, 116v/13, 116v/14, 116v/17,
 117r/9, . 117r/6, 117r/8, 117r/16, 117v/3,
 117v/4, 117v/5, 117v/7, 117v/7, 117v/10,
 117v/15, 118r/3, 118r/5, 118r/6, 118r/14,
 118v/1, 118v/5, 118v/7, 118v/12, 118v/14,
 119r/1, 119r/5, 119r/6, 119r/8, 119r/10,
 119r/13, 119r/14, 119r/16, 119v/2, 119v/4,
 119v/6(x2), 119v/7, 119v/9, 119v/10,
 119v/16, 120r/1, 120r/11, 120r/14, 120v/5,
 120v/7, 120v/10, 120v/11, 120v/12,
 120v/17, 121r/5, 121r/9, 121r/10, 121r/11,
 121v/2, 121v/3, 121v/9, 121v/13, 122r/8,
 122r/13, 122r/14, 122r/16, 122r/17,
 122v/7, 122v/9, 122v/9, 122v/10, 122v/13,
 122v/17, 123r/4, 123r/9, 123r/9, 123v/2,
 123v/3, 123v/4(x2), 123v/5, 124r/2,
 124r/7, 124r/7, 124r/10, 124v/1(x2),
 124v/2, 122v/4, 124v/9, 124v/10, 124v/13,
 124v/13, 124v/15, 124v/16, 124v/17,
 125r/1, 125r/11(x2), 125r/15, 125r/16,
 125v/2, 125v/2, 125v/3, 125v/4, 125v/14,
 125v/15, 125v/16, 126r/2, 126r/7, 126r/9,
 126r/10, 126r/10, 126r/11, 126r/13,
 126r/14, 126r/16, 126v/1, 126v/2, 126v/5,
 126v/7, 126v/10, 126v/13, 126v/17,
 127r/8, 127r/13, 127v/1, 127v/10,
 127v/11, 128v/5, 128v/17, 129r/9, ,
 129v/6, 130r/1, 130r/4, 130v/1, 130v/8,
 130v/9, 130v/11, 130v/13, 130v/14,
 130v/17, 131r/9, 131r/12, 132r/7, 132r/8,
 132r/11, 132r/16, 132r/16, 132v/2, 132v/4,
 132v/5, 132v/9, 132v/16, 132v/17, 133r/1,
 133r/2, 133r/4, 133r/7, 133r/8(x2),
 133r/12, 133r/13, 133r/15, 133r/17,
 133v/4, 133v/9, 133v/14, 133v/16, 134v/2,
 134v/3, 134v/9, 134v/11, 135r/11, 135r/13

kim (II) kim, kimse, kişi; kimi, bazısı (soru zamiri, belirsiz zamir)

k. 94v/4, 97r/7, 129r/14

k. +de.130r/1

k. +e.94r/7

k. +ler.114r/11

kimi kimi (belirsiz zamir)

k. 101r/16, 101r/16, 101r/16, 110r/4, 110r/4,
 110r/8, 110v/4, 110v/4, 117v/2, 124r/14,
 128r/2, 128r/2

k. +sini.132v/5

kimin kimi (belirsiz zamir)

k. 101v/15, 101v/15, 101v/15, 101v/15,

101v/15, 101v/15, 110r/8, 123r/7, 130v/13

k. +i.132v/5

kimse kimse

k. 90v/13, 100r/11, 111v/6, 112r/8, 112r/11,
 112v/10, 115r/8, 120r/17, 122v/12,

124v/7, 124v/16, 131v/4, 135r/3

k. +ler.116r/11

k. +lerdür.101r/9

k. +ye. 109r/15, 116v/9

kimsene kimse

k. 133v/16

kin (Far.) kin, gazez, düşmanlık

k. 98r/9

k. +e.122v/10

k. +i.117r/5, 122v/10

kin dut- 'düşmanlık duygusu beslemek'

k. -up. 98r/9

kiraz kiraz

k..125v/6

kirpük kirpik

k. 117r/15

kiş (Far.) Ok mahfazası, ok kuburu, sadak

k. 90v/16, 103r/15, 104v/1, 106r/3, 120v/15,
 121r/10

k. +e.124v/3

kişi kişi, kimse

k. 98r/17, 98r/17, 98r/17, 98v/6, 99v/3,

100v/5, 109r/11, 113r/10, 113v/11,

116r/14, 116v/6, 117v/1, 117v/2, 117v/6,

117v/14, 118r/2, 118r/16, 124v/8, 125v/4,

126r/14, 126r/15, 126r/16, 126r/17,

126r/17, 126r/17, 129r/5, 129r/7

k. +de.129v/15, 134r/3

k. +den.121r/14, 129r/13

k. +dür.115v/4, 122v/11

k. +nüñ.114v/7, 118r/13

k. +sin.117v/13

- k. +ye.108v/1, 117r/14, 118r/4
k. +yi.117r/7, 117r/8, 117r/14, 117v/15,
131v/6, 135r/14
- kitab** (Ar.) kitap
k. +ın.96r/13
k. +ına.123r/12, 127r/10, 127v/16
k. +ında.125r/13
- ko-** koymak; bırakmak, salıvermek, imkan tanımak; koyulmak
k. 94r/8, 110v/9,
k. -dı.93r/14, 97v/3, 105r/1, 107v/16,
k. -dılar.116r/6, 123r/7, 125r/7
k. -ma.124r/2
k. -madı.115r/5, 117v/8
k. -mamış.112v/12
k. -r. 109r/10
- koça** yaşlı, saygıdeğer kimse
k. +sı. 99v/1, 117v/8
- koç** koç
k. 93v/10
- kod-** bk. koy-
k. -uqların.108v/17
- koğ-** kokmak
k. -ar.119r/8
- kol** kol, el
k. 93r/11, 93v/6, 111v/4, 115r/6, 115v/5
121r/8, 121r/15
k. +dan.91v/2
k. +luğ.104r/17
k. +luğlar.101r/13
kol kol 'kol kol-ikileme'
k. 107r/6, 130v/9
- kolay** kolay, basit
k. 102v/7
k. +ına.98r/6
- kon-** konmak, bir yerde konaklamak
k. -avuz.112r/11
k. -dı.95v/14, 104r/7, 125r/17, 127v/7,
128v/2, 130r/5, 132r/6, 133r/11
k. -dılar.95r/13, 95v/1, 95v/2, 98r/6, 98r/12,
102r/10, 104r/7, 109v/5, 114v/10, 123r/13,
125r/4, 125v/11, 125v/13, 125v/13,
126v/9, 133v/12
k. -duğı.96v/10
k. -duk.111v/15
k. -duqları.130r/15
k. -dular.118v/9
k. -durdı.128r/10
k. -durdılar.95v/3
k. -up.125v/8
- konuk** misafir
k. 115v/14
- kop-** çıkarmak, meydana gelmek; ayrılmak, sökülmek, parçalanmak
k. -dı.95v/16, 96r/1, 119r/10, 119v/4
- korğu** korku
k. +dan.119r/10
- korğ-** korkmak
k. -up. 133v/14
- korğ-** korkmak, ürkmek
k. -a.97r/9
k. -alar.90r/17
k. -ar.101r/2
k. -ayalar.100v/17
k. -dılar.105v/16
k. -ma.135r/13
k. -madın.103r/4
k. -maya.101r/11
k. -mışlar.120v/11
k. -sunlar.98v/1
k. -up.98r/15
- korğunç** korku, korku veren, müthiş
k..99r/5, 100v/17, 101r/8, 101r/9
- koş-** koşmak; koşul tutmak
k. -dı.98r/17
k. -turdılar.92r/11
k. -up.97v/16, 134r/5
koşa koşa 'koşarak, hemen' zarf-fiil-
ikileme
k. -a.130v/9
- kotaz** (DS) püskül
k. +lu 127v/13
- koy-** koymak, bırakmak, yerleştirmek, kod-, ko-
k. -alum.90v/2, 104r/8, 134v/14
k. -am.100r/10
k. -ardı.124v/3
k. -dılar.130r/1
k. -dular.106v/4
k. -ula.96r/6
k. -up.90v/3, 90v/7, 102v/16, 103v/12,
114v/16, 118v/11, 118v/13, 119r/14,
119v/6, 123v/14, 127r/15, 128r/11,
128r/13, 131v/17
k. -updur.132v/3
koyı vér- 'koymak, yerleştirmek'
k. -diler.113v/13
k. -me.105r/3
- koyun** koyun
k. 108r/7, 114r/4, 115v/9, 123r/8
k. +ları.93r/5

- k. +layın.123r/8
köpür- kabarmak
k. -ürdi.94v/11
kös (Far.) davul, kūs
k. 120v/16, 121r/16
köşk (Far.) köşk
k. +leri.123v/1
köy (Far.) köy
k. +in.90r/6
ķubbe (Ar.) kubbe, dam
k. 91v/12, 106r/13, 112v/4, 123v/7, 123v/7,
123v/8, 124r/11, 124r/12, 124v/6,
125v/14, 126v/8
k. +ye.124r/3
ķubbe-i felek 'gökyüzü'
k. +e.91v/12
ķudret (Ar.) kudret, güç
k. +in.125v/6
k. +inden.92v/8
kūh (Far.) dağ
k. 91r/6
k. +a. 92r/12, 118v/9
k. +dan.130r/15
k. +ı.91r/5
ķūh-ı kūnām 'dağ ini'
k. 90r/12, 90r/14
k. +a.90v/2, 90v/8, 90v/10, 91r/1, 91r/4,
92r/9
k. +da.91v/11, 92r/16
k. +dan.92v/17
k. +ı.92r/15
k. +lar.91v/8
ķūh-ı sahrā 'çöl dağı'
k. +lar.90v/17
ķūhī (Far.) dağlı
k. +ler.91v/6
k. +lerile.92r/10
ķul kul, köle
k. 117v/10
k. +a.122r/9
k. +ı.121r/8, 122v/1
k. +ına.107v/17, 122r/3
k. +ından.100r/11
k. +ını.118r/6
k. +lar.99v/5, 107r/4
k. +ları.117v/17
k. +larına.117v/10
k. +lığa.110r/13
k. +lığın.128r/9
k. +luķ.128r/4
k. +un.118r/11
ķul ét- 'hüküm altına almak'
k. -ip.134r/15
ķul ol- 'hüküm altında olmak'
k. -alım.115r/15
k. -avuz.108v/1
k. -mağa.108v/2
k. -mayam.109v/13
k. -up.108r/9, 108r/13
k. -ur.109v/10
ķulluķ ķıl- 'kulluk yapmak, ibadet etmek'
k. -ursa.108r/13
ķulaç kulaç
k. 112r/1, 113r/7
k. +a.125v/4
ķulağ bk. ķulaķ
k. 112r/7
ķulağuz bk. kılavuz
k..90r/12, 118v/8, 131v/4, 131v/11, 132r/1
k. +ı.134r/13
ķulāğuz bk. kılavuz
k. 128r/13
ķulaķ kulak
k. 91r/2, 130r/17
k. +ları.123r/10, 127v/13
k. +una.96r/17
ķulağ ur- dikkatle dinlemek
k. -duķ.112r/7
ķūlan eşek
k. 123r/11
ķulāvuz bk. kılavuz
k. 123r/16
ķulle (Ar.) dağ tepesi, doruk; kule
k. +si.90v/11
k. +sinde.118v/15
ķum kum
k..125v/3
k. +ıla.108v/12
ķumrī (Ar.) kumru
k..115v/17
ķur- düzenlemek, hazırlamak
k. -dılar.98r/7, 107r/16, 115v/12, 126v/10,
129v/11
k. -ulmuş.98v/14
k. -ulu.98v/9
k. -ulup.96r/16
k. -up.97v/13, 131v/10
k. -uşdılar.107r/12
ķurbān (Ar.) Allāh rızası için kullanılan her şey,
kesilen hayvan, bir amaç uğruna feda olma

- k. 90v/16, 103r/15, 104v/1, 106r/3, 120v/15, 121r/10
ḳurbān ol- 'bir amaç uğruna feda olmak'
 k. -mişlar.107v/8
- ḳurt** kurt
 k. 90r/5, 91r/3, 91r/5, 92v/13, 92v/14, 108r/7, 113v/10, 113v/8, 113v/14, 114r/1, 123r/11, 127r/2
 k. +dan.126v/17+a
 k. +layın.102r/11, 113v/15
- ḳurtar-** kurtarmak
 k. -alım.117v/6
 k. -ur.110r/10, 114v/17
 k. -urlar.108r/9
- ḳurtul-** bk. ḳurtul-
 k. -asın.129v/2
 k. -ıcak.129v/3
- ḳurtul-** kurtulmak, rahata ermek;
 k. -anı.92r/12
 k. -duğun.122r/4
 k. -madı.113v/7
 k. -mamış.124v/16, 133v/4
 k. -maz.98r/4
 k. -ur.129v/6
- ḳuru-** kurumak
 k. -maz.110v/17, 114r/4
 k. -r.111v/2
- ḳuş** kuş
 k. 93r/13, 93r/17, 93r/17, 95v/12, 95v/12, 95v/13, 95v/14, 95v/15, 96v/1, 96v/1, 96v/2, 96v/2, 96v/3, 96v/5, 96v/6, 96v/10, 96v/11, 96v/14, 113r/2, 125r/5, 125r/8, 125v/8, 125v/9, 125v/11, 125v/12, 125v/13, 125v/14, 125v/16, 126r/7
 k. +a.93r/14, 95v/14, 96v/9, 125r/6
 k. +dan.93r/16, 125v/16
 k. +ı.95v/17, 111r/16, 125r/7, 125r/12, 125v/10, 133r/17
 k. +ıla. 125r/3, 125v/15
 k. +ına.96v/2
 k. +lar.93v/11, 95v/16, 96r/5, 97r/10, 125v/17, 126r/2 -, 126r/3, 126r/9, 126v/8, 133r/10, 133r/17
 k. +lara.133r/12
 k. +lardan.125v/9
 k. +laruḡ. 126r/5, 126r/11
 k. +uḡ.93r/14, 93r/15, 95v/14, 96v/7, 96v/17, 125r/11
- ḳuşa-** kuşatmak, çevirmek
 k. -yup.129v/13
- ḳuşak** kuşak
 k. +lu.99r/1
- ḳuşan-** kuşanmak, sarınmak, bağlamak
 k. -miş.99r/7
- ḳuşla-** kuş avlamak
 k. -yu.134r/6
- ḳütāh** (Far.) kısa
 k. 94v/15, 99r/10
- ḳüt** (Ar.) yaşamak için gerekli yiyecek
 k. +umuz. 111r/3
- ḳutlu** kutlu, bereketli
 k. 134r/2
- ḳuvvet** (Ar.) güç, kudret, tâkât, sıhhat, sağlamlık
 k. 110r/7, 122r/17, 129r/14
 k. +i.133r/17
 k. +ile.119v/17
- ḳuyruk** kuyruk
 k. +ı.123r/10, 125r/8, 127r/4, 127r/5, 131r/3, 131r/4
 k. +ınlayın.125r/9
- ḳuyu** kuyu
 k. 119r/13(x2), 120r/5
- ḳuyuruk** bk. kuyruk
 k. +ı.127v/13
- ḳuzu** kuzu
 k. 115v/9
- ḳüfr** (Ar.) sövgü, küfür; Allah'ı inkar etme
 k..117v/5
 k. +in.117v/12
 k. +den.117v/6
- ḳülāh** (Far.) külâh
 k. +lu.99v/5
- ḳülhān** (Ar.) Hamamlarda döşeme altında bulunan ve ısınmayı sağlayan kapalı büyük ocak
 k. 121r/15
- ḳülünk** (Far.) ucu sivri taş kazması
 k. +lerile.119r/6
- ḳünām** (Far.) vahşi hayvan ini, bk. kūh; kūh-ı kūnām
- ḳüstāh** (Far.) saygısız, haddini bilmez
ḳüstāhlik ét- saygısızlık yapmak, hadsizlik etmek
 k. -ip.122r/1
- ḳüvegü** ET. güvey, damat
 g. +lerinden.94r/12
 g. +si. 94r/3, 98v/3
 g. +sin.98r/16

lā ilāhe illa'llāh Esbāt nebiyyu'l-lāh (Ar.)

Allah'tan başka ilah yoktur, Esbat Allah'ın peygamberidir.

l. 92v/8

lā-büdd (Ar.) gerekli, lazım, terkedilmesi

mümkün olmayan

l. 126v/6

lahza (Ar.) an, bir an

l. 91r/16, 119r/9

la'in (Ar.) lanetli, melun

l. 90v/14, 117v/4, 117v/6, 117v/15, 120v/1, 121v/2, 121v/8, 121v/9, 122v/5, 122v/11, 123r/3

l. +den.120r/16, 120v/1

l. +dür.122r/14

l. +i. 118r/17, 120r/14, 121v/7

lā-nazīr (Ar.) benzersiz, eşsiz

l. 129r/7

lā-yazālū (Ar.) zeval bulunmayan

l. 135r/8

lāyık (Ar.) layık, uygun, yaraşan

l. 100r/15, 100v/2, 100v/8, 108r/6, 115r/7, 120v/11, 134r/4

l. +dur.108r/3

lemyezel (Ar.) zeval bulmaz, bakî, lāyezal

l. 135r/8

leş (Far.) ölü, leş

l. 107v/15, 112v/6

l. +i.93r/1

l. +in.103v/6

leşker (Far.) asker

l. 90r/16, 90v/3, 91r/2, 92r/12, 93r/3, 96v/17, 97r/1, 97r/7, 97v/7, 98v/12, 101r/8, 102v/6, 103r/1, 103r/7, 103v/8, 104v/5, 105v/11, 105v/14, 105v/16, 110r/7, 111v/11, 117r/10, 118v/13, 125r/4, 127r/13, 127v/8, 127v/10, 128r/11, 130r/14, 130v/11, 131v/12, 131v/15, 132r/9, 135r/10

l. +den.92v/17, 107v/15, 109v/7

l. +e.90v/5, 96v/13, 96v/16, 120v/15, 123v/13, 125r/2, 125r/13, 127r/10, 127r/11, 133v/10

l. +i.90v/2, 91v/2, 91v/2, 91v/3, 93r/5, 97v/11, 98v/1, 100v/11, 105r/11, 110r/3, 110v/2, 127r/14

l. +ile.100v/12, 104r/15, 105r/8, 124v/14, 126v/9

l. +imi.129r/10

l. +in.101v/10, 104v/8, 105v/6

l. +inüj.104v/6, 106v/2, 106v/6

l. +iyle.105r/1, 106v/3

l. +ler.97v/11, 106r/2

l. +lere.115v/16, 127r/14

l. +lerin.95r/15

l. +ümi.101v/11

l. +ümüzüj.100v/16

l. +üj.97r/9, 100r/10, 101r/2, 103r/2

l. +üjden.114r/10

l. +üje.105v/3, 114r/12

l. +üjü. 105v/3, 105v/16

l. +üjile.116r/17

levh (Ar.) levha

l. 124r/16

Levh-i Kalem (Ar.) Levh-i Maḥfūz, Allah

tarafından, yaratılmışlar hakkında her şeyin yazılı olduğu levha

l. +i.116v/9

libās (Ar.) elbise, örtü

l. 94v/13

l. +lar.107r/15

lik (Far.) lakin

l. 134v/15

luḫf (Ar.) iyilik

luḫf ét- iyilik etmek, bağışlamak

l. -ersin.129r/6

l. -üp.110r/13

M**ma'būd** (Ar.) kendisine tapılan ve ibâdet edilen,

Allāh

m. 116v/5, 116v/5, 116v/8, 116v/16, 117v/9, 117v/15

m. +am.117v/14

m. +muzı.116v/12

m. +umuz.109v/17, 116v/13

ma'cūn (Ar.) macun, ilaç

m. 129r/2

ma'lūm (Ar.) herkes tarafından bilinen,

öğrenilmiş olan

m. 93r/10, 93v/1

ma'lūm ét- 'bildirmek, açıklamak'

m. -erdi.94r/1

ma'mūr (Ar.) bayındır olma durumu, yerleşik,

meskun

m. 92v/4, 111r/4

ma'mūr dur- 'yönetmek'

m. -dı.90r/3

mağāra (Ar.) mağara, in, gar

m. 92r/17, 99r/7

- m. +lar.90v/12, 92r/17, 112v/11, 112v/11
m. +ları.92r/17
m. +nuş.92r/17
- mağfūr** (Ar.) günahı bağışlanan kimse
m. 115v/14
- maḥāl** (Ar.) yerinde, uygun, münasip, mehel
m. 99v/16
- maḥbūs** (Ar.) hapis, hapsedilmiş
m. 119r/15, 120r/5
- maḥlūk** (Ar.) yaratık, hayvan
m. 116v/14, 117v/16, 126r/14
m. +uş.117v/16
- maḥlūkāt** (Ar.) mahluklar, yaratıklar
m. 97r/1, 97r/2, 97r/4, 109r/14, 114r/15
m. +a.126r/10, 135r/16
- mahv** (Ar.) yok etme
maḥv ol- yok olmak, mahvetmek
m. -duğı.119v/2
- mağfūr** (Ar.) Allah tarafından günahları
bağışlanan kimse
mağfūr al- 'bağışlanma almak, affedilmek'
m. up 115v/14
- maḥbūl** (Ar.) kabul edilen, geçerli
m. 126r/13
- maḥşūd** (Ar.) maksat, kastedilen, gaye, amaç
m. 104r/9, 126v/5, 127r/16
m. +ıla.126v/2
m. +ınca.125r/4
m. +umuz.135r/15
m. +uş.120r/4
- māl** (Ar.) mal, mülk, varlık, servet
m. 94r/2.94r/2, 97v/12, 124v/6, 124v/7
m. +ı.99v/15, 124r/15, 124v/8
m. +ın.115r/9 x2
m. +ların.115r/7
m. +uşı.100r/7
- mancılık** (TS) mancınık
m. 120r/6
- maḥşūr** (Ar.) Allah'ın yardımıyla üstün gelen,
zafere ulaşan
m.. 92r/4, 97r/13
- mār** (Far.) yılan
m. 101v/13
- maḥtaba** (Ar.) duvara bitişik tahata kanepa, sedir
m. +sından.124r/11
- maḥrık** (Ar.) şark, doğu
m. +ıla.131r/16
- maḥlīb** (Ar.) matlūb, istenilen arzu edilen şey
m. 124v/1
- meclis** (Ar.) meclis, toplantı yeri
m. 116r/2
m. +i.114v/9, 118v/3
m. +in.115v/12
- mefā'ilūn mefilātūn mefā'ilūn** aruz ölçüsü
m. 132v/8
- meftūl** (Ar.) bükülmüş, kıvrılmış
m. 100r/1
- meger** (Far.) oysa ki, halbuki
m. 96r/11, 118r/13
- meḥālik** (Ar.) tehlikeli yerler, zararlı, tehlikeli
işler
m. 114v/6
- mektūb** (Ar.) mektup
m. +dur.109r/12
- melālet** (Ar.) melāl, bıkma, usanç
m. +ümüz.109r/12
- melāmet** (Ar.) azarlama, serzeniş, kınama,
yerme
m. 132v/3
- meleniç** çitlenbik ?
m. +leyin. 102r/10
- meleş-** meleşmek, melemek, koyun-kuzu sesi
m. -diler.115v/9
- melḥame** (Ar.) kanlı savaş, şiddetli muhābere
m..132v/1
melḥame-i kadīm 'ezeli savaş'
m. +i.132r/14
- melik** (Ar.) hükümdar
m. 104v/4, 110r/15, 110v/8, 135r/4
m. +i.94v/13, 95r/14, 109v/10, 109v/14,
110v/5, 110v/10, 110v/15, 111v/5,
114r/14, 134r/7, 134r/9, 134r/16, 134v/16
m. +in.134v/6
m. +ine.134r/6
m. +lere.115v/15
m. +leri.94v/16
m. +lerine.134r/9, 134r/13, 134r/14, 134v/5,
134v/17
m. +likleri.95r/1
- memleket** (Ar.) memleket, ülke
m. 108r/5
m. +e.108r/5
- men ben**
m. 95v/15, 99v/15, 99v/16, 100r/9, 100r/9,
100r/9, 100r/12, 101r/6, 107v/17, 110v/13,
111r/11, 114r/8, 117v/3, 117v/3, 117v/6,
117v/9, 118r/3, 118r/4, 121v/10, 123r/3,
124v/13
m. +den.117v/3, 118r/3
m. +men.117v/2

- meni** beni
m. 96r/3, 124r/2
m. 95v/14, 95v/15, 100r/8, 117v/6, 117v/7,
124v/7, 131v/1, 135r/9, 135r/10
- menim** benim
m. 9 6r/6, 99v/16, 100v/3, 100v/10, 114v/15,
116v/7, 121v/12, 122r/4, 124r/9, 124v/3,
133v/17
- menüm** benim
m. 99v/11, 116r/15
- menzil** (Ar.) uzaklık, mesafe
m. 95v/9
m. +ine.108v/15
- merdūd** (Ar.) kovulmuş, defn edilmiş, geri
çevilmiş
m. 122v/15
m. +i.122v/10
merdūd ol- 'kovulmak'
m. -updur.122v/17
- merhaba** (Ar.) merhaba, selam ve hitap kelimesi
m +layup.97v/3
- mermer** (Yun.) mermer
m. 92v/1, 92v/7, 92v/8, 109v/2
m. +den.93r/1, 124v/11, 128v/4, 133r/5
- meşgūl** bk. meşgūl
m. 124r/7
- meskūn** (Ar.) ev, ikamet edilen yer
m. +uñ.135r/16
- mest** (Far.) sarhoş
m. 103r/14
- meş'ale** (Ar.) meşale, ışık
m. +ler.107r/15
- meşāmm** (Ar.) burun
m. +uñ.119r/8
- meşāyih** (Ar.) şeyhler
m. 118r/12
- meşgūl** (Ar.) meşgul, bir işle uğraşan
m. 93r/12, 107r/16, 114v/9
meşgūl ol- 'bir işle uğraşmak'
m. -dı.124r/6
m. -dılar.93r/12, 120v/14, 125r/3 - 4
- mevc** (Ar.) dalga
m. 91r/9, 105v/13, 128r/6
- mevşūf** (Ar.) nitelendirilmiş, nitelikli
m. 118r/13
- meydān** (Ar.) meydan, geniş açıklık alan
m. 123v/6(x2), 125v/2
- meyl** (Ar.) yönelme
meyl ét- 'bir yöne doğru yönelmek/eğilmek'
m. -dügi.97r/12
- mezhep** (Ar.) dini görüş, benimsenen yol
m. 95v/4
- mi/mi** soru eki
m. 90r/10, 95r/8, 105r/17, 108r/9, 108r/9,
108r/17, 109v/10, 110r/10, 112v/9,
114r/15, 116v/7, 116v/8, 117v/3, 117v/15,
119v/15, 120r/1, 123v/11, 124r/3, 124r/5,
126r/1, 128r/3, 131r/13, 133r/14
m. +dUr.109r/3, 111r/5, 111v/6, 113v/3,
114r/3, 114r/15, 116v/8, 131r/6, 131v/4,
135r/3
m. +ıdı.133v/2
m. +yam.117v/9
m. +sIz.116v/12, 120r/4, 124r/9, 124r/9
m. +sin.124r/5
m. +yem.117v/7
- mi'rac** (Ar.) Hz. Muhammed'in Allah'ın
huzuruna çıkması, göğe çıkma, göğe
yükselme
m. +a.107v/11
m. +larıdur.107v/11
- mihmān** (Far.) misafir, konuk
m. +ladı.128r/10
*mihmān-hāne 'misafrihane, misafir konuk
edilen yer'*
m. +ye.100v/5
- mihnet** (Ar.) sıkıntı, zorluk, zahmet
m. +i.118v/1
- mihter** (Far.) mehter, askeri bando
m. +in.105v/7
m. +ler.105v/17, 128v/3
m. +lere.115v/16
m. +lerüpe.105v/4
- mīl** (Ar.) uzunluk ölçü birimi
m. 94r/1
- milk** (Ar.) mülk, taşınmaz mal
m. 135r/9
- millet** (Ar.) ulus
m. 95v/4
- minḳār** (Ar.) gaga, kuş gagası
m. +lu.125r/10
- minnet** (Ar.) minnet, gönül borcu
m. 107v/17
- mīr** (Far.) başkan, reis, amir, bey
m. 98v/6, 100v/15, 105v/7, 107v/4, 109r/5,
127v/16, 128v/3, 129v/13, 129v/14, 131r/8
m. +e.131v/9
- mişāl** (Ar.) gibi, benzer

- m. 98r/7, 98v/9, 99r/8, 106r/11, 119v/6,
121r/15, 123v/3, 124v/15, 125v/2, 125v/6,
131r/4
m. +ler.119v/6
- mîşe** (Far.) orman, sazlık; meşe, meşelik
m. +dür.114r/6
- miyân** (Ar.) meydanlar, alanlar
m. +larına.117r/4
- möle-** mölemek, inek sesi çıkarmak
m. -şdi.112r/12
m. -şdiler.112r/10
- mu‘cizât** (Ar.) mucizeler
m. 92v/5
- muğlak** (Ar.) açık ve net olmayan
m. +lğın. 134r/1
- muḥâlif** (Ar.) aykırı, zıt, uygun olmayan,
uymayan
m. 122v/9, 122r/12
- muḥarreb** (Ar.) yakın, dost
m. 95v/10
- mu‘teber** (Ar.) hatırı sayılı; inanılır, güvenilir;
makbul
m. 93r/13, 96v/5, 96v/16, 109v/2, 111r/14,
113r/6, 114v/14, 123v/7, 123v/7, 123v/8,
124v/11, 125r/3, 125v/3, 125v/6, 125v/15,
128r/2, 128r/14(x2), 128v/4, 132r/6,
133v/2, 133v/12
- münîr** (Ar.) ışıklı, parlak
m. +i. 130v/7
- muntazır** (Ar.) bekleyen, gözleyen
m. +dur.123v/13
- mûr** (Far.) karınca
m. 101v/13, 102r/10
- murād** (Ar.) dilek, amaç, istek
m. +uḡ.94v/7
- muraşşa‘** (Ar.) mücevherlerle bezenmiş
m. 99r/1, 117r/3
- murġ** (Far.) kuş
m. 118v/2, 125v/15, 130v/7
- musavver** (Ar.) bir şekle, biçime sokulmuş, sekil
ve suret verilmiş
m. 93v/11
- muṭlak** (Ar.) murtlak, şartsız, kesin
m. 117v/5, 125r/9, 131r/1
- muṭma’in** (Ar.) gönül huzuruna kavuşmuş,
emniyete ermiş
muṭma’in ol- emin olmak
m. -up.109v/1
- muṭrib** (Ar.) bir müzik aleti çalan kimse,
sāzende; ilahi, gazel şarkı vb. okuyan kimse,
hānende
m. 115v/17
- muvāfiḳ** (Ar.) uygun, münasip
m. 104r/11
- mübārek** (Ar.) hayırlı, uğurlu, kutlu; saygı
değer, muhterem
m. 129v/12
- mübāriz** (Ar.) teke tek dövüşen kimse,
mücadeleye giren
m. +i.104v/4
- mücellel** (Ar.) bilinmez bir hâle getirilmiş.
mücellel ét- “algısını kapatmak”
m. -er.119r/8 - 9
- müdevver** (Ar.) yuvarlak, devredilmiş,
geçirilmiş
m. 128r/14
- mühendis** (Ar.) mühendis
m. +ler.124r/12
- müheyā** (Ar.) hazır, âmāde
m. 107v/3
- mühre** (Ar.) billurdan yapılmış küçük kap, her türlü
yuvarlak nesne; cam boncuk; taş
m. 93r/15, 93r/17, 93r/17
- mühür** (Ar.) mühür
m. 93v/2
- müjde** (Ar.) mutlu haber
müjde kıl- müjde vermek, müjdelemek
m. -dılar.95r/3
- mükerrem** (Ar.) muhterem, hürmet edilen kimse
m. 122r/3
- mülāyim** (Ar.) yumuşak huylu, uysal
m. 110r/15
- mülk** (Ar.) taşınmaz mal
m. +ini.128v/12, 135r/9
m. +e.120r/10
- münevver** (Ar.) nurlu
m. 130v/6
münevver-i beyze nurlu yumurta
m. 130v/6, 130v/7
- mürġān** (Far.) kuş
m. 133r/13
- mürîd** (Ar.) derviş, çırak, öğrenci
m. +im.122r/3
- mürsel** (Ar.) peygamber
m. 110r/1, 118r/12, 122r/1
mürsel-i ūlā ‘birinci/ilk peygamber’
m. +ya.96r/12
- mürşid** (Ar.) rehber, kılavuz, önder, öğretici

- m. +üjem.122r/3
mürüvvet (Ar.) yiğitlik, mertlik; insanlık;
 cömertlik, lutuf
 m. +i.109v/12, 115v/8
müstağrak (Ar.) batmış, dalmış, garkolmuş
 m. 122v/10
müstağrak ol- ‘batmak’
 m. -up.101v/9
müşerref (Ar.) şerefli, şereflenmiş
 m. +dür.130r/12
müşerref eyle- ‘onurlandırmak’
 m. -di.118r/1
müşgil (Ar.) müşkül, zor, güç
 m. 134r/1
müşteri (Ar.) jüpiter, erendiz
 m. 115v/17
mütehayyir (Ar.) şaşmış, hayrete düşmüş
 m. 122v/3
mütehayyir kal- ‘şaşırmak’
 m. -di.122v/3
mütekellim (Ar.) konuşan, söyleyen kimse
 m. 114v/2
müzehhep (Ar.) altın suyuna batırılmış,
 yaldızlanmış
 m. 115v/14

N

- nabz** (Ar.) nabız
 n. +larım.129v/15
 n. +ın.130r/1
nā-gāh (Far.) vakitsiz, ansızın, birdenbire
 n. 116r/17
naḳḳāre (Ar.) küçük davul, dümbelek
 n. 90v/3
 n. +ler.121r/16
 n. +leri.90v/15, 105v/17, 120v/16
naḳl (Ar.) aktarma, anlatma
naḳl ḳıl- ‘aktarmak’
 n. -up. 128v/9
naḳş (Ar.) işleme, nakış
 n. +ı.127v/16
 n. +ın.125r/12
naḳş eyle- ‘işlemek’
 n. -diler.127r/9
naḳş ḳıl- ‘işlemek’
 n. -dılar. 127v/16 - 17
 n. -up.123r/13
nāliş (Far.) inleme, feryat
nāliş ḳıl- ‘feryat etmek’
 n. -di.91v/16, 92v/8

- nām** (Far.) isim, ün, şöhret
 n. 101v/2
namāz (Far.) ibadet
namāz ḳıl- ‘namazı eda etmek, namaz
 ḳılmak’
 n. -ıp.108v/13
nāme (Far.) mektup
 n. 98r/16, 99v/16, 100r/1, 108r/6, 133v/13,
 134r/4(2), 134v/17, 135r/7
 n. +de.135r/7
 n. +dür.100r/2
 n. +sin.99v/17, 134v/8, 134v/10, 134v/17,
 135r/5
 n. +sinde.100r/4 - 5, 100r/13, 100r/14,
 100r/15
 n. +yi.100r/3, 135r/6
nāme-be-nāme (ikileme)
 b. +yi.135r/7
nāmūs (Ar.) namus, edep
 n. +çün.101v/2
na‘ra (Ar.) çoskuyla bağırma, haykırma
 n. 103r/15, 103r/17, 106v/12, 107r/8
nāşır (Ar.) yardım eden kimse, yardımcı
 n. 92r/4, 97r/13
nāşır manşūr ol- ‘yardım etmek’
 n. -asın.97r/13
nāşır manşūr ḳıl- ‘yardım etmek’
 n. -di.92r/4
naşip (Ar.) kader, kısmet
naşip ét- (bir şeye) eriştirmek, kısmet etmek
 n. -erse.113r/12
nāy (Far.) ney, kamış
 n. 120v/16
nāz (Far.) naz, cilve
 n. +lu.115v/17
naẓar (Ar.) bakış, göz atma, bakış açısı
 n. 103r/1, 105v/14, 109r/13
 n. +da.128r/6
 n. +ıdı.122v/6
 n. +ın.102v/12
 n. +ına.124r/13, 130v/14
naẓar ét- ‘bakmak’
 n. -di.90v/10, 122v/6
 n. -diler.127r/1
naẓar ḳıl- ‘bakmak’
 n. -dı.97v/3, 109r/1, 117r/14, 122v/4,
 127v/11, 132r/14
 n. -dılar.91v/14, 133r/6
 n. -duk.112v/13
 n. -dum.95v/13

nazar ur- 'bakmak'

- n..121r/4
- n. -di.99v/4, 105v/9, 130v/17
- n. -dılar.116r/11, 128r/16
- n. -uñ.129v/15

nazm bk. nazım

- n. 100r/6, 133v/4

nazım (Ar.) şiir, nazım

- n. 120r/8, 127r/6, 127r/16, 130r/8, 130v/5, 132v/1, 134v/8, 135r/6

ne ne, ne....ne, nasıl

- n.. 90r/1,90r/15, 91v/11, 92v/2, 93r/2, 93r/3, 95r/6, 97r/15, 97v/16, 99v/15, 100r/4, 100r/10, 100r/10, 100r/11, 100v/1, 100v/1, 100v/11, 100v/12, 101r/13, 101v/7, 102v/8, 103v/17, 104r/5, 104r/6, 107v/12, 107v/15, 108r/3(x2), 108r/9, 118r/10, 108v/1, 108v/12, 108v/16, 108v/17, 109r/7, 109r/10, 109r/10, 109r/11, 109v/3, 109v/4, 109v/16, 110r/7, 110r/17(x2), 110v/15, 110v/15, 110v/15, 111r/11, 111r/12, 111v/1, 111v/2, 111v/2, 111v/16, 112v/6, 112v/6, 112v/14, 112v/14, 112v/14, 112v/17, 113r/4, 113r/15, 114r/2, 114r/5, 114r/9, 114r/12, 114v/3, 114v/7, 115r/7, 115v/4, 115v/7, 116v/14, 117v/1, 117v/4, 117v/9, 117v/11, 117v/11, 117v/13, 118r/5, 118v/4, 118v/5, 119r/3, 119r/3, 119r/5, 119r/6, 119r/12, 119v/8, 119v/11, 119v/13, 120r/8, 120r/13, 121r/4, 122r/6, 122r/6, 122r/12, 123v/4, 123v/12, 123v/13, 124r/17, 124v/12, 125v/10, 126r/1, 126r/7, 126r/15, 127v/5, 128v/5(x2), 128v/8, 128v/9, 127r/7, 129r/17, 130v/1, 130v/14, 131r/13, 132r/15, 132v/4, 132v/5, 132v/8, 132v/9,132v/16, 133r/1, 134r/10, 134r/16, 134v/11, 135r/6
- n. +dür.110v/1, 111r/2, 116v/4, 123v/8, 125r/15, 133r/1
- n. +ler. 90r/11, 108r/9, 135v/1
- n. +ye.101r/7, 110v/12, 115r/1, 118r/9, 132r/14(x2)
- n. +yidi.119v/17
- n. +yimiş.126v/15
- n'êt-** 'ne etmek'
- n. -elim.108v/4, 135r/1
- n. -mek.90v/1
- n'eyle-** 'ne eylemek'
- n. -düñ.100r/5

n'ol- 'ne olmak'

- n. -ayısar.132v/2
- n. -dur.129r/16
- n. -ursavuz.105r/5
- n. - duğın. 94v/5

ne'üzübi'l-lâh (Ar.) Allah'a sığınırız, Allah korusun

- n. 119v/13

necât (Ar.) kurtulma, kurtuluş

- n..129v/4

neden neden

- n.. 118r/9, 119r/7, 122v/8

nedim (Ar.) dost, sohbet arkadaşı, arkadaş

- n. 126v/12, 127r/7

nef* (Ar.) fayda, çıkar

- n. +in.129r/9, 129r/17

nefes (Ar.) nefes, soluk

- n. 119r/14, 119r/15
- n. +den.126r/15
- n. +i.111v/2
- n. +idür.119r/15

nefir (Ar.) topluluk, cemaat

- n. 106r/16
- n. +ler.121r/11
- n. +lere.106r/2
- n. +leri. 90v/16, 105v/17

nefis (Ar.) nefiz, öz benlik, kişilik

- n. 107r/14

nerre (Far.) erkek

- n. 121r/12, 121v/9

nerre-dîv 'erkek dev'

- n. 121r/12

nesil (Ar.) nesil, kuşak

- n. +inden.90r/3, 114r/15

nesir metindeki anlamıyla 'askeri tebaa' ?

- n. +lerin.105v/6

nesne nesne, varlık, şey

- n. 93r/12, 102r/6, 111r/12, 111r/13, 114r/4, 116v/8, 118v/6, 123r/2, 126v/6, 126v/14, 135r/12
- n. +lerdür.93r/9
- n. +leri.119r/16
- n. +ye.96v/1
- n. +yile.123r/1

nesr (Ar.) nesir, düz yazı

- n. 100r/13, 120v/5, 127r/9, 127v/1, 128v/9, 129v/5, 130r/14, 130v/8, 132v/9, 133v/8, 134v/16

nesrin (Far.) yaban gülü, nesrin

- n. 107v/3, 115v/13

- nevā** (Far.) nağme, ahenk, ses
n. +lu.115v/17
- nev-rūz** (Far.) ilkbaharın başlangıcı
n. 118v/3
- néyistān** (Far.) kamışlık
n. 127v/3, 127v/4, 127v/9
n. +dan.127v/9
n. +ı.127v/7
- ni‘met** (Ar.) ihsan, yilik; yiyecek, ekmek
n. 94v/3, 100v/5
n. +i.129r/6
n. +im.128v/14
- nice** nasıl; nice, ne kadar, kaç tane; neçe, niçe
n. 94v/4, 102r/17, 100r/2, 100v/9, 101r/4,
101r/11, 109v/16, 110r/17, 117v/1, 124r/3,
124r/3, 127v/1, 131r/9, 131r/9, 131r/16,
134v/11
n. +dür.112v/16 – 17, 113v/1
n. +ler.128v/14
n. +me.132v/12
- niçe** bk. nice
n. 98r/1, 99v/12, 108v/5, 111v/16, 113v/10,
122v/10, 122v/11129r/1
n. +dür.110v/15
n. +leri.107r/9
n. +lerüñ.97r/16
- niçün** niçin, neden
n. 92r/4, 96r/10, 99v/8, 99v/10, 104v/8,
109v/13, 110v/13, 116v/7, 118r/6,
121v/17, 122r/7, 122v/17, 123v/4, 133r/14
- nikbet** (Ar.) felaket, bahtsızlık, uğursuzluk
n. +inden.100r/17
- nisbet** (Ar.) oran, ölçü
n. 134v/12
- nişān** (Far.) nişan, iz, belirti
n. 101r/1, 113v/7, 132r/11.
n. +içün.124v/16
- nişāne** bk. nişān
n. 93r/9, 93r/10, 108v/16
- nişāt** (Ar.) neşat, sevinç, neşe
n. +ı.130r/11
n. +ıla.122v/7, 130r/12
- nite** nasıl
n. 94v/8, 95r/15, 98v/7, 98v/14, 99v/1, 99v/4,
100r/1, 101v/13, 102v/17, 110r/4, 110v/3,
111r/13, 114r/6, 117r/15, 118v/14,
119v/12, 123r/8, 124v/15, 125r/8,
126v/17+a, 127v/12, 128r/2, 128r/6,
130r/7, 130r/15
n. +dünüz.112r/4
- nitekim** nasıl ki
n. 96v/6, 97r/8, 97r/10, 118r/15
- niyet** (Ar.) niyet, yapmaya karar verme
n. 111r/9
- nöbet** (Far.) sıra, nöbet
n. 126v/13
- nuḫṣān** (Ar.) noksan, eksiklik, kusur
n. 102v/11
nuḫṣān ét- ‘eksik bırakmak’
n. -er.122v/1 - 2
- nuşret** (Ar.) yardım, Allah’ın yardımı
n. 91v/16, 92r/4, 113r/12
nuşret dile- ‘yardım istemek’
n. -di91v/16
nuşret vér- ‘yardım etmek’
n. -di. 92r/4, 107r/10
n. -üp.107v/17
- nūş** (Far.) yeme, içme
n. +a.107r/16, 114v/9
n. +um.129r/4
- nuzūl** (Ar.) konaklama, inme
n. 94v/3
- nücūm** (Ar.) yıldızlar
n. 103r/4
- O**
- o o**, bk. ol
o. 93r/14, 105v/13, 111r/15, 113r/13, 128r/1,
129r/16
o. +dur.132v/2
- ocaḳ** ocak
o. +ınlayın.99r/7
- od** ateş
o. 112r/13, 112r/13
o. +a.112r/13
o. +ı.131v/1
o. +ın.124v/5
- odun** odun
o. 98r/5
- oḡıl** bk. oḡul
o. 95r/1
- oḡlan** erkek çocuk, yetişkin erkek
o. 128r/7
o. +ı.114v/16, 115v/3, 115v/10
o. +ları. 94r/12, 94v/5, 99v/11, 107r/1,
108v/1, 108v/10, 114v/10, 114v/11,
114v/13, 114v/14, 115r/11, 115v/5,
115v/8, 116r/4, 117r/5, 118v/8
o. +larıçün.103v/11
o. +larıla.103r/13, 103r/13

- o. +ların.104r/5, 108v/10, 116r/3
o. +larına.99v/8, 101r/14, 101r/15, 108r/12, 115r/8, 115v/4
o. +larını. 94r/17,116r/6
o. +laruñuñ. 95r/3
o. +larınuñ.115r/3 - 4
o. +larıyla.107r/12, 115r/13
o. +larını.116r/9
- oğul** oğul, erkek evlat
o. 94r/12
o. +a.115v/9
o. +dan.94r/5
o. +ı.94r/12, 94v/14, 94v/17, 95r/3, 95r/13, 95v/5, 97v/2, 103r/9, 103r/17, 103v/5, 107r/7, 114v/9, 114v/12, 114v/12, 114v/15, 115r/4, 115r/12, 123r/14
o. +ın.90r/6, 94v/8, 94v/14, 103v/2, 103v/10, 104r/1
o. +ına.98r/9, 103r/9
o. +ıyla.94r/3, 103r/11
o. +larıla.103r/7
o. +u.115v/11
o. +un.98r/8
o. +uñ.98r/10, 105r/2
- oğ** bk. ok
o. +ı.127r/5
o. +ıla.106v/5, 106v/5, 123r/7
o. +ımı.124v/3
o. +um.124v/4
- oğru-** bk. oğu-
o. -mağa.120v/14
o. -r.135r/2
o. -yavuz.113r/13
o. -yumazuz.113r/11, 135r/1
o. -yup.120r/8, 124r/17
- oğ** ok
o. 106r/14, 123v/9, 124r/8, 124v/2, 124v/5, 126v/16
o. +cı.124r/5, 124r/10, 124r/14, 124r/15, 124r/16
o. +cılığ.124v/2, 124v/6
o. +cınıñ.124v/9
o. +cıyam.124r/8
o. +çılar.123v/9
o. +ıla.126v/17+b
o. +ladılar.130v/13
oğ ur- 'ok atmak'
o. -dılar.107r/4
- okı-** bk. oku-
o. 134r/5
- o. -di.128v/9
- okı-** okumak
o. -di.124v/12, 135r/6
o. -ma.124v/5
o. -yumazsa.134r/5
o. -yup. 90r/2, 92v/2, 92v/7, 100r/3, 133r/7, 134v/12
- ol** o, üçüncü tekil kişi zamiri
o. 90r/10, 90r/10, 90r/11, 90v/7, 90v/8, 91r/1, 91r/3, 91v/13, 92r/2, 92r/3, 92r/6, 92r/7, 92r/11, 92r/17, 92v/10, 92v/10, 92v/10, 92v/11, 92v/13, 92v/16, 93r/4, 93r/6, 93r/7, 93r/13, 93r/14, 93r/15, 93r/15, 93r/17, 93v/3, 93v/5, 93v/9, 93v/11, 93v/15, 94r/3, 94r/3, 94r/6, 94r/10, 94r/11, 94r/14, 94v/1, 94v/2, 94v/10, 95v/1, 95v/3, 95v/10, 95v/14, 96r/2, 96r/6, 96r/10, 96r/15, 96v/2, 96v/17, 96v/17, 97r/2, 97r/3, 97r/3, 97r/4, 97r/5, 97r/6, 97r/7, 97r/9, 97r/11, 97r/12, 97v/3, 97v/9, 98r/7, 98v/17, 99r/16, 99v/2, 99v/7, 99v/16, 100r/13, 101v/3, 101v/4, 101v/8, 101v/16, 102r/13, 102r/13, 102v/14, 103r/6, 103r/7, 103r/12, 103v/14, 103v/15, 104r/2, 104r/17, 105r/9, 105r/11, 105v/7, 105v/14, 106r/5, 106r/8, 106r/8, 106r/17, 106v/10, 106v/13, 107r/3, 107r/7, 107r/7, 107r/10, 107v/8, 107v/12, 107v/14, 108r/5, 108r/15, 108r/16, 108v/2, 108v/11, 108v/13, 108v/15, 109v/1(x2), 109v/3, 109v/4, 109v/5, 109v/7, 109v/12, 110r/3, 111r/7, 111r/9, 111r/15, 111r/16, 111v/1, 111v/3, 111v/10, 111v/16, 112r/4, 112r/5, 112r/6, 112r/8, 112r/9, 112r/12, 112r/12, 112r/15, 112r/16, 112r/17, 112v/1, 112v/2(x2), 112v/4, 112v/5(x4), 112v/7(x2), 112v/8, 112v/9, 112v/10(x2), 112v/11, 112v/11, 112v/12, 112v/13, 112v/15, 113r/12, 113r/16, 113v/6, 113v/7, 113v/12, 113v/13, 114r/13, 114v/1, 114v/3, 114v/4, 114v/8, 114v/10, 114v/13, 115r/3, 115r/9, 115r/11, 115v/2, 115v/7, 115v/8, 115v/9(x2), 116r/2, 116r/10, 116v/5, 116v/9, 116v/15, 116v/15, 117r/3, 117r/4(x2), 117r/6, 117r/7, 117r/8, 117r/14, 117v/2, 117v/4, 117v/6, 117v/11, 117v/13, 117v/15, 117v/17, 118r/1, 118r/5, 118r/8, 118r/13, 118r/14, 118r/17(x2), 118v/12, 118v/16, 119r/8, 119r/8, 119r/10, 119r/14, 119r/15,

- 120r/6, 120r/9, 120r/16, 120v/4(x3),
 121r/15, 121v/7, 121v/7, 121v/9(x2),
 122r/8, 123r/1, 123r/2, 123r/5, 123r/7,
 123r/12, 123v/2, 123v/4, 123v/7, 123v/8,
 123v/10, 123v/10, 124r/15, 124v/3,
 124v/9(x2), 124v/10, 125r/1, 125r/2,
 125r/6, 125r/7, 125r/11, 125r/12, 125r/13,
 125r/14, 125v/1, 125v/8, 125v/9, 125v/14,
 125v/15, 126r/17, 126r/17, 126v/3,
 126v/7, 126v/14, 126v/15, 126v/17,
 126v/17+a, 127r/1, 127r/5, 127r/7,
 127r/8(x2), 127r/9, 127r/15, 127v/1,
 127v/3, 127v/4, 127v/5, 127v/7, 127v/9,
 127v/11, 127v/14, 127v/15, 127v/17,
 128r/2, 128r/4, 128r/9, 128r/12, 128r/13,
 128r/17, 128v/7, 128v/10, 128v/10,
 129r/3, 129r/7, 129r/8, 129r/11, 129r/12,
 129r/15, 129r/15, 129r/16, 129v/6, 129v/8,
 129v/8, 129v/9, 129v/12, 130r/1,
 130r/2(x2), 130r/4, 130r/6, 130r/14,
 130r/15, 130r/17, 130r/17, 130v/3, 130v/5,
 130v/12, 130v/13, 130v/16, 131r/2,
 131r/3, 131r/5, 131r/6, 131r/10, 131v/2,
 131v/3, 131v/4, 131v/6, 131v/7(x2),
 131v/8, 131v/9(x2), 131v/11, 131v/12,
 132r/4, 132r/9, 132r/9, 132r/12, 132r/14,
 132r/16, 132v/13, 132v/16, 133r/7,
 133r/12, 133r/17, 133v/1, 133v/3, 133v/5,
 133v/6, 133v/8, 133v/9, 133v/16, 134r/4,
 134r/7, 134r/8, 134r/8, 134r/10, 134v/10,
 134v/11, 134v/12, 135r/7
- o. +dur. 97r/7, 116v/13, 117v/15
- aya** “ol” zamirinin yönelme durumu; ona, o
 yana
 a. 94v/14, 95r/1, 108r/10, 109v/13,
 109v/17, 110v/1, 110v/13, 111r/5,
 116v/5, 116v/8, 117v/3, 124v/3,
 125r/17, 128v/17, 134v/12
- ancılayın** “ol” zamirinin eşitlik durumu, onun
 gibi, onculayın
 a. 114v/6
- anda** “ol” zamirinin bulunma durumu; onda,
 orada
 a. 93r/2, 102r/13, 107r/5, 108v/17, 112r/8,
 112v/5, 114v/1, 115v/2, 121v/8, 123r/5,
 125r/13, 129r/14, 130r/2, 130r/3,
 131r/10
- andan** “ol” zamirinin ayrılma durumu; ondan,
 aradan; bunun üzerine
 a. 90r/2, 90r/3, 90r/11, 90r/13, 90r/16,
 90v/3, 90v/7, 90v/12, 90v/15, 91r/3,
 91r/6, 91v/5, 91v/9, 92r/3, 92r/8, 92v/6,
 92v/8, 92v/14, 92v/17, 93r/1, 93r/13,
 93r/14, 93v/4, 93v/5, 93v/6, 93v/9,
 93v/14, 93v/16, 94r/6, 94r/12, 94v/2,
 94v/3, 94v/6, 94v/8, 94v/10, 95r/1,
 95r/5, 95r/7, 95r/14, 95v/4, 95v/5,
 95v/11, 96r/6, 96r/17, 97r/11, 97v/14,
 98r/2, 98r/7, 98r/10, 98r/12, 98r/13,
 98v/16, 98v/17, 99r/4, 99r/14, 99r/15,
 99v/2, 99v/7, 99v/9, 99v/11, 99v/13,
 100r/3, 100r/16, 100v/2, 100v/5,
 100v/10, 100v/12, 100v/13, 101r/3,
 101r/12, 101r/13, 101v/5, 101v/6,
 101v/10, 101v/12, 102r/7, 102v/1,
 102v/12, 103r/2, 103v/7, 104r/14,
 104v/6, 104v/8, 104v/9, 104v/11,
 104v/13, 105r/1, 105r/4, 105r/7,
 105r/12, 105r/16, 105v/1, 105v/2,
 105v/16, 106r/7, 106v/1, 106v/8,
 107r/6, 107r/8, 107r/10, 107r/11,
 107r/13, 107v/2, 107v/4, 107v/9,
 107v/10, 107v/14, 107v/15, 107v/16,
 107v/17, 108r/1, 108r/10, 108r/12,
 108r/14, 108r/16, 108v/2, 108v/6,
 108v/7, 108v/8, 108v/9, 108v/11,
 108v/16, 109r/2, 109r/3, 109v/4,
 109v/6, 109v/10, 109v/12, 109v/15,
 109v/16, 109v/17, 110r/2, 110r/3,
 110r/13, 110r/16, 110r/17, 110v/1,
 110v/8, 110v/11, 110v/12, 110v/13,
 110v/14, 110v/16, 111r/3, 111r/10,
 111r/12, 111v/5, 111v/6, 111v/16,
 112r/4, 112r/8, 112r/9, 112r/12,
 112r/15, 112v/9, 112v/10, 112v/16,
 113r/10, 113r/13, 113r/14, 113r/15,
 113v/2, 113v/3, 113v/4, 113v/5, 113v/9,
 113v/12, 113v/14, 114r/7, 114r/13,
 114r/15, 114v/3, 114v/5, 114v/7,
 114v/8, 115r/8, 115r/10, 115r/14,
 115r/15, 115v/2, 115v/3, 115v/6,
 115v/11, 115v/13, 115v/16, 116r/4,
 116r/5, 116r/7, 116r/10, 116r/11,
 116r/12, 116r/16, 116r/17, 116v/2,
 116v/3, 116v/7, 116v/11, 117r/6,
 117r/7, 117r/8, 117r/10, 117r/14,
 117r/17, 117r/17, 117v/1, 117v/13,
 118r/8, 117v/14, 118r/2, 118r/14,
 118r/15, 118v/4(x2), 118v/7, 118v/13,

- 118v/16, 119r/2, 119r/9, 119r/11, 119v/1, 119v/7, 119v/8, 119v/10, 120r/4, 120r/6, 120v/5, 120v/13, 120v/14, 120v/17, 121r/2, 121r/5, 121r/7, 121r/10, 121v/3, 121v/10, 121v/17, 122r/12, 122v/3, 122v/8, 122v/15, 123r/1, 123r/9, 123r/14, 123r/15, 123v/7, 123v/9, 123v/11, 124r/8, 124r/12, 124r/15, 124v/9, 125r/1, 125r/9, 125r/10, 125v/4, 125v/17, 126r/1, 126r/6, 126r/8, 126v/3, 126v/8, 126v/11, 126v/17+c, 127r/11, 127r/12, 127r/13, 127v/3, 127v/5, 127v/6, 127v/17, 128r/7, 128r/9, 128r/12, 128r/16, 128v/6, 129v/6, 129v/13, 129v/13, 130r/6, 130r/17, 130v/1, 130v/4, 130v/8, 130v/11, 131r/4, 131r/5, 131r/13, 131r/14, 131v/4, 131v/6, 131v/9, 131v/11, 131v/14, 132r/2, 132r/13, 132r/14, 132v/9, 132v/12, 132v/14, 132v/16, 132v/17, 133r/1, 133r/3, 133r/12, 133r/13, 133r/16, 133v/10, 133v/12, 133v/15, 133v/16, 134r/3, 134r/5, 134r/14, 134r/16, 134v/4, 134v/6, 134v/7, 135r/1, 135r/3
- andan sonra** *ondan sonra, daha sonra*
a. 90r/2
- anı** “ol” *zamirinin belirtme durumu; onu*
a. 91v/1, 91v/8, 91v/15, 91v/17, 92r/7, 94r/16, 96r/5, 98r/13, 100r/1, 100v/11, 103r/10, 104r/15, 106r/6, 106v/8, 106v/13, 106v/14, 109r/14, 109r/14, 110v/5, 111r/15, 112v/6, 112v/7, 112r/11, 112r/14, 112v/1, 113r/13, 113v/9, 114v/5, 117v/7, 118v/5, 118v/17, 120r/12, 121v/2, 124r/15, 125v/6, 126v/8, 126v/16, 126v/17+a, 126v/17+a, 126v/17+b, 128v/8, 131r/13(x2), 133r/10, 133v/10, 133v/14, 134r/4, 135r/5
- anlar** *üçüncü çoğul kişi zamiri; onlar*
a. 95r/1, 103v/13, 103v/14, 113v/5, 125v/11, 125v/14
a. +a. 97v/10, 133v/5
a. +dan.125v/13
a. +ı. 100v/5, 103r/14, 106v/12, 110r/9, 113v/5, 113v/17, 115r/9, 118v/13
a. +uğ.100v/1, 111v/12
a. +uğıla. 111v/12, 115r/17
- anuy** “ol” *zamirinin tamlayan durumu; onun*
a. 114v/7, 115v/7, 116v/4, 132v/4
a. +çün.118r/6, 122v/17
a. +dur.120v/4
- ağınçün** *onun için*
a. 104v/8
- anca** *o kadar, öyle, nice*
a. 90v/9, 91r/8, 96r/3, 98v/7, 102r/4, 104r/4, 107r/17, 113v/16, 118v/1, 118v/12, 119v/2, 121r/8, 126v/13, 126v/17, 130v/13, 132r/7
a. +lar.129v/4, 130v/8, 132r/9, 132r/9
a. +ları.91r/14, 97r/10
- ancılayın** *onun gibi, öyle*
a. 125v/6
- ol-** *olmak, meydana gelmek, gerçekleştirmek*
o. -a.90v/14, 92r/1, 92v/14, 93r/11, 96r/12, 96v/17, 97r/2, 101v/6, 102v/1, 105v/1, 109r/4, 111r/12, 111r/13, 112r/3, 113r/6, 113r/10, 114v/8, 118r/14, 118v/5, 118v/17, 119r/12, 123r/8, 124r/3, 125r/8, 127v/3, 127v/12, 130v/1, 131r/4, 132r/17, 133r/2, 134r/10
o. -acağın.109r/11
o. -an.108v/11, 126r/13, 126r/14, 126v/6, 130v/16, 131r/6, 132r/12, 132v/2
o. -ar. 103v/7
o. -asın.97r/5, 97r/13, 118v/5
o. -avuz.105r/5
o. -dı. 95v/15, 96r/5, 102r/12, 103v/1, 104r/6, 104r/14, 104v/2, 111v/13, 116r/14, 120r/5, 121v/14, 125v/15, 130r/7(x2), 130v/8, 132r/8, 132r/11, 132r/11, 132v/13, 133r/16
o. -dılar.92v/13, 93r/12, 107r/16, 112r/10, 114r/15, 114v/9, 114v/14
o. -du.115v/12, 121r/11
o. -duğı.93v/16, 96v/7, 97r/1, 97r/7, 119r/9, 132r/7
o. -duğın.98r/13, 122v/14, 128v/6, 132r/15, 134r/12
o. -duğına.108v/4, 124v/17
o. -duğun.109r/16
o. -duk.112r/17
o. -dum.129r/12, 135r/10
o. -duğ.124r/3
o. -dur.96v/1, 121r/5, 122r/10, 133v/1
o. -durur.132v/4
o. -ıcak.93r/17, 96v/4, 101r/16, 101v/2, 111r/15, 111v/2, 122v/7, 126v/3, 126r/4, 134r/3

- o. -inca.95v/9, 115r/15
o. -incak.109r/6, 111r/8, 131r/9(x2)
o. -irsa.126r/16
o. -ma.135v/4
o. -madı.119r/7
o. -mak.132r/14
o. -mağ.130v/5
o. -masa.109r/9, 116v/16,
o. -masun.101v/11
o. -maya.103r/5
o. -mayan.135r/14
o. -maz.96r/11, 103r/4, 120r/2, 122v/13,
o. -miş.90v/12, 94r/17, 95v/17, 96r/7,
111r/15(x2), 112r/7, 114v/13, 123r/9,
123v/3, 125v/5, 133v/5, 133v/6
o. -mişdur.123v/5
o. -mışdı.123r/1
o. -mişlar.92v/17, 124v/15
o. -muş.113r/6
o. -sa. 97r/4, 117v/14, 119v/17, 122v/12,
133v/16
o. -sun.105r/15, 109r/7, 116r/7, 131v/4
o. -unca. 110r/14, 118v/10
o. -up.90v/7, 91v/17, 92r/13, 95v/4, 97v/14,
98v/16, 102v/10, 103r/6, 103r/10, 104r/15,
104v/2, 104v/6, 104v/7, 105r/13, 105v/14,
106r/11, 111v/9, 118v/8, 118v/12,
118v/13, 122r/15, 123r/2, 123r/2, 123r/4,
123r/16, 124v/10, 125v/1, 125v/2, 125v/8,
126v/4, 127v/8, 128r/13, 128v/8, 129v/10,
130r/2, 130v/9(x2), 130v/10, 132r/1,
132v/15, 133r/16, 134r/13, 134v/8
o. -uştırur.122v/10
o. -ur.96v/3, 101r/13, 102v/7, 111r/2,
111r/15, 111r/16, 114v/6, 116v/9, 117r/9,
118r/10, 120r/1, 120r/2, 121v/12, 124r/3,
124v/9, 126r/5, 128v/1, 130v/5, 131r/7
o. -urdu.93v/1, 94v/12,
o. -urlar.130r/5
o. -ursa.98r/15, 109v/11, 120r/2, 123r/3,
o. -ursağ.118v/6, 122r/10,
o. -ursağuz.103r/4
o. -ursın.122r/10
oluk oluk
o. 121r/15
omuz (Yun.) omuz, çigin
o. 113v/13
o. +a. 113v/14
on 10, on
o. 110v/17, 111r/14, 111v/13, 115r/17,
128r/17
o. +ar 111r/5
on altı kez yüz biğ 1 600 000, bir milyon altı
yüz bin
o..97v/12, 97v/13, 98v/6, 98v/16, 99v/6,
101v/8, 104v/7, 106r/3, 106r/4, 107v/4,
109v/3, 127r/14
on beş biğ 15 000, on beş bin
o. 127v/8
on biğ 10 000, on bin
o. 113r/10
on dört 14, on dört
o. 102r/1, 113r/6
on iki 12, on iki
o. 108v/15
o. +si.94r/5
on ikişer (*üleştirme sayı sıfatı '12'*)
o. 111r/6
on iki biğ 12 000, on iki bin
o. 99v/5, 103r/10, 103v/7, 107r/4
on sekiz biğ 18 000, on sekiz bin
o. 116v/13, 117v/15 - 16
on yedi 17, on yedi
o. 118v/9, 132r/2
on yedi biğ 17 000, on yedi bin
o. 120r/14
ondan o zamirinin çıkma durumu; ondan
o. 126v/1
onlar üçüncü çoğul kişi zamiri
o. 103r/12, 106r/10
oñ- iyileşmek, şifa bulmak
o. -maklığa.118r/16
ordu bk. ordu
o. +sına.128r/1
ordu ordu
o. 90v/2
o. +sına.128r/9, 131r/10
o. +sıyla.118v/7
o. +yı.118v/11
ornat- yerleştirmek, kaplamak
o. -dı.93r/13
orta orta, ara, ara yer
o. +da.123r/11
o. +sı.119r/7, 123v/6
o. +sında.114r/17, 118v/16, 119r/14, 123v/6,
123v/7, 125v/3, 127v/3
o. +sından.119r/1
o. sında.123r/17
ot ot, bitki

- o. 98r/5
o. +dur.111r/3
otur- oturmak, yerleşmek, konaklamak
o. 102v/9
o. -dı.107r/14, 109v/15, 110r/16, 111v/5, 119v/3, 123v/9
o. -dılar.94v/3, 98r/1, 115v/17, 116r/10, 117r/5, 125v/11
o. -duğı.124r/11
o. -miş.99v/4, 128r/2
o. -mıssın.123v/13
o. -sun.128r/11
o. -tırdılar.95v/11
o. -ucak.117r/6
o. -up.98v/6, 107r/16, 107v/1, 126v/8, 126v/13, 129v/11, 133r/10
o. -updur.124r/11
o. -ur.113r/10, 128r/3
o. -urken.95r/2, 126v/14, 130r/17, 131v/10
o. -urursa.98r/14-15
otuz 30, otuz
o. 94v/10, 99r/15, 111v/17
otuz beş 35, otuz beş
o. 94v/10-11
otuz iki 32, otuz iki
o. 128v/5, 133r/6
oyna- oynamak
o. -dalar.105v/5
o. -dukları.107v/11
o. -r.90r/17
o. -yalum.90v/5
o. -yan.105v/4
o. -yıcak.98r/3
o. -yıp.107v/7, 108r/4
oyun oyun, eğlence
o. 90v/5, 135v/2

Ö
öç öç, intikam
ö. +inden.122v/17
ö. +iñden.122v/1
öğ- övmek
ö. -üp.105v/5
öğren- öğrenmek, tanımak, bilmek, alışmak
ö. -sün.101r/10, 101v/1
öğret- öğretmek
ö. -diler.101v/17
ökçe ökçe
ö. +lerine.94v/11
öl- ölmek
ö. -di.90r/13, 117v/9
ö. -diğın.94v/5
ö. -diler.133r/2
ö. -dürmek.107v/12, 117v/9
ö. -dürmeyem.120v/8
ö. -elim.121r/4
ö. -en.130v/16, 131r/6
ö. -mez.110v/6
ö. -miş. 114v/12, 126v/17+c
ö. -mişken.117v/10
ö. -üp.108v/17, 131r/7
ö. -ür.130r/4, 131r/8, 131r/9
ö. -ürsevüz.121r/4
ölç- ölçmek
ö. -tüler.123v/4
öldür- öldürmek
ö. -mezdi.120v/6
ölü ölü
ö. 111v/1
ö. +lerin.107v/14
ölüm ölüm
ö. +den.110r/10
ö. +i.118r/17
‘ömr bk. ‘ömür
ö. 122v/1, 131r/14
ö. +e.92v/3, 124v/13
‘ömür (Ar.) ömür, yaşam
ö. 96r/17, 114r/9, 115r/17
ö. +leri.108v/3
öñ ön, ön taraf
ö. 121r/6, 123r/11, 127r/4, 131r/2
ö. +diñ.98v/5, 103v/4, 134r/14
ö. +e.118v/12
ö. +i.96r/3
ö. +in.91v/9
ö. +ince.91v/13, 103v/8, 103r/8, 104r/16, 106r/4, 108v/14, 132v/13
ö. +inde.93r/14, 105r/3, 107v/11, 113v/9, 125r/5, 131v/1
ö. +inden.92r/17, 93v/16
ö. +ine.92r/17, 117r/1, 119v/8, 127r/1, 127v/10, 127v/11
ö. +iñe.95v/8
ö. +lensün.131v/13
ö. +lerine.103v/9
ö. +ümde.124r/5
ö. +üñde.105v/5
öñce önce, ilk
ö. 102r/9
öñre- önünü almak

ö. -di. 126v/17+b , 130r/16
 ö. -yüp.103r/15
öp- öpmek
 ö. -üp.134v/8
ördek ördek
 ö. 125r/10
ört- örtmek, kapatmak, kaplamak
 ö -erdi.94v/12
öt- ötmek
 ö. -di.95v/12, 118v/2
 ö. -dügi.96v/11
 ö. -erdi.93r/16, 93v/1, 93v/2, 93v/17
 ö. -erken.125v/17
öte öte, öbür taraf
 ö. 111r/4, 111r/5, 112v/13, 120v/3
 ö. +si.133v/12
ötüri -den dolayı, -in sebebiyle
 ö. 128r/4
ötüş- ötüşmek
 ö. -diler.125v/8, 125v/11
 ö. -ürken.125v/8 - 9
 ö. -inden.95v/15
 ö. -üp.126v/9
 ö. -ürler.126r/4
öz öz, kendi
 ö. 129v/12
özge başka, diğer
 ö. 118r/4

P

parala- paralamak, parça parça etmek
 p. -rlarıdı.91r/15
pāre (Far.) parça
 p. 90r/6, 94v/12, 99r/9, 100r/1
pāre pāre ‘parça parça-ikileme’
 p. 121v/7
peleng (Far.) kaplan
 p. 103r/14
penāh (Far.) sığınacak yer, melce
penāh kıl- ‘sığınmak’
 p. -up.102v/14
penç (Far.) beş
 p. 108v/3
pençak (Far.) pençe
 p. +lu. 127v/16
pençe (Far.) pençe, el
 p. 127r/4
 p. +leri.112r/3
 p. +siz.131r/2
perçem (Far.) perçem, kākül

p..131r/1
perī (Far.) peri
 p. +n.130r/8
perişan (Far.) dağınık, düzensiz, karmakarışık
perişan ol- ‘dağılmak, karmakarışık duruma gelmek, düzeni bozulmak’
 p. -dı.122r/5
pervāne (Far.) pervane
 p. +ler.108r/8
pervīn (Far.) Ülker takım yıldızı, Süreyyā
 p. 130r/8
pes (Far.) yeter, kāfi
 p. 93r/9, 135r/10
peygāMBER (Far.) peygamber, resul
 p. 92v/4118r/11, 119r/16, 120v/6
 p. +den.96r/13
 p. +dür.92v/10
 p. +i.110r/1
 p. +iseñ.92v/5
peyk (Far.) haberci
 p. +leriyle.106r/12
peyker (Far.) yüz, surat, çehre
 p. +i.130r/9
pīr (Far.) yaşlı, ihtiyar
 p. +dür.114v/5
 p. +i.114v/4
 p. +üñ.114v/6
piyāde (Far.) asker
 p. 92r/13, 95r/16, 98r/3, 102v/6, 108v/13,
 118v/13, 130v/9
 p. +dür. 98r/3, 102v/4
 p. +lerüz.91v/5
post (Far.) post, hayvan derisi
 p. +ın.113v/17
 p. +ından.101v/14, 109v/15
 p. +undan.99r/11
pūlād (Far.) çelik
 p. 93r/15, 104v/1, 104v/7, 119r/9, 119r/17,
 119v/3
 p. +dan.93r/12, 93v/4, 93v/5, 93v/10, 93v/14,
 93v/16, 99r/12, 105v/10, 124r/12
pūlād-pūş (Far. + Far.) ‘çelik zıth’
 p. 91r/12
pusı bk. pusu
pusıda tur- ‘pusuda beklemek’
 p. -an.91v/1
pusu pusu
 p. +da.102v/16
pūr (Far.) dolu
 p. 94v/16, 120v/2

- pür kıl-** ‘doldurmak’
p. -dılar.107v/2, 115v/13
p. -ip.115v/14
- püšte** (Far.) tepe, yığın
p. 102v/17, 103r/7
p. +ye.102v/14
- R**
- ra’d** (Ar.) gök gürelemesi, gök gürültüsü
r. 106r/2, 112r/15, 112r/16
- rağm** (Ar.) inadına, zıddına davranma
r. 117r/12
- râhat** (Ar.) rahat, huzur
r. +i.129r/1
r. +lıgıla.104r/11
râhat ét- ‘rahatlamak’
r. -medi.104r/14
- râhatü’l ervâh** (Ar.) ruhların huzura ermesi
r. 115v/14
- rahmet** (Ar.) acıma esirgeme
r. +i.117v/17
- rahş** (Far.) gösterişli, güzel at
r. 91r/12, 92r/5, 92r/7, 97r/16, 97v/5, 106r/3,
106v/3, 106v/12, 106v/15, 107r/9, 133r/5
r. +a.104v/2
r. +i. 91v/15, 110v/10
r. +ına.91v/17
r. +ından. 91v/15, 97v/2, 106v/14, 106v/15,
107r/2
r. +lar.130v/12
- rām** (Far.) itaat eden, boyun eğen
r. 132v/5, 132v/6
rām ol- ‘itaat etmek, boyun eğmek’
r. -an.135r/12
r. -up.135v/1
- rast** (Far.) rastlama,tesadüf; doğru, düzgün
r. 122v/13, 122v/13, 126v/5, 126v/17+b
r. +dır.114v/6
r. +dur.122v/13
r. +ın.112v/13
r. +lıgınçün.131v/5
rast getir- ‘yerinde, uygun olmak’
r. -se.129v/7
r. -di.121v/5
r. -ürse.90v/5, 111v/4
rast söyle- ‘uygun söz söylemek’
r. -rsin. 109r/11, 59
rast fur- ‘uygun olmak’
r. -miş.122v/5
- raṭb** (Ar.) yaş, ıslak
r. 100v/1
raṭb u yābis ‘münasebetli münasebetsiz söz’
r. 100v/1
- rāvi** (Ar.) rivayet eden, anlatan, nakleden
r. 90r/9, 91r/17, 91v/12, 92v/15, 93v/2,
93v/9, 94v/13, 95r/17, 99v/1, 100r/14,
101v/3, 101v/6, 102r/2, 102r/14, 103v/1,
104r/14, 105r/5, 105v/2, 107v/13, 108v/3,
109r/1, 109r/10, 110r/7, 110r/14, 111r/9,
111v/3, 112r/3, 112v/7, 113v/1, 113v/13,
114r/7, 116r/8, 117r/5, 117v/11, 117v/17,
119v/9, 120r/7, 120v/5, 121v/5, 121v/7,
123r/4, 123r/12, 124r/9, 124v/9, 125r/12,
126r/6, 126v/7, 127r/9, 127v/2, 129v/5,
130r/14, 130v/8, 133v/8, 134v/16
- rāy** (Ar.) fikir, görüş,düşünce
r. 108r/10
r. +ın.101v/5
r. +ına.133v/15
- recm** (Ar.) taşlama,lanetleme, sövme
r. +i.129r/13
- renc** (Far.) ağrı,sızı, hastalık
r. +e.128v/7
r. +i.111r/16, 129r/14
r. +inde.129v/6
r. +inden.129v/15
r. +ine.129r/8
r. +lüler.129v/7
rence kıl- ‘hasta etmek’
r. -up.128v/7
- reng** (Far.) renk
r. +i.97v/4, 123r/9
- resm** (Ar.) eser, iz, alâmet, düzen, şekil, taslak
r. 123r/12
bu resme ‘böyle bu şekilde’
r. +e. 102r/1, 117r/13, 133r/13
ne resme ‘nasıl ne şekilde’
r. +e. 97v/17, 100v/12, 101r/13, 103v/17,
110v/15, 114r/2, 117v/1,
ol resme ‘öyle’
r. +e. 95v/1,
- revān** (Far.) yürüyen,giden, akan
r. 91v/8, 91v/15, 92r/9, 106v/2, 107v/2,
110v/4, 121r/12, 123v/8, 126v/16, 133r/7
r. +ına.108v/17, 124v/9
revān dut- ‘yola koyulmak’
r. -up.112v/15
revān ol- ‘yola koyulmak’
r. -miş.127v/4
revān fur- ‘yola koyulmak’

r. -i/ up. 91v/8, 102r/3, 128v/8

revîn (Ar.) ahenk

r. 120v/16

revnağ (Ar.) göz alıcı güzellik, parlaklık, letâfet

r. 116r/2

r. +i.130r/13

r. +m.118v/2

rızâ (Ar.) rıza, memnuniyet, kabul görme

r. +muz.132v/10

r. +sı.118r/14, 122r/2

rızâ vér- 'kabul etmek'

r. -diler.115r/2

r. -mediler.108v/2

rızık (Ar.) rızık, azık, nimet

r. +m.116v/14

r. +ma.117v/16

rigâb (Ar.) pâdişah bir yere giderken yanında

bulunana, maiyeti

r. 132v/12

rub' (Ar.) dörtte bir, çeyrek

r. 135r/16

rû (Far.) yüz

rû-be-rû 'yüz yüze'

r. 105v/5

rûy-ı zemîn 'yeryüzü'

r. 105v/12, 119v/4

ruh (Ar.) ruh, can

r. 108v/17

r. +ma.133v/10

rûz (Far.) gün, gündüz

r. +ların.115r/7

rûzgâr (Far.) rüzgar, yel

r. +ıla.124v/1

rûzigâr bk. rûzgâr

r. 100r/17, 117r/12, 128v/13, 129v/2

r. +ıla.133r/8

S

sa'âdet (Ar.) mutluluk, bahtiyarlık

s. 100v/15, 107v/1, 105r/17, 115r/17

s. + üj.102v/9

s. +ine.102v/11

sa'âdet kııl- 'mutlu etmek'

s. -up.105r/14

sâ'at (Ar.) saat

s. 93r/15, 93r/17, 93v/7, 93v/8, 93v/11,

93v/13, 93v/16, 94r/1, 103r/4, 109r/10

s. +inde.93v/2, 93v/12

şa'at bk. sâ'at

s. 93v/1

şabâh (Ar.) sabah

s. 90v/8, 90v/10, 93r/3, 95v/10, 96r/7,

101v/8, 102v/15, 104r/14, 109v/4,

111v/15, 112v/5, 118v/10, 123r/5,

123r/13, 125r/2, 125r/13, 125r/17,

127r/10, 127v/8, 127v/17, 130r/2, 130v/8,

132r/4, 132v/10

s. +a.97r/14, 102v/14, 104r/13, 107r/16,

112r/17, 132r/4, 132r/7

s. +dan.112v/4

saç saç, kıl

s..122v/16

s. +dan.99r/6

s. +i.99r/5, 99r/6, 127r/6

s. +ınlayın.127r/6

s. +ları.94v/11

s. +ların.94v/10, 94v/11

saç- saçmak, etrafa dökmek

s. -ılup.111v/15

s. -mayasın.100r/12

şadâ (Far.) ses, seda, avaz

s. 105v/13

şadrubân (Ar.) başvekil, başbakan, sadrâzam

s. 135r/5

s. +a.134r/4, 135r/5

s. +i. 134r/3, 134r/13

şaf (Ar. şaff) dizi, sıra

s. 99v/5, 101r/17, 101v/9, 101v/16, 104v/7,

105v/14, 128r/15

s. +ma.104v/2

s. +ında.116r/10

s. +ından.99v/9

s. +la.115v/17

şaf şaf 'sıra sıra-ikileme'

s..98v/17

şaf ol- 'sıralanmak'

s. -up.117r/5

şaf şavf şur- 'saf saf, sıra sıra durmak'

s. -up.101v/16

şafâ (Ar.) gönül şenliği, rahat, huzur

s. 120r/14, 134v/15

şâfi (Ar.) saf, temiz

s..125v/2, 129v/9

şâğ sağ

s. 95v/11, 98v/13, 99r/8, 111r/16, 115v/15

s. +m.130v/9

s. +ımda.124r/5

şâğış- ötmek

s. -ınca.125v/10

- sağla-** / gerekli şartı hazırlamak;
sağlamlaştırmak
s. -di.112v/1
s. -yu.110v/5
s. -yup.91r/8, 95r/17
- şāhib** (Ar.) sahip, sohbet edilen kimse, koruyan
s. 121r/13, 122v/6
şāhib-i kırān (Ar.) *Zühre ve Müşteri yıldızlarının aynı burç ve derecede olduklarında doğan kişi, böyle bir zamanda tahta çıkan çok başarılı hükümdar*
s. 135r/10
s. +i.116r/3
şāhib-i risālet (Ar.) *peygamberlik sahibi; elçilik sahibi*
s. 96r/11
şāhib-serīr / şāhib-serīr (Ar.) *taht sahibi*
s. 104v/3, 105r/17, 119v/12
s. +i.131v/17
s. +ler. 100v/7, 115v/15, 132r/12
- sahrā** (Ar.) sahra, ova
s. 127v/3
s. +lar.90v/17
s. +lara.112v/4
s. +sı.112v/14
s. +ya.106v/9, 125r/14, 127v/3
- sak** (Ar.) baldır
s. +ımdan.129r/3
- sakal** sakal
s. +a.134r/17
s. +i.117r/15
s. +ına.103r/2
- sakat** (Ar.) sakat
s. +ları.129v/8
- şakın-** uzak durmak, çekimek, kaçınmak
s. 105r/3, 120v/1
- sāki** (Ar.) saki, içki koyan kişi; su dağıtan kişi
s. +ler.107v/3, 115v/13
- sakla-** saklamak, korumak, gizlemek, dikkate almak
s. -ya.131r/9
- şal-** salmak, atmak, bırakmak
s. -ıcak.111r/16
s. -ınca.119v/13
s. -ınur.125r/9, 131r/4
s. -ı/üp. 98v/11, 99v/13, 99v/15, 103v/16, 104v/1, 104v/1, 106v/7, 114v/16, 118v/12, 121r/15, 121r/8, 126v/17
s. -mış.127r/6
- şalavāt** (Ar.) Hz. Muhammet'e edilen dua
s. 134v/15
- salık** tavsiye, bigi; haber
s. 129r/5, 133v/3
salık vēr- *tavsiye vermek*
s. -eyim.129r/5
- saltanat** (Ar.) saltanat
s. +da.99v/4
- şamūd** (Ar.) susmuş, sessiz olmak, sessizlik
s. 105v/14
- şamur** (Ar./Far.) samur, sansargilerden; post
s. +dan.109v/14
- şan (I)** ün, şan, şöret
s. 105v/4, 114v/12
s. +ımda.116r/15
- şan (II)** (Far.) sanki
s. 93v/6
- şan-** sanmak, zannetmek, düşünmek; hesap etmek
s. -asın. 99v/1, 111r/6, 111r/7, 112r/13, 113v/14, 123v/2, 132r/8, 133v/7
s. -mağıl.100r/8
s. -ur.102v/5
s. -ursuz.108r/17
s. -ışdılar.114v/14
s. -ıp.121v/15, 122r/15
- şan'at** (Ar.) sanat
s. +umuñ.124r/9
- sancağ** sancak
s. 90v/3, 90v/15, 101v/9, 105r/3, 105v/11, 106r/1
s. +ın.97r/6
s. +ları.105r/1
s. +uñ. 97r/8
sancağ-ı 'alem 'sancak-ikileme/pekiştirme'
s. 90v/15
- sanç-** saplamak, batırmak
s. -up.105r/12, 106v/14
- şanduk** (Ar.) sandık
s. 124r/13, 124r/15
- sandır** (DS) santır, iri bir bıçak, satır
s. +la. 121v/9
- şanī'** (Ar.) yaratan
s. 135r/8
- sankim** (Far.) sanki
s. 118v/15
- şar-** sarmak, kuşatmak
s. -ılmış.98v/15
s. -ıp.121r/8
s. -maşmuşdur.111r/6 - 7

- saray** (Far.) saray
 s. +ına.101v/5
 s. +ında.110r/12, 111r/12, 113v/1, 118v/5
 s. +ları, 8, 123v/1
 s.+ ında.90r/11
- şarp** sarp, geçilmesi zor, çık dik
 s. 130r/3
- şaru** sarı
 s. 127r/3
- saṭır** (Ar.) satır, yazı dizisi
 s. 92v/1, 120r/8, 124v/12, 128v/5, 133r/6
- sav** haber, söz
 s. +um.100r/8
- şay-** saymak ; kabul etmek
 s. -amadım.113r/14
 s. -dım.113r/14
- sāye** (Far.) mec. yardım etmek
 s. +sinde. 95v/12, 96r/15, 96r/14 – 15, 114r/4
- sāyebān** (Far.) gölgelik ; rüya
 s. 95v/12, 96r/14, 96r/15, 96r/16
- sāyire** (Ar.) vesair, vasaire,diğer, başkası
 s. 91r/11
- sāz** (Far.) saz, müzik aleti
 s. +lu.115v/16
- şaz** çamur bataklık; hasır otu, kamış
 s. +dan.111r/1
- saz u seleb** (Ar.) çırılçılak ?
 s. 98v/16
- sazende** (Far.) çalgıcı, saz sanatçısı
 s. +ler.115v/17
- sebeb** (Ar.) sebep, enden
 s..109r/3, 109r/4, 109r/7, 109r/16, 124v/17
 s. +den.111r/2
 s. +i.109r/12, 126r/1
 s. +ile.109r/4
 s. +imile.122r/4, 122r/8
- sebīl** (Ar.) yol, tarīk, usūl,
 s. 103r/2, 114v/16, 134r/17
- sebze** (Far.) yeşillik
 s. 133r/9
sebze-zār (Far.) ‘çayırılık, çimenlik’
 s..118v/2
- secā‘at** (Ar.) şecā‘at, yiğitlik,cesaret
 s. 102r/15
- secde** (Ar.) secde, ibadet
 s. 122r/7, 122r/8
secde kıl- ‘ibadet etmek’
 s..122r/4
 s. -asım.122r/11
 s. -ayım.122r/7
- s. -mağ.122r/13
 s. -mayacak.122r/9
 s. -up.91v/16
- secer** bk. şecer
 s. 131r/10
- seç-** seçmek, ayırmak
 s. -diler.127r/14
 s. -mek.108r/2
- sedd** (Ar.) set, bir şeyin önüne çekilen engel
 s. 98v/16, 99v/6, 106r/6, 106v/4, 110v/5
- şefer** (Ar.) yolculuk seyahat
 s. +inden. 105v/13
- sehel** ?
 s.102v/4
- şeher** (Ar.) seher, tan yerinin ağarmasından önceki vakit
 s. 107r/17
- şekāmet** (Ar.) sakatlık, hastalık, yanlışlık, bozukluk
 s. 129r/3, 129r/12
- sekiz** 8, sekiz
 s. 131v/17
- sekizinci** 8., sekizinci
 s. 90r/8, 98v/2
- selām** (Ar.) selam, iyilik ve sağlık dileği
 s. .132v/2
 s. +laşdılar.121v/16
selām ét- ‘selamı bildirmek’
 e. -üp.99v/14
selām kıl- ‘selam göndermek’
 s. -ur.121v/17
selām velā hū illā hū ‘tek ve bir olan Allahın selamı’manasına gelen söz
 s. 132v/4
selām vér- ‘selam göndermek’
 s. -di.92r/3, 104v/2
- selāmet** (Ar.) ruh ve bedenen sağlıklı olma, esenlik
 s. 132v/3
 s. +ini.132v/3
- selāṭin / şelāṭin** (Ar.) sultan, padişah
 s. 97r/17, 98r/1, 99r/3, 101v/4, 104v/3, 105v/4, 107v/10, 108v/12, 108v/14, 110v/7, 114v/2, 115v/15, 116v/6, 118v/3, 119v/4, 119v/14, 123r/5, 123r/16, 124r/6, 126v/8, 126v/11, 128r/1, 128r/12, 128v/2, 130r/16, 130v/10, 130v/12, 132r/12
 s. +ler.90v/6, 99v/3, 102v/12, 104v/2, 105r/13, 107v/16, 108v/14, 112v/8, 114r/13, 123v/16, 125r/1, 125r/3, 133v/8

- s. +lerile. 90r/14, 117r/12
selâtiyun sultan, padişah
s. 107v/3
selîm (Ar.) doğru, sağlam
selîm ol- doğru olmak, sağlam olmak
s. -sunlar.129v/16
sem‘ (Ar.) duyma, işitme
s. +ini.118r/7
semi‘ (Ar.) bk. sem‘
s. 118r/8, 118r/9
s. +ni.118r/11
semsak yasemin
s. 107v/3, 115v/13
sen sen, 2. tekil kişi zamiri
s. 94r/7, 96v/10, 97r/6, 100r/6, 100v/2,
100v/9, 101r/6, 102v/9, 105r/2, 105r/8,
107v/5, 109r/16, 113r/13, 117v/13,
118r/3(x2),118v/5, 119r/17, 122r/3,
122r/4, 122r/10, 129v/2, 129v/3, 134r/5,
134v/15, 135v/2
s. +cileyin.105r/17, 113v/1
s. +de.120v/2, 129r/17
s. +den.97r/2, 129v/1
s. +ligüñ.129v/1
s. +üñ.113v/2
sağa sana, ikinci tekil kişi zamirinin yönelme durumu
s. 92v/6, 94r/7, 96v/5, 97r/4, 100r/7,
109r/7, 109r/17, 111v/6, 116r/17,
117v/6, 121v/17,122r/2, 122r/7,
122v/14, 123v/13, 129r/5, 129r/6,
132v/8, 135r/17, 135v/1, 135v/4
senden senden, ikinci tekiil kişi zamirinin ayrılma durumu
s. 124v/8
seni seni, ikinci tekil kişi zamirinin belirtme durumu
s. 92r/4, 94v/4, 96r/14, 96v/6, 117v/5,
117v/5, 122v/2
seniñ senin, sen zamirinin tamlayan durumu
s. +çün.123v/17
senüñ bk. seniñ
s. 94v/7, 97r/3, 97r/7, 97r/8, 97r/9, 100v/2,
100v/9, 111v/7, 114r/10, 114r/10,
114r/11, 115r/14, 122r/3, 122r/2,
122r/3, 122v/1, 127r/12, 129r/17,
131r/12, 131r/15, 131v/4
s. +le.106r/8
s. +ile.121r/3 - 4
seng (Far.) taş
s. 120r/6
s. +in.120r/6, 121r/9
sengistân (Far.) taşlık , taşı çok olan yer
s. 90v/11
s. +dur.112v/17
ser (Far.) baş, kafa,; önder, başkan
s. 97v/11, 115v/16, 103v/16
s. +leri 113r/16
ser-leşker baş asker
s. 128r/1, 104v/5,
s. +ler. 97v/11, 106r/2, 118v/7, 131v/14-15
s. +lere115v/16, 127r/14
serâ-perde (Far.) padişah çadırı
s. +ler. 98r/6, 98v/9
ser-âsime (Far.) sersem, şaşkın
ser-âsime kıl- “sersem etmek”
s. -di. 107r/9
serçe serçe, küçük ötücü kuş
s. +sin.100r/10
serencâm (Far.) akıbet, bir işin sonu; macera
s. 115r/1
ser-firâz (Far.) seçkin, mümtaz, yüce
s. 112r/6, 118v/9, 128r/14
serhad (Far.) sınır boyu,hudut
s. +dine.127v/2, 133v/11
serheng (Far.) bekçi, yasağcı, çavuş
s. +ler.132r/1
serheng-i ser-leşker (Far.) asker başının başı,
çavuşun üst rutbelisi
s. 104v/5,
s. +ler 106r/2,
s. +lere115v/16
serîr (Ar.) taht
s. 128v/2
s. +i. 130v/7
s. +inde.102v/9
s. +ine.107v/1
s. +üñ.103v/16
s. +ler.90v/6, 129v/11
serkeş (Far.) dik kafalı
serkeşlik kıl- ‘dik kafalılık yapmak’
s. -ip.108r/9
s. -mayup.115r/17
s. -urlarsa.108r/14
ser-nigün (Far.) ters dönmüş, tepetaklak
s. 106v/15
server (Far.) başkan, reis
s. 90r/3, 96v/8, 102r/16, 102v/8, 104v/4,
105r/17, 110v/1, 111r/11, 111v/5,
111v/16, 112v/9, 113r/3, 113r/12, 113r/13,

- 113r/14, 114r/9, 114r/14, 114v/2, 117r/8,
119v/15, 120v/17, 121r/3, 131r/7
- s. +den.100v/14
s. +e.96v/5
s. +i.116r/11, 124v/3
s. +içün.107v/11
s. +idüm.128v/13
s. +ile.102v/17, 105r/12, 121r/2
s. +in.134r/15
s. +ler.91r/8, 99r/3, 101v/4, 103r/1, 103r/2,
104r/7, 104r/8, 104r/9, 107r/7, 107v/3 - 4,
107v/10, 108v/14, 108v/15, 115r/6,
116v/6, 118v/3, 119v/5, 121v/6, 123r/5,
124r/6, 126v/17+c, 125v/10, 126v/8,
126v/11, 126v/13, 126v/13-14, 128r/1,
128r/15, 128v/2, 130r/16, 130v/1,
130v/12, 130v/16, 131r/11
s. +lerden.102v/13, 107v/5
s. +lere.104r/1, 121v/3, 130r/6, 130v/4
s. +leri. 105r/16, 107r/6, 108v/12, 109r/1
s. +leriçün.107v/8
s. +lerle.91r/11, 97r/17, 98r/1, 105r/14,
108v/12, 110v/7, 123r/6, 123r/16, 125v/1,
126v/10 - 11, 130v/10
s. +lerinden. 97v/14, 103v/1, 116v/2
s. +leriyle.106v/2, 110v/7
s. +lerüñ. 98v/3, 107v/11, 107v/14
s. +lerüñe.105v/4
s. +üñ.101v/4, 108v/15, 114r/13
- server-ser** (Far.) reis başı, başbakan
s. 115v/15
s. +in.105r/12,
- serv-i hîrāmān** (Far. + Far.) salınarak yürüyen
servi boylu güzel
s. 107v/2
- servî-revān** (Far. + Far.) yürüyen servi boylu
güzel
s. 115v/13
- serzeniş** (Far.) sitem, başa kakma
serzeniş kıl- *başa kakmak, sitem etmek,
takaza etmek*
s. -up.94r/7
- ses** bir kulağın duyabileceği frekans ve
özellikteki titreşim
s. +inden. 106r/17
- set** (Ar. sedd) engel
set ol- set olmak, set oluşturmak
s. -up.121v/5-6
- setr-püş** (Ar. +Far.) örtü
s. 99r/11
- sev-** sevmek
s. -di.109v/12
s. -diler.115v/6
s. -ündi.130r/10
s. -üp.117r/5
- sevahîl** (Ar.) kıyıları, sahiller
s. +inde, 95r/8
- sevām** (Ar.) yılan, akrep vb. zehirli hayvanlar
s. 132v/7, 132v/8
- gevr** (Ar.) öküz, boğa
s. +leyin.127v/14
- seyf** (Ar.) kılıç
s. 101r/10, 104r/17, 106r/5, 106v/14, 110r/5,
121r/1
s. +ile.106r/12, 106v/17
- seyr** (Ar.) mana alemi, rüya
s. 97r/14, 132v/8
s. +imde.95v/12, 95v/13
s. +in.96r/9
s. +üñ.130r/9
s. +üñde.96r/14, 96v/6, 97r/8, 97r/10
- sêyr êt-** *'uzaktan bakmak, gözüyle takip
etmek'*
s. -en.128v/12
s. -erken.128v/4
s. -üp.115v/15
- sêyr kıl-** *'uzaktan bakmak, gözüyle takip
etmek'*
s. -ip.127r/11
- seyrān** (Ar.) gezip dolaşma, gezme, gezinti
s. +a.97r/16, 110v/7
s. +dan.97v/11, 110v/11
- seyrān êt-** *'gezme, dolaşmak'*
s. -erken.110v/8
- seyyāre** (Ar.) gezegen
s. +leyin.115v/14 - 15
- sı- / şı-** kırmak, parçalamak, mahvetmek
s. -dı. 92r/9, 120r/17
s. -dılar.106v/1, 106v/2
s. -duğın.109v/3
s. -duk.107v/17, 108r/4, 111v/10
s. -r.113v/5
s. -ruz.103r/5
s. -yamadılar.119r/6
s. -yan.106v/3
s. -yıp.106v/7, 106v/8, 107r/10, 110r/8
s. -yup.94v/4, 98r/4, 103v/2, 103v/17, 106v/9
- şîfat** (Ar.) hal, vasıf
s. +da.103r/3
s. +dur.103r/3

- s. +ı.126r/10
şığ- sığmak
s. -ar.112v/6
şığa- sıvamak
s. -di.123v/9
şığın- sığınmak
s. 127v/12
şığır sığır
s. 114r/4
s. +ca.127v/12
s. +ımu.111r/2
s. +ına.121r/14, 127v/13
s. +ları.93r/5
sık- sıkmak
s. -ıp.115v/14
şimarla- istemek
s. -di.131r/9
şın- kırılmak, bozulmak, bozguna uğratmak
s. -ıp.109v/5, 114v/10
s. -miş.110r/7
sına / şına- sınamak, denemek; savaşmak
s. -şacak.102v/3
s. -şmağa.100v/14
s. -şmakdur.100v/14
şingun / şingun savaş, mücadele
s. +a.116r/13
s. +da.116r/12
s. +umuz.116r/13
şınur / şınur sınır, hudut
s. 99r/8
s. +dan.132r/3
s. +daş.94v/9
s. +dur.114r/17
s. +ına.98r/12
s. +ından.132r/2
sır (Ar.) sır
s. +rı.129r/15
s. +rına.124r/9
şırıt- sırtmak, gülmek
s. -ıp.118r/4
şırtar- / şırtar- dişlerini göstererek gülmek,
sırtmak; dişlerin ağızdan dışarı çıkması; diş
göstermek
s. -ıp.127r/3
s. -ışıp.113v/15
s. -miş.99r/8
sikke (Ar.) sikke
s. +sinde.124r/14
sil- silmek, sıvazlamak
s. -di.107v/14
s. -üp.94r/9
sıl / şıl (Far.) sel
s. 91r/7, 91v/7, 95r/17, 96r/2, 96r/2, 96r/5,
96r/6, 96v/15, 96v/16, 96v/16, 96v/17,
97r/3, 97r/4, 97r/7, 97r/8, 97r/10, 97r/12,
100r/7, 103v/13, 110v/5, 112v/1, 112v/3,
112v/5, 112v/11
s. +den. 96r/6
s. +dür. 112v/4
s. +i. 112v/2
s. +leyin. 106v/4
s. +ü. 96r/3, 96r/4, 97r/2, 97r/11
sıl-mişāl (Far. + Ar.) sel gibi
s. 111v/14
sıl-vār (Far. + Far.) sel gibi
s. 106v/4, 107r/11
silah (Ar.) silah
s. 99r/12
s. +ları.95r/16
sim (Far.) gümüş
s. 115v/12
simā (Ar.) yüz, çehre
s. +sına.129v/15
simsile (Ar. simsile) Zincir ?
s. 98v/15
şimürg (Far.) Ankā, Kaf Dağı'nın arkasında
yaşadığına inanılan efsanevi kuş
s. +ı. 130r/10
şinān (Ar) ok temreni, sevri uçlu süngü vb.,
mızrak
s. 106v/3, 106v/5, 107r/16, 108r/2
şincāb (Far.) sincap
s. 101v/13
şine (Far.) göğüs, bağır; gönül, kalp
s. 111r/17
s. +leri.112r/1
s. +lerine.94v/12
s. +lüler.112r/1
s. +sinde.93r/2
s. +sine.99r/6
şin- sinmek, saklanmak, gizlenmek
s. -er.126v/3
şipā (Far.) sac ayağı, üç ayak
s. +lar.115v/12
şipā-mişāl sac ayağı gibi
s. 114r/17
şipāh (Far.) asker, ordu
s. 98v/6, 129v/13
s. inu.129v/15
şipāhi bk. şipāh

- s. 98v/16, 107v/4
s. +ler.109r/5,106r/11
s. +lerden.100v/15
s. +ye.127v/16
- siper** (Far.) kalkan
s.+ler.106r/13
- siret** (Ar.) tavır, tabiat
s. +lerine.126r/10
- sitane** (Far.) can alıcı, can alan
s. 128v/15
- situn** (Far.) sütun, yapı direği, kolon
s. 98v/15
s. +layın.99r/12
- siyah** (Far.) siyah, kara
s. 123r/9, 124v/11, 126v/17+a, 127r/6
- siyaset** (Ar.) siyaset, politika
s. +e.108r/12
- siz** siz, ikinci çoğul kişi zamiri
s. 120r/3
s. +celeyin.108r/17
s. +cileyin.115r/16
s. +e.99v/14
s. +ler.93r/8, 93r/9, 104v/10, 104v/12,
104v/14, 116v/11
s. +lerden.93r/10
s. +lere.115v/2, 117r/6
s. +leri.115v/1
s. +lerün.115r/17, 135r/2
s. +ün.110v/15, 111r/4, 112v/16, 117r/2,
135r/17
- sofra** (Ar.) sofrası
s. 132v/11
sofra-şiken (Ar. + Far.) hazır sofrası, aparatif
s. 123r/16
- şol** sol
s. 95v/11, 98v/13, 99r/8, 115v/15
s. +ın.130v/10
s. +umda.124r/5
- şol-** solmak, rengi atmak
s. -miş.97v/4
- soñ / şoñ** son, sonra; arka, art
s. 135v/4
s. +ın.107r/17, 115r/5
s. +ıñ.114v/14
s. +ına.133r/16
- soñra / şoñra** son, sonra
s. 90r/2, 112r/10, 119v/4, 114r/15, 131v/8,
132r/11, 133r/12
- sor-** sormak
s. 109v/10, 109v/16, 110r/10, 110r/17,
114r/12, 122r/14
s. -a.114v/3
s. -dı.110r/11, 109v/16, 113v/2, 116v/3,
127v/5, 130v/2, 131v/9
s. -dılar.110v/12, 123v/5, 125r/15, 134r/12,
s. -udup.118r/2
s. -up.126v/2
s. -uşup.98v/2, 106v/11, 134v/5
- sorud-** somurtmak
s. -up.118r/2
- şovıç** bk. sovuç
s. +ı.133v/9
- sovuç / şovıç** soğuk
s. 133r/16
s. +dan. 117r/9, 133v/2, 133v/3
- şoy** soy, kuşak, nesil
s. +u.113r/5
- şöyle-** / **şöyle-** söylemek
s. 99v/10
s. -di.118r/1, 118r/5, 129r/9
s. -dicişi.109r/15
s. -dim.129r/10
s. -dügi.117v/8, 122v/9
s. -dügün.117v/5, 122r/5
s. -dükçe.118r/14
s. -düm.116v/7
s. -dün.117v/5, 119v/12
s. -me.123v/17
s. -memiş.100r/16
s. -nsünler.100v/1 -2
s. -nür.109r/15
s. -r.117v/9, 122r/12, 123v/12
s. -risem.134v/13
s. -rler.135r/4
s. -rsin.124r/1
s. -se.122v/12
s. -şdiler.133r/3
s. -t. 92v/6,92v/7, 100v/11, 123v/12
s. -ye.122r/14
s. -yelüm.127r/17
s. -yeyim.99v/12
- şöz** söz
s. 90r/7, 99v/3, 99v/3, 100r/15, 100v/7,
100v/8, 101v/8, 114v/15, 116v/7, 116v/8,
116v/15, 118r/17, 119v/11, 120v/11,
122r/5, 122v/5, 122v/12, 124r/1, 130v/5,
131r/9, 134v/13
s. +de.114v/2
s. +den.118r/3, 120v/3

- s. +dür.117v/4
s. +i.92v/10, 109r/15, 113v/12, 116v/15,
117v/8, 118r/2, 118r/3, 118r/7, 122v/9,
128r/5, 134r/2, 135v/2
s. +ile.133v/14
s. +ime.116v/7
s. +iñ. 90v/6, 101v/5, 108r/15, 109v/11,
114r/13, 114v/8, 120v/9, 122v/2, 126r/17,
131v/14, 134v/10, 134v/14
s. +inden.122v/12, 134v/14
s. +ine.115r/8, 122r/15, 122v/3, 123v/16
s. +ini.109r/5, 113v/1
s. +inüñ.122v/3
s. +le 99v/12
s. +ledügi.100v/8
s. +ler.122r/12, 133r/3
s. +lerine.100v/1
s. +leş.117r/17
s. +leşüp.99v/8
s. +üm.99v/12, 135v/4
s. +ümi.120v/2
s. +ümüzden.122v/11
s. +üñ. 98r/4, 129r/16, 135r/14
- su / şu su**
s. 94r/13, 98r/6, 102r/10, 111r/14, 111r/15v,
113r/9, 121r/14, 123r/6, 125v/2,
126v/4,126v/10, 126v/14, 127v/13,
128r/16, 128v/1, 132r/4, 133v/12
s. +dan. 125v/12, 125v/17, 126v/15, 126v/17,
129v/12, 133v/12
s. +dur. 125v/2, 129r/8
s. +nuñ.129r/9(x2), 129v/12
s. +suz.132r/6
s. +ya. 94r/4, 95r/13, 95v/2, 97r/7, 102r/10,
104r/3, 104r/6, 109v/5, 110v/3, 114v/10,
125r/3, 125v/9, 125v/12, 125v/12,
125v/13, 125v/16, 125v/17, 129r/11,
129r/12, 129r/13, 129v/11, 129v/16
s. +yı. 96r/6, 97r/2, 97r/8, 97r/11, 97r/12,
110v/4, 111r/14, 113r/6, 113r/8,125r/4,
129r/7
s. +yın.95r/10, 114v/16
s. +yına.111r/16, 125v/9, 128r/15, 129v/6
s. +yına.130r/1
s. +yınuñ.126v/14, 129v/7
s. +yıyımış.129r/9
s. +yuni.100r/12
s. +cuğazdan.127r/7
s. +cuğazlar. 126v/2
- su'âl (Ar.) soru**
- su'âl ét-** soru sormak, sormak
s. -erlerse.96r/9
- suç suç**
s. +ımız.115r/14
s. +lu126r/16
s. +luyı.126v/1
s. +umı.122r/6
s. +uñ.122r/7
s. +uñı.122r/3
- sulan-** su vermek, su ihtiyacını karşılamak
s. -dı.104r/7
- sulñan (Ar.) sultan**
s. 132r/17, 134r/14
s. +ı.134v/1
- sun- / şun-** sunmak, arz etmek, göndermek
s. -a.134v/10
s. -dı.99v/16, 122v/14, 134v/8
s. -dılar.115v/16
s. -durmadı. 115v/5
s. -mak.115r/6
s. -up.103r/14
s. -uşup. 106r/11
- sunğur (ET) sungur, akdoğan**
s. 125r/6
s. +lar. 125r/7
- şüret (Ar.) suret,şekil, biçim**
s. 92v/13, 96v/3, 111v/16, 117r/14, 121v/13,
122r/12,122r/14, 122r/15, 122v/5
s. +e.101r/9, 101r/11
s. +i.93r/2, 127r/8
s. +in.127r/9
s. +inde.101v/14, 101v/14, 101v/15
s. +ler.127r/7
s. +leri.111v/17, 127v/16
s. +lerin.123r/12
s. +lü.101r/8
- şurnā / şurnā (Far.) zurna**
s. 90v/16, 105v/17, 106r/2, 106r/15, 121r/11
- sü asker, ordu**
s. 104r/15
- süd süt**
s. +idür.111r/3
- süheyl (Ar.) parlak bir yıldız, Yemen yıldızı**
s. 130r/15
s. +inden.98v/8, 105v/13, 106r/13
- sün-** sunmak, uzatmak
s. -işdiler.113v/13
s. -üp.106v/13
s. -üşüp.106r/11
- sünbül (Far.) sümbül**

- s.107v/3
sünjü / şünjü süngü
 s. 99r/13, 106v/13, 121r/1
 s. +ler.106r/11
 s. +lerin.114v/11
 s. +nize.105v/11
 s. +ye.103v/3, 105r/12
sünjü-ser “süngünün başı”
 s. +inden. 103v/15
 s. +ine. 105r/15
sünjük kemik, iskelet
 s. +lerine.111r/6
sünüş- süngü çekmek, süngü ile vuruşmak
 s. -diler.106r/12
 s. -üşüp. 106r/11
 s. -üp. 106v/13
sür- sürmek, sevk etmek
 s. 102r/8, 105r/9, 122v/16
 s. -di.94v/4, 106r/7, 106v/13, 111v/8,
 123v/16, 129v/9, 133v/11
 s. -diler.90v/8, 91v/4, 92r/5, 92r/7, 101v/17,
 103v/8, 103v/12, 103v/13, 103v/14,
 103v/14, 106v/1, 106v/4, 106v/5, 106v/7,
 106v/9, 106v/12, 115r/4, 125r/6, 125v/1,
 127v/9, 132r/4
 s. -dük.112r/5
 s. -dün.109r/5
 s. -e.92r/9, 96r/17, 104r/3, 106v/13, 106v/16,
 107r/8, 112r/6, 113v/13, 128r/15
 s. -elim.101r/17, 108r/14, 108v/5
 s. -en.106r/4, 130v/13
 s. -evüz.98r/15
 s. -mek.108v/6
 s. -mekden.97v/3
 s. -miş.92r/1, 97v/1, 131v/1
 s. -üp.90r/7, 91r/9, 91r/12, 91v/13, 91v/16,
 92r/2, 92r/8, 92r/11, 93r/5, 97v/1, 101v/16,
 102r/14, 102v/14, 103r/10, 103v/2,
 104r/12, 105v/3, 105v/6, 106r/3, 106r/6,
 106v/8, 106v/15, 107r/9, 107r/11,
 108v/11, 110r/5, 110v/4, 111v/9, 113v/5,
 115r/9, 115r/11, 115r/12, 117r/5, 125r/14,
 126v/17+c, 130v/11, 130v/12, 133r/5,
 134v/2
süvār (Far.) ata binmiş kişi, atlı
 s. 90v/7, 91v/17, 104r/15, 104v/2, 118v/10,
 118v/12, 121v/14, 123r/16, 124v/10,
 125v/1, 127v/8, 128r/13, 128v/8, 130v/10,
 132v/12
- şa‘şa‘a** (Ar.) parıltı, parlaklık
 ş. +sından.106r/14
şād (Far.) mutlu, mesut, memnun
şad éd- ‘mutlu etmek’
 ş. -erdim.128v/16
şad ol- ‘mutlu etmek’
 ş. -sun.116r/7
şad-ı hürrem ol- ‘çok mutlu etmek’
 ş. -up.108v/4
şāh (Ar.) padişah, hükümdar
 ş. 90r/10, 90r/14(x2), 90r/15, 90r/16, 90v/1,
 90v/10, 90v/12, 90v/15, 91r/5, 91r/9, 91r/17,
 91v/15, 92r/2, 92r/7, 92r/8, 92r/11, 92r/12,
 92v/2, 92v/15, 92v/17, 93r/1, 93r/5, 93r/6,
 93r/11, 93v/3, 93v/9, 93v/14, 94r/2, 94r/11,
 95v/11, 96r/12, 96r/13, 97r/14, 97v/3,
 97v/4(x2), 97v/5, 97v/8, 97v/11, 97v/12,
 97v/13, 97v/14, 97v/17, 98r/1, 98v/13, 99r/4,
 99r/16, 99v/2, 99v/4, 99v/7, 99v/12, 99v/16,
 100r/1, 100r/14, 100v/2, 100v/6, 100v/10,
 101r/4, 101r/7, 101r/11, 101r/12, 101v/5,
 101v/6, 102r/15, 102r/17, 102v/1, 102v/2,
 102v/7, 104r/1, 104v/6, 104v/8(x2),
 105r/1(x2), 105r/4(x2), 105r/16(x2),
 105v/1(x2), 105v/6, 106r/1, 106r/17, 106v/2,
 106v/11, 106v/12, 106v/13, 107r/3, 107r/4,
 107r/7, 107r/9, 107v/8, 107v/11, 107v/13,
 107v/16, 108r/1, 108r/2, 108r/3, 108r/5,
 108r/6(x2), 108r/10, 108r/12, 108r/15,
 108v/2, 108v/3, 108v/5(x2), 108v/12,
 108v/16, 109r/1, 109r/3, 109r/10, 109v/6,
 109v/9, 109v/11, 109v/12, 109v/15, 110r/9,
 110r/13, 110r/15, 110r/16, 110v/7(x2),
 110v/11, 110v/14, 111r/4, 111r/10, 111r/11,
 111r/12, 111r/15, 111r/16, 111v/3, 111v/5,
 111v/6(x2), 112r/4(x2), 112v/9, 112v/16,
 112v/17, 113r/3, 113r/4, 113r/12, 113r/13,
 113r/14, 113v/1v, 113v/9(x2), 113v/11,
 113v/12, 113v/17, 114r/1, 114r/5, 114r/7,
 114r/9, 114r/16, 114v/3, 114v/4, 114v/6,
 114v/8, 115v/12, 116r/4, 116r/8, 116r/10,
 116r/15, 116r/16, 116v/2, 116v/3, 117r/3,
 117r/6, 117r/8, 117r/10, 117r/12, 117r/14,
 117r/17, 117v/7, 117v/12, 118r/17(x2),
 118v/3, 118v/4, 118v/7, 118v/10(x2),
 118v/11, 118v/14, 118v/17, 119r/11, 119r/17,
 119v/8(x3), 119v/9, 119v/10, 119v/12,
 119v/14, 119v/17, 120r/2, 120r/4, 120v/5,
 120v/9, 120v/12, 121r/1, 121r/5, 121r/6,
 121v/14, 122r/5, 122r/6, 122r/8, 122v/2,

- 122v/6, 122v/7, 122v/8, 122v/9, 123r/4, 123r/6, 123r/12, 123r/13, 123r/15, 123v/13, 124r/11, 124r/13, 124r/14, 124v/9, 124v/14, 125r/4, 125r/5, 125r/16, 125r/17, 125v/17, 126r/1, 126r/8, 126r/17(x2), 126v/2, 126v/9, 126v/10, 126v/12(x2), 126v/16, 126v/17, 127r/1, 127r/9, 127r/11, 127r/17, 127v/5, 127v/7, 127v/10, 127v/11(x2), 128r/2, 128r/8, 128r/11, 128r/12, 128r/16, 128v/4, 128v/6, 128v/10, 129r/15, 129v/5, 129v/10, 129v/14, 129v/16, 130r/2, 130r/5, 130r/6, 130v/4, 130v/10, 130v/14, 130v/15, 131r/4, 131r/11, 131r/16, 131r/16, 131v/1, 131v/2, 131v/5, 131v/9, 131v/13, 131v/14, 132r/2, 132r/3, 132r/6, 132v/11, 132v/17, 133v/10, 133v/12, 133v/13, 133v/15, 133v/17, 134r/3, 134r/6, 134v/8, 134v/11, 134v/12, 134v/16, 135r/9, 135r/14
- ş. +a. 90r/13, 91r/8, 95v/9, 97v/2, 98v/5, 99v/3, 99v/17, 100r/13, 102r/8, 102r/8, 104r/8, 104r/16, 105v/2, 108r/11, 109r/17, 109v/8, 109v/14, 110r/9, 110r/12, 110r/14, 110v/7, 115r/7, 115r/10, 115r/13, 115v/1, 115v/7, 116r/6, 116r/6, 117r/12, 121r/5, 121v/16, 123r/8, 125r/8, 128r/8, 128v/4, 129v/10, 130r/4, 130v/17, 131v/6, 132r/15, 132v/1, 132v/12, 133r/7, 134v/9
- ş. +dan.100v/14, 105v/2, 109v/11, 115r/14, 117r/4, 121v/15, 121v/16, 126r/16, 126v/17+b
- ş. +ı.99r/2, 105r/10, 109v/12, 110r/12, 115v/11, 117r/4, 127v/3, 128r/10, 128r/10, 131v/3, 132r/1
- ş. +ıla.90v/6, 91r/8, 92v/1, 92v/16, 99r/3, 101v/4, 102v/12, 106v/10, 112v/8, 114r/13, 116v/6, 119v/4, 121r/13, 121v/3, 121v/6, 123r/4, 123v/10, 123v/16, 124r/10, 124v/17, 125r/3, 125v/10, 126v/7, 127v/8, 127v/10, 128r/1, 128r/15, 129r/16, 130r/14, 130r/16, 130v/1, 131v/14, 132r/9, 133r/5, 133v/8
- ş. +ıı.133v/15
- ş. +içün.128v/2
- ş. +lar.107v/11, 116r/10, 123v/17, 124r/6
- ş. +lara.108r/6
- ş. +lardan.131v/15
- ş. +larından.109r/6
- ş. +laruı.108r/6
- ş. +umız.115r/16
- ş. +uı.94r/1, 96r/7, 96r/8, 102r/12, 105r/16, 106v/6, 110r/3, 110v/2, 110v/9, 110v/10, 115r/3, 116r/4, 121r/6, 121r/7, 123v/15, 125r/5, 128r/7, 134v/10
- şāh-ı cihān** ‘*cihan şahı*’
- ş. 91r/1, 91v/13, 93r/7, 104r/16, 105r/7, 105r/15, 107v/10, 110v/16, 111r/5, 111r/7, 111v/12, 112v/14, 113v/3, 116r/11, 118v/5, 122r/11, 123r/15, 126r/7, 127r/13, 129v/6, 129v/12, 130v/8, 132v/11, 131r/13, 132v/9, 133r/7
- şāh-ı zemīn** ‘yeryüzünün hükümdarı’
- ş. 102r/14, 102v/9, 109r/13, 114r/3, 114r/10, 116r/13, 119r/4, 119r/12, 132v/6
- şāh** (Far.) Dal, budak:
- ş. +ları.125v/5
- ş. +ına.125v/8
- ş. +ında.125v/11
- şāhadet** (Ar.) şehid olma
- ş. 97r/6
- şāhadet getir-** müslüman olmak için söylenen söz, kelime-i şahādet getirmek
- ş. -di.110r/1
- şāhin** (Far.) şahin, yırtıcı avcı kuş
- ş. 96v/3, 100r/10, 108r/7
- ş. +ler.125r/6, 125r/7
- şahş** (Ar.) kimse, kişi; bir kişinin şekli ve sureti
- ş. 91v/17, 131v/7
- şāhzade** (Far.) padişahın oğlu
- ş. +leriyle.107r/3
- şak** (Ar.) yarma, yarıma
- ş. 127r/5
- şak kıl-** ‘vurmak’
- ş. -dı.106v/17
- şakı-** ötmek
- ş. -dı.112r/15, 121v/3
- şakış-** ötüşmek, bağırışmak
- ş. -şdılar.102r/3
- şākird** (Far.) öğrenci, talebe
- ş. +i.129v/17
- ş. +im.133v/17
- şast** (Far.) Okçuların sağ ellerinin başparmağına taktıkları, kirisin titremesini önleyen ve okun hedefi bulacak şekilde düz gitmesini sağlayan yüzük, zıhgir, keştiban
- ş. 126v/17
- şas-** şaşmak, hayrete düşmek, yanılmak
- ş. -dı.132r/9
- ş. -urdayım.121v/11

- şaz** bk. şād
 ş..115v/12
şaz ol- *mutlu olmak*
 ş. -up.95v/1, 104r/1
şaz ol- *mutlu olmak*
 s. -up.95r/4
 ş. -ğil.113v/6
 ş. -sun.134v/15
- şāzī** şādī, mutluluk verici, neşe veren, bk. şād
 ş. 130r/12
- şecer** (Ar.) şecer, ağaç
 ş. +in.108v/3
- şehid** (Ar.) Allah ya da vatan uğrunda savaşarak ölen kimse, şehit
 ş. 108v/11
- şehir** (Far.) şehir, yerleşim yeri, kent
 ş. 92r/16, 92v/3, 92v/4, 92v/5, 92v/12, 93r/6,
 113r/9, 114v/1, 114v/1, 131v/10, 132r/5,
 133v/2, 133v/3, 133v/3
 ş. +den.123v/6, 124v/10
 ş. +e.132r/5
 ş. +üñ.132v/14
- şehir** bk. şehir
 ş..127v/3, 132v/14
 ş. +e.90r/4, 123v/1, 124v/14, 132v/13
 ş. +i.90r/2, 90r/5, 90r/9, 90r/9, 132v/12,
 133r/3
 ş. +ile.90r/8
 ş. +iñ.125r/1, 133r/2
 ş. +üñ.90r/6, 123v/2, 123v/4, 124v/10,
 124v/14, 124v/16, 132r/5, 132v/16,
 133r/1, 133r/4, 133v/3, 133v/9
- şehriyār** (Far.) hükümdar, padişah
 ş. 120r/9, 124v/1, 128v/13, 129r/4, 134r/2,
 135r/7
- şehsuvār** (Far.) ata ustaca binen, usta binici
 ş. 97v/1
- şekil** (Ar.) şekil, suret
 ş.. 4v/15, 99r/5, 99v/2, 100v/17, 125r/12
 ş. +i.121r/14
 ş. +idür.117r/16
 ş. +inde.101r/16
 ş. +ine.110r/15
 ş. +lere.101v/17
- şem'** (Ar.) mum
 ş. 127r/1
 ş. +i108r/8
 ş. +ine.114r/11
şem' kıl- *'açık, aydınlık etmek'*
 ş. -ıp.122v/4
- şemâil** (Ar.) dış görünüş
hılâl-ı şemâil *'hilal şeklinde'*
 ş. +i.114v/9
- şenefe** bir savaş aleti?
 ş. 92r/1, 105v/11
 ş. + sin 92r/5
- şer** (Ar.) kötülük, fenalık
 ş. 118r/10, 122v/12
- şer'** (Ar.) şeriat
 ş. +i.135r/12
- şerh** (Ar.) açma, açıklama
şerh ét- *'açıklama'*
 ş. -ersem.127r/15
şerh éyle- *'açıklama'*
 ş. -di.129r/9
- şeriat** (Ar.) doğru yol; kanun, yasa, düzen
 ş. +inca.108v/13
- şey** (Ar.) şey
 ş. 126r/4
 ş. +e.126r/2
- şeydā** (Far.) divane, aşık, meczup
 ş. +lar.118v/2
- şeytān** (Ar.) şeytan
 ş. 121v/8, 122r/14, 122v/1, 122v/14, 122v/15,
 122v/17
 ş. +a.122v/16
 ş. +dur.122v/8, 123r/4
 ş. +ı.122v/5, 122v/6
- şıfıldu** yansıma ses, şıf sesi, şıfıltı
 ş. +sından.106r/14
- şıpıldu** yansıma ses, şıp sesi, şıpıltı
 ş. +sından.106r/14
- şiddet** (Ar.) şiddet, sertlik
 ş. +inden.100r/17
- şifā** (Ar.) şifa, çare, derman
 ş.. /8, 130r/2
- şikār** (Far.) av
 ş. 113r/2, 127v/15
 ş. +a.125r/3
 ş. +dan.113r/3
 ş. +lara.131r/8
 ş. +uñ.130v/15
şikār ét- *'avlamak'*
 ş. -diler.127r/15, 127v/10, 130v/14
şikār kıl- *'ava çıkmak'*
 ş. -dılar.130v/11
 ş. -up.125r/4
- şikār-gāh** (Far.) av yeri, avlak
 ş. +ıdur.127v/6
- şikayet** (Ar.) şikayet, sızlanma

- şikayet kıl-** şikayet etmek, sızlanmak
ş. -mağdur.107v/12
- şiken** (Far.) büküm, kıvrım
ş. 132v/11
- şimāl** (Ar.) kuzey
ş. +den.111r/5
ş. +ün.131r/16
- şimden** şimdiden
ş. 118r/16
- şimdi** şimdi
ş. 104r/11, 117v/5, 117v/9, 123v/2, 126r/
126r/3
ş. +ki.105r/4
- şol** uş ol, şu, o
ş. 108r/6, 133r/11
ş. +dur.96v/9, 97r/1, 97r/12, 105v/16
- şöyle** şöyle
ş. 90r/16, 90v/17, 91r/6, 91r/16, 91v/8,
92v/14, 92v/16, 93r/11, 93r/14, 93r/16,
93v/6, 93v/7, 93v/11, 93v/13, 93v/17,
95v/15, 95v/17, 96r/2, 96r/4, 96v/6,
96v/12, 98v/9, 99r/5, 99r/11, 99r/14,
100v/17, 101r/9, 101v/1, 101v/4, 101v/9,
102r/3, 102v/7, 102v/12, 103r/1, 105r/4,
105v/1, 105v/6, 105r/11, 106r/13,
106v/15, 107r/9, 107r/11, 107v/3, 107v/9,
107v/13, 108r/1, 108r/5, 108r/7, 108r/15,
108v/6, 109r/3, 109r/8, 109r/10, 109v/14,
110r/15, 110v/10, 111r/1, 111r/2, 111r/6,
111r/14, 111v/1, 111v/1, 111v/10,
111v/13, 111v/16, 112r/3, 112r/3, 112r/6,
112r/12, 112v/14, 113r/2, 113v/6, 114r/3,
114r/4, 114r/6, 114r/7, 114r/13,
114r/15(x2), 114r/16, 114v/1, 115r/1,
115r/8, 115v/6, 115v/6, 116r/8, 116r/15,
116v/5, . 116v/10, 117r/9, 117v/1, 117v/4,
117v/11, 118r/2, 119r/4, 119r/5, 119r/8,
119r/11, 119r/17, 119v/4, 119v/5, 119v/7,
119v/9(x2), 120r/4, 120r/9, 120r/12,
120r/17, 120v/12, 121r/4, 121r/6, 121v/2,
121v/9, 122r/5, 122r/10, 122v/6, 122v/16,
123r/8, 123r/9, 123v/1, 123v/3, 123v/4,
123v/5, 123v/13, 124r/7, 124r/10, 124v/2,
124v/15, 124v/16, 124v/17, 125r/11,
125r/15, 125v/2, 125v/3, 125v/4, 125v/7,
126r/1, 126r/6, 126r/8, 126v/6, 126v/10,
127r/13, 127v/10, 127v/15, 128r/3,
128r/17, 128v/1, 128v/6, 128v/11,
129v/16, 130r/6, 130v/1, 130v/9, 131v/5,
132r/8, 132r/9, 132v/7, 132v/9, 132v/16,
132v/17, 133r/1, 133r/14, 133r/15,
133r/17, 133v/4, 133v/6, 133v/7, 133v/16,
134r/3, 134v/2, 134v/9, 134v/13, 135v/3
ş. +ce.129r/17
ş. +dür.90v/14, 96r/16, 116r/14, 116r/16,
119r/13, 125v/16, 126r/10, 133r/2
- şu** şu
ş. 129r/17
ş. +uğazlar. 126v/2
ş. +nca.120v/10
ş. +nlar.120v/7
ş. +ña.96v/7, 96r/15, 97r/5, 118v/14, 126r/14,
122r/17
ş. +ñadur.109r/12
- şū'le** (Ar.) alev
ş. +sinden.105v/12
- şuā'** (Ar.) ışın
ş. +ından.112r/16
- şūr** (Far.) gürültü, kavga, fitne
ş. 132v/7
ş. +sız. 126r/5
- şūriş** (Far.) karışıklık, kargaşalık
ş. +e. 126r/6
- şükür** (Ar.) şükür, minnet dile getirme
ş. 122r/7
ş. +i.122r/8
şükür kıl- 'şükretmek'
ş. -duk.11v/15
ş. -ip.107r/13
ş. -up.129v/11
şükür ol- 'şükretmek'
ş. -sun.107v/16
- şükürâne** (Ar.) iyilik bildirme
ş. +si.122r/4
- T**
- tā** (Far.) ta, kadar, değin
t. 90r/3, 92v/13, 93r/10, 99r/5, 100v/15,
101r/10, 102r/9, 104r/14, 106v/5, 109r/6,
112r/10, 112r/17, 116r/2, 118v/7, 120r/14,
121r/10, 126r/13, 127v/1, 129r/11, 129v/1,
130v/11, 131r/9, 132r/4, 133v/14
- tā'at** (Ar.) ibadet, takva
t. 117v/1
t. +i.126r/11
- ta'ayyün** (Ar.) meydana çıkma, aşikar olma
t. 129r/16
- tabakat** (Ar.) tabakalar; sınıflar, zümreler
t. 118r/12
- taban** taban, yer

- t. 98v/15
t. +ma.99r/10
t. +larından.94v/15
ṭabanca tokat, şamar, darbe
t. 135v/3
ṭabīb (Ar.) hekim, doktor
t. +ler.129r/2
ta‘bir (Ar.) tabir, yorum
t. 96r/10, 96r/13
t. +de.96v/1, 96v/7
t. +in.96r/12, 96r/14
ta‘bir ét- yorumlamak
t. 96r/8
t. -mediler.96r/10
ṭabl (Ar.) davul
t. 90v/3, 90v/15, 105v/17, 106r/1, 106r/15,
107r/13, 110r/2, 110v/12, 121r/10, 125r/6
t. +ın.105r/13
ṭabūl (Ar.) davul, tabl
t. 93v/5
tābūt (Ar.) tabut, sandık
t. 108v/14
t. +ların.108v/13
t. +ın.108v/15
tāc (Far.) taç
t. 123r/14, 125v/1, 135r/9
t. +ın.107v/1
tāc ur- ‘taç takmak’
t. -up.109v/15
tāc-dār (Far. -dār) ‘taç sahibi’
t. 115v/15
ta‘cil (Ar.) acele ettirme, çabuklaştırma,
hızlandırma
t. +dür.97v/4
ṭağ dağ
t. 90v/11, 91v/6, 96r/1, 97r/7, 111r/13,
112r/6, 112r/7, 112r/9, 112r/13, 112v/3,
112v/5, 123r/13, 123r/16, 125r/15, 126v/4,
128r/2, 130v/1, 130v/10, 130v/11, 130v/12
t. +a.90v/4, 92r/13, 112r/6, 112v/9, 112v/10,
118v/12, 123r/6, 128r/14, 130r/3, 130v/9
t. +da.90v/13, 96v/15, 112r/12, 112v/10,
120r/10, 130r/5, 130r/14, 130r/17
t. +dadur.118v/11, 123r/15
t. +dan.90r/17, 90v/4, 91r/8, 91v/6, 91v/7,
96v/15, 96v/16, 112r/7, 112v/1, 112v/15,
118v/12, 130v/11, 130v/13
t. +ı. 92v/14, 99r/9, 112r/15, 112v/14, 113r/1,
113r/6, 113r/7
t. +ıla.126v/3
t. +lar.105v/9, 106v/9, 132r/8, 133r/16
t. +larda.113r/2
t. +layın.96r/5
t. +laşdılar.115v/11
t. +laşup.103v/11
t. +lu.108r/11, 109v/9
t. +uñ.112v/11, 112v/13, 118v/15,130v/9
ṭağid- bk. ṭağit-
t. -dılar.92r/12
ṭağil- yayılmak, dağılmak, ayrılmak
t. -alar.90r/17
t. -dılar.117r/10
t. -up.102r/10, 104r/4, 112v/4
t. -ur.111v/2
ṭağit- dağıtmak, parçalamak
t. -alum.113v/3
t. -dı.100v/6
t. -dılar.106v/8, 106v/9
t. -ip.114v/9
t. -ma.135v/5
ṭahsîn (Ar.) övme, takdir etme, alkışlama
t. 105v/2
ṭahsîn ét- ‘onaylamak’
t. -di.93v/3
t. -ip.109v/12
ṭahsîn kıl- ‘onaylamak’
t. -di.93v/9, 94r/2, 124r/15
t. -dılar.90v/6, 101v/5, 123r/5
ṭahsînle- taktir etmek, onaylamak
t. -di.116r/8, 121r/7, 125v/6, 131v/2-3
t. -diler. 102v/12, 126v/8
ṭaht (Far.) taht
t. 99r/2, 135r/9
t. +ına.126v/17
t. +ından.126v/16
ṭaht-ı zerrîn (Far. + Far.) ‘altın taht’
t..99v/4, 126v/10
ṭaht-gāh (Far.) pāyitaht, başşehir
t. 131v/10
ṭahta (Far.) levha; tahta, kereste
t. 107r/14, 126v/17+b
t. +layın.94v/12
ṭā’ife (Ar.) topluluk, bölük, grup
t. 95r/1
t. +nüñ.133v/17
t. +ye.101v/1
ṭak- takmak, geçirmek, iliştiirmek, asmak
t. -ındı.104v/1
ṭakaza (Ar.) arzu, istek talep
t. +sınca

taḳdīr (Ar.) takdir, yazgı

t. +e.104r/10

t. +ile.90r/1

t. +inde.109r/8

t. +iyle.120r/10

taḳdīr-i Rabbānī (Ar. + Ar.) ‘Allah’ın takdiri,
takdir-i İlahî’

t.109r/8

ṭal- dalmak

t. -ıp.134r/17

ta‘lim (Ar.) öğrenme, öğretme, ders

t. 133v/17

tamām (Ar.) tam, tamam, tamamlanmış

t. 93r/17, 111v/2, 121v/4

tamāmet (Ar.) tamam olma, tam olma, tamlık

t. 130r/11

ṭamurād (Ar.) tamir, onarma

t. 90r/2

ṭamurād yap- ‘tamir etmek’

t. -dı.90r/2

ṭanāb (Ar. ṭināb) çadırı kazığa bağlayan ip

t. +ların.126v/10

ṭanbūr (Far.)

t. +a.116r/1

ṭap- tapmak, ibadet etmek

t. -am.117v/3

t. -ar.109v/16, 110r/17, 110v/13

t. -arsın.110r/17, 110v/12

t. -aruz. 109v/17, 116v/5, 116v/8

t. -maz.116v/12

t. -mzsin.110v/13

ṭara- taramak

t. -maduklarıçün.94v/10

t. -mazlarıdı.94v/11

ṭaraf (Ar.) taraf, yön

t. +a.90v/9, 91v/14, 104r/15,105r/9, 114r/1

t. +da.95v/5

t. +dan. 91v/1, , 91v/2, 91v/3, 96r/1, 102v/14,
103v/14,104r/12, 105r/11, 105v/8, 106r/5,
106r/9, 107r/1, 109v/5, 110r/3, 111v/13,
115r/3, 115r/11, 115v/9

t. +ın.98v/4, 102r/5, 106v/2

t. +ından.96v/14, 106r/9

ta‘rīf (Ar.) tanım

ta‘rīf ét- ‘tarif etmek, tanıtmak’

t. -icek.101v/6, 134r/3

tārīḥ (Ar.) tarih

t. 93r/2, 109v/2, 113r/11, 133v/9

t. +ler.108v/16

tārumār (Far.) perişan, dağınık

tārumār kıl- ‘dağıtmak, perişan etmek’

t. -dı.107r/9

ṭās (Ar.) tas, derin yayvan kap

t. 93r/14, 93v/1, 93r/15, 93v/2

t. +a.93r/15, 93v/1, 93v/2

tasa (Far.) üzüntü, kaygı

t. +landı.131v/2

taş bk. taş

t..100r/9

taş taş

t..91r/13, 117r/9, 118v/16, 119r/3, 119r/4,
119r/6, 119r/7, 119r/10, 119r/12, 119r/13,
119r/14, 119v/1, 119v/2, 119v/3, 119v/4,
119v/5, 119v/6, 119v/7, 126v/4, 132v/13,
132v/15

t. +a.113r/11, 120r/7, 128v/12

t. +da.120r/8, 126v/3

t. +daki.121r/8

t. +dan.119r/3, 119r/10

t. +dur.113r/1

t. +ı.92v/7, 99r/8, 119r/1, 119v/11, 120r/7,
120v/15, 121r/9

t. +ıla.93r/6

t. +ınca.118v/17

t. +ınlayın.99r/7, 118v/16

t. +ları.132v/15

t. +udur.119r/3

t. +uğ. 119r/1, 119r/7, 120r/12

t. +suz.98r/3

taşarı dışar

t. 127r/3

taşra dış

t. 99r/8, 111r/1, 121r/17, 127v/9, 133r/4,
135r/12

t. +dan.114r/12

ṭat tat, lezzet

t. +lu.134r/2

ṭavar mal, mülk

t..114r/5

t. +larını.97v/10

t. +umuz.111r/2, 113v/5

ṭavā’if (Ar.) topluluklar bölükler

t. 95v/4

t. +i.106r/17

t. +den.101r/1

ṭavf (Ar.) tavaf, saf, sıra

t..101v/16

ṭavşan tavşan

t. +a.123r/10

ṭavul (Ar.) davul, tabl

- t. +1.93v/8
t. +lar.106r/15, 121r/11
- ṭāvus** (Far.) tavus
t. +1. 130r/8, 130v/6
- ṭayan-** dayanmak
t. -miş.99r/13
- ta‘zīm** (Ar.) hürmet etme, büyüklük gösterme
t. 94v/1
- tāziyāne** (Far.) kırbaç, kamçı
t. 127r/5
t. +sin.123v/15
- tebāh** (Far.) yıkılmış, harap olmuş
t. 133v/6
- tebessüm** (Ar.) gülümseme
t. 99v/17
- tedbīr** (Ar.) tedbir, önlem
t. 108r/10, 100v/16
t. +ümüz.104r/10
- teferrüc** (Ar.) ferahlama, gezinti, seyir
teferrüc ét- ‘gezintiye çıkmak’
t. -düy.131r/12
t. -sün.113v/12
teferrüc kııl- ‘gezintiye çıkmak’
t. -a.92r/17
t. -alım.127r/12
t. -dılar.133r/4
t. -ıp.131r/5
- te’hīr** (Ar.) erteleme, geciktirme
t. +e. 109r/10
- tek** tek
t. 109v/1
- tekbīr** (Ar.) Allah’ın birliğini dile getirme
t. 92r/5, 92r/6, 97r/5, 97r/6
tekbīr get- ‘Allahu ekber demek’
t. -ürdüm.96r/4
t. -ürüp.92r/5, 92r/6, 92r/8, 106v/8,
108v/13
- tekye** (Ar.) dayanak, destek
t. 124v/13
tekye kııl- ‘dayanak belirlemek’
t. -an.124v/13
- telkīn** (Ar.) bir fikri aşlayıp zihnine sokma,
öğretme
t. 110v/2, 110v/14,
telkīn kııl- ‘anlatmak’
t. 117r/2
t. -dı. 109v/17, 117r/2
- ten** (Far.) ten, beden, vücut
t. +i.99r/15, 99r/15
t. +in. 99r/11
- t. +leri.94v/15, 94v/16
t. +uğ.116r/8
- terbiye** (Ar.) terbiye
t. +ye.118r/15
- tercümān** (Ar.) mütercim, çevirmen
t..110v/14, 111r/4, 113v/9, 114r/1
- tesbīh** (Ar.) Allah’ı kusur ve noksanlıktan uzak
olduğunu söyleme
zīkr-i tesbīh ét- ‘anmak, ibadet etmek’
z. icek126r/11
zīkr u tesbīh eyle- ‘anmak, ibadet etmek’
z. mek 126v/7
- teshīr** (Ar.) sihir, büyü
t. 120r/1, 120r/3, 120v/14
t. +ile.121r/1
t. +lerin.121v/4
teshīr ét- ‘büyüden etkilenmek’
t. -diler.121v/5
- tevekkül** (Ar.) Allah’a güvenme, havale etme
tevekkül kııl ‘bir şey için çabalayıp gerisini
Allah’a bırakma’
t. -alım.101v/1
- tevhīd** (Ar.) Allah’ın birliğine inanma
t. 109v/1,118r/5
t. +i.118r/1(x2)
- ṭılsım** (Ar.) sihir, büyü
t. 93r/16
t. +1.93v/3
t. +ın.93v/7
ṭılsım ét-
t. -di.93r/14
- ṭılsım** bk. ṭılsım
t. +1.93v/9, 93v/13, 93v/15
t. +ları.94r/2
t. +ıla.93v/16
- tımar** (Far.) belirli bir hizmet karşılığında
şahıslara verilen toprak parçası ya da para
t. 109r/6
t. +ın.109r/6
- ṭırnağ** tırnak
t. +1.112r/3
- ṭığ** (Far.) kılıç
t. 112r/2
t. +larıla.121v/7
- ṭır** (Far.) ok
t. 105r/10, 106v/3, 126v/16
- tiz** diz
t. 102r/16
- ṭız** (Far.) çabuk
t. +cek.97r/14

- üz hitâb kıl-** ‘acil haberi yetiştirmek’
t. -mağdan 97v/3
- toğrak** bk. toprak
t. +a.100r/12
t. +ı.122v/16
- toğ-** doğmak
t. -a.100v/15
t. -duğı.111r/8
- toğan** doğan, kartalgillerden
t. 100r/10, 125r/10
- toğrul-** doğrulmak
t. -mış.96r/2
t. -dur.123v/10
- toğtad-** pekiştirmek
t. -dılar.102r/1
- toğut-** vurmak
t. -up.108r/7
- toğun-** dokunmak
t. -mış.105v/12
- toğuş-** çarpışmak
t. -up.93v/11
- toğuz bin** 9 000, dokuz bin
t..91v/6, 92r/10
- toğuz yüz** 900, dokuz yüz
t. 90r/2
- tol-** dolmak
t. -dı.112r/9, 125v/15, 125v/16, 130v/1
t. -du.91v/11
t. -durdılar.107r/5
t. -ınur.111r/8
t. -mış.91r/3
- toła-** dolamak
t. -yu.113r/9 x2
- tolu** dolu
t. 98v/9, 124r/14, 124v/15, 125r/1
t. -udur.116v/14
t. -udurup.117v/16
- toğ donmak**
t. +ı.111r/14, 129v/12
- toğ-** donmak
t. -ar.111r/14
t. -mış.128r/16
- toğrak** toprak, yer
t. +da.126v/3
- topuk** topuk
t. +ına.99r/5
- tortu** (Far.) tortu, birikinti
t. +sun.100r/17
- torun** (Erm.) torun
t. +ı.106v/14
- t. +ları.107r/1
- toyla-** ziyafet vermek, yedirip içirmek
t. -dım.135r/11
- toz** toz
t. +larına.111v/10
- töre** töre, kural, kanun
t. +sin.116v/4
- toçuk-** (DS) tepinmek, koşmak, aşırı davranışlarda bulunmak; ürkemek
t. -ur.119r/15
- tundar** (TS) arkayı gözetken koruyan asker
t. 105r/1
- tur-** kalkmak, durmak, bulunmak, beklemek
t. 105r/9, 123v/13, 123v/17, 124r/8
t. -a.97r/8
t. -alım.101r/10
t. -alum.104v/16
t. -an. 96v/13, 91r/6, 91v/1, 96r/5, 97r/10, 105v/11, 106r/6, 120v/14, 122r/14, 124r/5, 129v/14, 132v/6
t. -anları.99r/4
t. -dı.90r/13, 96r/4, 97r/9, 98v/6, 99v/7, 101v/10, 105v/7, 105v/9, 105v/15, 109r/2, 116v/11, 116v/15, 118r/2, 118r/5, 118v/3, 119v/2, 120v/5, 121r/2, 121r/3, 121v/1, 123r/14, 126v/14, 126v/17, 126v/17, 127v/8, 128v/3, 129v/10, 132v/10, 133r/16, 134r/17, 134v/8
t. -dılar.90r/12, 91r/2, 92v/1, 97v/12, 97v/14, 98r/7, 98v/7, 100v/5, 102v/14, 105r/16, 105v/14, 107v/3, 107v/4, 109v/9, 110v/5, 110v/8, 113v/16, 115r/9, 119r/1, 119v/5, 120v/14, 121r/2, 128r/15, 129v/13, 130v/11, 132r/7, 133r/6, 133r/12
t. -duğı.105v/16, 112v/9, 123r/3
t. -duğumuz.133r/15
t. -duğ.112r/7, 112v/2, 112v/10,
t. -ıcak.133r/16
t. -mak.102v/11
t. -maz.101r/2
t. -madım.93v/15
t. -mış.98v/17, 99v/5, 104v/7, 105v/11, 125v/2
t. -mışken.132r/9-10
t. -mışlar.104v/6
t. -sa.101r/3
t. -şun.115r/7, 131v/13
t. -sunlar.121r/1
t. -ucak.96r/5
t. -uğ.104v/10, 104v/13, 104v/14, 105r/3

- t. -unca.95r/4, 125r/8
t. -up. 91v/14, 91v/14, 91v/17, 91v/17,
93v/17, 94r/4, 97r/7, 97r/16, 98v/3,
101v/16, 103r/11, 104r/2, 104r/4, 105r/7,
106v/5, 107r/6, 107v/1, 111v/4, 113v/17,
116r/6, 116v/1, 117r/1, 118v/10, 123r/13,
123v/11, 125r/17, 128r/8, 134v/7,
t. -updur.131v/8
t. -ur.93v/6, 93r/8, 99r/13, 99r/16, 99v/6,
105v/13, 119r/2, 119r/4, 122v/5, 122v/6,
123v/2, 123v/17, 126v/17+, 128r/2,
t. -urdi.93v/16, 115v/3, 122v/7
t. -urken.96r/1, 96v/12, 97r/10, 102r/5,
106v/2, 121v/5, 128v/3,
t. -urlar.97v/8, 121v/2,
t. -ursın.92r/4
t. -uşdılar.113v/14
t. -uşından.122v/6
t. -uşmağa.102v/10
tuğur- (TS) durdurmak; göstermek; kaldırmak
t. -dı.93v/6, 113v/9
t. -dılar.106v/5, 108r/12, 109v/8
türna turna, büyük iri kuş
t. 129v/9
turuş- savaşmak
t. -alım.98r/1
tuş karşı, bir şeyin karşıısı
tuş ol- 'karşı olmak'
t. -a.112v/7
tuş tuşa karşı karşıya (gelmek)
t. 104r/4
tut- tutmak, yakalamak
t. -dı.116r/2, 118v/2
t. -dılar.110r/9
t. -mışam.120r/13
t. -sun.110r/7
t. -up.128r/16, 92r/10
tuñi (Far.) papağan, dudu kuşu
t. +den.96v/2
tuy- duymak
t. -madın.90v/1
t. -sunlar.90v/14
t. -up.111v/11
tuyür (Ar.) kuşlar
t. 106r/16
tükür- tükürmek
t. -esi.117r/16
tü (ET) tü, tüy
t. +si.99r/11
t. +sinden.99r/13
t. +sünleyin.99r/11
tütün duman
t. 119r/4, 119r/6, 119r/7, 119r/8, 119r/9,
119r/12, 119r/14
t. +dür.119r/3
tütün kıl- duman çıkarmak, ateş yakmak
t. -ıp.92r/14
U
u ve
u. 90v/3, 90v/15, 90v/16(x2), 91r/3(x2),
91r/14(x2), 91r/15, 94r/2, 98r/6, 98v/6,
98v/8, 98v/10(x2), 99r/5, 100v/1, 100v/15,
101r/9, 101v/3, 102r/10, 103r/15, 104r/17,
104v/1, 105r/10, 105v/4, 105v/7,
105v/11, 105v/17, 105v/17, 105v/17, 106r/1,
106r/2, 106r/15, 106r/16, 106v/3, 110v/1,
107r/10, 107r/14, 110v/12, 110v/17, 107r/16,
107v/3, 107v/4, 107v/7, 107v/17, 109r/5,
110r/2, 110r/2, 110v/12, 110v/12, 112r/12,
112r/16, 114v/2, 114v/9, 114v/12, 115v/6,
115v/11, 115v/12, 116v/9, 116v/10, 117v/17,
118r/5, 118r/10, 120v/4, 120v/15, 120v/16,
121r/10, 121r/10, 121r/11, 121r/16, 121v/12,
122v/12, 124r/12, 124r/13, 124v/6, 125r/6,
125v/15, 125v/15, 126v/7, 126v/16, 127v/16,
128r/7, 128v/3, 128v/16, 129v/13, 129v/14,
131r/8, 131r/10, 131r/14, 131r/17,
131v/15132r/10, 132v/3, 132v/7, 132v/8,
132v/13, 133r/9, 135r/9, 135r/9, 135r/16
uç uc
u. +ı.99r/12
u. +larına.99r/12
u. +unda.129r/7
u. +undan.131r/4
uç- uçmak
u. -a.125v/8, 125v/11
u. -an.133r/17
u. -alar.133r/12
u. -dı.130r/8, 125r/5
u. -up.95v/13, 126v/9, 130v/7
uğra- uğramak
u. +dı.124v/14
uğraş- uğraşmak, çabalamak
u. -acağumuz.101r/8
u. -mak.100v/6
uğur hedef, amaç, gaye
u. +una.106v/7
ulal- büyümek, yaşlanmak; çoğalmak, artmak
u. -dı.112r/14, 125r/15

ulaş- ulaşmak, yetişmek

u. -up.91r/4

ulu büyük, yüce

u. 92r/17, 95r/16, 96v/2, 96v/14, 98r/16,
99v/11, 102v/14, 103v/9, 113r/5, 114v/15,
116v/6, 117v/3, 117v/6, 117v/14, 118v/15,
119r/13, 120r/12, 121r/14, 125r/10,
125v/2, 125v/3, 126r/16, 126v/4,
126v/17+a, 128v/13, 132r/4, 132r/16,
132r/17, 135r/10, 135r/13

u. +dan.113r/5

u. +ları.134v/4

u. +larımız.116v/4

u. +ların.112v/3, 134r/10

u. +luğda.118v/17, 127v/12

u. +luğdan.126v/17+a

u. +muz.116v/8

u. +sın.94r/14

ulu- ulumak, inilti, bağırarak

u. -dı.91r/4

u. -masından.91r/5

u. -şdılar.91r/3, 91v/10, 114v/13

u. -şı.91r/17

u. -şup.102r/10, 110r/6

ulüm (Ar.) ilimler

u. 103r/10

ulus (Moğ.) millet, kavim

u. 90r/8, 128r/2, 128r/5

u. +a.128r/1-2

u. +da.131v/13

u. +ın.90r/6

u. +ınuğ.115r/4, 115v/3

u. +ların.94v/1

u. +tın.100r/11

u. +uğ.128r/3

um- ummak, ümit etmek

u. -ardım.121v/10

unut- unutmak

u. -ur.114v/7

ur (ET) ır ~yır bozulmuş hali

u. +u 103v/11

ur- vurmak

u. 99r/3

u. -dı.99r/4, 102r/16, 106v/15,
126v/17+b,130r/15

u. -dılar.91r/2, 98r/6, 105r/13, 113v/16,
115v/13, 116r/1, 121r/11, 121r/16,
126v/10, 129v/11

u. -du.93v/15

u. -dukların.91r/15

u. -dukları.91r/14

u. -duğ.108r/7

u. -ılmış.98v/15

u. -mayam.100r/7, 123r/3

u. -nup.104r/17

u. -uldu.128v/2

u. -ulmuş.130v/14

u. -unup.125v/1

u. -up. 90r/6, 90v/16, 93r/11, 94r/6, 95r/6,
103r/2, 111v/4, 116v/1, 121r/2, 121v/1,
123r/7, 123r/14, 134r/17

u. -ur.100r/9

u. -uram.135v/3

u. -urdu.93v/8, 93v/17, 118v/2

u. -ursa.99r/9

u. -uşup.93v/11, 95r/9

u. -sunlar.105v/17, 106r/1, 120v/16(x2),

'uryân (Ar.) çıplak

u. 106r/5

'uryân kı- 'çıplak bırakmak'

u. -ıp.110v/4

uş işte, bu, o, şu

u. 100r/9, 100r/12, 100v/4, 101r/6, 101v/11,
101v/12, 120r/15, 120r/15, 128v/12,
128v/16, 129r/14, 130r/5, 132v/1, 133v/7,
134r/16, 134v/17

u. +bu.128v/11

u. +da. 118v/11, 123r/15, 128r/17

u. +ta.101r/8

uşa- uğraşmak

u. -nmalu. 96v/12

uy- uymak, uygun olmak

u. -ayım.121v/11

u. -durup.95v/8

uyan- uyanmak

u. -dım. 96r/7

u. -dığ.96v/7

u. -duğuş.97r/13

u. -up.126v/17+c

uyar- uyarmak

u. -ur.96v/6

uza- uzamak, uzunluğu artmak

u. -dılar.103r/12

u. -nur.134v/13

uzak uzak, ırak

u. 126r/14

uzun uzun

u. 123r/10

u. +ı.98r/5, 110v/16

u. +ına.103r/1

u. +ıdı.94v/11
uzun bk.uzun
 u. 131r/4

Ū

üç 3, üç

ü. 92r/14, 92r/15, 94r/4, 96v/1, 98r/5, 101r/1,
 101r/8, 101r/9, 101r/11, 101v/1, 101v/14,
 106v/10, 111v/13, 111v/13, 112r/13,
 112v/10, 113r/15, 114r/15, 114r/17,
 114v/3, 114v/10, 128r/10 (x2)

üç kez yüz bin 300 000, üç yüz bin

ü. 127r/14, 127v/7, 128r/6, 128r/10, 129v/13,
 131v/12

üç yüz bin 300 000, üç yüz bin

ü. 131v/15

üç yüz on üç 313, üç yüz on üç

ü. 104v/3, 118r/11 - 12

üçüncü bk. üçüncü

ü. 113r/17, 122v/10

üçüncü 3., üçüncü

ü. 93v/10

üküş çok

ü. 90r/7

üleş- üleşmek, paylaşmak

ü. -dürdi. 124r/15, 127v/16, 130v/15

ümid (Far.) ümit

ü. +dür.101v/3

ün ses, ün

ü. 112r/7, 118r/9, 119r/12, 126r/16, 130r/17

ü. +e.120v/17

ü. +i.91r/4, 130r/17

ü. +dı.119v/9

ü. +ıdır.130v/3

ü. +ile.130v/1

ü. +in.91r/5

ü. +inden.98v/9

ü. +lü.130v/4

ü. +i.96v/1

ünre- ses çıkarmak, ünlemek

ü. -yü.114r/1

ür- üflemek, üflemeli çalgı çalmak, öttürmek

ü. -diler.121r/11, 121v/4

ü. -üp.90v/16

üre- üremek

ü. -yüp.92v/14

ürk- ürkmek, korkmak

ü. -er.101r/2

ü. -eyeler.100v/17

ü. -meye.101r/11

ü. -üp.96r/6, 97r/11

ürüldü gürültü

ü. +sinden.106r/16

üst üst, üzeri

ü. +in.125v/5, 126v/17+c

ü. +üme.96r/6

ü. +ümüze.116v/16, 112r/16

ü. +üğe.97r/3

üstü-ḥān (Far.) Kemik

h. 132v/17

üstād (Far.)üstat, hoca, öğretmen

ü. +am.124v/2

ü. +lar.120r/5

üş- üşüşmek, yığılmak

ü. -diler.107r/3, 121v/6

ü. -üp.92v/11, 98v/13

üşek (Far.) vaşak, yırtıcı hayvan

ü. 101v/13

üşen- üşenmek, erinmek

ü. -me.135r/13

üt- oyunda yenmek

ü -esin.135v/2

üzer bk, üzere

ü. +imize.97v/16

ü. +inde.124r/16, 124v/5, 128v/5, 133r/5,
 133r/9

ü. +inden.107r/14, 119v/7

ü. +ine. 92r/11, 108v/13, 109r/1, 119v/1,
 117r/15, 121v/6, 124r/10

ü. +lerine.109v/2

ü. +ümize.111v/7

ü. +ümüze.97v/10, 112v/15

ü. +üne.97r/11

ü. +üğden.131r/12

ü. +üğe.96r/16, 97r/8, 97v/8

üzere üst, üzerinde

ü. 90r/7, 91v/15, 92r/4, 92r/6, 92v/11, 93r/9,
 93v/3, 93v/4, 93v/10, 93v/15, 94r/2,
 94r/14, 95v/6, 96v/9, 97r/12, 97r/13,
 98v/15, 99r/2, 99v/4, 100r/2, 101v/8,
 101v/17, 102r/10, 102r/16, 102v/17,
 104r/2, 106v/11, 107r/2, 107r/6, 107r/7,
 107r/9, 109v/1, 109v/2, 111v/4, 113r/8,
 114v/4, 115v/12, 116v/17, 117v/17,
 119r/7, 119v/3, 119v/5, 120r/6, 121r/3,
 121v/4, 121v/6, 122v/5, 123v/7, 124r/1,
 127r/1, 128v/11, 133v/12

V

vakı‘a (Ar.) vaka, olay, hādise

- v. 97r/14
- vakt** (Ar.) vakit, zaman
- v. 104r/10, 112r/14, 120v/15, 130r/14, 132r/7, 132r/14
- v. +de.96v/10, 97r/3, 132r/13, 132r/16
- v. +ıdur.131r/12
- v. +in.121v/8
- v. +ine.124r/7
- v. +umı.133r/10
- v. +uñı.135v/5
- v. +ümüz.105r/4
- var** var olan, mevcut
- v. 97v/1, 99r/9, 99r/11, 99v/12, 100r/11, 104r/11, 109r/3, 109r/8, 110v/13, 111r/5, 111r/13, 111v/6, 113r/1, 113r/1, 113r/8, 113r/8, 113r/9, 113v/3, 114r/3, 116v/13, 117v/16, 119r/6, 119v/16, 120r/12, 121r/15, 123r/10, 123v/12, 124r/13, 124r/17, 127r/3, 127r/6, 127r/6, 128v/5, 131r/13, 131v/4, 133v/2, 134r/3, 134r/7, 134v/13, 135r/15
- v. +çasın.100r/10
- v. +ça.100r/7
- v. +dı.100v/3, 115r/11, 131r/13
- v. +dur.102v/3, 109r/5, 109r/6, 109r/15, 109r/16, 109r/16, 111r/1, 111r/14, 111r/17, 113r/1 - 2, 113r/4, 113r/7, 113r/10, 113v/4, 114r/5, 114r/9, 114r/17, 114v/1 x2, 117v/3, 118v/4, 118v/6, 126r/11, 127v/6, 129r/7, 132v/10, 133v/2, 133v/17, 135r/4
- v. +ıdı.93r/5, 94r/12, 94v/9, 94v/13, 94v/16, 95r/1, 95r/2, 111v/13, 116v/4
- v. +ısa. 91v/11, 107v/15, 110r/12, 120v/2, 122v/2, 123v/15, 129v/16, 130v/14, 135v/2
- v. +sa.129r/14
- var-** varmak, ulaşmak
- v. 100v/3, 101v/11, 113v/6, 124r/2
- v. -a.111r/10, 134v/9
- v. -alum.90r/15, 94v/6, 95r/10, 102v/4, 102v/9, 104r/8, 113v/3, 131v/13
- v. -alım.94r/8, 97v/10, 111v/4, 111v/6, 127r/12, 127r/13, 128r/12, 131r/13, 131v/4, 131v/11, 131v/12, 132v/12
- v. -an.90r/13, 98r/8
- v. -asın.97r/6, 105v/3,
- v. -avuz.113r/12, 114v/8
- v. -ayın.115v/1
- v. -dı.90r/14, 92r/2, 117r/12, 121r/3, 134r/9
- v. -dılar.94r/13, 127r/11
- v. -duğın.93r/3, 96v/10
- v. -duğınca.112r/14, 125r/14
- v. -duğumuz.119r/11
- v. -duğuş.96v/9
- v. -dukca.111v/10
- v. -duk.112v/16, 113v/6
- v. -dum.100v/4, 101v/12, 124v/7
- v. -ıcak.90v/2
- v. -ıncak.100r/9
- v. -ı/ıp. 91v/8, 94r/17, 95r/15, 95v/3, 97v/2, 97v/6, 98r/11, 98v/5, 99r/4, 99v/9, 108r/11, 111v/11, 112v/2, 114v/17, 115r/13, 116r/17, 116v/15, 117r/11, 118v/17, 119v/1, 128v/7, 128v/8, 130v/2, 131v/6, 131v/9, 134r/9, 134r/14, 134v/3, 134v/4, 134v/7
- v. -mağa.133v/16
- v. -mazuz.102v/10
- v. -mişdur.134r/1
- v. -savuz.90r/16
- v. -sun.98r/14, 123v/15
- v. -uban.100r/7
- v. -ur.91r/7, 93r/15, 99v/15, 100r/9, 100r/12, 101r/3, 115r/3, 121v/12, 126v/5
- v. -uram.101r/6, 101r/6, 135v/3
- v. -urdi.93v/8
- vār** (Far.) Farsça sahiplik, maliklik eki
- devlet-vār** (Ar. + Far. vār) ‘devlet sahibi’
- d. +ısañ.110v/9
- vaşf** (Ar.) vasıf, nicelik
- v. +a.102r/17, 112v/6
- v. +ın.111v/3
- v. +ınuñ.101v/7
- vaşf ol-** ‘vasfında olmak, (o) nitelik ve niceliğe sahip olmak’
- v. -maz.113v/11
- vay** “vay” inilti, bağırtı
- v. 107r/2, 107r/5, 107r/5
- ve** ve
- v. 91v/2, 93r/10, 96v/3, 96v/7, 96v/11, 96v/12, 96v/14, 97r/3, 97r/4,, 97r/6, 97r/9, 99r/7, 100v/16, 100v/17, 101r/3, 103v/9, 104v/17, 105v/10, 107v/12, 107v/16, 108r/8, 109r/8, 110v/2, 110v/8, 110v/17, 111r/1, 111r/7, 111r/16, 112v/6, 112v/7(x2), 113r/2, 113v/14, 114r/5, 114r/10, 115v/8, 118r/7, 118r/9, 118r/10, 118r/12, 120v/7, 120v/11, 121v/11, 122r/13, 122v/13, 122v/16, 123r/10, 125r/11, 126r/16, 126v/1, 127r/4, 127r/5,

- 127v/4, 127v/12, 127v/14, 128r/7, 131r/1,
131r/2, 131r/3, 132r/17, 133r/17, 134r/16,
135r/2, 135r/8
v'eger 've eğer'
v. 99v/15
- vebāl** (Ar.) vabal, sorumluluk
v. 109r/3, 109r/17, 109r/4
v. +i.109r/7
- vech** (Ar.) yüz, çehre; tarz, biçim, yol
v. +ile. 90r/15, 101v/6, 106r/17, 108v/15,
108v/17, 134v/11
v. +iledür.112v/17
v. +in.134v/12
v. +ine.134v/12
veche ol- '(o) biçimde olmak'
v. -ıcağ.120v/1
- vehm** (Ar.) vehim, zan, evham, kuruntu
v. +ile.96v/12
vehm-nāk (F – nāk) 'vehimli'
v..102r/12, 132r/10
vehm al- 'endişe etmek'
v. -di.91r/6, 119v/5
v. -dılar.103r/2, 128r/7, 132r/9
v. -up.98v/10 - 11, 105v/14, 109r/2
v. -ur.119r/16
vehm düş- 'endişeye kapılmak'
v. -di.112v/15
vehm kıl- 'endişe etmek'
v. -duk.112r/17
vehme düş- 'endişeye kapılmak'
v. -di.122v/11
v. -diler.102r/12 - 13
v. -dügün.96v/12
v. -mez.122v/12
v. -tüm.95v/15
v. -üp.99v/7, 116v/10 -11, 119v/5
vehme şal- 'endişeye düşürmek'
v. -dı.119v/9
- velī** (Far.) fakat, ancak, şöyle ki
v. 90r/6, 90v/11, 90v/14, 91r/15, 93v/15,
93v/17, 94v/15, 95r/16, 95v/13, 96r/2,
96v/6, 96v/8, 97r/8, 98r/17, 99r/9, 99r/14,
100r/15, 100v/9, 100v/11, 101r/6, 102v/1,
102v/3, 102v/3, 103r/17, 103v/4, 105r/3,
105v/3, 106v/9, 106v/17, 109r/4, 109r/12,
110r/8, 111r/2, 111r/6, 111r/13, 111r/17,
111v/7, 111v/12, 112r/6, 112v/5, 113r/1,
113r/13, 114r/4, 114r/8, 114v/2, 115r/5,
116r/14, 116v/4, 117v/5, 117v/9, 118r/1,
118r/15, 118v/5, 118v/16, 119r/5, 119r/8,
119v/16, 120r/2, 121r/14, 122v/2, 122v/5,
124v/6, 125v/2, 125v/5, 125v/6, 125v/15,
125v/16, 126r/9, 127r/3, 127r/5, 127r/13,
127v/12, 127v/13, 128r/4, 130v/17,
131r/12, 131r/15, 131v/12, 132v/2,
132v/15, 133r/3, 133r/15, 134v/2, 134v/3
- velvele** (Ar.) gürültü, patırtı, yaygara
v. 121r/11
- vêr-** vermek
v. 134v/15
v. -di.92r/4, 93v/5, 97v/13, 104v/10, 104v/12,
104v/14, 110r/2, 110v/12, 116r/9, 117r/3,
134v/17, 135r/9
v. -diler.107r/17, 116r/1, 124r/17, 133v/3,
135r/5
v. -dügi.122r/17
v. -dügümüz.116r/17
v. -e.105v/5
v. -elüm.131r/13, 135r/17
v. -em.129r/6, 135v/1
v. -en.130r/12
v. -eyim.108r/14
v. -ilen.118r/15
v. -ip.92v/9, 105v/7, 113r/12, 113v/14
v. -işdiler.106r/13
v. -mesün.133v/5
v. -mezisen.101r/5
v. -mezse.100v/3
v. -miş.99v/3
v. -sün.100v/3, 115v/2
v. -üp.91v/15, 117r/4
v. -ür.116v/14, 117v/11, 119v/14
v. -ürdi.117r/6, 124v/5
- vesves** (Ar.) vesvese, vehim, kuruntu
v. 118r/8
- vezir** (Ar.) vezir
v. 90r/15, 98r/2, 99v/17, 100v/7, 104v/3,
107v/10, 116v/4, 116v/11, 133r/3, 135r/4
v. +i.94r/2, 109r/10
v. +in.98r/16
v. +le.120v/10
v. +ler.90r/10, 90v/6, 92v/1, 92v/16, 93r/11,
95v/11, 96r/7, 97r/15, 97v/17, 100r/14,
100v/8, 101v/4, 101v/6, 109r/2, 114v/5,
114v/8, 118v/17, 119r/11, 120v/13,
121v/14, 121v/16, 123v/10, 124r/10,
129r/16, 129v/7, 132r/11, 133r/5, 133v/15,
133v/15
v. +leri.95v/10, 131v/14
v. +lerile.100v/6, 121v/4, 128v/8

- v. +lerine.93r/7, 101v/5
v. +leriyle.107r/14
v. +lerle.128r/12
- vezn** (Ar.) tartma, tartı
v. +ile.93v/7
- vezne** (Ar.) tartmak, ölçmek; terazi
v. 99r/4
- vilāyet** (Ar.) diyar, ülke, memleket
v. +ine.109v/6
- virān** (Ar.) yıkık, harap
v. 93r/6, 114v/1, 123r/17, 124r/3, 124v/10,
132r/5, 132v/13
v. +ısa.132v/12
- vuḥūş** (Ar.) kuşlar
v. 106r/16
- vur-** vurmak
v. -avuz.105r/5
- vü** ve
v. 106r/14, 127r/8
- vücüd** (Ar.) vücut, beden
v. 96r/11
v. +a.96r/11, 112v/7
v. +dur.114v/2, 134r/2
v. +ı.114v/5, 114v/6
v. +larıyla.118r/9
v. +um.129r/4
v. +un.132v/6
- Y**
- yā.** (Far.) ya, veya, ya da, yahut
y. 90r/1, 90r/17, 90v/1, 92r/3, 96r/14,
96v/2(x2), 96v/4, 96v/8, 96v/9, 96v/11,
96v/17, 97r/9, 97r/15, 98r/2, 99v/12,
100r/2, 100r/4, 100r/5, 100r/14, 100r/16,
100v/8, 100v/10, 100v/13, 100v/17,
101r/4, 101r/8, 101v/1, 101v/7, 102v/7,
103v/16, 105v/2, 105v/16, 105v/16,
107v/5, 107v/14, 108r/1, 108r/8, 108v/11,
109r/2, 109r/3, 109r/7, 109r/11, 109r/16,
109v/15, 110r/10, 112v/3, 112v/6,
113r/17, 113v/7, 114r/11, 114r/16, 116r/7,
116v/7, 116v/9, 117v/8, 117v/10, 117v/12,
118r/16, 119r/11, 119r/16, 119v/8,
119v/10, 119v/14, 119v/15, 120r/2,
120r/4, 120v/6, 120v/7, 120v/14, 121r/3,
121v/17, 122r/2, 122r/8, 122r/9, 122r/10,
122r/12, 123v/11, 123v/12, 124r/8,
124r/17, 124v/12, 126r/1, 126r/8, 126r/13,
126v/1, 126v/3, 126v/5, 128r/11, 128v/11,
130r/4, 131r/15, 132r/13 x2, 132r/15,
133r/2
- yābis** (Ar.) kuru, rutubetsiz
y. 100v/1
- yādigār** (Far.) yadigar, hatıra
y. 93r/10
- yağ-** yağmak
y. -ar.111r/1
y. -dı.112r/15, 112v/1, 133r/15
y. -madı.112r/16
y. -mağa.105r/15
y. -mış.124v/15
- yağı** düşman
y..90r/4, 105r/3, 105r/15, 131v/7
y. +mız.134r/10
y. +ya.90v/8
y. +yı.109v/1
- yağma** (Far.) yağma, çapul, talan; ganimet
y. +ya.107r/17
yağma kıı- 'ele geçeni almak'
y. -alar.115r/5
- yağmur** yağmur
y. 110v/17, 112r/15, 112r/16, 112r/17,
112v/3, 112v/8, 113r/16
- yāḥūd** (Far.) yahut, ya da
y. 90r/17
- yağ-** yakmak
y. -ar.119v/7, 131v/1
y. -dılar.107r/15, 112r/13
y. -ınca.108v/15
- yakın** yakın
y. 90v/2, 91r/8, 92r/2, 96r/3, 96r/4, 96v/10,
97r/2, 97r/4, 97r/14, 98v/4, 102r/4, 102r/6,
102v/2, 103r/12, 104r/16, 105r/11,
105v/15, 109r/13, 118v/17, 126v/17,
126v/17+b, 128r/5, 132r/7, 132r/16,
134r/13
y. +dan.109r/13
- yakın** (Ar.) kesin ve sağlam bilgi
y. 116r/14, 122v/14, 126r/9, 129v/6, 133r/2,
133r/3
y. +dür.100v/8
y. +inde.119r/13
- yākūt** (Ar.) yakut, değerli taş
y. 107v/2, 115v/13
- yāl** (Far.) boyun, gerdan; yele
y. +ı.131r/1
- yalıncağ** çıplak
y. 91r/12, 110r/5
- yaman** kötü, fena

- y. 99v/12, 100r/6, 116v/7, 116v/8
yamanlık kı1- *kötülük etmek*
 y. -durmadi.115v/5
- yan-** yanmak
 y. -miş.105v/12
 y. -di.112r/13
 y. -arken.130r/9
- yan** yan, taraf
 y. +dan.108v/3
 y. +ın.91v/6, 128r/8
 y. +ına.97v/5, 105r/16, 105v/6, 121v/1 x3, 124r/6, 126v/17+c, 127r/6, 127v/4
 y. +ınca.97v/1
 y. +ında.95r/3, 99r/9, 99r/14, 132r/5
 y. +layın 99r/6
yanlayın kı1- *'yanını örtmek; yan tarafına koymak'*
 h. -up. 99r/6
- yaña** yana, tarafa
 y. 95v/13, 97r/2, 99v/13, 110r/6, 111r/5, 114r/1, 116r/14, 118v/12, 121r/13, 121v/16, 122v/12, 123v/10 (x2), 123v/15, 126v/16, 126v/17+b
 y. +dan. 98v/17, 104r/7, 105v/15
 y. +dın.91r/5
- ya'nî** (Ar.) yani, demek ki
 y. 98v/1, 106r/8, 109v/8, 112r/8, 116r/3, 120r/7, 122r/15, 122r/16, 122r/17, 124v/7
- yankulan-** yankılanmak
 y. -di. 90v/17, 91r/6, 112r/12
- yap-** yapmak
 y. -durdı.93r/6
 y. -ılıp.105v/11
 y. -ıp.131v/10
 y. -miş.99r/5
 y. -mişlar.123v/7
- yapağı** kırılmış koyun yünü
 y. 123r/8
- yapış-** yapışmak
 y. -miş.117r/16
- yapraq** yaprak
 y. +ları.125v/5
- yapu** yapı, bina
 y. +sın.132v/13
- yar-** yarmak, açmak
 y. -ilur.117r/9
 y. -ılmış.132v/15
- yār** (Far.) sevgili, dost
 y. 120r/12, 134v/13, 135r/15
 y. +a134v/9
- yarak** hazırlık, malzeme, teçhizat; işe yarayan şey
 y. 101r/4, 101v/1, 104r/2
 y. +a.97v/12
 y. +ı.101v/13
 y. +ın.130r/6, 134r/11
 y. +ına.127v/7
 y. +ından.117r/9
 y. +lanınca.115r/12
yarak ét- *'hazırlık yapmak'*
 y. -tiler.97v/13
 y. -üp.90v/7
yarak kı1- *'hazırlık yapmak'*
 y. -di.116v/ 1 -2
 y. -dılar.94v/2
 y. -up.97v/13, 112r/5
yaraga tur- *'hazırlık yapmak'*
 y. -dılar. 97v/13
yaragın kı1 *'hazırlık yapmak'*
 y. -dılar.94v/8
 y. -up.98v/5
- yereқан** (Ar.) sarılık hastalığı
 y. 128v/17, 129r/8, 129r/13, 129r/14, 129v/6, 129v/7, 129v/15, 130r/1
 y. +ı.129v/1
- yarat-** yaratmak
 y. -an.110v/13
 y. -di.116v/10
 y. -dığı.118r/8, 118r/11
 y. -duğı.118r/8
 y. -ıcağ.118r/6
 y. -ılmış.123r/1
 y. -mişdur.126r/10
 y. -ur.127r/7
- yardım** yardım
 y. 92r/4, 121v/10
yardım göndür- *'yardımını iletmek/ etmek'*
 y. -di.92r/4
yardım kı1- *'yardım etmek'*
 y. 105r/10
- yarın** yarın
 y. 130v/5
 y. +çun.130r/5
 y. +dası.95v/1
- yarış** koşuş, yarışarak gitme, hızlıca gitme
 y. +ımı.114r/7
- yaşşı** ezik
 y. 125r/11, 127r/4
- yaş** yaş, ömür
 y. 111r/11, 113r/15

- y. +ımda.114r/8
y. +ımdan.111r/11
y. +ımı.113r/14
y. +ında.131v/6
y. +ındadır.114r/9
y. +uңdasın.111r/10, 113r/13, 114r/8
- yaş** göz yaşı
y. +ın. 94r/9, 107v/14
- yaşa-** yaşamak
y. 107v/5
y. -r.117v/14
- yaşıl** yeşil
y. 91v/17, 91v/17, 92r/1, 96v/1, 111r/3, 121v/13
- yat-** yatmak
y. -dı.125r/17, 126v/12, 127v/8, 132r/6
y. -dılar.101v/8, 118v/10, 123r/13, 130r/7, 133r/11
y. -duğı.112v/12
y. -duğun.96r/15, 96r/16
y. -madılar.104r/13
y. -mak.96r/17
y. -masun.132r/3
y. -miş.112v/6
y. -up.96r/15, 123r/5, 125r/13, 127v/17, 131r/10
y. -ur.98v/8, 111v/1, 132v/16, 133r/1
y. -urken.95v/12, 96v/6
y. -urlar.90v/14
y. -urlardı.91r/2
y. -urmayup.104r/11
y. -ursa.104r/11
- yavı** yitık, kayık; akılsız, sersem
y. +duk.112v/6
- yavuz** kötü
y. +ı.120r/16
- yay** yay
y. 98v/11
- yaz** yaz mevsimi
y. 110v/17, 110v/17, 131r/8, 131r/9
y. +ın.113r/3
- yaz-** yazmak
y. -dı.98r/16
y. -an.90r/1, 92v/3, 120r/9, 124v/1, 124v/13, 128v/11, 133r/7
y. -dılar.93r/2, 109v/2
y. -ılan.109r/12
y. -ılmışdur.135r/2
y. -ılmışsa.97r/15
y. -ilu.92v/6
- y. -ıp.108v/16
y. -mağ.100r/3
y. -mışlar.113r/11
y. -miş.113r/11, 133v/10
y. -up.134r/4
- yazı** ova, yazı, geniş düzlük
y. 128v/12
y. +dan.116r/14
y. +larda.113r/8
y. +ları.113r/1
y. +sın.132v/13
y. +ya.98r/5
- yazı** bk. yazı
y. 123r/17, 128v/5
y. +yı.124v/13
- yazu** yazılmış şey, yazı
y. 92v/2, 100r/1, 100r/3, 124v/12 yazı, 133r/6
y. +da.120v/4
y. +dan.129r/15
y. +lu.124r/17
y. +ludur.134v/11
y. +sı.100r/3, 124r/17
y. +sında.128v/10
y. +ya.123r/17
y. +yı.120r/10, 124v/13, 128v/11, 133r/8
- yazu** bk. yazı
y. +yu.90r/1
- yê-** yemek
y. 124v/8
y. -diler.94v/3, 131r/11
y. -dükleri.109r/6
y. -dür.124v/8
y. -medim.124v/7
y. -medük.108r/4
y. -mek.131v/12
y. +mekden.114v/1
y. -meñ.103r/3
y. -mişimüz.111r/3
y. -mişler.113r/1
y. -nenün.130v/15
y. -nmeyenüñ.130v/15
y. -ye.118v/9
y. -yüp.123r/13, 123r/16
- yêdi** 7, yedi
y. 90r/7, 94r/3, 95r/12, 95v/7, 95v/9, 97v/17, 98v/2, 103v/2, 103v/3, 103v/3, 103v/5, 103v/10, 104r/1, 113r/10, 113v/8, 113v/8, 118v/10, 124r/12, 128r/14, 131r/11, 132v/11
y. + sinün.103v/6

yèdi biñ 7 000, yedi bin

y. 94r/5, 94r/10, 102v/13, 102v/16, 103r/6,
103r/11, 103r/12, 103v/3, 104r/16,
105r/12, 131v/17-132r/1

yèdi biñ yèdi yüz 700 000, yedi bin yedi yüz

y. 104v/5

yèdi kez yüz biñ 700 000, yedi yüz bin

y. 90v/7, 90v/8-9, 94v/17, 95r/11 - 12

yèg daha iyi ,yek

y. 100v/9, 100v/11, 114r/10
y. +i. 114v/16, 131v/13
y. +ile.131v/13

yègrek daha iyi

y. +dür.118r/17
y. +i.117v/5
y. +ini.132v/2

yemen yaman, kötü, fena

y. 94r/17, 135r/13

yemiş, yemiş, meyve

y. 111r/2
y. +i.125v/5, 125v/7

yèr yer, zemin

y. 91r/2, 95v/17, 98v/8, 105r/13, 109v/15,
110r/9, 110r/16, 111r/5, 111r/15, 112r/9,
113r/6, 113r/7, 113r/7, 113r/8, 113r/10,
114r/4, 114v/1, 116r/10, 118v/15, 124v/7,
125r/7, 126r/16, 130r/11, 132r/8
y. +de.98r/3, 112v/12, 111r/3, 113r/9, 114r/7,
115r/16, 115v/3, 118v/13
y. +den.91v/14, 91v/17, 113r/5, 113r/7,
121r/4, 122v/14, 123r/4, 130r/11
y. +dür.127v/5
y. +e.90r/17, 90r/12, 93r/1, 93v/12, 94v/1,
98v/15, 101r/1, 104r/7, 107v/15, 108v/12,
109r/9, 113v/16, 114r/4, 114v/16, 115r/7,
115r/9, 115v/7, 118r/12, 118v/13, 120r/3,
126r/14, 126v/2, 128r/4
y. +i.102r/7, 105r/9, 105v/10, 116v/9,
119r/14, 119r/15, 126v/17+b
y. +imiz.113r/1
y. +in.91r/2, 103v/6, 105r/13, 112r/9
y. +inde.93r/8, 125r/8
y. +inden.91r/13, 91v/17, 95r/4, 107r/17,
111v/4, 113v/17, 117r/1, 119r/6, 119v/11,
121r/9, 125r/17
y. +ine.92v/17, 94v/7, 94v/13, 107v/16,
109r/8, 117r/15
y. +ler.90v/17, 121r/11
y. +lere.112v/2, 134r/1
y. +leri.126r/11

y. +leridi.128v/14

y. +üñ. 110v/17, 118v/16

y. +leri.96r/3

yèr yèr (*ikileme*)

y. 107r/3, 112r/12, 114v/5, 126v/4,
127v/4, 133r/6
y. +in.91r/2, 91v/10, 91r/3, 127r/1,
133r/12

yèt- (I) yetişmek, erişmek, ulaşmak

y. -diler.109v/4, 128r/1
y. -sün.99v/15

yèt- (II) yetmek, yeterli olmak,

y. -er.135r/14
y. -üre.122v/2
y. -üremez.131v/12

yètmiş 70, yetmiş

y. 114r/6, 117r/2, 121r/2, 131v/8

yètmiş biñ 70 000, yetmiş bin

y. 90r/6

yètmiş biñ bk. yètmiş biñ

y. 115r/2

yètmiş iki 72, yetmiş iki

y. 135r/4

yètmiş yèdi 77, yetmiş yedi

y. 91r/11, 115r/2

yığ- yığmak

y. -dılar.127v/11
y. -ılan.97r/11
y. -ıldı.96r/4
y. -ılxp.97r/9, 110r/4

yığnaç bir yere çokca birikmek ya da biriken

şeyin biriktiği yer
y. 128r/3
y. +ı.128r/2
y. +ın.92r/11
y. +ına.121v/14
y. +lara.99v/3

yığ- yıkamak, devirmek

y. -tı. 106v /14

yıhıl- yıkılmak, devrilmek

y. -dı.132r/8
y. -mış.132v/15

yık- yıkamak, devirmek

y. -a.120v/12, 121v/10
y. -ıldı.106v/16, 121v/6
y. -ılcaç.121v/6
y. -ılmadı.107r/1
y. -ılmamış.123v/1
y. -ılmış.107r/2

yıl sene, yıl

- y. 90r/3, 90r/4, 90r/7, 90r/8, 111v/8, 111v/11, 114r/9, 124v/4, 124v/4, 124v/6, 126v/7, 129r/1, 131v/8
y. +da.111r/14, 128r/17
- yıldırım** yıldırım
y. 121v/3
y. +layın.102r/3
- yırt-** yırtmak
y. -arları.91r/14
y. -dılar.113v/17
y. -ışdılar.113v/16
- yigirmi** 20, yirmi
y. 93v/2, 93v/2, 93v/12, 93v/12, 111r/14, 125v/4, 128r/17
- yigirmi dört** 24, yirmi dört
y. 99r/10, 103r/9, 111v/8
- yigirmi dört bin** 24 000, yirmi dört bin
y. 108v/8, 110r/5, 110v/3, 116v/1
- yigirmi dört bin kez yüz bin** 2 400 000, iki miyar dört yüz milyon
y. 109v/3
- yigirmi dört kez yüz bin** 2 400 000, iki milyon dört yüz bin
y. 95v/4, 97v/8, 102r/4, 106r/9
- yigirmi yedi** 27, yirmi yedi
y. 127v/2
- yine** yine, da, de
y. 90r/8, 90r/9, 91v/10, 92r/1, 92r/10, 92r/16, 93r/4, 93r/5, 93r/17, 93r/17, 93v/5, 93v/16, 93v/17, 94r/8, 94v/7, 98r/9, 98r/10, 98v/3, 103r/5, 107r/3, 107r/12, 108r/13, 109r/5, 109r/13, 109v/7, 110r/3, 111r/4, 111v/2, 111v/5, 111v/9, 111v/11, 112r/2, 112v/15, 112v/16, 113r/3, 113r/14, 114v/14, 115r/10, 115v/2, 116r/17, 116v/12, 116v/15, 117v/6, 117v/13, 117v/14, 118v/1, 118v/2, 119v/2, 120r/2, 120v/8, 121r/16, 121r/17, 123r/2, 123r/3, 123r/6, 123v/5, 123v/17, 124r/5, 124r/7, 125v/12, 126r/6, 126v/9, 127r/10, 130r/8, 130v/6, 130v/13, 131r/7, 131v/5, 132r/16, 132v/3, 133r/4, 133r/12, 133r/14, 134v/14, 135r/5
- yiğ** giyecek şeylerin kol kısmı, kol
y. +ile.108v/7 x2
- yit-** yitmek, kabulmak
y. -di.109r/8, 118v/1
y. -diler.93r/4, 93r/5, 94r/10, 102r/5, 104r/16, 131r/10
y. -ürdiler.108v/16
y. -ürür.99v/16
- yoğun** yoğun, kalın
y. +lığın.125v/3 - 4
- yoğ** yok
y..128r/4, 134r/10
y. +dur.111v/7
- yoğsa** yoksa
y.112v/9
- yok** yok, hayır
y. 90v/12, 103v/5, 108r/14, 117r/15, 124r/7, 132v/4, 133r/15
y. +dan.116v/13, 117v/16
y. +dur.111r/7, 113r/1, 113r/3, 14r/7, 118r/16, 119r/11, 122r/2, 122r/13, 122v/10, 131r/15
y. +ıdı.96r/11, 120r/16
y. +udı.119v/16, 122r/6
- yokla-** aramak, araştırmak, yoklamak
y. +dı.98r/8
- yoksa / yoksa** yoksa, acaba
y. 108r/9, 114r/15, 124v/8, 133r/14
- yol** yol; doğru yol
y. 93r/16, 93v/8, 97r/17, 113r/6, 114r/6, 114v/5, 114v/6, 126r/13, 127v/1, 133r/11
y. +a.109r/16
y. +dan.124v/4
y. +dur.110v/16
y. +ıdı.95v/9
y. +ında.122v/13
y. +u.126v/4
y. +um.124v/14
y. +uğ.128r/8
y. +uğa.107v/7
y. +uğu.129v/2
y. +uğun.126r/14
- yoldaş** yol arkadaşı
y. 95v/8, 97v/1
- yon-** yonmak, yontmak
y. -di.123v/16
- yor-** yormak, tabir etmek
y. -ur.111r/3
- yorgun** yorgun
y. 132r/6, 133r/11 x2
y. +ıdı.125r/17
y. +luğu.104r/10
y. +luğumuz.133v/1
y. +luğ.102v/6 -7
y. +sız.133r/13, 133r/14
- yön** yön, yol
y. +den.90v/17
y. +eldügi.97r/2

- y. +inden.118r/6, 135r/12
y. +ine.95r/7
- yörü-** yürümek, hareket etmek
y. 94r/7, 102r/8, 105r/8, 107v/14, 110v/9, 116r/17, 119r/17, 129v/14
y. -di. 91r/1, 98v/17, 102v/15, 121v/16, 126v/16, 126v/17+b, 130v/9
y. -diler. 91v/7, 92r/15, 98r/5, 101v/16, 108v/14, 118v/12, 125r/13
y. -dü.107r/11
y. -dük.112v/13
y. -düm.95v/14, 135r/10
y. -düp.104r/10
y. -mesünler.132r/3
y. -müş. 100r/17, 133r/11
y. -ņ.97v/16
y. -p.98v/2, 102r/14, 127r/15
y. -r. 102v/6, 111v/1, 111v/3, 114r/5, 119r/2, 128r/2, 130r/5, 131r/8, 131r/9
y. -rdi.93v/17
y. -rem.135r/10
y. -rler.96v/13
y. -rse.123r/2
y. -rsin.96r/17
y. -telim.90v/2
y. -tmiş.113r/8
y. -yelim.90v/4
y. -yi.111v/14
y. -yü.97r/17
y. -yüp. 90r/12, 95v/2, 104r/12, 108v/14, 109v/5, 112r/5, 118v/9, 123r/6, 125r/3, 127v/2, 128r/14, 129v/17, 130r/3
- yukarı** yukarı, yukar
y. 92r/11, 113r/7, 121r/9
y. +sın.113r/14
- yun-** yıkanmak
y. -mayup.94v/10
y. -up.132r/7
- yüce** büyük, ulu
y. 102r/1, 130r/9
- yücen-** büyüklenmek
y. -meyüp.98r/14
- yük** yük
y. +ün.118v/11, 118v/12
- yükün-** bk. yükün-
y. -üp.131v/5
- yüksek** yüksek
y. 91v/14, 105r/8, 112v/2
y. +ligi.125v/4
- yükün-** bir kimsenin önünde eğilmek, ona saygı göstermek
y. -di.110r/12, 134v/7
y. -üp.94r/15, 116r/6
- yüñ** yün
y. +i.123r/8
y. +ile.125r/12
- yüz (I)** yüz, surat
y. 96v/8, 92v/12, 100r/12, 101r/11, 113v/14, 114v/13, 114v/16, 117r/15, 126v/2, 129r/2, 134v/11, 134v/13
y. +den. 132v/13
y. +i. 99v/1, 101r/10, 101r/17, 121v/6, 129v/7
y. +in. 101v/16, 111v/14, 129v/9, 130r/11
y. +inde. 101r/10, 105v/4, 105v/4, 107v/7, 115r/6, 115v/4, 115v/9, 127r/3
y. +inden. 112r/14, 125v/7
y. +ine. 94r/6, 112v/13, 107v/9, 108r/16, 117r/16, 122v/3, 123v/14, 134v/10
y. +iņe.122v/16
y. +lüdür.134v/11
y. +üne. 91v/16, 117v/2
- yüz (II)** 100, yüz
y. 99r/7, 92r/5, 92r/5
- yüz altmış biñ** 100, yüz
y. 95r/15 - 16
- yüz biñ** 100 000, yüz bin
y. 90v/16, 91r/7, 91r/12, 91r/16, 91r/17, 107v/9, 118r/8
y. +i.101r/1
- yüz biñ kez** 100 000, yüz bin defa
y. 123r/2
- yüz biñ yigirmi dört biñ** 124 000, yüz yirmi dört bin
y. 118r/11
- yüz iki yüz** 300, üç yüz
y. 126r/15, 126r/17
- yüz kırk biñ** 140 000, yüz kırk bin
y. 112r/5, 112r/8
- yüz kırk dört** 144, yüz kırk dört
y. 120r/3
- yüz seksen üç** 183, yüz seksen üç
y. 90r/4
- yüz yigirmi** 120, yüz yirmi
y. 94r/12, 110v/16
- yüz yigirmi altı biñ altı yüz** 126 600, yüz yirmi altı bin altı yüz
y. 107r/1
- yüz yigirmi biñ** 120 000, yüz yirmi bin

y. 111v/9
yüz yigirmi üç 123, yüz yirmi üç
 y. 124v/5
yüz- yüzmek
 y. -erdem.124v/5
yüz- derisini yüzmek, etten deriyi ayırmak
 y. -dürdi.130v/15
yüz- bk. yüz(I)
 y. -diler.121v/9

Z

zafer (Ar.) zafer
 z. 101v/3
zâhir (Ar.) görünen, belli; dış görünüş
 z.109r/2
 z. +de.109r/4
zağme (Far.) vurma, darbe; yara
 z. 93v/5
 z. -yile.93v/7
zahmet (Ar.) zahmet, sıkıntı
 z. 127r/13
 z. +i.129r/1, 131r/12
 z. +ile.120r/2
 z. +ine.114v/5, 114v/6
 z. +ler.120r/13
zahmet çek- ‘sıkıntı içinde olmak’
 z. -ipdür.119v/13
za‘if (Ar.) zayıf, güçsüz
 z. 129r/4
zâkir (Ar.) anan, zikreden kimse
 z. 126r/4
zamân (Ar.) zaman
 z. 90r/3, 91r/3, 92v/10, 92v/14, 94r/11,
 94v/13, 96r/10, 98v/10, 99v/7, 100r/13,
 106r/16, 109r/2, 112r/10, 112r/12, 113r/4,
 116v/10,118r/2, 120r/11, 120v/4, 120v/5,
 120v/11, 125v/16, 128v/10, 129r/11,
 129r/15, 131r/5, 131v/2, 132r/9, 132r/10,
 133r/7, 133r/13, 134r/7
 z. +a.92v/14, 130r/12
 z. +da.93r/2, 109v/3, 120r/16
 z. +dan.92v/13, 112r/10, 119r/10, 119v/3,
 132r/11, 133r/11
 z. +dur.111v/7
 z. +ımda.124v/2, 128v/15
 z. +ın.130r/13
 z. +ında.131r/16
 z. +uğ.124v/3
 z. +uğuzda.93r/8
zeber (Far.) üst

z. 91r/15
zebûn (Far.) zayıf, aciz, güçsüz
 z. 98r/4
zebûn düş- ‘zayıf olmak’
 z. -e.105r/9
zebûn kıl- ‘zayıf etmek’
 z. -mağa.119v/17
 z. -maz.120r/3
zebun ol- ‘zayıf kalmak’
 z. -maz.120r/1
zehre (Far.) cesurluk, mertliki yiğitlik
 z. 115v/16
 z. +leri.120v/17
zelzele (Ar.) deprem, yer sarsıntısı
 z. 91v/11, 132r/8, 132r/13, 132r/14, 132r/15
 z. +den.132r/9
 z. +nüç.132r/12
zemîn (Far.) zemin , yer yüzü
 z. 91r/3, 91v/4, 98v/10, 100v/13, 102v/7,
 105v/12, 106r/16, 112r/12, 118v/2,
 124r/12, 125v/15
 z. +den.124r/13
zemîn u zamân ‘yeryüzünün zamanı’
 z. 91r/3, 91v/10
zencir (Far.) zincir
 z. +den.121r/8
 z. +lerle.120r/7
zengî (Far.) zenci
 z. 91v/3, 106v/7
zerrîn (Far.) altın
 z. 93r/14, 99v/5, 115v/12, 128v/2, 129v/11
zîde ?
zîde kıl-?
 z. -dı.119v/6
zift (Ar.) zift, köür katranı
 z. 99r/12, 99r/15
zikir bk. zıkr
 z. 126r/4, 126r/13
 z. +den.126v/5
 z. +in.118r/10
 z. +leri.126r/5
zikir ét- ‘anmak’
 z. -eler.126r/13
 z. -eçururlar.126r/4
 z. -mege.126r/12
zıkr (Ar.) sözünü etme, anma
 z. 126r/11, 126v/7
zıkr ét- ‘anmak’
 z. -er.126r/2
 z. -erler.126r/3

zî-nefes (Ar. + Ar.) nefes sahibi

z. 119v/10

zîr (Far.) alt, aşağı

z. 91r/15, 91v/4, 124r/12, 124r/13

zîr u zeber ‘altüst’

z. 91r/15

zîr u zeber kııl- ‘altüst etmek’

z. -urlardı.91r/15

zîr u zemîn ‘zeminin altı’

z. 91v/4

zîrâ (Far.) çünkü, madem, sundan dolayı

z. 96r/11, 96v/3, 107v/9, 107v/12, 113r/1,
115r/17, 120v/17, 122r/10, 122v/7,
122v/13, 126v/1, 131v/8

zōr (Far.) güç, zorluk

z. 121r/9

zū-gerdan (Ar. + F.) gerdanlı, göğüslü

z. 121r/5

zulmet (Ar.) karanlık

z. 130r/11

zulumât (Ar.) karanlıklar

z. 112v/14

zurriyet (Ar.) nesil, soy sop

z. +i.121v/13

z. +im.121v/12

ÖZEL ADLAR DİZİNİ

A

‘Acâyib-i Maḥlûkât Yazıldığı devrin coğrafya

ve kozmografya özelliklerine göre

hazırlanmış, ansiklopedik bilgiler içeren,

İslâmî edebiyatın ortak eserlerinden biri.

a.123r/12, 125r/12, 127r/9 - 10,127v/16

Afrasiyâb Firdevsi’nin Şehname adlı eserinde

Türklerin “Alp Er Tonga” olarak andığı ulusal

ve mitolojik kahramanın, Türkler için büyük

hükümdarın Farsça adı

a. 90r/3, 124v/13

Akruş Şa’rûş Nâkûr Paykûr Efrenc kişi adı

a. +e.104v/12

Akşamur Bâbilî kişi adı

a.116v/2

Âkvâs-ı Kâhîr-i Kârun Kırmî kişi adı

a..116v/2

Allâh (Ar.) Allah, İslam dininin tanrısı, yaratıcı

a..117v/15

a. +ı.110r/1, 110r/17, 110v/2, 110v/14,

117v/1, 117v/6, 117v/11

Apur bk. Apūr Ḥan

a. 95r/9, 95r/14, 95r/17, 97v/6, 98r/8, 98r/9,

98r/15, 100r/15, 101v/10, 101v/12, 102r/1,

102r/2, 103r/8, 103r/17, 103v/5, 104r/4,

106r/7, 106r/8, 106v/9, 108v/10, 101v/11,

114v/13, 115r/1, 115r/11, 115r/13, 115v/4,

115v/5, 115v/8, 116r/4, 117r/5, 118v/8,

119r/5,123r/14

a. +a.106v/13

a. +ı.106v/14, 107r/11

a. +un.104r/1

a. +uḡ.103v/2, 103v/5

Apūr Ḥan hükümdar, kişi adı

a. 94r/11, 94v/3, 94v/8, 94v/14, 95r/2,

95r/11, 97v/7, 98r/10, 98r/12, 98v/4, 98v/7,

98v/10, 98v/11, 99r/17, 99v/2, 99v/6,

99v/14, 99v/17, 100r/4, 100r/14, 100v/4,

100v/17

a. +çün.101r/5

a. +uḡ.95v/13, 95r/13, 114v/15, 114v/15,

115r/12

Apur Sapur “Apur ve Sapur”

a. 94r/10, 94r/14-15, 94r/16, 94v/5-6, 95v/6,

100r/13, 100r/16, 103r/13, 103v/6, 104r/15,

108v/2, 114v/10, 114v/13, 116r/3, 116r/5,

116r/9, 118v/8, 127r/10

a. +ı.108r/11

Apur Sapur Ḥan “Apur ve Sapur Han”

a..103v/7, 103v/8, 103v/10, 104r/6, 106r/5

a. +a. 94r/13, 103r/8, 108r/15

a. +ı. 95r/5, 108r/8

a. +lara.104v/16

a. +uḡ.107r/1, 114v/11

‘Arab kavm adı

a. 99r/7

Ardevân Şâh-ı Hindusâh kişi adı

a. 104v/15

Aşfar Melikî Gülsü Gül kişi adı

a. 110v/3

Aşferî Melikî Gülsü Gül u Rümî kişi adı

a. 108v/9

Atramüş-1 Karc-1 Gürde kişi adı

a. 104v/13

Atvās kişi adı

a. 115v/11

Aykan Han kişi adı

a. +1.115r/10

B

Bāb bk. Bāb Han

b. 98r/10

Bāb Han metinde Ğitāş'ın oğlu

b..95r/3, 95r/4, 95r/5, 95r/6, 95v/7, 97v/2,
97v/5, 97v/6, 97v/9, 97v/17, 98r/8, 98v/2,
98v/4, 98v/7, 98v/17, 99r/17, 99v/9,
108r/14, 108r/15

b. +a.99r/1, 99r/16

b. +da.97v/4

b. +1.115r/10

Bālūs kişi adı

b. 99v/17

Behmuz kişi adı

b..96r/9

Behrām kişi adı

b..98v/5, 102r/8, 102r/14, 102r/17

Behrām-1 'Irakī kişi adı

b.. 91r/11, 97v/15, 102r/8

Behrām-1 Kāşif kişi adı

b. 102r/13

Belḡ-i Kaydıġirānī Efrūzī kişi adı

b. 91r/11

Buġrāt bk. Buġrāt Heġim

b.96r/9

Buġrāt Heġim filozof

b. 93v/14

Bulġar yer adı

b. 93r/4, 117r/8, 118r/17

b. +a.93r/5

b. +da.93r/7

b. +diyarı.98r/11

C

Cāy-1 Gir-i Maiver kişi adı

c. +i.97v/15

Cihān Han kişi adı

c. 104v/10

Cild Han metinde Apur Han'ın oğlu, Kamer Han'ın kardeşi

c.117r/7, 117r/11, 117r/13

Ç

Çala Rüstem kişi adı

ç. 106v/14

Çehil Pāyi bk. Çehil Pāyi 'Irakī

ç. 121r/3

Çehil Pāyi 'Irakī kişi adı

ç. 97v/1, 108v/11, 128v/3, 123v/12, 126v/15

ç. +ye.119r/17

Çin Şāh-1 Tamġaç kişi adı

ç. 108v/6

Çin-i Kaġum kişi adı

ç. 110r/4

Çöpān askeri birliġin adı/ kavmin adı

ç. 91v/6

ç. +a.101v/15

ç. +larına.101r/14-15

D

Dāvūd Zebur'un kendisine indirildiġi

peygamber, güzel sesiyle ünlü

d. 108v/13, 110r/1

d. +elhan. 115v/17

Deblişāh Cürġānī kişi adı

d. 107v/5-6

Deşt-hān Ğitaş bk. Ğitaş

d. 100r/8

Dilāferüz Şāh-1 Berberī kişi adı

d. 104v/15

Dilşad Banū kişi adı

d. +y1.105r/6

Diyār-1 Begri Sulţamı Firdevsī kişi adı

d. 104v/17

E

Eflātūn filozof

e..92v/2, 92v/15, 100r/1, 100r/3, 100r/4,
100r/16, 100v/7, 108r/3, 109r/3, 109r/11,
109r/12, 109v/1, 109v/11, 109v/12, 109v/15,
109v/16, 109v/17, 110r/10, 110r/17, 113v/6,
116v/7, 116v/10, 116v/12, 117r/1, 117r/2,
117r/17, 117v/1, 117v/4, 117v/13, 117v/15,
118r/5, 118r/16, 119r/12, 119v/10, 119v/11,
119v/12, 119v/14, 119v/15, 120r/2, 120r/4,
120v/5, 120v/6, 120v/6, 121r/7, 121v/3,
124v/12, 124v/17, 126v/7, 128v/7, 128v/10,
129r/15, 129v/16, 132r/13, 132v/9, 133r/1,
133r/7, 133v/8, 133v/16, 134r/1

e. +a.110r/13, 116v/3, 117r/17, 117v/2,
122r/11, 124r/17, 128v/6, 129v/14

Eflātūn Heġim filozof, bk. Eflātūn

e..92v/2, 93v/4, 108r/1, 117v/12, 117v/17,
126r/8, 129v/5

e. +e.109v/10

Encābi kişi adı

e..117v/14

e. +lerin.117r/12, 117r/13

- e. +ye.118r/1
Esbāt metinde bir peygamber
 e. 92v/4, 92v/5, 92v/6, 92v/9, 92v/11,
 92v/12, 92v/16
 e. +dan.92v/5
Eşgāl Bin Rüstem kişi adı
 e. 106v/16
- F**
- Fāris** kavm, halk adı
 f.133r/9
Ferrūh-zāde Deşt-i Cāyī Kirmāzī kişi adı
 f. 116v/1
Ferrūh-zad-ı Desnī kişi adı
 f. 97v/15
Ferūh-Humā kişi adı
 f. +y1.105r/6
Feth bk. Feth u Müttālib
 f. 123v/12, 123v/13, 123v/17, 124r/1,
 124r/3, 124r/3, 124r/4, 124r/6, 124r/7,
 124r/8, 124r/8, 124r/10
 f. +i.123v/11
 f. +uñ.123v/10, 123v/12, 123v/16, 124r/6
Feth u Müttālib kişi adı
 f. 123v/8, 124r/10, 124r/11
Feth-i Sītārin kişi adı
 f. 124r/15
Filātūn bk. Eflātūn
 f. 90r/1, 100v/10, 110r/16
Filātūn Hekīm bk. Eflātūn
 f. 110r/10
Firdevs-i Şāh Diyār-ı Begri kişi adı
 f. 131v/16
Funū‘ı Hābeş Zabṭuvān-ı Zengī kişi adı
 f. 107v/6
Fülātūn filozof, bk. Eflātūn
 f. 93v/9, 96r/9, 118r/14, 119r/17, 119v/8,
 120r/1, 120r/5, 120v/12, 132r/14
 f. +dan.118r/1
- G**
- Geydi Şāh-ı Hindu** kişi adı
 g. +ya.104v/11
Ġitāş bk. Ġitāş Hān
 g..94r/5, 94r/12, 94v/1, 94v/4, 94v/5, 95r/4,
 95r/5, 95r/17, 97v/9, 98r/7, 98r/9, 98r/14,
 98r/16, 99v/14, 100v/3, 103r/13, 106r/8,
 106v/1, 106v/9, 108r/12, 108v/10, 116r/16,
 116r/17
 g. +a.94r/17, 94v/2, 95r/3, 98r/12, 106v/17
 g. +i.95r/14, 100r/5
 g. +ıla.103r/16

- g. +uñ.94r/9, 95r/2, 95v/5, 103r/16
Ġitāş Hān kişi adı, hükümdar
 g. 94r/3, 94r/5-6, 94r/7, 94v/4, 94v/6, 95r/7,
 95r/10, 97v/2, 103r/7, 103r/9, 103r/17,
 103v/5, 104r/5, 106r/5, 106r/7, 106v/16,
 107r/1, 108v/1, 116r/12
 g. +a.94r/16, 103v/10
 g. +ı.101r/5, 116r/15
Gilān Şāh-ı Kūhī kişi adı
 g. 131v/17
Givān kişi adı
 g. 106r/6
Görk-ser askeri birliğin adı/ kavmin adı
 g. +ler.90r/8, 90r/10, 90r/12, 90v/1, 90v/4,
 90v/13, 91r/1 - 2, 91r/5, 91r/7, 91r/9,
 91r/13, 91r/16, 91v/7, 91v/10, 91v/11,
 91v/12, 92r/5, 92r/13, 92v/16, 113v/4,
 114r/1, 114r/14
 g. +lerden.113v/7
 g. +lere.90r/15, 90r/16, 91r/12, 92r/7
 g. +leri. 91v/9, 91r/15, 92r/9, 92r/10, 92r/15,
 93r/3, 113v/6
 g. +lerile.91r/17, 91v/14
 g. +lerüñ.91v/5, 91v/8 - 9, 93r/4
Gülsü Gül kişi adı
 g..110v/8
Günci kavm adı
 g. +ler. 111r/9, 131r/13, 131v/11, 132r/1,
 134r/6, 134r/9, 134r/12, 134r/16, 134v/5,
 134v/7, 134v/16, 134v/17, 135r/5
 g. +lere.133v/15, 134r/4
 g. +leri.131v/14
 g. +lerüñ.133v/11, 134r/7, 134r/11, 134r/13,
 134r/14, 134v/4
Güncilüs kişi adı
 g.134r/7, 135r/2, 135r/5, 135v/4
Güncistān yer adı
 g. 133v/11, 133v/13, 134r/15, 134v/6
 g. +dur.133v/13
Güncistān Kırım Sulṭan kişi adı
 g. 134v/1
Güncistān Melikī Gürci kişi adı
 g. 108v/8
Güncistān Melikī Mirçin Banı kişi adı
 g. 110v/3
- H**
- Hābeş** kavm adı
 h. 101v/15
Hābeşistān yer adı
 h. 91v/3

Hak Allah

h. 90v/5, 92v/5, 92v/9, 100v/14, 103r/5,
110r/1, 111v/4, 112v/7, 113r/12, 116v/16,
118r/4, 118r/7, 118r/10, 122r/2, 122r/2,
122r/4, 122r/6, 122r/10, 122r/13, 122v/9,
129v/12, 130r/2, 132v/2, 132v/6, 132v/6,
132v/7, 132v/7, 133v/1
h. +dan.107v/12, 118r/10, 132v/9
h. +i.118r/9

Hak Hazret "Hazreti Allah"

h. +ine.91v/16, 92v/12

Hak ta'ālā "yüce Allah"

h. 92r/3, 92v/8, 92v/12, 96r/16, 97v/10,
107v/13, 117v/10, 118r/6, 118r/7,
118r/11, 121v/4, 121v/17, 122r/10,
122r/17, 126r/2, 126r/10, 126r/13,
129v/7, 129v/8, 132r/7-8, 132v/10
h. +dur. 109r/11, 109r/14
h. +nuş. 109r/8, 124v/14, 126r/8
h. +ya.101v/2, 107r/13, 122r/7, 122r/9
h. +yı. 117v/12, 126r/2, 126r/3, 126r/4

Hamzavî Yazma eserin müellifi, Germiyanlı
Ahmedî'nin kardeşi

h. +yi.129v/3

Helâl-i Şemâvil Bânû kişi adı

h. +ya.105r/1-2

Hıtaş yer adı

h. 91v/1

Hıtaş Şâh-ı Kaşum kişi adı

h. +i.108v/6-7

Hızır (Ar.) Âbıhayat içtiği için ölümsüz

olduğuna, bereketi temsil ettiğine ve kul
sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan,
göre peygamber ya da velî olan zat
h..92r/8, 121v/15,122r/12, 122r/13,122r/14,
122r/15, 122v/7, 122v/11, 122v/13

h. +dan.122r/14

h. +dur.122r/16

h. uş.122v/9

Hızır-şüret "hızır şeklinde"

h.. 121v/13, 122r/12, 122r/15, 122v/5,

Hızır-ı zinde "hızır diridir, canlıdır"

h. +dür.92r/8

Hindü-yi Müzdâd kişi adı

h. 131v/16

Hindüstan yer adı

h. 91v/2

Hiytalı Hindü kişi adı

h. 107v/6

Husrev-i Zemîn kişi adı

h. +e.104v/9

Hüma' Han kişi adı

h. +i.115r/10

Hüşâm kişi adı

h. +dan.107v/8

Hüşâm-ı Cebelî kişi adı

h. 107v/4-5

I

Iygı Han kişi adı

i. 99v/9

İ

İ'tişâm metinde sözüne atıf yapılan biri

i. 93r/4, 94v/8

İlahî Allah

i. 92v/7

İskender Makedonya kralı, III. Aleksandros
veya Büyük İskender, 20 yaşında tahta geçmiş,
Zülkarneyn ile özdeşmiş kişidir

i. 91r/14, 91v/12, 93r/7, 95r/2, 95r/12,
95v/6, 95v/10, 96r/9, 98r/13, 98v/1, 98v/2,
98v/7, 99v/1, 99v/7, 99v/14, 100r/5, 100v/2,
102r/2, 102r/3, 102r/4, 103r/8, 103r/13,
103v/1, 103v/2, 103v/16, 104r/15, 104v/7,
105v/8, 106r/1, 106v/4, 107r/2, 107r/6,
107r/7, 107r/17, 108r/17, 109v/2, 110r/11,
115v/4, 115v/6, 116v/17, 121r/4, 121v/7,
121v/8, 121v/17, 123v/11, 125r/7, 126v/15,
128v/1, 128v/3, 131r/7, 134r/11, 134r/12,
134r/17, 134v/2, 134v/3, 134v/5, 134v/6,
134v/14, 134v/16, 134v/17, 135r/2, 135r/3,
135r/5

i. +den. 98r/8, 99v/13, 135r/4

i. +e.98r/9, 98r/10, 98v/3, 98v/4, 102r/14,
103v/4, 105v/9, 107r/10, 108v/2, 114v/17,
115r/2, 128r/5, 128v/9, 130v/4

i. +i. 91r/7, 91r/10, 95v/7, 98r/11, 106v/11,
107r/8, 134r/8

i. +in.95r/7

i. +leyin.99v/6, 106r/6

i. +üş. 95r/6, 106v/5, 116r/3, 122v/1

İskender Han bk. İskender

i. 99v/10

i. +a.99v/11

İskender Şâh bk. İskender

i. 105r/1, 106r/17, 107v/16, 108v/3,
109v/12, 110r/14,121v/14, 131r/11, 132r/12

i. +a.103v/15

i. +dan. 115r/14

i. +i.132r/1

i. +ıla.106v/10

i. +uñ. 110v/10, 115r/3

İskenderi bk. İskender

i. 127v/1

İskender-i Zü'l-ıkarneyn bk. İskender

i. 92v/15, 134r/15

K

Kabus-ı Şāh kişi adı

k. 128v/14

Ķaf Kaf Dağı, mitolojik bir yer, genellikle masallarda yer alan, dünyayı çevrelediğine inanılan, arkasında cinlerin, perilerin bulunduğu varsayılan, zümrüitten yapılmış dağ

k. 120r/14, 130r/10

Ķafdan Ķafa “*kaf dağından kaf dağına*”

k.120r/14

Ķafuğ Ķafına “*kaf dağının doruğuna*”

k. 130r/10

Ķafçalūs kişi adı

k..90r/3, 90r/4, 90r/5

k. +1.90r/9

Ķahrahai' bk. Ķalyasun Ķahrahai'

k. 91v/5

Ķākūm Şāh kişi adı

k. 110r/7

k. +a.104v/9

Ķalyasun bk. Ķalyasun Ķahrahai'

k. +a.91v/5

Ķalyasun Ķahrahai' kişi adı

k. 106v/6

Ķamere'l Ķūr İskender'in bahar ayı gelince gittiği yerin adı

k. 95r/8

Ķamer bk. Ķamer Ķan

k. 119r/3

Ķamer Ķan Apur Ķanun büyük oğlu

k. 114v/15, 115r/1, 115r/2, 115r/14, 116r/12,

116r/15, 116v/3, 116v/5, 116v/6, 116v/7,

116v/10, 116v/12, 116v/15, 117r/1, 117r/2,

117r/6, 117r/7, 117r/11, 118v/4, 118v/4,

118v/10, 119r/3, 119r/11, 123r/14, 125r/15

k. +a.115r/15, 123v/5, 125r/15

k. +1. 118v/12, 123r/16

k. +uñ. 116v/3

Ķarāy Ķan Apur Ķanun küçük oğlu

k. 115r/12

Ķartanus Sekser adlı kavmin hükümdarı

k. 95r/2, 110r/11, 110r/15, 110r/17, 110v/1,

113v/3, 113v/6, 113v/8, 113v/9, 113v/10,

113v/10, 113v/17, 114r/2, 114r/3, 114r/7,

114r/8, 114r/8, 114r/10, 114r/12

k. +a.110r/10, 110r/11

k. +uñ.110r/15

Ķartās-ı Apķāş kişi adı

k. 104v/13

Ķarun-ı Ķarinī kişi adı

k..97v/15

Ķaşferān bk. Ķaşferān Şāh

k. +1.105r/3, 114v/9

Ķaşferān Şāh kişi adı

k. 105r/2-3

Ķaşferān-ı Şemāyil kişi adı

k. 105r/6

Ķasım Şāh-ı Yemen kişi adı

k. 104v/11

Ķasım Şāh-ı Yemenī bk. Ķasım Şāh-ı Yemen

k. 131v/16

Ķāş-ı Kilābī Ķūfi kişi adı

k. 91r/11

Ķayfūr kişi adı

k. 91v/7

Ķayfūr Ķōpān kişi adı bk. Ķayfūr

k. 90r/11, 91v/5, 91v/6, 106v/6

Ķayfūr-ı Ķaylasun kişi adı

k. 92r/9 - 10

Ķayfūr-u Ķayfūr Ķōpān kişi adı, bk. Ķayfūr

k. 101r/14

Ķaylān Rusī kişi adı

k. 131v/17

Ķaylān-ı Rūm kişi adı

k. 104v/13

Ķaylasun Ķahrhād kişi adı

k. 101r/15

Ķays Mecnun olarak bilinen kendini Leyla'nın aşıklarıyla çöle vuran aşık.

k. 135r/11

Ķays-ı Aţvas kişi adı

k. 107r/8

Ķays-ı Rūmī kişi adı

k. 91r/10

Ķaysūn-ı Rūmī kişi adı

k. 91r/10

Ķaytās İskender'in veziri

k. 90v/1, 90v/6, 90v/12, 90v/13, 98r/4,

101r/4, 101r/8, 101r/12, 101r/13, 101v/4,

101v/6, 101v/7, 101v/13, 102v/2, 102v/7,

102v/8, 102v/11, 102v/12, 102v/16, 103r/1,

103r/6, 103r/10, 103r/16, 103r/16, 103v/14,

104r/3, 104r/7, 104r/9, 104r/14, 104r/15,

105r/14, 105v/6, 107r/7, 107r/8, 108r/3,

108v/5, 108v/10, 115r/5, 115r/8, 115r/8,

115r/10, 115r/12, 115r/13, 115r/14, 115r/15,
115v/3, 116r/7, 116r/15, 126v/16, 126v/17a,
126v/17a, 126v/17b, 126v/17c, 126v/17c,
127r/1
k. +a.102v/16, 108v/4, 116r/5
k. +i.105r/13, 116r/5, 116r/8
k. +m.115v/11
k. +u.102v/12
Ḳaytās-ı Yunānī kişi adı bk. Ḳaytās
k. 90r/16, 91r/10, 98r/1, 100v/11, 100v/13,
101v/6, 102v/1, 103r/14, 105r/12, 105r/16-
17, 105v/2, 105v/16, 108r/3, 116r/2-3,
126v/15
k. +ye.100v/12
Kerīm Allah'ın sıfatı, cömert olan Allah
k. 127r/7
Keyglānī Kūhī kişi adı
k. +ye.104v/14
Keylūn Şaş kişi adı
k. +m.103v/9
Keylūn-ı Kūhī kişi adı
k. +nü.103v/7
k. +yi.103v/1
Ḳıl Baraḳ Tantalus adlı hükümdarın kavmi,
halkı
k. 94v/14, 95v/17, 99r/9, 109v/8, 101r/16,
110r/2, 111v/5, 112r/5, 112r/8, 113r/13
k. +dan.98r/17
k. +i.99r/3, 100v/16, 101r/6-7, 101v/12
k. +lar.97v/7, 101v/14, 102r/11, 103v/13,
108v/8, 109v/6, 109v/10, 109v/13, 111v/12,
114r/14, 114r/16, 132r/7
k. +lara.104v/13
k. +ları. 98v/12, 106v/8
k. +laru.109v/7
Ḳıtaş bk. Ğıtaş
k. 99v/7
Ḳıyās Aṭvas kişi adı
k. 115r/9
Kirmān-ı Kebilī kişi adı
k. 107v/6
Kūhī dağlı bir halk
k. +lere.101v/15
Kūhī Kūtām bir kavimin, halkın adı
k. 113v/4
Kūhistān yer adı, dağlık
k. +a.128v/15
Kürs Gül Aşfarī kişi adı
k. 131v/17
Kürs-i Gūdül Aşfarī kişi adı

k. 104v/17
Kütvāl Metinde Ser-nişür kavminin hükümdarı
k. 94v/13, 95r/14, 95r/17, 110v/6, 110v/6,
110v/10, 110v/13, 110v/14, 110v/16, 111r/5,
111r/10, 111r/12, 111v/4, 114r/16, 114v/4,
114v/4, 114v/6, 127r/11, 127v/2, 127v/5,
127v/8, 128r/3, 128r/9, 128v/1, 130v/2,
131r/6, 131r/8, 131r/10, 131r/14, 131r/16,
131v/1, 131v/2, 131v/5, 131v/6, 131v/9,
131v/11, 131v/17, 132r/2, 133v/12, 133v/13,
134r/5
k. +e.95r/14, 110v/12, 110v/15, 114r/14,
128r/3, 130v/2, 131v/10
k. +i. 110v/11, 128r/13, 131v/14
k. +ü.128r/4
Kütvāl Mircin kişi adı
k.110v/10

M

Mamāy Ḥan kişi adı
m. 99v/9
Mekke Sulṭanı Sa'd-i İbnü 'Āmisī kişi adı
m. 104v/16
Menhūr-u Semingānī kişi adı
m. 107v/7
Mesmū'ı Süvā-ı Kūfī kişi adı
m. 107v/6
Mevkübü 'Adedī kişi adı
m. B107v/5
Mısr-ı Sulṭanı Naşır Bin 'İyādī kişi adı
m. 104v/17
Mihraç Ḥan Törük Türk beyi
m. 109v/7
Mihraç Ḥan bk. Mihraç Ḥan Törük
m. 108v/7
m. +a.104v/10
Mihrān bk, Mihrān-ı Mu'abbir
m. 96r/13
m. +a.96r/10
m. +dan.96r/11
Mihrān-ı Mu'abbir kişi adı, ötetinde rüya
yorumlama kabiliyeti olan filozof
m. +den.97r/15
m. +e.96r/8
m. +i.95v/10 - 11
Mircin kişi adı
m. 110v/8
Mircin Gürci kişi adı
m. 104v/12
Musa Şaveri kişi adı
m. 97v/15

Muṣṭafa İslam'ın son peygambberi, Hz. Muhammed Mustafa

m. 134v/15

Müjdād Şāh-ı Sindü kişi adı

m. 104v/11

Müselsel kişi adı

m. 102v/15

Müselsel Şakük kişi adı, bk Müselsel

m. 102r/9

Müselsel-i Sitānī kişi adı

m. 102r/7

Müttālib bk. Feth

m. +nüñ.124r/10

N

Nihāvend-i Bulğarī kişi adı

n. 93r/6

O

Oğuz Türk beyinin adı

o. 105r/8, 105r/10, 106v/2, 106v/8

o. +a, 9

R

Rabbānī Allah'ın ismi Rab

r. 109r/8

Rastaṭālis filozof

r. 93r/12, 93v/3, 96r/9, 107v/10, 107v/13, 117v/8, 117v/11, 122r/16, 122v/4, 123r/5, 126r/6

r. +e.122r/11, 122v/8

Rastaṭālis Hekīm filozof

r. 126r/1

Rāyıcāğı kişi adı, Ğitāş'ın güveylelerinden biri

r. 98r/16, 98v/3

Recīm şeytan

r. 121v/10, 121v/15, 121v/17, 122r/5, 122r/6, 122r/7, 122r/9, 122r/15, 122v/3, 122v/3, 123r/1

r. +e.122v/15

Rūm kavim adı

r. 117r/11, 134v/1

r. +dan.134v/2

Rūm-ı 'İraķī kişi adı

r. 104v/17

Rüstem kişi adı

r. 105v/6, 124r/2, 124v/5

Rüstem bin Zāla kişi adı

r. 124v/4

Rüstem Sāfi kişi adı

r. 116r/3

S

Sālār-ı Rūm kişi adı

s. 101r/3-4, 107r/12-13, 111r/9, 114r/13, 117r/13, 131v/9, 132v/11

Sapur bk. Sapur Hān

s. 95r/9, 95r/14, 95r/17, 97v/6, 98r/8, 106v/9, 119r/5

Sapur Hān hükümdar adı, metinde Apur'un babası ya da ağabeyi,

s. 94r/11, 95r/11, 99v/14, 101v/10, 102r/2, 104r/4, 106v/14, 108v/10

s. +a. 98r/10, 106v/15

s. +ı.107r/1

Sekser metinde Qartanus adlı hükümdarın kavminin adı

s. 106v/7, 113v/12, 114r/1, 114r/1

s. +i.99r/3, 99r/14, 101v/12

s. +ile.110r/9

s. +ler.97v/7, 101v/15, 101r/16, 102r/10, 103v/14, 108v/7, 109v/6, 110r/3, 110r/5, 110r/6, 110r/8, 110r/15, 113v/2, 114r/16, 132r/7

s. +lerden.98v/1

s. +lere.95r/1, 104v/14

s. +leri.98v/12, 100v/17, 101r/7

Selsebil-i Sitānī kişi adı

s. 97v/15

Semingānsitān yer adı

s. 91v/3

Semtān yer adı

s. +a.128v/15

Semüg-ı Ser-nīsānī kişi adı

s. 103v/4, 103v/14-15

Ser-nişür metinde Kütval adlı hükümdarın kavminin adı

s. 95r/15, 95r/16, 101r/16, 110v/4, 110v/5, 110v/6, 110v/8, 110v/9, 111r/4, 114r/14, 128r/6, 128r/11, 130r/3, 131r/5, 131v/3, 131v/6, 132r/1, 132r/2, 132r/7, 134r/5, 134r/12, 134r/15, 135r/1

s. +ı.99r/3, 99r/4, 101r/6, 101v/12

s. +lar.95r/14, 97v/7, 101r/13, 101v/14,

102r/11, 103v/12-13, 104v/10, 106v/1,

109v/6, 110v/14-15, 127v/2, 127v/9,

127v/17, 128r/16, 130v/2, 132v/13, 135r/2, 135r/3

s. +lara.94v/8, 95r/13, 106v/4, 134v/17

s. +lardan.98r/17, 111r/9

s. +ları.98v/12, 100v/16, 106v/8-9, 134v/6

s. +ların.108v/9

s. +ları.94v/10, 94v/13, 110v/2

s. +uñ.131v/2

Ser-nişūr Serveri kişi adı

s. 127r/12

s. +ne.127r/11

Ser-nişūran kişi adı

s. 131r/11

Server-i ‘İrakī kişi adı

s. 102r/16-17

Server-i Baraḳ kişi adı

s. 112r/4

Server-i Ḳartanus kişi adı

s..110r/8

s. +a. 113v/2

Server-i Nihāvend kişi adı

s. 117r/8

Server-i nişūr kişi adı

s. 111r/10

Server-i Oğuz kişi adı, Türk beyi

s. 105r/8

Server-i Ser-nişūr kişi adı

s. 111v/3, 128r/3, 131v/10, 132v/11

Server-i Yunān kişi adı

s. 100v/12, 108v/4, 108v/6, 116r/8

Server-i Yunānī kişi adı

s. 101r/4, 101r/11

Sikender bk. İskender

s. 95r/3, 95v/4, 96v/17, 98v/16, 105v/14,
106v/1, 106v/6, 107r/16, 109r/16, 110v/5,
116r/7, 119r/16, 120v/7, 120v/10, 120v/14,
128r/9, 128v/11, 134r/8, 135r/13

s. +den.95v/5

s. +e.106r/10

s. +i.98v/10, 105v/14

s. +ile.106v/10

s. +üj.106r/7, 122v/2

Sind-i Sikender Hind diyarına yakın ülkenin hükümdarı İskender

s. 105v/10

Sindū-yi ‘İtişām kişi adı

s. 131v/16

Sokı Ḥan kişi adı, Türk beyi

s. 105r/7, 105r/10, 106v/1

s. +ı.108v/7-8

Sokı Ḥan Oğuz kişi adı, Türk beyi

s. 109v/7

Sokrak Ḥekīm filozof

s. 93v/10

Sokrat filozof

s. 93v/13, 96r/9

Süheyl-i Serhī Ṭarīm kişi adı

s. 91r/10

Süleymān Yahudilik'te ve Hristiyanlık'ta sadece kral, İslâm'da ise hükümdar-peygamber kabul edilen, tüm yaratılmış mahlukat ile

konuşabildiğine inanılan kişi

s. 99v/7, 107v/4, 114v/1, 119r/16, 119v/13,
119v/16, 119v/17, 120r/11, 120v/4, 120v/6,
120v/7, 120v/9, 121v/12, 133r/12, 133r/13,
133v/9, 133v/10

s. +a.119v/16

s. +layın.119v/12, 122r/1

Süleymān ‘Aleyhi m bk. Süleymān

s. 133v/9

Süleymān İbn-i Dāvūd bk. Süleymān

i. 133r/9

Ş

Şabūr Şāh-ı Horasanī kişi adı, Horasan hükümdarı

ş. 104v/15

Şāh Hıṭayī kişi adı, Hıtay hükümdarı

ş. 110r/5

Şāh-ı Habeşī kişi adı, Habeş hükümdarı

ş. 131v/16

Şāh-ı Rūm kişi adı, Rum hükümdarı

ş. 127v/4, 127v/15

Şāh-ı Şemāyil kişi adı

ş. +den.105r/5

Şākūḳ Rüstem kişi adı

ş. 97v/14

Şam yer adı, Suriye'nin başkenti

ş. 105r/1

Şāmūs kişi adı

ş. +ı.103r/5

Şāmūs Şāh kişi adı

ş. +ı.102v/15

Şatla’l Şāh kişi adı

ş. +a.104v/11

Şehmār kişi adı

ş. 106v/15

ş. +a.106v/16

Şehr-i Mānī Bihterānī Sūtāt Banū kişi adı

ş. +yı.105r/6-7

Şemānil-i Bānū kişi adı

ş. 106v/13

Şemāyil kişi adı

ş. 105r/4

Şiper-i Rüstem-i Dāstān kişi adı

ş. 105r/2

Şiyrāy-ı Ḥuruzī kişi adı

ş. 107v/7

T

Tahtac Hân kişi adı

t. +i.108v/9-10

Tahtaş kişi adı

t..116v/1

Tahtaş Hân kişi adı

t. 115r/10

t. +a.116r/16

Tantalus kişi adı, metinde Kıl Barak kavminin hükümdarı

t. 109v/10, 109v/11, 109v/16, 109v/16,
109v/17, 110r/1, 110r/2, 110r/16, 111v/6,
111v/16, 111v/17, 112r/3, 112r/4, 112v/8,
112v/9, 112v/16, 112v/17, 113r/4, 113r/15

t. +a.109v/11, 111v/5

t. +dan.113v/1

t. +u.109v/8

Tantalus Kıl Barak bk. Tantalus

t. 94v/16-17

Tantalus-ı Barak bk. Tantalus

t. 95v/1

Tağrı tanrı, ilah, Allah

t..92v/9, 109v/16, 116v/8, 116v/9, 117v/2,
117v/2, 117v/3, 118r/4

t. +lık.117v/3

t. +sı.116v/16

Tatar kavim adı

t..99v/1, 99v/2, 99v/13, 103r/9, 103v/11,
103v/13, 106v/11, 107r/4, 108r/13, 108r/16,
108v/2, 114v/11, 115v/3, 115v/8, 117v/4,
117v/8

t. +i.115r/2

t. +lar.100r/1, 102r/11

t. +lardur.100r/17

t. +ları.107r/9

Temen Yemen Taş kişi adı, Gıtaş'ın güveylelerinden biri

t. +i.94r/4

t. +i.94r/13

Temür Hân kişi adı

t.103v/1

Türkistan yer adı, Türk vatani, Türkistan

t.91v/3

Törük Türk kişi adı

t. 109v/7

Taberiyye metinde sözüne atf yapılan biri, 10. yy.'da yaşamış ünlü tarihçi Muhammed bin Cerîr Taberî

t. 91r/1, 91r/13, 92r/7, 92r/14, 93r/5, 94r/10,
95v/3, 97v/13, 100r/4, 103r/13, 103v/10,
105v/13, 106r/4, 106v/10, 118r/5, 121r/6,
123v/2, 124r/16, 128v/3, 130v/15, 131r/3,
134r/7

Tamgaç Hân kişi adı

t. 104v/9-10, 110r/4, 110r/7

Tahtanuş Ğürî kişi adı

t.104v/14

Tahtavuş Rümî kişi adı

t.107v/6

Tundâr-ı Taberî kişi adı

t. 107v/7

Ü

Üstâd metinde sözüne atf yapılan biri

ü. 93v/13, 94r/1, 96r/12, 97r/14, 98v/11,
103r/16, 106r/9, 106r/17, 108r/2, 108v/14,
109r/17, 109v/13, 110v/9, 114v/13, 115v/8,
116v/10, 131v/9, 132v/9

Y

Yâb Hân metinde Gıtaş'ın oğlu, Bâb 'ın kardeşi olarak geçmektedir

y. 99v/9, 108r/15

Yusuf Hz. Yakup'un oğlu, Kuran'da geçen 25 peygamberden biri

y. 96r/13

Z

Zengî Mezopotamya ve Suriye'de hüküm sürmüş Türk devletinin ve halkının adı

z. +lere.101v/15

Zengî İhtişâm Şâh-ı Habeşi kişi adı

z.104v/12

Zü'l-karneyn İskender'le özdeşmiş, Kuran-ı Kerim'de adı geçen fakat peygamber olup olmadığı bilinmeyen kişidir

z..90r/1, 92r/3, 96r/14, 96v/1, 96v/9, 96v/11,
97r/1, 98r/1, 100r/1, 100r/16, 100v/8, 100v/13,
100v/17, 101r/8, 101v/1, 101v/7, 102v/7,
103v/16, 105v/2, 105v/16, 105v/17106r/5,
107v/5, 108r/1, 108r/8, 108v/11, 109r/4, 109r/7,
112v/3, 112v/6, 113r/17, 114r/11, 114r/16,
117v/8, 117v/10, 118r/16, 119v/15, 120r/4,
121r/3, 121v/17, 122r/2, 122r/9, 122r/12,
124r/17, 124v/13, 126r/1, 126r/8, 126r/13,
126v/5, 128r/11, 130r/4, 131r/15, 132r/13,
132r/15, 133r/2

z. +i.128r/5